Ion Dongorozi

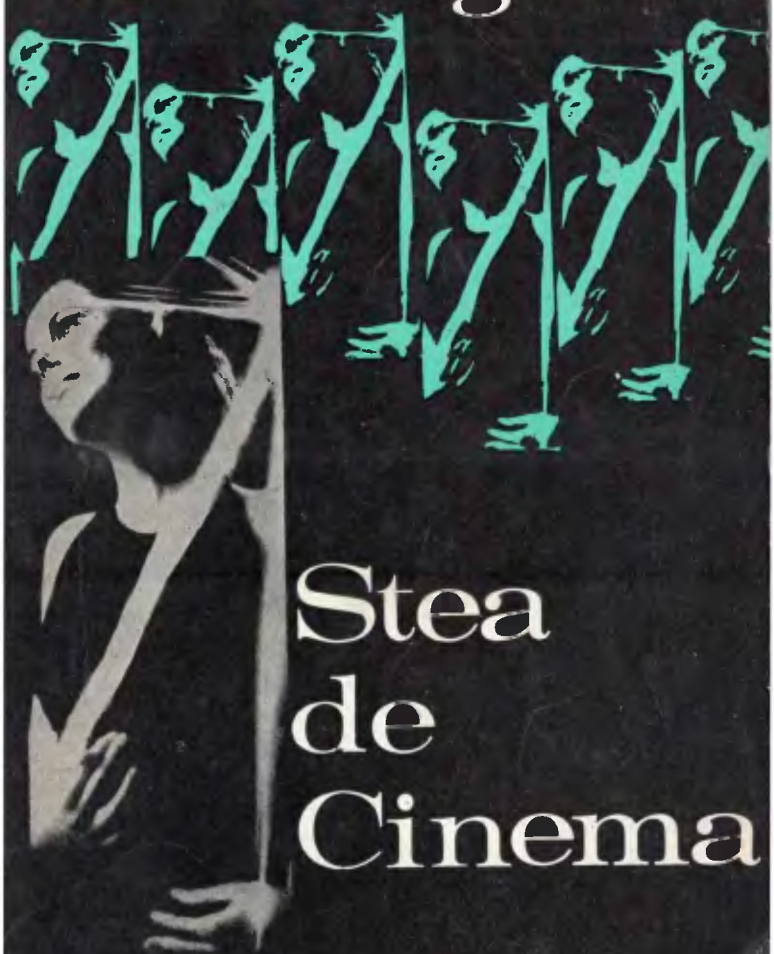

Stea de Cinema

Ion Dongorozi

Stea de cinema

Coperta : *Victor Feodorov*

Ion Dongorozi

Stea de cinema

Schițe și nuvele

Postfață de GEORGE MUNTEAN

EDITURA MINERVA
București — 1971

Soţiei mele

Profesorul Sterie Adamescu a fost eliberat din lagărul de la Tîrgu-Jiu, în prima jumătate a lunii iulie 1944, împreună cu un fost deputat, doi gazetari şi patru speculanţi, de către comisia mixtă trimisă de ministerele de Interne şi Justiţie, în urma numeroaselor reclamaţii ce le primiseră. Comunistul Sterie Adamescu, care nu avea un cazier încărcat, iar pe deasupra era intelectual — deci socotit ca mai puţin primejdios — a fost eliberat provizoriu. Comisia a găsit că nu ar strica să figureze, printre cei eliberaţi, şi un comunist. Numai unul, ca să nu se înfurie mareşalul cînd va afla.

În lagăr a îndurat multe şi Sterie Adamescu : privaţiuni, acte arbitrare, brutalizări chiar, dar a putut să se apropie mai mult de tovarăşi, să înveţe şi să-şi oţelească voinţa. Bucuria eliberării îi este însă întunecată : pe de o parte, gîndul la cei rămaşi în lagăr, pe de altă parte, teama ca nu cumva să se strecoare îndoieli în sufletul unora dintre comuniştii internaţi, în ceea ce priveşte comportarea avută în lagăr, sau comportarea pe care o va avea de acum înainte.

În Alexandria a ajuns a doua zi, pe la prînz. (După două suspendări de la catedră, a fost „transferat din oficiu" la Alexandria — nu-i un centru industrial, iar supravegherea poate fi făcută mai uşor.) Oraşul, liniştit

de felul lui, i s-a părut cu totul lipsit de viață. Casele arată parcă mai vechi, iar unele din ele, chiar ruinate. Desigur că în cele șase luni cît a fost dînsul internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu, ravagiile nu puteau fi mari. Însă, ceea ce nu mai băgase în seamă, datorită obișnuinței, observă lesne acum, după trecerea unei jumătăți de an.

Pe ziduri, ordonanțe vechi, îngălbenite, cu privire la apărarea pasivă și multe afișe mai mici și colorate. Unele cu chipul unui cetățean bleguț ca înfățișare și cu lacăt mare prins de buze. Textul lor îndeamnă, sub amenințarea unor grave pedepse, ca fiecare să-și țină gura. Alte afișe, cu trăsăturile aceluiași cetățean, care-și acoperă bine urechile, cu palmele, ca nu cumva să audă „zvonuri dușmănoase". Afișe proaspete, cu o dungă neagră în colțul de sus, din stînga, anunțau parastase în toate bisericile orașului, pentru cei căzuți pe front. Vitrinele prăvăliilor pe lîngă care trece sînt aproape lipsite de mărfuri. Printre pietrele caldarîmului de pe strada lui au crescut fire de iarbă. Trecători, foarte puțini — doi îi erau cunoștințe, dar amîndoi s-au făcut că nu l-au observat.

La o răscruce, un grup de copii desculți, cu săbii, puști și sulițe de lemn, se joacă, făcînd gălăgie mare, „de-a războiul".

Gazda — are două camere închiriate la o văduvă — l-a primit destul de rece. Percheziții'e — și înainte, și după ridicarea lui — au speriat-o și i-au acrit sufletul.

După amiază, profesorul Sterie Adamescu s-a prezentat la secția de poliție. L-a primit același comisar-șef : burtos, cu față de actor îmbătrînit, cu chelie lucie, bătînd în roz.

— Eu, neicuță, execut ordinele ce primesc. Dacă mi se spune că apă și pîine trebuie să-ți dau, apăi apă și pîine neagră primești. Dacă e voie să citești gazetă, în

fiecare dimineaţă o să ai o gazetă nouă. Dacă trebuie să-ţi scot mărturii suplimentare, te pun, neică, la teasc, şi dai afară tot ce mai ai în guşă.

Şi un chicot ascuţit şi prelungit îi saltă burta şi-i adună creţuri multe şi mărunte în jurul ochilor. Apoi, devenind deodată serios :

— Eu, neicuţă, am inimă bună, dar ordinul e ordin... nu pot să-ndur la bătrîneţe ruşinea de-a fi dat afară ca incapabil şi să rămîn, poate, şi fără pensioară.

— Din cîte am auzit eu, ai dumneata ceva părăluţe puse deoparte, domnule Duţulescu.

— Am, neică, am, că am fost toată viaţa om econom, dar nu mi-e de-ajuns. Băiatul şi fata — sînt din prima căsătorie — la anul vor fi studenţi... Nevasta e femeie tînără, vrea o ţîră lux şi ţine să ne cumpărăm căsuţă în Bucureşti.

— Ai să-ţi cumperi dumneata casă în Bucureşti.

— Cred că da, că mai am vreo doi ani pînă la pensie.

— Domnule şef, îţi fac o rugăminte : doresc mult să-mi văd fata. M-aş putea repezi pînă la Bucureşti, ori i se îngăduie ei să vină la Alexandria ?

— Bine, neică, eu am inimă de tată, iar ca om cuminte ce sînt, îmi zic că s-ar putea ca şi voi, comuniştii, să aveţi un cuvînt de spus, dacă se prăbuşeşte frontul... Socot că ai să pui dumneata o vorbă bună, dacă se-ntoarce cumva roata, pentru neica Avel Duţulescu. Poimîine trebuie să mă prezint la Turnu-Măgurele, şi sper să-ţi aduc un răspuns favorabil... Îmi pun eu toată trecerea în joc şi te iau pe garanţie.

— Îţi mulţumesc, domnule Duţulescu.

— Numai să fii cuminte, neicuţă, că altfel mă nenorocești !

Profesorul Sterie Adamescu şi-a putut vedea fata. Aceasta lucrează ca preparatoare într-un laborator par-

ticular. Nu a fost numită asistentă universitară, cu toată stăruința decanului ei și nici suplinire în învățământul secundar nu i s-a dat.

Și tot datorită calculelor realiste ale comisarului-șef Avel Duțulescu s-a putut repezi el, în cîteva rinduri, pînă la 23 August 1944, la București. A luat atunci legătura cu tovarășii de acolo, i s-au trasat cîteva sarcini și s-a achitat la timp și mulțumitor de ele.

*

Mai grea ceva și cu peripeții s-a dovedit sarcina ce-a primit de a participa la difuzarea unor manifeste. Se hotărîse, ca în cartierele mărginașe ale Capitalei să se împrăștie din plin manifeste, prin care populația era înștiințată că în curînd țara va fi eliberată din jugul antonescian și de sub călcîiul Germaniei hitleriste.

Seara, cînd s-a-ntors acasă, se afla într-o stare de încordare — îngrijorare, dar și dorința vie de a duce la bun sfîrșit misiunea ce i s-a încredințat. Gîndul de a-i vorbi fiicei sale despre sarcina ce primise l-a îndepărtat din capul locului A renunțat și la hotărîrea ce luase de-a o înștiința că a doua zi, seara, va veni mai tîrziu acasă, deoarece are întîlnire cu un coleg din Alexandria. Îi e teamă să nu-i pună întrebări ori numai să bănuiască ceva. A dormit puțin, cu întreruperi, iar somnul i-a fost tulburat de crîmpeie de vise, despre care nu și-a mai adus aminte dimineața. S-a simțit bucuros cînd fata l-a înștiințat că de prînz este invitată la o colegă de la laborator.

Ziua se arată a fi tare călduroasă. Cerul, senin în toate părțile, iar soarele își revărsă din plin și de timpuriu văpaia. Zgomotele familiare — huruitul tramvaielor, clacsonările, strigătele oltenilor — parcă-s mai pu-

ține și mai slabe. Ceva apasă greu, sufocant, asupra întregului oraș. Este teama premanentă de bombardamente aeriene, așteptarea mugetelor sirenelor, care vestesc noile valuri de avioane ce se îndreaptă spre capitala țării.

Cineva a bătut în poartă. Proprietăreasa fetei, însoțită de întreg alaiul de pisici, parlamentează acuma cu un tînăr venit cu bicicleta.

— Domnule profesor, ești acasă ?

— Da, doamnă Stancu.

— O telegramă pentru dumneavoastră.

Sterie Adamescu, deși cunoaște aranjamentul stabilit, a tresărit, iar inima a început să-i bată mai tare.

A intrat, îmbrăcat în uniformă de poștaș, utecistul pe care-l întîlnise, de două ori, în casa unui activist de partid.

— Tovarășe profesor, în cele două pachete sînt manifeste, iar aici aveți instrucțiunile... și-i pune alături o foaie scrisă la mașină.

— Îți mulțumesc, tovarășe. Altceva ?

— Nimic. Izbîndă și cu bine, tovarășe profesor !

— Noroc, tovarășe dragă ! sfîrșit de dialog urmat de o scurtă, bărbătească strîngere de mînă.

Pachetele sînt mici și ușoare. Manifestele au fost tipărite pe jumătăți de coală. Hîrtia, subțire.

Sterie Adamescu se frămînta unde să le dosească, deoarece a trebuit să renunțe la cele două soluții la care se oprise în timpul nopții. Peste drum de dînșii locuiește un colonel doctor. Colonelul e pe front. Familia, pe undeva — în dispersare. Toate ferestrele sînt închise, iar la geamuri, hîrtie groasă, albastră. Ordonanța, lăsată ca să aibă grijă de casă, nu se întoarce decît tîrziu ; în cursul zilei, numai dacă a fost vreun bombardament aerian.

Adamescu, cum a văzut-o pe proprietăreasă că pleacă la piață, s-a strecurat în magazia din fundul curții, plină cu tot felul de vechituri și a ascuns acolo cele două pachete cu manifeste. Foii cu instrucțiuni, după ce a citit-o de cîteva ori, cum a plecat utecistul, i-a dat foc.

Sterie Adamescu, întors în casă, este și parcă nu este mai liniștit. Pîndește de după perdea ce se petrece în stradă. Tresare și i se strînge inima ori de cîte ori se oprește sau i se pare că s-a oprit careva în dreptul porții lor. Mai îngrijorat a fost cînd s-a oprit un sergent de stradă. Și-a dat însă repede seama că vardistul aștepta pe olteanul cu fructe, care a ieșit din curtea casei vecine cu casa colonelului. După un scurt schimb de vorbe, olteanul a ales un pepene mare, l-a înjunghiat cu briceagul, i-a arătat vardistului roșeața vie a miezului, iar după ce acesta a dat aprobativ din cap, i l-a întins zîmbind forțat. Sterie Adamescu a pornit de acasă mai devreme decît ar fi trebuit. Cele două pachete cu manifeste le-a fixat pe șale și s-a strîns bine cu brîul — brîu subțire, de bumbac, pe care-l poartă de cînd îl tot încearcă crizele de lumbago. A luat servieta veche care-i servește și de valiză și a burdușit-o cu o cămașă de noapte, batista și gulere purtate, iar deasupra a așezat oglinda, briciul, săpunul de ras, pieptenele...

Pentru Mariana, fiica lui, a lăsat un bilet — pus cît mai la vedere — prin care o înștiința că a fost invitat la masă de un coleg din Alexandria, și se va întoarce acasă ceva mai tîrziu.

S-a oprit să citească o ordonanță sau să privească la o vitrină, ca să poată astfel spiona, cu coada ochiului, dacă e urmărit sau nu. În primul cinematograf întîlnit a intrat. Întunericul din sală și acțiunea filmului i-au mai ușurat povara gîndului. Cînd a ieșit din cinematograf se înserase bine. În instrucțiuni era precizat că

va trebui să ajungă la locul fixat, după ce se va înnopta, iar difuzarea manifestelor se va face între orele 12 şi 2 noaptea.

Sterie Adamescu a luat tramvaiul 15, s-a dat jos la Gara de Nord, a traversat agale, fluierînd, piaţeta din faţa gării şi s-a urcat în numărul 12, ca să-l ducă înapoi, în centrul oraşului. S-a dat jos la Palatul de Justiţie, de unde a luat tramvaiul 7. Va coborî la staţia Obor, iar de-acolo va face restul drumului pe jos. Strada unde trebuie să ajungă el vine cam prin spatele cimitirului Iancu Nou.

La podul Şerban Vodă tramvaiul a fost oprit şi toţi pasagerii siliţi să coboare : razie militară. De dînsul se apropie un locotenent urmat de un caporal.

— Actul dumitale, militar ! gest cu arătătorul, glas subţire, tăios.

— Poftim, domnule locotenent.

Acesta, după ce îl cercetă la lumina unei lanterne de buzunar :

— Viza e prea veche.

— M-am prezentat eu din nou, dar nu mi s-a pus alta.

— Ce meserie ai dumneata ?

— Ţin un magazin de galanterie în Alexandria.

— Eşti cam pirpiriu, e drept, dar tot puteai face un serviciu pe front.

— La anul urmează să fiu trecut în gloată.

— Eu am în vedere prezentul. Dumneata, negustor de panglici şi ciorapi, mobilizat la cenzura poştei ?! Cred că te-au şperţuit bine mahării de la cercul de recrutare ! Nu te-ar fi putut adică înlocui un profesor, un magistrat, vreun popă ?

— Sînt licenţiat în drept, domnule locotenent.

— Mi-ai spus că eşti negustor, nu avocat.

— În Alexandria se cîștigă prea puțin cu avocatura.

— Sergent Stîngaciu !

— Ordin !

— Tu ești din Alexandria, mă... îl cunoști pe „angrosistul“ ăsta ?

— Eu sînt plecat din Alexandria de 22 de ani, domnule locotenent.

— Să fii tu al dracului ! Ia vezi ce are în servietă, prea e burdușită !

După ce sergentul rezervist Stîngaciu scotocește prin servietă la lumina lanternei, raportează locotenentului care, între timp, luase pe un alt „suspect“ la cercetare.

— Rufe murdare și tacîmul de ras, să trăiți, domnule locotenent !

— Trece-l în grupa suspecților.

Aproape în același timp sună prelung, lugubru, prealarma.

— Stîngaciule, caporalul Melinte cu alți trei boșorogi să ducă grupa de suspecți la subcentrul din Sf. Ion Nou... vin eu acolo ca să fac trierea.

Cînd au ajuns în dreptul Morgii s-a dat, înfiorînd întreg orașul, alarma, alarma care prevestește moarte și ruină.

În liniștea grea ce s-a lăsat se aude slab, dar distinct, bîziitul motoarelor de la avioane.

— Domnule caporal, s-o luăm la stînga și să ne adăpostim la școala Lucaci. Are o pivniță bună, folosită de adăpost, i se adresează un tinerel slăbuț tare și prost îmbrăcat.

Caporalul schimbă pe șoptite cîteva vorbe cu unul din soldații — milițieni care alcătuiesc escorta grupului de suspecți.

În pivnița școlii, întuneric, miros de mucegai, de lemne jilave dar și de sudoare — s-au îngrămădit cam

mulți în această pivniță mare, folosită de o parte a cartierului drept adăpost. Caporalul a luat măsurile de pază ce se impuneau. Tunurile antiaeriene au început să bubuie. Bufniturile bombelor lansate se aud tot mai deslușit, tot mai deaproape. În pivniță glasurile au amuțit, inimile bat mai precipitat, respirațiile au devenit șuierătoare sau gîfîite. O bombă a făcut explozie la cîțiva pași de școala Lucaci. Pereții clădirii sînt zgîlțîiți puternic, geamurile prefăcute în țăndări, din tavanul pivniței cad bucăți de tencuială, o ușă laterală, ce fusese bătută în cîteva cuie, este desfăcută pe jumătate. Țipete, vaiete, învălmășeală.

Sterie Adamescu se simte smucit de mînă de către tînărul care vorbise cu caporalul Melinte, și împreună se strecoară pe ușă. După ce l-a ajutat pe Adamescu să încalece zidul care împrejmuiește curtea școlii, a coborît și dînsul în stradă.

— Eu o iau spre Dudești. Dumneata pornește-o repede pe Ghenadie Petrescu.

Adamescu s-a adăpostit în gangul azilului de bătrîni de pe strada Ghenadie Petrescu, pînă s-a dat încetarea alarmei. Cu primul tramvai 7 s-a îndreptat spre Obor, iar de acolo, pe jos, către strada unde trebuie să ajungă.

De pe partea cealaltă a străzii, trecînd de două ori prin fața numărului 17, reușește să deslușească trei case scunde și aproape lipite una de alta, pe mîna dreaptă ; o sfoară de curte, pe stînga — adică în fața caselor. Știe că trebuie să bată la prima ușă și cum să se adreseze. La lumina slabă de lună a putut deslușì, lîngă portiță, un bărbat cu capul gol și numai în cămașă, privind în stradă.

— Mă rog, aici locuiește maistrul-țesător Scarlat ?

— Eu sînt Scarlat II, Scarlat Amilcar... vorbele „doi“ și „Amilcar“ mai apăsat ceva rostite.

— Tănăsescu, controlor la tramvaie.

Recunoașterea fiind făcută, cei doi se îndreptară tăcuți către prima locuință. Ferestrele sînt bine camuflate. Pe o măsuță exagonală, o lampă cu gaz. Abajurul gros proiectează întreaga lumină jos, pe muşama.

— Ești singur, tovarăşe ?

— Singur. Nevasta și fetița sînt la socrii mei, în comuna Bolintinul.

— Cum vom proceda, tovarăşe ?

— Mai întîi, să gustăm ceva. Avem destul timp...

— Oare nu ne paşte vreo primejdie aici ?

— Nu. Vecina mea e la spital, iar bărbatu-său, pe front. Familia proprietăresei s-a refugiat la Vidra.

Au gustat roșii cu brînză și și-au potolit setea mai mult cu pepene verde, deoarece sifonul era cald tare și cam trezit.

După ce au stabilit planul — maistrul Scarlat cunoaşte bine strada și a mai difuzat manifeste — au stat de vorbă. La despărțire :

— Încă o dată, nu lăsa la nr. 189 bis, unde locuieşte plutonierul major de la Comenduirea pieții.

Sterie Adamescu a făcut însă imprudența, văzînd că nu s-a întîmplat nimic pînă atunci, să arunce două manifeste și în curtea plutonierului. Lătrat întețit de cîine mare, un glas răguşit, iar plutonierul, neprimind răspuns și zărind o umbră strecurîndu-se prin pata de lumină a felinarului din stradă, camuflat, a slobozit, din cerdacul unde dormea vara, un foc de revolver.

Cor de lătrături, glasuri somnoroase, o poartă trîntită.

— Repede, spre dreapta ! Strada dă în Mihai Bravu. Eu o iau la stînga.

Sterie Adamescu a apucat să arunce și ultimile patru manifeste, și a luat-o la fugă după colțul străzii. S-a oprit într-un tîrziu, s-a lipit de spatele unei case și a tras cu

urechea, ținîndu-și respirația. Se mai aud lătrături slabe, însă nici un glas, nici un pas. Răsuflă ușurat. Întunericul și tăcerea grea, prevestitoare poate de noi atacuri aeriene, nu-l mai apasă ca în alte nopți.

Cînd a ajuns acasă — trecuse de 2 și jumătate — a ciocănit ușor, de trei ori, în geam. Fata i-a deschis binișor ușa și, somnoroasă, l-a întrebat :

— Cum te simți, tată, după cheful făcut cu colegul dumitale ?

— Bine, Mariana, bine...

— Atunci, e tare bine !

O fulgerare de zîmbet, un căscat prelung și Mariana Adamescu se cuibărește la loc, pe dormeză.

ARMONIE ÎN FAMILIE

Cu ani în urmă, o farmacie bună, în Capitală, prețuia cît o moșie de cîmpie sau cît o casă mare de raport.

Deși era vorba de sănătatea publică, concesionarea farmaciilor constituia un prilej de învîrteală pentru cei care puteau deschide ori închide robinetul, și de îmbogățire pentru fericitul cîștigător al lozului.

Farmacia „Izvorul sănătății" a adus, din chiar anul cînd a luat ființă, un venit mare. Era așezată la poziție bună, avea și articole fine de drogherie, mulți dintre clienți credeau că Paul Bontea este medic — nu doctor în farmacie, și deci se pot învîrti de o consultație gratuită, iar cei trei asistenți, îmbrăcați în halate albe și lucrînd la vedere, în laborator, atrăgeau atenția trecătorilor și prilejuiau comentarii. Rețetele le primea o doamnă prezentabilă, în vîrstă, și tot dînsa vindea articolele de drogherie.

Farmacia „Izvorul sănătății" a adus, cîțiva ani la rînd, un frumos cîștig și de pe urma celor trei preparate ale farmacistului Bontea : un tonic pentru copii, o cremă de față și pilulele pentru bărbați slăbănogi — toate lansate cu reclamă abilă și costisitoare.

Doctorul-farmacist Paul Bontea, proaspăt întors de la Paris, s-a căsătorit cu fiica decanului de la Facultatea de farmacie. Conferința ce i se făgăduise n-a mai pu-

tut-o căpăta, deoarece soția lui Bontea a murit cînd a născut fetița. S-a ales totuși cu o farmacie de mîna întîi, plasată în centru și bine înzestrată. Fetița — Zizi — a fost crescută la călugărițe, iar după terminarea pensionului, doctorul Bontea a trimis-o doi ani la Viena și doi la Paris, ca să deprindă bine limbile, să-și lărgească orizontul cultural și să capete maniere alese.

Zizi Bontea a reușit să vorbească perfect și cu accent franceza și germana, și-a lărgit orizontul cultural studiind cursuri libere, asistînd la unele conferințe la modă, la vernisajele de expoziții trăznite și a deprins maniere alese, frecventînd cu discreție domni în vîrstă, dar „șic". Zizi Bontea a prins slăbiciune pentru domni distinși și cu experiență, iar farmacistul Bontea, pentru minore fără experiență. Însă pasiunea lui cea mare a fost și a rămas tot politica. Și mulți bani — afară de nervi și timp tocat — l-a costat această pasiune — mai ales cînd i s-a dat șefia unui județ bănățean, promovare care trebuia să-i aducă mai întîi un subsecretariat de stat, iar apoi un important portofoliu ministerial.

După vreo cinci ani de viață mondenă și un scandal cu greu înăbușit, Zizi Bontea s-a măritat — spre surprinderea generală — cu unul dintre asistenții tatălui său, băiat sărac, dar foarte bine pregătit și muncitor. S-a lăsat convinsă cînd a aflat ce datorii mari are semiministrul Bontea, și cînd și-a dat seama că-l poate juca, pe degete, pe Sava Pănoiu. Acesta a acceptat cu ochii închiși propunerea patronului său, știindu-l om cu trecere și surîzîndu-i faptul că-l face asociat deocamdată, iar mai tîrziu îi lasă, în deplină proprietate, farmacia.

La nici o jumătate de an de la căsătoria lui Zizi, farmacistul Bontea a murit în urma unei congestii cerebrale. Se certase violent la club cu șeful guvernului,

fiindcă acesta, pentru a doua oară își călcase cuvîntul cu privire la subsecretariatul pe care i-l promisese — și între patru ochi, și public.

După moartea lui Paul Bontea, Zizi Pănoiu a rămas doar cu casa și prăvălia trecute în foaia de zestre, și cu acțiunile de la tramvaie, pe care acesta i le dăduse cadou cu ocazia nunții. Tot restul din averea defunctului Bontea s-a vîndut la licitație, și de-abia au putut fi acoperite datoriile ce lăsase.

Sava Pănoiu s-a ales cu situația de prin asistent de farmacie — și asistent a rămas pînă a închis ochii, deoarece Zizi n-a vrut să meargă în provincie, unde prietenii lui Paul Bontea le-au făcut rost, în cîteva rînduri, de farmacie bună, și nici nu l-a lăsat pe Pănoiu să primească farmacia înființată în suburbana Băneasa, fiindcă nu a vrut să-l vadă servind pe „țiganii și pe nespălații de la marginea Capitalei".

Soții Pănoiu au avut două fete gemene : pe Violeta și pe Dorina, amîndouă drăguțe și deștepte.

Pănoiu a fost tratat, cu timpul, de soția sa, cu tot mai vădit dispreț. El își îneca amarul și umilința în partidele de șah și vînătoare. De la o vînătoare i s-a tras moartea, în urma unui accident stupid.

Violeta Pănoiu s-a înscris la Conservator, mai mult împinsă de prietene și de ambiția maică-si. Și-a dat însă seama, după doi ani, că dacă n-ai talent excepțional, îți trebuie, neapărat și în permanență, un protector puternic. S-a căsătorit cu profesorul de istorie și geografie Filip Ganea, fiindcă era simpatic și delicat, pentru că o flata și o obliga boala de care suferise tînărul doctorand în istoria evului mediu. Ieșise zvonul — și zvonul avea temei — că din dragoste mare pentru Violeta Pănoiu și din cauza amînărilor ei, căzuse el greu bolnav — întîi o alarmantă depresiune nervoasă, apoi vîjîielile

și zgomotele de clopote pe care le auzea, aproape în permanentă, în adîncul urechilor. La însănătoșire au contribuit, desigur, și tratamentul îndelungat din spitalul Central, dar și logodirea lui cu Violeta Pănoiu. Liniștiți și fericiți au trăit soții Ganea numai un an. Au urmat războiul și întoarcerea lui Filip Ganea orb.

Dorina Bontea a făcut matematicile. N-a apucat să dea capacitatea, dar cum nu se mai cerea acest examen greu, se înființau școli noi și se mărea numărul de clase la cele vechi, a reușit să fie numită, de la început chiar, la București. Datorită activității depuse precum și unei autobiografii în care petele negre aproape că nu apăreau, a fost încadrată, an după an, tot în Capitală.

Dorina stă cu maică-sa și grație acesteia — ba că este tuberculoasă, ba că tușește toată noaptea și nu-și poate ține udul, ba că fata are un prieten de inimă — li s-a luat o singură cameră. Ar mai fi fost o cameră disponibilă, dar acolo Zizi Pănoiu a avut prevederea să-și instaleze servitoarea, servitoare la dînșii și lucrătoare necalificată și cu intermitențe la o fabrică de ciorapi.

*

Violeta se pegătea să plece, cînd Dorina s-a întors acasă.

Surorile s-au îmbrățișat.

— Bine, Rina dragă, de ce n-ai mai trecut pe la noi ?

— Vai, Leta, nici nu-ți închipui cît îmi dă de lucru subdirecția asta ! Să nu crezi că e ușor să conduci astăzi un internat de fete.

— Cum, ți s-a repartizat definitiv internatul ?!

— Da. Cealaltă subdirectoare are partea administrtivă a școlii.

— Atunci, directoarei ce i-a rămas ?

— Se pregătește sufletește, mititica, pentru un inspectorat general.

— Ia mai lăsați vorba, fetelor ! Rinuca, să-mi dai o mînă de ajutor, dragă.

— Despre ce este vorba, mamă ?

— Lasă, mamă, îi spui dumneata după ce plec eu.

— Cred că nu mîncați acum la oră fixă ? Spuneai că de obicei întîrzii : cu lucrări suplimentare, cu ședințe și paraședințe, și nu-și pierde răbdarea Fili al tău.

— Înțeleg să întîrzii motivat, dar așa...

— Adică, discuția noastră nu constituie un motiv destul de serios ?

Și întorcîndu-se către Dorina :

— Iată, pe scurt, despre ce este vorba : azi de dimineață m-am trezit cu Alice Mitescu. Mi-a dat ea de înțeles, pe departe, în două rînduri, însă acum mi-a vorbit clar și precis. Nepotul ei, inginerul Bob Demetriu, care este directorul dactilografei Violeta Ganea, și-a perdut capul după „domnița" noastră. Alice ne roagă, pe mine și pe tine, să deschidem ochii Letiției : s-o convingem, adică, să divorțeze și să se căsătorească cu inginerul Demetriu.

Violeta clatină din cap și pungește buzele. Calculul brutal al mamei sale îi face silă, stăruința ei o indignează.

— Decît ți-ai pierde răbdarea și m-ai cîntări greșit, mai bine ai face eforturi să mă înțelegi... să-ți înțelegi propriul tău interes. Mă rog : este Bob Demetriu de familie bună și are o educație aleasă ?

— Se zice că este.

— Se zice ! Hm ! Mamă-sa, fată de colonel. Taică-său, diplomat de carieră... nu-i oare de-ajuns ? Și colonelul,

și diplomatul n-au făcut politică, nici înainte și nici după pensionare. Asta contează serios astăzi, nu ?

— Întrucîtva. Contează însă faptul că au slujit vechiul regim... și desigur că l-au slujit, amîndoi, destul de bine.

— Fie cum zici tu. Dar să trec mai departe : are sau nu o situație foarte bună ?

— Se pare că deocamdată are.

— A, da, se pare... numai se pare ! Gradul lui de director general, misiunile în străinătate, premiul de stat ce-i vine sigur, nu spun suficient ? Ehei, nu se găsește ușor un specialist de talia lui Demetriu !

— De unde știe el că are să primească premiul de stat ?!

— Un om cu relațiile lui Bob Demetriu știe, Dorino! glasul sec, privirea grea și evitare diminutivului.

— Mărturisește, Leta, că nu-ți este simpatic.

— Nu-mi este, mamă, te rog să mă crezi !

— Atunci, de ce i-ai încurajat curtea ce-ți face de cîteva luni ?

— Mai întîi, n-am crezut că e vorba de ceva serios. Apoi, la atențiile lui : învoiri, ore suplimentare, prime, care credeam că se datorau și comportării mele în serviciu, și situației de acasă, trebuia să mă port cum m-am purtat. Dacă i-aș fi bănuit intențiile, nu i-aș fi acceptat nici un fel de atenție.

— Tu ești convinsă că și acum iubești cu adevărat pe Filip ?

— Da, mamă ! ton grav, mină serioasă, pîlpîire de lumină în ochi.

— N-o fi la mijloc mila pentru infirmitatea lui și o datorie greșit înțeleasă ? O datorie mult exagerată, în orice caz ?

— Evident că este și milă, dar este și dragoste.

— Dac-ai fi orbit, sau dac-ai fi ajuns să te mişti în cîrji, Filip Ganea nu s-ar fi dezgustat de tine, nu te-ar fi părăsit cu timpul ?

— Sînt sigură că aşa ceva nu s-ar fi putut întîmpla... exclus !

— Vezi, mamă, ce drept judecă Rina ?

— Judecă şi ea tot cu inima.

— Judec şi cu inima, evident, dar şi cu mintea.

— De ce nu iei tu exemplu de la atîtea femei cu cap, care s-au divorţat de bărbaţii lor : unii puşi astăzi la index, alţii întorşi din război invalizi. Au divorţat şi şi-au refăcut apoi viaţa.

— Dacă au fost determinate de interese meschine, le condamn, mamă.

— Leta judecă drept.

— Filip are pe sora lui, nu ar rămîne singur. Doctoriţa este văduvă, cîştigă bine, fraţii ţin mult unul la altul. Îmi spun cucoanele că se cîştigă şi astăzi destul de bine cu avorturile.

— Ruxandra este o apreciată specialistă în ginecologie... Nu ştiam că provoacă avorturi, dar ştiu că avorturile sînt interzise prin lege.

— Interzise ! Tot fetiţă naivă ai rămas. Dacă n-ai clientelă suficientă ori te tentează onorariul, calci legea, şi gata !

— Mai ai vreo întrebare de pus, mamă ?

— Doar una, două, fiindcă văd că te grăbeşti tare. De ce nu primiţi voi ajutorul doctoriţei ?

— Fiindcă avem demnitate, şi putem face faţă traiului cu pensia lui Filip şi salariul meu.

— Pensie de sublocotenent în rezervă ! Să fi fost măcar de colonel ! Tu crezi, cu adevărat, că activitatea lui de publicist are sorţi de izbîndă ?

— O, da ! Şi doctoratul, şi articolele publicate pînă acum au trezit un deosebit interes.

— O fi valoarea lor în sine, sau faptul că autorul lor este mare mutilat de război ?

— Probabil că şi împrejurarea aceasta a influenţat... însă, nu e mai puţin adevărat, că sînt lucrări de reală valoare. De cînd urmez şi eu istoria şi geografia, îmi pot da mai bine seama.

— Crezi c-ai să reuşeşti să-ţi cauţi de casă, de serviciu, şi să termini o specialitate atît de grea ?

— Dar Leta şi-a trecut examenele de anul I şi anul II numai cu „bine" şi cu „foarte bine" !

— Mai sînt însă anii trei şi patru... cei mai grei, îmi spuneaţi ? Leta dragă, eu te rog să te mai gîndeşti... să te gîndeşti serios. Nu te grăbi să-mi dai răspunsul.

— Răspunsul meu este definitiv şi ţi l-am dat, mamă, înainte de-a se înapoia Rinuca.

Aceasta îi face semn cu ochiul.

— Mai gîndeşte-te, zic şi eu, dragă Leta... ne mai gîndim şi noi... vom mai discuta, în orice caz, cînd ne întîlnim.

După ce s-a-ntors Dorina, care a condus-o pe Violeta :

— M-ai ajutat ca funia pe spînzurat ! Îţi mulţumesc, draga mea !

— Mamă dragă, nu te supăra, dar Leta are dreptate. Dragostea este un sentiment superior, un sentiment complex... unii îl trăiesc intens, alţii mai slab, iar cei mai mulţi, de loc. Leta ţine cu adevărat la Filip şi priveşte lucrurile dintr-un punct de vedere superior. Ea face parte din categoria de femei care au putut iubi cîndva, dar care, a doua oară, nu mai pot iubi !

— Să nu exagerăm. Mai slăbiţi-mă cu iubirea voastră romantică... iubire cu *I* mare ! Dar eu nu mă dau bătută cu una cu două... îi voi face binele cu de-a sila...

şi la fel, şi ţie ! Împlineşti luna viitoare 27 de ani, Rina, deci e timpul să judeci practic şi să te hotărăşti... altfel s-ar putea s-o paţi ca mine... adică, să-ţi ratezi căsătoria. Dar la mine a fost altceva : un scandal public, datoriile tatii, tifla pe care am ţinut s-o dau cercului monden din care făceam parte. Zozo doctor Duma, fosta mea colegă de la călugăriţe, mi-a dat de înţeles că are ceva potrivit pentru tine... o aştept mîine seară.

— Să mîncăm mai deveme, mamă. După amiază, ştii că este consiliu pedagogic şi am de susţinut un referat greu.

— Cum văd, aţi manevrat ca să cîştigaţi timp... eu însă nu capitulez... să se ştie asta ! Eu vă iubesc şi-mi cunosc datoria mea de mamă adevărată. Să mergem la masă.

*

În camera care i-a fost luată, i s-a repartizat lui Zizi Pănoiu mai întîi un inspector general de la Finanţe. De chiriaşul acela a fost pe deplin mulţumită. Îi plătea cu mult peste chiria legală, bună parte din lună era plecat în inspecţie, cînd se întorcea, nu venea cu mîna goală, lua parte la partidele de pocher ca şi la sporovăielile cuconetului ce se aduna la Zizi Pănoiu, spre a critica şi a pune ţara şi continentele la cale. Dar, după vreo jumătate de an, inspectorul a fost pensionat şi s-a stabilit la Lugoj, de unde îi era soţia.

Două luni camera a rămas liberă. Apoi a fost ocupată de un student la drept, în ultimul an de studii.

Nici de al treilea chiriaş n-ar fi avut motive să se plîngă Zizi Pănoiu — şi totuşi, s-a plîns. Şi s-a plîns la cucoanele care o vizitau sau le vizita, deoarece chiriaşul acela cînta cu pasiune — deşi la ore potrivite — din acordeon, iar cînd s-au pornit căldurile, obişnuia să se spele

dimineața la cișmeaua din curte, gol pînă la brîu — acces la baie nu-i dăduse.

Și iar a rămas camera liberă cîteva luni, de-a crezut și dînsa, după părerea prietenelor ei, că la Oficiul de închiriere i se pierduse urma.

Noul chiriaș, repartizat cam de un an, este chiriașul model pe care și l-ar fi dorit, și totuși se plînge și de dînsul — se plînge, din cauza originii lui sociale. Anton Rîpeanu are 26 de ani, este strungar fruntaș și student în anul III la Politehnică — urmează cursul fără frecvență. Mamă, nu are. Tatăl său este maistru petrolist în Cîmpina. Anton Rîpeanu duce viață regulată, este cuviincios și rar de-i vine vreun prieten, dar și atunci parcă n-ar fi nimeni acasă.

La vreo săptămînă după mutarea lui Rîpeanu, într-o dimineață, pe cînd Filareta făcea curat în camera chiriașului, a intrat Dorina — curiozitate de femeie. S-a uitat într-o parte, în alta, și pe cînd frunzărea un curs nou de algebră superioară — curiozitate de profesoară de matematici — a intrat Rîpeanu. Se înapoiase de la uzină ca să ia un caiet de notițe, în vederea ședinței fulger ce fusese programată, în cursul dimineții, pentru la amiază. Au rămas amîndoi încurcați.

— Am venit după niște însemnări...

— Mă uitam prin cursul de algebră... pare a fi interesant și are multe probleme și exerciții.

— Dacă doriți, vi-l pot împrumuta.

— Mulțumesc... nu l-aș ține decît două, trei zile.

— Nu e nevoie să vă grăbiți. Tratatul este redactat la un nivel mai scăzut, totuși, pentru unul ca mine, care n-are o bază solidă, pare încă greu.

Dorina, care-și oprise privirea pe teancul de broșuri cu conținut ideologic-politic :

— Ce faceți anul acesta la învățămîntul politic ?

— Partea a doua din cursul de marxism-leninism. Dar la dumneavoastră ce se predă ?

— Partea întîi. Ai cumva rezumatele la lecţiile de anul trecut ?

— Desigur. Rezumate dezvoltate, precum şi scurte rezumate din materialul bibliografic.

— Daa ? N-am apucat să-mi arunc ochii şi prin caietele de rezumate.

Dorina Pănoiu roşeşte din nou, uşor.

— Dacă vă fac trebuinţă, vă împrumut cu plăcere rezumatele. Pentru eventuale lămuriri, vă stau oricînd la dispoziţie.

— O propunere, tovarăşe Rîpeanu : dumneata mă ajuţi la studiul politic, iar eu îţi dau o mînă de ajutor la matematici.

Din ziua aceea tinerii se întîlneau de două ori pe săptămînă în camera Dorinei : o şedinţă de matematici şi o şedinţă pentru învăţămîntul politic. Dorina a trebuit să dea o adevărată luptă, pînă s-o convingă pe maică-sa să accepte înţelegerea stabilită de dînşii — mai mult cedare din silă, decît din convingere. Cele două şedinţe săptămînale le-au dat posibilitatea, Dorinei şi lui Anton, să-şi împărtăşească noutăţi de la locul lor de muncă, să poarte discuţii pe diferite teme, să se cunoască din ce în ce mai bine.

Anton Rîpeanu aduce, din cînd în cînd, bilete pentru teatru — mai ales pentru operă, care se procură cu greutate, dar care lui, fruntaş în producţie, nu i-e greu să le capete prin sindicat. Fără ştirea lui Zizi Pănoiu, tinerii au mers de două ori la cinematograf, iar în trei duminici s-au dus să viziteze muzee.

Dorinei îi face plăcere să-l călăuzească. Are ocazia să-şi etaleze cunoştinţele în materie de artă, iar Anton dovedeşte curiozitate vie şi asimilează uşor.

La sfîrșitul unei ședințe de matematici :

— Tovarășă Dorina, a venit tata... nu are să stea decît pînă mîine la amiază. Astăzi se prezintă la Președinție cu un grup de tovarăși pentru decorare, iar diseară vorbește la Ateneu. Socot că nu e nevoie să fie trecut în cartea de imobil ?

— Nu... nu cred. Am s-o întreb totuși pe mama. Dar ce este diseară la Ateneu ?

— Trei inovatori, printre care și tatăl meu, au să expună inovațiile ce-au realizat... în ce constau, precum și avantajele pe care le prezintă pentru sectoarele respective ale industriei noastre. Tata are două inovații în sectorul petrolifer.

— Ar fi interesant, cred, de asistat.

— Dacă vă interesează, vă pot da invitația mea... eu intru și fără invitație.

— Mulțumesc mult... voi veni sigur.

— Dacă-mi permiteți, v-aș conduce eu.

Dorina stă o clipă pe gînduri.

— La ce oră are loc ședința de la Ateneu ?

— La ora nouă.

— Aunci, la 8 și 30 ne întîlnim pe trotuarul Cișmigiului dinspre Schitu Măgureanu... n-aș vrea să știe mama unde mă duc, și că mergem împreună.

Anton Rîpeanu se încruntă ușor.

— Cum dorești mata, duduie Dorina. O rugăminte călduroasă aș avea de făcut... mi-e teamă însă să nu mă refuzi...

— Poate da, poate nu... s-aud.

— Tata a adus niște afumături de la porcul nostru. Te rog mult să le primești... o mică atenție pentru timpul ce-l pierzi și osteneala ce depui ca să mă-nveți matematici superioare.

— Eu îți dau cu plăcere o mînă de ajutor, fiindcă dumneata ești silitor și prinzi relativ ușor... apoi, mai revăd o materie pe care nu o predau în școală. Dumneata, nu mă ajuți la cursul politic ?

— Ajutorul meu e aproape iluzoriu... să nu mai vorbim. Eu te rog să insiști pe lîngă tovarășa... pe lîngă doamna Pănoiu, să accepte... tata ar fi tare mîhnit, dac-ar ști c-a fost refuzat.

— Completările și exemplele ce vi s-au dat anul trecut, la curs, îmi sînt de folos, tovarășe Anton. Pe lîngă mama, îți promit că voi stărui.

Zizi Pănoiu a primit — mai ușor decît și-ar fi închipuit Dorina — darul maistrului Tache Rîpeanu.

— Nouă ne prind bine, iar pentru ei, înseamnă mai nimica toată. La țară se crește ușor și ieftin porcul.

— Dar Cîmpina este un oraș industrial, mamă !

— Unde-or fi stînd dînșii, pe la periferie, e ca și la țară. În definitiv, să se simtă onorați că le primesc ploconul.

Apropierea dintre cei doi tineri s-a făcut relativ repede, dar ei n-au avut curajul să-și facă mărturisiri. Apropierea s-a mai accentuat în urma participării la concertele Filarmonicii de stat — dînșii, și perechea Ganea. Filip Ganea este un mare iubitor, și totodată un bun cunoscător de muzică simfonică.

Dorina n-a mai putut răbda și într-o zi, ieșind împreună cu Violeta — fusese pe la dînșii ca să-i vadă — i-a mărturisit deschis și i-a cerut sfatul. Violeta n-a fost de loc surprinsă, iar după o clipă de gîndire i-a răspuns :

— Și eu sînt convinsă că te iubește... se simte că ține mult la tine. Filip și cu mine îl prețuim și-l simpatizăm... cred că veți fi fericiți împreună.

— Dar ce ne facem cu mama ? Are să opună o rezistență dîrză !

— Asta e sigur ! Va ceda însă cu timpul... n-a cedat și în privința lui Filip ?

— Cedare aparentă... și apoi, este deosebire... în ce-o privește pe mama, deosebire mare.

— Eu te voi susține cu toată căldura !

După o scută pauză, apucînd-o ușor de braț și prinzîndu-i privirea cu privirea ei :

— Dragă Rinuco, ești majoră, iar cînd e vorba de fericirea ta și de încăpățînarea mamei, o singură alegere ai de făcut... și trebuie s-o faci !

— N-aș vrea s-o mîhnesc prea mult pe biată mama ! La vîrsta ce are, cu educația pe care a primit-o, trăind în cercul ei închis, greu să-și schimbe mentalitatea.

— Știu... înțeleg... dar dacă nu va ceda ?

— Voi vedea atunci... cred că pînă la urmă voi avea curajul trebuitor.

— Ți-l doresc din toată inima !

La vreo săptămînă de la acest dialog al surorilor, cei doi tineri, întorcîndu-se de la concertul de închidere a stagiunii Filarmonicii, și-au mărturisit, în Cișmigiu, dragostea, s-au înțeles asupra datei căsătoriei și a planului de desfășurat pentru convingerea lui Zizi Pănoiu.

Dorina, după sfatul Violetei, a căutat în cîteva rînduri să povestească maică-si despre căsătorii în genul celeia pe care intenționează și dînsa s-o facă. Uneori părinții au dat dovadă de înțelegere — atunci lucrurile s-au desfășurat normal ; alteori însă, fie părinții tînărului, fie ai tinerei, s-au dovedit neînțelegători, încăpățînați, dar tinerii au trecut peste rezistența lor. Zizi Pănoiu nu s-a clintit din părerile ei.

După un consult mai îndelungat cu Violeta și cu Filip — Anton era plecat la Cîmpina pentru practică, în vederea absolvirii Institutului politehnic — s-a hotărît să schimbe procedeul.

Într-o zi, profitînd că maică-sa era bine dispusă — vînduse cu preț o bijuterie, iar dantura nouă i se potrivea de minune — și cum tocmai îl lăudase pe Anton, Dorina îi pune întrebarea în plin :

— Ce-ai zice, măicuță dragă, dacă Anton Rîpeanu ar veni, într-o bună zi, să mă ceară de la dumneata ?

Privirea lui Zizi Pănoiu se tulbură, fața îi deveni rigidă, iar respirația scurtă și ușor șuierătoare.

— Nu cred să-ndrăznească. Dacă s-ar întîmpla, totuși, să nu-și cunoască lungul nasului, îi fac eu dușul cuvenit, ca să-i tai pofta, odată pentru totdeauna !

— Dar bine, mamă, Anton Rîpeanu, la toamnă, iese inginer, va avea un bun plasament și o perspectivă sigură de avansare. Noi ne înțelegem, sîntem de aceeași vîrstă și ținem unul la altul.

— Te rog, nici în glumă să nu-mi mai vorbești despre un astfel de mariaj ! Te mai rog, să nu uiți că bunica ta a fost fiică unui savant, că bunicul tău în trei rînduri a fost deputat și o dată senator, iar eu mi-am făcut studiile superioare la Viena și Paris. Nu mi-i de-ajuns cît îndur de pe urma Violetei ? Vreți să mă băgați cu zile în mormînt ?

— Dar parcă bunicul dinspre tată a fost un biet cantonier, mamă ?

— Nu ne interesează spița lui Sava Pănoiu. Phe !

— Eu, în autobiografii a trebuie să menționez.

— Treaba ta.

— Iar prietenele dumitale cunosc bine situația.

— O știu, dar din delicatețe nu mi-o amintesc.

Se ridică enervată, și cu pași țepeni trece în camera ei, trîntind cu putere ușa, de se clatină pereții și zornăie geamurile.

Un al doilea sondaj s-a izbit de aceeași rezistență încăpățînată.

Dorina Pănoiu, în trecere spre tabăra mare de la Buşteni, unde-a fost repartizată, s-a oprit pentru o zi şi o noapte la Cîmpina. A fost primită cu mult drag, iar înţelegerea cu Anton şi cu părintele acestuia s-a făcut uşor şi repede.

Din Buşteni, Dorina a scris mamei sale cerîndu-i consimţămîntul pentru căsătorie. A adăugat însă, fără ocoluri, că dacă nu-l va căpăta, se mărită totuşi cu inginerul Anton Rîpeanu şi se transferă la toamnă la Cîmpina, unde acesta a fost solicitat să primească un post de inginer-proiectant. În acelaşi plic a pus şi scrisoarea lui Anton, respectuoasă şi caldă. Haralambie Rîpeanu a renunţat la cele cîteva rînduri pe care intenţiona să le adauge, socotind că tinerii s-au ploconit de-ajuns. Tot din Buşteni. Dorina i-a scris Violetei, punînd-o în curent cu cele întîmplate şi cerîndu-i, totodată, sprijinul promis.

EVADARE

Într-o secție a unui minister. În fiecare zi, la orele 11 fix, se dă o pauză de 15 minute pentru gustare și aerisire. Începutul și sfîrșitul pauzei le anunță soneria de la șefa de secție. Într-o zi, cam pe la jumătatea lunii iulie, în pauză.

Funcționarele Sabina Bălan și Veturia Becherescu sînt socotite bune prietene — așa se consideră și ele, deși n-au ajuns pînă la acel grad de apropiere și intimitate sufletească, pe care-l cere o adevărată prietenie. Cum nu se feresc de curent, stau în dreptul unei ferestre și privesc în stradă. Un camion mare, încărcat ochi, era să se ciocnească de un turism. O apostrofă din partea șoferului de la camion, o undă de rîs și o fluturare de mînă din partea celuilalt șofer, și totul reintră în normal. Camionul oprește în dreptul blocului-turn ce se înalță în apropierea ministerului. Descărcarea camionului începe numaidecît.

— Sabina dragă, tu ești schimbată de cîteva zile... trasă la față, mai îngîndurată, parcă...

— Ți se pare, Veturio.

— Nu te simți bine ? Tensiunea, poate ?

— Ba, să bat în lemn.

— Te roade vreo nemulțumire ?

— Nu — cu gura moale.

Bărbia și colțul buzelor încep să-i tremure, iar din amîndoi ochii i se preling lacrimi.

— Fii tare, fată dragă, că te văd colegii. Ia spune-mi, ce supărare ai ?

Sabina Bălan aruncă în coșul de hîrtii învelitoarea în care a avut gustarea, desface poșeta și întinde colegei sale o scrisoare mototolită.

„Mamă,

Știu bine că are să te supere și are să te mîhnească hotărîrea mea, dar trebuia să o iau (mai curînd sau mai tîrziu.) A trebuit să vină tanti Mărioara de la Sibiu, să scape cîteva vorbe, crezînd că eu cunosc „taina", ca d-ta să te decizi în sfîrșit să-mi spui că părinții mei sînt morți — tata pe front, mama la cîteva luni după primirea vestei — și că m-ai adoptat de mică. Nu mi-ai spus pînă atunci, fiindcă n-ai avut încredere nici în maturitatea și nici în dragostea mea.

Durerea ce-ți cauzez n-ai să o suporți, cred, greu ; d-ta ești o fire tare și aspră.

Nu am mai putut rezista nici presiunilor d-tale ; dorești, cu orice preț, să urmez medicina, dar eu nu vreau să mă fac doctoriță ; în plus, sînt convinsă că n-am să reușesc la examenul de admitere. Meditație cu nenea Șerban nu puteam face ; dînsul era mai indicat să-mi fi spus despre înfierea mea, și totuși a tăcut. Apoi, m-a supărat și m-a indignat înțelegerea voastră, ca nenea Șerban, în calitate de conferențiar la Medicină, să mă „ajute" să iau examenul. Eu înțeleg, ca în viață, să-mi fac drum numai și numai prin puterile mele !

Mai sînt nemulțumită că m-ai crescut prea strîns — iar dovadă de neîncredere. Puteam, în două rînduri, să mă duc și eu în tabără, dar nu m-ai lăsat. Și ce bine s-au simțit colegele mele ! La reuniunile tovărășești,

cînd mi-ai permis să iau parte, m-ai însoţit regulat. Erai printre rarii părinţi, care, neavînd încredere în fetele lor, ţineau să fie prezenţi tot timpul la reuniune.

Crezi d-ta că puţin m-au costat ironiile colegilor mei? M-ai îmbrăcat, nu pot spune, dar aproape întotdeauna gustul d-tale a decis. Pentru mine a fost o întîmplare fericită că m-am întîlnit cu Lena. Dînsa mi-a deschis ochii şi m-a ajutat să iau, fără întîrziere, hotărîrea pe care trebuia s-o iau. Ca să fii liniştită : am renunţat definitiv la teatru (asta ştiu că are să-ţi facă plăcere), intru funcţionară, iar după un an, doi, mă decid ce am să urmez. Chiar dacă rămîn funcţionară, tot e necesar să am un titlu universitar. (Numai asupra acestui punct nu sîntem de acord — eu şi cu Lena.)

Prietena mea a aranjat totul cu directorul ei ; în două, maximum trei săptămîni, îmi iese numirea.

Te rog, mamă, nu încerca nici un demers : simt majoră, iar hotărîrea mea este definitivă. *Mai tîrziu, după ce se liniştesc apele, vom relua raporturile normale.*

Te rog, să nu mă judeci greşit, şi te mai rog, să fii pe deplin încredinţată că-ţi voi păstra o vie recunoştinţă, precum şi dragoste.

Fiica d-tale adoptivă,
Irina

P.S. Mi-am luat economiile, ca să nu rămîn obligată faţă de Lena. Cred că au să mi-ajungă banii pînă primesc prima chenzină".

— Cine este Lena asta, dragă ?

— Simpatia Irinei din şcoală... e cu vreo patru ani mai mare. Irina îi pierduse urma... s-au întîlnit, întîmplător, la un concert-lecţie.

— La care tu, care-ai crescut-o prea strîns, n-ai luat parte. Aşa e ?

— Nu, n-am fost. Şi chiar dac-aş fi fost la concert, firul tot se înnoda.

— Mie, de ce nu mi-ai spus despre întîlnirea fetelor ?

— Bănuiam eu ce putea să urmeze ?

— Cîte zile sînt de cînd a plecat Irina de-acasă ?

— Astăzi, se-mplinesc cinci zile.

— Cinci zile ! Hm !

Sabina Bălan oftează.

— După ce iau masa, trec pe la tine... cam între $5^1/_2$ şi 6. Trebuie să mă opresc mai întîi la policlinica dentară, ca să-mi schimbe doctorița pansamentele.

— Te aştept negreşit, Veturio !

— Vin sigur, dragă !

*

Pe Irina Bălan a mişcat-o mult gestul prietenei ei. Aceasta şi-a luat o zi din concediul de odihnă şi a venit s-o ajute la plecare. Amîndouă au dereticat, au pregătit prînzul pentru Sabina Bălan, au ticluit scrisoarea de despărţire şi au burdușit, în grabă dar cu grijă, cele două geamantane — cu îmbrăcăminte şi cu cărţi.

Irinei i-au plăcut şi mîncarea, şi atmosfera de la cantina ministerului — Elena Mirea îi luase, din ajun, bon. Scurta convorbire cu responsabilul brigăzii artistice i-a deschis perspective atrăgătoare. După masă, cele două prietene au vizitat o expoziţie de broderii de mînă, au hoinărit pe Calea Victoriei, iar seara au mîncat — mezeluri şi prăjituri. S-au culcat devreme, dar tot sporovăind, au adormit tîrziu.

A doua zi, pe la ora mesei, Irina s-a simţit tare singură şi neajutorată. A vrut să lucreze ceva, şi a părăsit

curînd lucrul ; a citit, însă nu s-a putut concentra îndeajuns ; a vrut să plece ca să privească vitrinele, dar a renunțat în ultimul moment. S-a așezat într-un tîrziu, la fereastră și s-a uitat la forfota de pe stradă — cînd atentă, cînd absentă ; cînd golită de gînduri, cînd cu gîndul la mama ei adoptivă, la cănărița, la motan, la nepoțica vecinei...

S-a îmbrăcat cu grijă și a pornit-o mai devreme decît hotărîse, ca s-o întîlnească, pentru masă, pe prietena ei.

Seara au primit vizita „prietenului" Lenei. Un tînăr bulevardist — după tunsoare, îmbrăcăminte și limbaj. A adus un carton cu fursecuri, o sticlă de vermut alb și magnetofonul cu imprimări de muzică occidentală — numai muzică de dans.

Melodiile — dar a putut fi vorba de melodii ? — nu i-au plăcut Irinei, după cum nu i-au plăcut nici parfumul și nici „manierele" tînărului. A dansat-o, tot timpul lipită de dînsul, iar în două rînduri i-a pipăit sînul.

După plecarea acestuia :

— Așa e că-i simpatic și exuberant Jean al meu ?

— Da, exuberant.

— O să vă-mprieteniți voi în curînd... sînt sigură, Irinel.

— Sînteți logodiți, Lena ? Pe cînd nunta, dragă ?

Aceasta pufnește în rîs.

— Logodiți ?! Prieteni, prostuțo. Ai să-ți găsești și tu un prieten simpatic... sau am să-ți găsesc eu.

— Deocamdată, nu am nevoie, zău...

A doua zi, cînd se întorceau de la cantină :

— Am să te rog ceva, Irinel dragă.

— Spune, Lena.

— Să lipsești azi de-acasă o oră, maximum două... vine Jean la mine. Te poți duce la o conferință, la un ci-

nema. Şi eu am să spăl putina, cînd ai să-ţi primeşti prietenul.

Irina Bălan ar fi vrut să intre la cinematograful „Patria", dar a intimidat-o lumea din stradă şi din hol, şi a revoltat-o acostarea unui tînăr dintr-un grup de trei — care vorbeau tare şi gesticulau. Acesta a prins-o stîns de cot şi-a spus cu glasul îndulcit şi închizînd dintr-un ochi :

— Am un bilet în plus, puicuţo... mergem ?

— Te rog, lasă-mă !

S-a smucit şi şi-a făcut pîrtie, cu coatele, prin mulţime. A hoinărit, la întîmplare, pe străzi, aproape două ore. A ajuns acasă tare obosită şi cu sufletul strepezit.

Şi ce greu trece timpul cînd n-ai o ţintă precisă şi eşti în nervi !

Seara, înainte de-a adormi :

— Irinel dragă, mîine am o şedinţă sindicală... am să vin tîrziu acasă. Tu mănîncă la „Gospodina" — n-am mai găsit bon la cantină — şi cumpără ceva pentru seara. Ţi-am luat bilet la *Hamlet*... să ştii că n-a fost uşor... dacă nu era Jean...

— Dar am văzut filmul acum două săptămîni, cu mama !

— Un film ca acesta trebuie văzut de cîteva ori, dragă !

— Mîine aş fi stat acasă...cred că am răcit... am strănutat pe drum şi mă doare capul.

— Repede un veropirin !

Îi dă medicamentul şi-i face o fricţie cu spirt.

— Fii drăguţă, te rog, şi încearcă să mă înţelegi : am cedat camera, pentru mîine, unei prietene... numai pentru două ore. I-a venit pe negîndite, din provincie, o mătuşă, şi n-are unde se-ntîlni cu prietenul ei.

Irina a adormit greu și s-a trezit devreme. Gîndul, deși se trudește să-l frîneze ori să-l abată, se întoarce tot la căminul părăsit de curînd. Este deziluzionată, obosită și simte nevoia unui ajutor.

După al doilea zbîrnîit prelung de sonerie, a întredeschis cu bătaie de inimă, ușa.

— Da nepoată-mea, Lenuța, nu s-a-ntors de la serviciu ?

— Lena vine astăzi tîrziu... are treabă.

— I-am adus de la maică-sa niște brînză, smîntînă, iar de la mine, cîteva ouă.

— Poftește înăuntru.

— Știu că Lenuța folosea răcitorul unei vecine.

— Eu nu cunosc rosturile... am să pun tot ce-ai adus dumneata, în baie, pe ciment.

— Da, e bine.

După ce Irina s-a întors :

— Nu te supăra, maică : dumneata ești numai în vizită la Lenuța, ori stai acum cu dînsa ?

— Lena mă găzduiește trei, patru zile, pînă se termină cu zugrăvitul la apartamentul nostru.

Irina coboară privirea.

— Așa, va să zică ? Eu am să plec, maică.

— Poate că doreai să o vezi pe Lena ?

— Nu am timp s-o aștept. Trebuie să fac unele cumpărături de la „Victoria", și să-ntreb la farmacia nr. 1 de-o doctorie străină.

— Dacă m-aștepți numai două minute, sînt gata și te pot însoți.

— Mulțumesc, tovărășico... mă descurc eu... doar am mai fost. Spune-i Lenuței c-o așteptăm într-o duminică, așa cum ne-a promis.

— Bine, am să-i spun.

Elena Mirea s-a întors veselă, dar puțin obosită. După ce i-a mulțumit Irinei :

— Astă-seară, ce păpăm noi ? Mi-i o foame de lup !

— Șniţel cu salată verde... am putea face și niște jumări... ori mînca brînză cu smîntînă...

— Pariez că a fost mama în lipsa mea !

— Nu mama, ci mătușa ta.

— A, tușica Ana ? Ți-a vorbit cu siguranță și despre Răducu.

— Nu, dar cine-i domnul Răducu ?

— Medicul veterinar de la colectiva din comuna noastră, văr de-al doilea cu mine și pretendent la mîna mea.

— E ceva mai serios la mijloc ?

— Mama și tușa Ana, de vreun an și mai bine, se țin de capul meu... dar degeaba îmi tot dau asalt dumnealor.

— Nu-l iubești, Lena ?

— Mi-i simpatic, Irinel, dar de iubit, nu-l iubesc. Și-apoi, eu nu mă mai pot întoarce la țară... sînt acum, din tălpi și pînă-n creștet, orășeancă. Internatele, viața de oraș mare, concediile petrecute la Mamaia, Sovata și Sinaia mi-au creat anumite gusturi, anumite necesități, care se cer neapărat împlinite. Nu aș mai putea face baie în albia de rufe, și m-aș simți prost citind la lampa de gaz. Îmi face plăcere forfota de pe străzile principale, îmi place să privesc vitrinele, să asist la un meci, să văd un film în premieră... Planul lor este să mă căsătoresc cu vărul Răducu și să revin ca învățătoare la noi în sat.

— Învățătoare ?!

— Da, da, învățătoare. Tu nu știi c-am făcut aproape integral școala normală... am urmat ultimile două clase la mediu, ca să-mi pot lua examenul de maturitate de

acolo. Parcă sună mai bine... absolventă de școală medie, decît absolventă de școală pedagogică.

— Mi-ar fi plăcut să fiu învățătoare.

— De ce nu, educatoare la preșcolari ? Să le ștergi năsucurile și să-i deschei la pantalonași. Fii serioasă, Irinel !

Unde sînt, dragă, ouăle ?

— În baie.

— Astă-seară mîncăm jumări și șnițel. Ia dă tu drumul la reșou !

*

După cîteva fraze schimbate, Veturia Becherescu intră de-a dreptul în subiect.

— Tu ai luat vreo hotărîre pînă acum ?

— Am vrut să-i scriu Irinei, dar nu m-a mulțumit nici una din scrisorile începute... am să ți-o arăt pe ultima, care-mi pare a fi mai reușită. Poate o încheiem și o definitivăm împreună.

— Dar de ce n-ai încercat să vezi fata ? Să-i vorbești de la inimă la inimă.

— Mi-ar fi fost mai greu... m-aș fi simțit umilită... mai ales, dacă era de față și prietena ei.

— Și dacă i-ai fi scris, oare nu-i arăta scrisoarea ?

— I-ar fi arătat-o, desigur... totuși, parcă-i altceva. M-am gîndit să mă duc la minister și să vorbesc cu Lena Mirea... E și bine, și rău...

— O să cîntărim noi și soluția asta. Ia spune-mi, Sabino : Lena Mirea are părinți ?

— Numai mamă... e colectivistă într-o gospodărie colectivă din apropierea Olteniței... am uitat numele gospodăriei... dar nu cred ca mama să aibă vreo influență asupra fetei.

— Ce-ar fi, dacă doctorul Surpățeanu i-ar vorbi Irinei ?

— Şerban cu greu se dezlipeşte de lîngă microscopul şi epubretele lui.

— Cînd e vorba de o situaţie atît de serioasă, se va lăsa convins. Nu l-ai convins tu s-o mediteze pe Irina pentru examenul de admitere în facultate ?

— Şi socoţi că a fost treabă uşoară ? În cazul de faţă, Şerban s-ar supăra rău, şi m-ar condamna fără drept de apel.

— Pentru care vină te-ar condamna ?

— Pentru vina că n-am reuşit să-mi apropii îndeajuns fata... să vadă în mine nu numai pe mamă, ci şi pe o prietenă adevărată... o prietenă mai în vîrstă, cu mai multă experienţă, la care să poată găsi oricînd sfat şi sprijin.

— În privinţa asta, să ştii, doctorul are dreptate.

— Are, la fel zic şi eu.

— Dintre cunoştinţele tale, nimeni n-ar putea fi folosit ?

— Cîte cunoştinţe am eu, şi cît de apropiate îmi sînt, ca să poată fi vorba de apelat la careva ?

— Aşa e. Am pus întrebarea asta, mai mult ca să nu tac. Dar, ia spune-mi, Sabino : de ce n-ai lăsat tu fata să se ducă în tabără ? Avea acolo hrană bună, program educativ şi instructiv, făcea excursii interesante... copiii se întorc din tabără întremaţi, reconfortaţi...

— Prima dată n-am lăsat-o, dintr-o grijă exagerată. Cu toate că ştiam cît de organizat este regimul pe care-l au copiii în tabără, mi-am zis să mai amîn... fata era, după mine, încă micuţă, şi în afară de asta, trebuia să se pregătească pentru examenul de admitere în clasa a VIII-a.

— N-ai făcut bine, crede-mă.

— Ştiu... n-am făcut.

— Dar a doua oară ?

— Anul trecut a fost vorba de o tabără de iarnă, tabără pentru schiat, iar Irina se găsea după gripă — o gripă serioasă. Știi tu cîtă grijă mi-a dat boala ei.

— Părerea doctorului, care-a fost ?

— Și doctorița școlii, și medicul de la policlinică au opiniat că se poate duce.

— Vezi ? Tabăra era indicată, tocmai fiindcă fata fusese bolnavă. Eu cred că a tras mai mult în cumpănă teama — teama ta, fiindcă era tabără de schiat.

Sabina Bălan zîmbește ușor, obosită.

— Și grija pentru sănătatea fetei, dar și teama de vreun accident... Irina nu știa să schieze.

— Dar nu te-ai gîndit că într-o astfel de tabără sînt specialiști, că este o continuă și atentă supraveghere ?

— Totuși... totuși...

— Mie, de ce nu mi-ai spus nimic ?!

— Fiindcă hotărîrea mea fusese luată din capul locului.

Și iar se lasă o scurtă tăcere.

— Irina nu s-a apropiat mai mult de vreuna din profesoarele ei ?

— Irina se atașase, într-adevăr, de fosta ei dirigintă din clasele IX și X.

— Anul acesta n-a mai avut-o dirigintă, ori s-o fi mutat profesoara la altă școală ?

— Nu s-a mutat, însă în clasa a XI-a, diriginte i-a fost profesorul de matematici.

— Profesoara, ce părere avea despre fată ?

— O bună părere.

— E cazul, Sabino, de încercat cu fosta dirigintă a Irinei... neapărat asta !

— N-ai vrea tu să mergem împreună și să vorbim cu Irina ?

— Nu m-aș da în lături, dar mai întîi să încercăm cu profesoara. Cum se numește ?

— Victoria Sorescu.

— Să-ncercăm, deci, cu tovarășa Sorescu. Am impresia că parc-ai ezita ?

— Diriginta fetei n-a prea fost mulțumită de comportarea mea.

— Lămurește-mă, te rog !

— Am venit rar la consfătuirile cu părinții...

— De ce, asta ?

— Le programa cam des și durau mult... apoi, știam că fata învață bine... are purtări frumoase...

— Ai judecat greșit, Sabino. Îmi pare rău că trebuie să-ți spun.

— De acord cu tine, Veturio... am judecat greșit...

— Altceva ?

— N-am lăsat-o pe Irina să participe la tabăra de iarnă... nu m-am dus, cînd am fost convocate noi, mamele, ca împreună cu colegele Irinei, să facem flori pentru ziua de 1 Mai. Și mai important ca toate : se va supăra mai tare ca văru-meu Șerban, cînd va afla despre isprava fetei.

— Dar școala să nu aibă nici un fel de vină, că n-a reușit să maturizeze judecata acestei eleve ?

— Are și școala... desigur...

— Fiind vorba de un caz atît de serios, plecarea Irinei de-acasă, sînt convinsă că profesoara va trece peste deficiențele tale. E și prestigiul școlii în joc.

— Chiar ești convinsă, sau stărui numai ca să-ncerc și soluția asta ?

— Sînt convinsă, crede-mă !

— Am să schițez atunci diseară o scrisoare, ți-o arăt mîine la birou, și după ce o definitivăm, îi dăm drumul.

— Nu așa, nu ! Trebuie să-i vorbești tovarășei Sorescu... și cît mai curînd !

— E mai dificil să-i vorbesc.

— Profesoara asta are telefon ?

— Știam de la fată că avea.

Veturia Becherescu caută înfrigurat în cartea de telefon.

— Are. Cheam-o chiar acum, Sabino.

— Lasă-mă, te rog, să mă reculeg... să-mi schițez în minte, cam ce am să-i spun... cum să încep vorba...

— Iaca, îți fac eu numărul.

Îl face, într-adevăr, și-i întinde receptorul.

Scurta conversație dintre Victoria Sorescu și Sabina Bălan se încheie astfel :

— Dar nu vă deranjez cumva ?

— De loc, tovarășă ! Chiar insist să veniți ! Vă aștept la $8^1/_2$. Și să știți că sînt optimistă. O cunosc bine pe Irina, iar dînsa ține la mine.

— Atunci, la $8^1/_2$ am să fiu la dumneavoastră.

Cele două prietene se îmbrățișează.

— A avut dreptate Irina... tu ești o fire aspră, Sabino.

— ?

— Nu ți-a dat, de bucurie, o lacrimă măcar !

Sabina Bălan întoarce capul și își tamponează ușor, cu un colț de batistă, amîndoi ochii.

UN CLIENT DISTINS

Medicul dentist Sebastian Măruță, cu mîinile la spate și țigara stinsă în colțul gurii, privește, de la fereastră, în stradă. Nu urmărește însă cu atenție scurgerea tramvaielor, mașinilor și pietonilor — e o arteră frecventată bulevardul nou pe care locuiește el — ci mai mult gîndul care-i tot bate într-o anumită direcție.

— Gata cafeaua, puiule !

Doamna Lucia Măruță așează, cu băgare de seamă, ceșcuțele și oftează ușurată — nu s-a prelins nici un strop de caimac.

Aroma de cafea veritabilă, ușor vanilată, umple acum toată sufrageria.

— Dă-mi, te rog, și mie o țigară.

— Poftim, dragă !

Doctorul Măruță desface larg portțigaretul și i-l întinde înclinîndu-se.

— Cam uscate, puiule.

— Ia, mico, din partea asta.

Cu arătătorul de la stînga îi indică la care să se oprească.

— Asta, da, mai merge. Mulțumesc.

Se aud sorbituri prelungi și șuierul caracteristic al fumului de tutun, supt pînă-n plămîni și apoi destrămat, în șuvițe subțiri, printre buze subțiate.

— Şi cînd crezi tu că te face căpitan ?

— Pe 15 octombrie apar noile avansări.

— Eşti sigur că te-au menţinut pe tabloul definitiv ?

— Absolut sigur ! Mi-a arătat tablourile, azi de dimineaţă, directorul Personalului.

— Tu contezi pe el ?

— E prieten bun cu frate-meu, şi ştii că i-am făcut, pe gratis, o lucrare importantă... adică două : şi lui, şi soacră-si.

— Cînd e vorba de recunoştinţa superiorilor...

— Burienescu face excepţie... băiat subţire...

— Să dea Dumnezeu !

Se aude soneria prelung.

— Au şi început să-ţi vină clienţii.

Doamna Măruţă oftează şi se scoală încruntată.

— În loc să-ţi pară bine, Lucico...

Clătinarea din cap şi privirea lui arată, limpede, o uşoară imputare.

— Dintr-un punct de vedere, mă bucur... însă cînd mă gîndesc cît trebuie să munceşti...

— M-am desprins acum. Sănătos să fiu.

— Toată dimineaţa la regiment, iar după amiază, pînă tîrziu, acasă.

— După ce-mi asigur o clientelă serioasă, îmi dau demisia din armată. O să am atunci mai mult timp liber şi am să lucrez mai puţin.

— O să putem ieşi şi noi, din cînd în cînd, cred ?

— Desigur, dragă ! La teatru, la un restaurant, la un ceai dansant...

— Vara la băi, nu ?

— Şi la băi, fără îndoială. O să mergem şi în străinătate.

— Minunat !

Doamna Măruță, fericită, bate din palme, apoi se lipește de dînsul, răsfățîndu-se.

— O să putem avea atunci și un copilaș... nu ?

— Da, dragoste, da.

— Ce bine-o să ne simțim !

Soțul ei o mîngîie drăgăstos pe obraji, îi sărută cîrlionții ce-i acoperă pe jumătate urechiușa și o îndepărtează binișor.

— Dragă Lucico, la datorie acum ! A sunat a treia oară... asta înseamnă că au sosit deja trei clienți.

— De ce n-ai fixat, Sebastiene, orele de consultație de la 3 la 8 ? Ora 2 e prea devreme. Uneori, n-ai timp să termini masa ori să citești o gazetă.

— Cînd te bizui numai pe clientela de cartier, nesigură, needucată, trebuie să-i faci toate înlesnirile : cît mai multe ore de consultație, plata în rate cînd e cazul, ore suplimentare duminica...

— Așa o să meargă încă mult timp ?

— Nu, frate, nu ! După ce prind eu destul cheag, fac rînduială... puțină răbdare, puișor.

— Vom ajunge oare și noi, la starea de lucruri pe care ți-o zugrăvea Mardan în ultima lui scrisoare ?

— Fii rezonabilă, Lucicule. Se compară Parisul cu Bucureștii ? Mai exact, cu un cartier nou și cam periferic, cum e al nostru ? Acolo achiziționezi un vad medical, cum ai cumpăra unul comercial. Numai dacă ești nepriceput sau leneș poți avea surprize. Încolo totul merge ca pe roate. Dar la revedere, dragă, că prea ne-am întins la vorbă.

— Au revoir, Seby !

Dînsul o sărută pe frunte și pe ochi și dă să plece.

— Pe buze, nu ? Uitucule !

— Ba-da, ba-da !

Se cuprind în brațe și se sărută prelung.

Cînd a deschis din nou ușa cabinetului ca să întrebe cărui client îi vine rîndul, s-au ridicat, în același timp, un colonel brigadier — munte de om — și o doamnă pirpirie, cu capul gol.

— Domnul general, sau doamna ?

— Eu, domnule doctor.

— Numai două vorbe, i se adresează colonelul, cu glas scăzut.

— Un moment atunci. Poftiți, domnule general... vă rog !

— Mi s-a spus de la farmacia din colț că ești locotenent medic.

— Exact, domnule general.

— Uite ce e, băiețaș : am o durere de măsele, groaznică ! Înnebunesc, nu altceva !

— Să-mi dați voie ca să examinez, domnule general.

— Eu sînt în trecere prin București. Astă-seară la 7 plec cu acceleratul de Timișoara. Mîine am acolo o anchetă mixtă și trebuie să fiu neapărat prezent. Prezent și teafăr.

— Să văd cum stau lucrurile, domnule general.

— Dentistul meu m-a sfătuit, că dacă mai m-apucă dureri mari, s-o dau afară negreșit.

— Se prea poate să aibă dreptate.

— Eu mîine trebuie să fiu liniștit, că e vorba de o chestie complicată... a dracului de complicată !

— Poate să fie suficient un pansament cu un calmant puternic... Vă rog să deschideți gura.

— Ce bine ar fi, măi dragă, să scap numai cu calmantul tău !

Doctorul Măruță, după un examen sumar, punînd la loc instrumentul pe care i l-a plimbat prin gură :

— Trebuie scoasă, domnule general... alt leac nu e !

— Ia mai vezi, bre, n-ar merge cumva un calmant ?

Un pansament și ceva intern. Tare-aș vrea să n-o scot!

— Imposibil! Mai cu seamă că mîine doriți să fiți liniștit, ca să puteți lucra.

— Neapărat asta! Am o însărcinare specială, de mare încredere, din partea ministrului. Mă așteaptă acolo inspectorul judecătoresc și un inspector general administrativ.

— Atunci s-o scoatem, domnule general. E cariată toată și are, cu siguranță, pungă de puroi. Mă și mir că n-ați pățit nimic pînă acum.

Sebastian Măruță își alege un clește potrivit, apoi flambează acul siringei.

— Trebuie musai scoasă, locotenente?

— Trebuie, domnule general, trebuie! Nu-i altă soluție. Eu sînt foarte expeditiv și ușor de mînă... o să vedeți dumneavoastră, de altfel. Mă tot întreb, cum de nu v-a extras-o, pînă acum, dentistul dumneavoastră!

— A vrut el săracul! Cît s-a ținut de capul meu, ehei!

— Și de ce n-ați scos-o atunci?

Colonelul brigadier Smărăndescu își șterge sudoarea de pe frunte, mai desface un nasture de la tunică, și cu privirea coborîtă și glasul aproape stins, îi dă răspunsul:

— Fiindcă mi-e frică, doctore.

— ?

— Da ce frică!

— Cum se poate una ca asta, domnule general?!

— Iată că se poate... Se prea poate!

— De ce adică să mă mir, ca prostul? Există oameni de mare curaj, care sînt gata să leșine din pricina unui șoricel... chiar dacă-i mort!

— Am auzit și eu. O fi adevărat?

— Perfect adevărat, domnule general! Alții se tem de omizi, de păianjeni...

— Mare comèdie !

— Curiozități ale naturii.

— Au !... Aoleu !!

— Vă doare rău, așa e ?

— Tot capul ! Și doar am luat trei antinevralgice la rînd !

— Antinevralgice ! Cleşte... numai cleştele... Singurul antinevralgic indicat în cazul dumneavoastră.

— Am dat eu atîtea dovezi de curaj în timpul războiului, și să-mi fie teamă, ca unei muieri, de scos o măsea ! Frumos îți șade, Smărăndescule !

— Cazul dumneavoastră l-am întîlnit des, caută să atenueze situația clientului său.

— Nu mai spune !

— N-am nici un interes să vă mint. Îmi dați voie ? Pînă număr trei, v-o și arăt... E axiomă la mine. Trei !

— Ba, te rog să nu mi-o arăți ! Ce, vrei să leșin ?

— Vă fac o injecție dublă... am un preparat american, admirabil !

— Taci !

— Amorțire sută-n sută și slăbirea aderenței la gingie.

— Un pahar cu apă, te-aș ruga.

Doctorul Măruță clătește bine paharul, îl umple ochi și i-l întinde cu băgare de seamă, ca să nu-l stropească.

— Mulțumesc.

Își suge buzele, le tamponează cu batista, apoi se șterge de sudoare, pe frunte și pe la tîmple.

După o scurtă ezitare îl apucă de mînă pe doctor și coborînd iar glasul :

— Sînt cu prietena mea aici... e în sala de așteptare. Țin mult să procedezi în așa fel, ca să nu simtă că mi-a fost frică. Extragere repede, fără durere, și-apoi un stimulent, ca să nu bage de seamă emoția prin care am trecut.

— Lăsați pe mine, domnule general. Vă rog să aveți toată încrederea. Acum deschideți gura mare... cît puteți de mare ! Bine, foarte bine ! Gata ! S-a terminat ! V-a durut ? Așa e că n-ați simțit nimic ? Vă rog să vă clătiți bine.

Trece spre fereastră, privește lung măseaua în zare, clatină din cap, mormăie, o așează pe o foiță și cînd se-ntoarce, rămîne încremenit.

Colonelul Smărăndescu, leșinat, atîrnă moale pe marginea scaunului. Din gura strîmbă, întredeschisă, îi curge o dîră de sînge amestecat cu salivă.

— Domnule general ! Domnule general, vă rog !... Ei, drăcia dracului !

Îl zguduie o dată, de două ori, dar nu urmează nici o reacție. Ochii închiși, paloare de cadavru, respirație redusă și rară.

Simte că-și pierde capul. Și nu are nici o injecție în dulăpiorul cu medicamente, ca să-l poată readuce. Atunci, ca inspirat, îl ia la palme. Prima pereche, mai încet. A doua și a treia, fiindcă efectul întîrzie, date de nădejde.

Pacientul răsuflă adînc și bate din pleoape. Sîngele a început să-i coloreze obrajii, iar respirația să se accentueze.

În același timp însă, ușa de la sala de așteptare s-a deschis, o doamnă tînără, blondă și bine îmbrăcată s-a oprit în prag, a privit lung, apoi a dat un țipăt tăios.

— Mi-ai omorît logodnicul, criminalule !

— ?

— Suferea de inimă, cîrpaci ordinar ce ești !

Alt țipăt, doamna se leagănă moale, se sufocă parcă.

Cei din sala de așteptare au sărit de la locurile lor și s-au oprit, prostiți și curioși, în prag.

Doctorul Măruţă îl lasă pe colonel, prinde în braţe pe prietena acestuia, o tîrăşte pînă la canapea, îi ridică smucit capul şi o trezeşte dintr-o singură palmă.

Se răsteşte apoi la ciorchina de gură cască şi închide uşa izbind-o cu piciorul.

Colonelul Smărăndescu s-a clătit bine, şi-a ales cărarea şi s-a încheiat la tunică. Prietena lui şi-a potrivit părul şi toaleta, s-a pudrat şi s-a roşit. Apoi au trecut amîndoi în sala de aşteptare ca să se liniştească, iar doctorul să vadă dacă nu e cazul să pună colonelului un tampon hemostatic, fiindcă gingia continua să sîngereze.

Pe cînd Sebastian Măruţă lucra cu atenţie la al doilea client introdus, din sala de aşteptare se aude, destrămîndu-se în valuri, un hohot de rîs, plin, gros. La al doilea hohot, ceva mai scăzut, doctorul a întredeschis uşa.

Colonelul Smărăndescu rîdea de unul singur. Prietena sa şi ceilaţi care aşteptau să le vină rîndul se uitau, nedumeriţi şi îngrijoraţi, la dînsul.

Doctorul a înălţat din umeri şi a tras la loc uşa.

— Deschideţi gura, vă rog.

Dar înainte de-a deschide gura, pacientul a ţinut să-i împărtăşească, în taină, gîndul ce l-a fulgerat.

— Să ştiţi c-a-nebunit, domnule doctor. Mi-a povestit mie un unchi dinspre mamă, un caz la fel.

— Nu înţeleg.

— Adică, ţicneală dintr-o măsea scoasă.

— Te rog, treci dumneata în sala de aşteptare... te chem după două minute.

— Numai de nu l-ar apuca vreo furie, domnule doctor... toţi sîntem nişte stîrpituri pe lîngă dînsul... dă cu noi prin geam !

— Fii liniştit, nene Straine, ce Dumnezeu !

— N-ar fi bine să telefonezi ? Să chemi Salvarea, poate ?

— Te rog să treci dincolo, pentru două minute numai.

— Iată că trec, nene, trec.

După ce doctorul s-a mai liniştit, a deschis larg uşa, şi cu glas autoritar :

— Poftim, domnule general... poftește şi dumneata, doamnă.

În timp ce se spală pe mîini — săpuneală dinadins prelungită — spionează prin oglindă pe colonel. Acesta s-a aşezat greoi în fotoliu, s-a clătit bine cu o gură plină, a rezemat capul pe spetează şi zîmbind aşteaptă.

— Ei, cum stăm, domnule general ?

— Ai crezut c-am înnebunit, aşa e ?

— ?

— Hai, spune fără ocol şi fără floricele !

— Dar de ce rîdeaţi, zău, domnule general ?!

— Cum să nu rîd, măi băiatule, cînd mi-ai tras cîteva perechi de palme... şi ce palme !

— Vă rog să mă iertaţi ! Am neglijat să-mi înlocuiesc, pentru orice eventualitate, cutia cu fiole. Sînt vinovat, recunosc...

— Au fost primele palme pe care le-am mîncat în viaţa mea... nici acasă, copil, şi nici la şcoala militară, nu m-a atins nimeni.

— Încă o dată, vă rog să mă iertaţi ! Era singurul mijloc indicat. Ce eram să fac ? Să vă stropesc cu apă ?

— Pe mine nu mă altoise pînă acum nimeni. În schimb, eu am bătut şi mai bat... leac universal ! Uneori, cînd e cazul, ating şi cîte-un ţînc de ofiţer... pînă la locotenent însă. Săptămîna trecută, bunăoară, prind pe un locotenent de administraţie cu mîna-n sac. Trosc-pleosc două palme sănătoase şi o morală scurtă,

ca încheiere. De ce să-l nenorocesc, nenișorule, dîndu-l în judecată ? Jignirea și revolta au să-l oprească de a mai cădea în ispită. Sînt sigur de asta, că n-am dat greș pînă acum.

Colonelul se oprește brusc, se încruntă ușor și schimbă tonul :

— Dumneata, locotenente, n-ai învățat în școala militară că nu-i permis s-atingi o femeie nici cu o floare ?

— Să trăiți, domnule general...

Colonelul zîmbește :

— Am glumit, bre, am glumit.

Îi întinde mîna dreaptă, iar cu stînga îl bate, prietenește, pe umăr.

De la o vreme, clienții doctorului Măruță s-au împuținat. El depune însă același zel, admite plata în rate la cei solvabili, face reduceri simțitoare, se poartă atent și totuși împuținarea e vădită. Asta îl pune serios pe gînduri și-l face tot mai morocănos. Doamna Lucia Măruță, la rîndu-i, și-a pierdut buna dispoziție și pofta de ciripeală.

Două întrebări adresate, din senin, de către cei doi clienți, l-au dumerit, în sfîrșit, pe doctor. Într-o zi, o pensionară de la Poștă :

— Maică, nu te supăra matale : da se poate scurge ochiul omului, de la o măsea trasă greșit ?

— Cine ți-a spus astfel de povești, madam Săulescu ?!

— Ce povești, frate ?! Nu i se scurse și colonelului, care leșină la dumneata în cabinet ? Cogeamite colonelul, și voinic ca un boxer.

— Ei, fugi că mor de rîs !

— Vrei adică să spui că nu i s-a tras moartea omului din pustia ceea de măsea ?

Într-o zi, un măcelar din cartier, om cu stare și influență :

— Domnule doctor, cum e aia : cămașă de forță ?

— Dar ce-ți veni, nene, să-mi pui o astfel de întrebare ?

— Dumneavoastră, doctorii, aveți la îndemînă, pentru orice întîmplare, și cămăși de forță ?

— Pe dracu !

— Atunci, de unde-ai scos-o numaidecît pentru generalul care înnebunit dintr-o măsea ruptă ?

— Ce să-nebunească, nene Răducule ? E mai sănătos ca dumneata și ca mine !

— Fie acolo la dînsul !

Scuipă într-o parte și-și face o cruce mare.

Doctorul Sebastian Măruță, tot întrebînd pe unul și pe altul — mai de-a dreptul, mai pe departe — s-a convins, pe deplin, care-i adevărata cauză de-l ocolesc acum clienții. Încercările lui de-a risipi legenda ce se-nfiripase, crescuse și se consolidase între timp, n-au dus la nici un rezultat.

De aceea, după un sfat prelungit cu socrii lui, s-a hotărît să schimbe neîntîrziat cartierul, luînd munca de la început. Doamna Măruță s-a împotrivit — îi plăceau și blocul, și apartamentul și strada. Și-a dat însă curînd consimțămîntul, văzînd că nu sînt de loc semne de ameliorarea situației.

STEA DE CINEMA

La trei kilometri de capitala județului X, pe o veche terasă, croită și netezită cam pe la mijlocul dealului — Dealul lui Vodă — se înalță o clădire mare și ciudată, pe care localnicii o cunosc și astăzi tot sub numele de „Castelul Preutesei". Cine a botezat-o, întîia oară, cu numele acesta, nu se știe. Clădirea, cu plantații, cu bazin de înot și teren de tenis, numără numai cîțiva ani, și a fost construită după indicațiile și cu banii cunoscutei stele de cinema, Flora Poppy.

În satul Zmeureni, cam la 5 kilometri de capitala județului X, preotul Vasile Găman a păstorit mai bine de 30 de ani. Din cei șase copii, nu-i mai rămăsese în viață decît o singură fată — Florica — pe care a apucat s-o vadă intrată în școala normală. Preuteasa Zamfira, rămînînd văduvă, toată grija și toată dragostea i s-au revărsat asupra Floricăi. Și mulțumirea îi sporea, cu cît fata se dovedea tot mai deșteaptă, mai frumoasă și mai silitoare — și la carte, și la treabă.

Cînd s-a prezentat la concursul de frumusețe din capitala județului — concurs regional — Florica trecuse în clasa a VI-a și abia împlinise 16 ani. A reușit a doua, iară dacă ar fi dat ascultare apropourilor străvezii ale prezidentului juriului — cunoscut personaj politic local — ieșea, cu siguranță, prima.

În glumă, și după îndemnul colegelor s-a prezentat la concursul de frumusețe Florica Găman, iar succesul avut a încîntat-o și nu prea. Nu a prea încîntat-o, fiindcă nu și-a dat seama, din capul locului, de importanța unui astfel de succes.

Maică-sa, la început, s-a supărat foc. Pe urmă, cînd a văzut numele fetei în gazetă, cînd fotografia i-a apărut în revistele ilustrate și-n ziarele mai importante din București, s-a simțit mîndră și măgulită.

La cîtva timp, domnișoara Găman a primit o invitație din partea unei mari case de filme de a se prezenta la București însoțită de maică-sa — era vorba să se aleagă cîteva frumuseți localnice, pentru filmul ce se turna în România. Cucoana preuteasă, deși ispitită de condițiile ademenitoare din invitație, nu s-a hotărît să meargă la București, dar și-a lăsat, în schimb, fata. Mai ales că Florica se ducea cu premianta întîi de la concursul din X — fiica unui cunoscut negustor de vinuri — iar aceasta era însoțită de mamă și de guvernantă.

La București, Florica Găman a reușit întîia, iar în noaptea cînd avu loc banchetul oferit de Casa cinematografică Berry, a devenit amanta operatorului-șef John Wood. Amețită de șampanie, dar și ispitită de promisiunile acestuia, a cedat. Cîteva rînduri maică-sei, de iertare, fiindcă pleca în lume ca să-și încerce norocul, apoi călătoria cu Wood la Berlin, unde se turna un important film de război germano-american, iar după două luni, drumul pînă la Holywood. Curînd-curînd, Wood s-a oprit la o altă aspirantă la glorie, iar pe dînsa a lăsat-o să se descurce singură.

De atunci începe calvarul și ucenicia propriu-zisă a proaspetei stele de cinema, Flora Poppy. (Numele de afiș i l-a găsit, la un chef, compatriotul ei Filip Doican, angajat ca pictor scenograf în studiourile Casei

producătoare Berry : poeticul „Flora Poppy" a derivat, pur și simplu, din prozaicul Floarea Popii.)

Florica Găman a luptat din greu la Hollywod. A îndurat mizerie și a schimbat amanții, unul după altul. Norocul ei a fost că nu i-a cedat cu prea mare ușurință regizorului Beck.

Ascensiunea, ca la multe artiste de cinema, i-a fost uluitoare. De la figurație și rolișoare de mîna a treia, a trecut, dintr-o dată, la rolul principal din *Vînzătoarea de tuberoze*. Acesta a și consacrat-o definitiv. După ce filmul a luat premiul întîi la concursul internațional de filme din Rio de Janeiro, salariul artistei a fost dublat, iar contractul cu Casa producătoare Berry prelungit pe șase ani.

Maică-sei nu i-a mai scris. La început i-a fost rușine. Mai tîrziu n-a mai avut timp sau a găsit prea scurte și reci scrisorile ce însăilase.

Cucoana preuteasă a crezut-o, cîțiva ani, moartă. Și mult n-a fost ca să-i facă pomenile. (Toate încercările ei de a-i da de urmă nu au dus la nici un rezultat.)

Cînd filmul *Vînzătoarea de tuberoze* a rulat și-n capitala județului X, învățătorul Mănescu, feciorul răposatului dascăl Ilie Mănescu din Zmeureni, cam de-o vîrstă cu Florica și pe care o îndrăgise din școală, a luat-o și pe cucoana preuteasă la oraș ca să-și vadă fata jucînd pe pînză. Preuteasa Zamfira mai că n-a cunoscut-o pe Florica. Crescuse și se făcuse mai frumoasă, iar în film conducea mașina, călărea, dansa îndrăcit, înota aproape goală și sucea capul bărbaților. La scenele primejdioase a tremurat cu inima la gură. La unele a rîs cu lacrimi, iar cîteva i-au umplut sufletul de silă și de rușine.

De la un timp, n-a mai avut liniște preuteasa Zamfira. Reporteri din țară, ba și străini, au tot venit la Zmeureni ca s-o fotografieze și s-o descoase în fel și

chipuri. Minciunile însăilate de unii dintr-înşii au revoltat-o la început. Pe urmă, au ajuns să n-o mai impresioneze. Citea însă tot ce-i cădea în mînă, din curiozitate şi mîndrie de mamă.

Între timp, filmele stelei de cinema Flora Poppy s-au succedat unul după altul, consolidîndu-i gloria şi sporindu-i considerabil averea.

Acum doi ani s-a trezit preuteasa Zamfira cu un străin bărbos şi cam ciudat, pictorul Filip Doican. Acesta i-a adus o scrisoare de la fată — scrisă la maşină, dar semnată de mînă — un cec de 100.000 lei, un număr de gazete şi reviste din diferite ţări — în toate sta scris despre steaua de cinema Flora Poppy — şi lămuriri suplimentare asupra casei pe care Flora intenţiona să şi-o clădească la Zmeureni. Dînsa dorea, ca atunci cînd va izbuti să vină acasă, spre a-şi petrece vacanţa, să poată duce şi viaţa simplă, de ţară, dar să aibă şi tot confortul modern.

„Mi-i dor, mamă dragă — îi scria între altele — să umblu în picioarele goale prin rouă, să mănînc un borş de fasole înăcrit cu zarzăre, îmi lasă gura apă după o mămăliguţă cu lapte bătut, dar am nevoie şi de un bazin de înot, de un teren pentru tenis şi cai de călărie, ca să-mi păstrez antrenamentul şi să-mi menţin silueta".

Casa a fost înălţată şi mobilată sub directa supraveghere a pictorului Doican. A costat mult şi s-a terminat repede. Ce nu poţi face, cînd ai bani la dispoziţie şi întrebuinţezi metode americane ?

Preuteasa Zamfira s-a retras într-o aripă a clădirii, în două camere mai mici. Se simte îmbătrînită şi slăbită. I-e teamă uneori că nu-şi va mai putea vedea fata.

Era cam pe la începutul lunii iunie, cînd cucoana preuteasă s-a trezit în curte cu două maşini şi o camionetă.

— Sînt inginerul Adam Mircea, reprezentantul Casei Berry.

— Îmi pare bine, domnule. Eu sînt preuteasa Zamfira Găman.

— Mama celebrei noastre compatriote, nu ?

— Mama Floricăi Găman, da.

Domnul inginer Adam Mircea, după un potop de laude la adresa artistei Flora Poppy, aduce la cunoştinţa cucoanei preutese că, exact peste nouă zile, îi va sosi fata şi că el, însoţit de un bucătar cu ajutorul său, doi chelneri, o femeie de serviciu, un grădinar şi doi instalatori, au venit de pe acum, pentru ca totul să fie găsit la punct. Domnul inginer Mircea a instalat telefonul de interior, trei aparate de radio — din cele mai perfecţionate — un patefon electric şi mese de ping-pong, apoi a controlat uzina pentru lumină şi pompat apă. Cei doi instalatori aduşi de la Bucureşti au revizuit reţeaua electrică şi instalaţia de apă.

A treia zi, inginerul a plecat împreună cu instalatorii, rămînînd să trimită, după listele întocmite de bucătarul-şef şi grădinar, alte provizii şi alte rînduri de răsaduri. Cucoana preuteasă se simte stingherită şi se uită nedumerită la preparativele ce se urmează cu atîta febrilitate. Nimeni nu o bagă în seamă.

A cincea zi a sosit din nou inginerul Mircea, însoţit de un domn tînăr şi negricios, pe care l-a recomandat ca secretar al domnişoarei Flora Poppy. Aceasta a mormăit ceva în englezeşte, dar nu i-a întins mîna. Şi fiindcă secretarul era mofturos şi nu ştia decît englezeşte, domnul inginer Mircea a telefonat seara la Bucureşti, şi nu s-a mişcat de lîngă american pînă la sosirea artistei.

Dimineaţa, cucoana preuteasa a tras o spaimă şi s-a ruşinat nevoie mare. Pe aleea principală a grădinii s-a

întîlnit, faţă-n faţă, cu secretarul Gaylard, care şi-a continuat tacticos plimbarea, făcîndu-se că n-o vede. Era îmbrăcat numai în nişte chiloţi scurţi, negri, pe cap avea o cască colonială, iar în colţul gurii o pipă scurtă şi stinsă. Uscat, păros şi tatuat pe piept, Gaylard semăna cu o caricatură de om.

În ajun de-a sosi artista, la „castelul" din Zmeureni s-a făcut legătura de radio prin fir telefonic, s-a pus la punct instalaţia pentru jurnal sonor şi s-au prezentat ultimii trimişi ai revistelor şi gazetelor de specialitate, precum şi reporterii fotografici. Seara a fost un chef monstru, prezidat de secretarul domnişoarei Flora.

Celebra artistă a sosit a doua zi, pe seară. În prima limuzină, în fund : la dreapta, dînsa ; la stînga, W. Cripps, administratorul delegat al Societăţii Berry şi noul amant oficial al artistei ; în faţa lor, pe strapontine, prefectul judeţului şi primarul din X, iar lîngă şofer, cîinele lup al lui Mr. Cripps. În a doua maşină : inspectorul general Vişinescu din Ministerul Propagandei, ataşat pe lîngă actriţă, un comisar special de siguranţă şi un detectiv particular, iar în fundul maşinii, cei doi spiţi —favoriţii artistei — şi camerista acesteia. În sfîrşit, într-o camionetă acoperită, bagajele artistei — trimise cu trenul — şi un însoţitor negru.

Cei doi jandarmi de la intrare, aduşi înadins pentru paza permanentă şi decor, iau poziţie. Urale şi aplauze.

Aparatele de cinematografiat şi cele fotografice au şi intrat în funcţiune. Cucoana preutească s-a făcut parcă şi mai puţintică şi tremură toată.

Primul coboară Cripps, împreună cu cîinele lup. Al doilea, prefectul, care se pregătea tocmai să ajute pe artistă, cînd, cum nu se ştie, cîinele ciobănesc din curte se strecoară prin mulţime şi se repede la cîinele lup, lătrînd furios.

O încăierare scurtă, pe care o curmă Mr. Cripps cu un foc de revolver, tras în capul cîinelui ciobănesc.

— Bravo ! Bună scenă !

— Strașnică !

— Ai prins-o ?

— Da, dragă.

Aparatele au înregistrat, într-adevăr, scena aceasta introductivă.

Artista și-a îmbrățișat cu căldură mama. Ropot de aplauze. Bătrîna a tremurat și a lăcrimat, atît de bucuria revederii, cît și de ciudă și durere, văzîndu-și mîndrețe de cîine doborît.

Au urmat cuvîntările. Artista a răspuns spiritual, a adresat apoi un salut prin radio și a rostit cîteva cuvinte pentru jurnalul sonor, în românește și englezește.

Cucoana preutească n-a avut încotro și a trebuit, pînă-n cele din urmă, să spună, tot pentru jurnalul sonor, următoarele :

„Mă bucur din adîncul inimii, revăzîndu-mi fiica și sînt onorată de vizita celebrului producător Mr Cripps"

În gînd, l-a bește lit și afurisit pe onorabilul Mr. Cripps.

A trecut — așa de repede ! — o săptămînă încheiată din vacanța ce-a putut căpăta, în sfîrșit, celebra artistă. (Se împlinesc, în septembrie 1937, tocmai 14 ani de cînd a fugit de-acasă Florica Găman, și 5 de cînd nu a mai avut vacanță.) În aceste șapte zile : mese, recepții, audiențe, vizite, corespondență. Program, de dimineață și pînă noaptea tîrziu.

Cîte și cîți nu s-au perindat pe la Zmeureni, în aceste șapte zile ! Ca s-o vadă cum arată, cum se îmbracă, ce intenții are... ca să-i ceară protecție, să pună la cale afaceri, să-i solicite ajutoare bănești ori numai fotografii, sau să-i facă, pur și simplu, curte.

În tot răstimpul acesta, cucoana preuteasă o singură dată a putut schimba cîteva vorbe cu Florica.

— Cum te simți tu, mamă dragă ?

— Minunat, mamă !

— Nu ești obosită ?

— De loc.

Și văzînd-o că se uită lung la dînsa :

— Să te nimerești dumneata odată cînd turnez !

— Ce faci ?!

— Cînd trebuie să joc pentru film.

— E greu tare, adică ?

— Adevărat infern uneori !

— N-ai vrea să-ți facă mama un puișor cu smîntînă... cum îți plăcea ție cînd erai micuță ?

— Dar un borșuleț de fasole înăcrită cu aguridă, că zarzărele sînt pîrguite acum ?

— Nu încă, mamă, mulțumesc.

— Îmi pare mie că nu-ți mai plac mîncărurile noastre, bătrînești ?

— Cum să nu-mi placă ?! Dar ce-o să zică Cripps, cu ce ochi are să se uite la mine afurisitul de Gaylard !

— Dar eu m-am uitat aseară, de pildă, cînd au mîncat supă de broască țestoasă și cotlet de purcel cu marmeladă ?

Flora rîde cu poftă.

— Ești adorabilă, măicuță dragă !

— Ba trebuie să și gust dintr-unele, numai să te văd pe tine mulțumită !

— Lasă, măicuțule, că-ntr-o zi am să le spun că sînt indispusă, și-o să luăm masa numai noi două. O să stăm atunci de vorbă pe-ndelete și-o să mănînc din bucatele pregătite de mîna dumitale. De acord ?

Preuteasa Zamfira şi-a sărutat cu foc fata, pe amîndoi obrajii.

Uneori, cucoana preuteasă nu o putea vedea decît la masă. Şi tare se mai simţea stingherită la masă ! Întotdeauna era aşezată la loc de cinste, de unele mîncăruri nu se putea atinge, iar gălăgia, apropourile ca şi atenţiile exagerate ale oamenilor, o enervau. Era tare bucuroasă cînd putea rosti : „Pe mine, vă rog să mă iertaţi !“ iar Florica îi zîmbea, aprobativ, că se poate ridica de la masă. Alteori s-a simţit tare ruşinată de cele văzute sau auzite.

În două rînduri i-a fost şi necaz pe dînsa, de stîngăcia arătată.

Într-o zi, bunăoară, crezînd că Florica e singură, a ciocănit la uşă şi, neprimind răspuns, a dat să intre. Într-un fotoliu, Cripps. Pe genunchii lui, numai în cămăşuţă şi ţinîndu-l cu stînga de după gît, Flora.

— Poftim, mamă, intră !

Şi se ridică de pe genunchii lui Cripps, păturindu-şi poalele cămăşii.

— Ma-ma ! Ma-ma ! mormăi, vesel, acesta.

Cocoana preuteasa a îngăimat : „iertaţi-mă, maică“ ! şi, îmbujorată la faţă, a tras repede uşa la loc. A auzit însă bine hohotul gros al americanului, împletit cu un firicel de rîs cristalin.

Într-alt rînd, a deschis din greşeală o uşă. Pe sofa, artista, decoltată tare şi fumînd dintr-un ţigaret lung, îi poza vestitului pictor Sicariu, acordînd, în acelaşi timp, un interviu reprezentantului consorţiului de ziare „Hearst“.

— Poţi să intri, mamă !... Pe noi nu ne deranjezi de loc.

— Vă rog să mă iertaţi !

Şi tot sfioasă şi ruşinată, preuteasa Zamfira n-a ştiut cum să se retragă mai repede îndărăt.

Într-o seară, cînd să se scoale de la masă, ca de obicei mai devreme, Florica i se adresează !

— Mîine plec la Bucureşti, mamă.

— Şi cît ai să lipseşti ?

— Patru zile cu totul.

— Aşa de mult ?

— Am program supraîncărcat : premiera filmului meu *Vraja,* interviu la radio, audienţă la primul ministru care ţine să mă decoreze... Am de prezidat apoi un ceai dansant la ministrul Americii, pentru Crucea Roşie... Şi încă o mulţime de obligaţii mărunte !

— Să vii sănătoasă, mamă dragă !

— Sărut mîna şi noapte bună... Dacă vrei, vino şi dumneata la premieră. Mi-ar face mare plăcere !

— Mulţumesc, maică, l-oi vedea eu altădată.

Numai ele două. Jaluzelele sînt lăsate. Un ventilator, care aproape nu face zgomot, primeneşte aerul. Radio, merge încet. De deasupra, unde-i sufrageria mare, răzbate cînd şi cînd amestec de glasuri, rîsete, crîmpeie de cîntec ori plesnitura dopurilor de la sticlele de şampanie destupate.

— Puţină mămăliguţă, mamă !

— Să-ţi dea maica şi-o bucăţică de rasol cu usturoi ? E-o frăgezime ! Ştiu că te dădeai în vînt după rasol de găină !

— O, nu, mulţumesc ! Mîine după amiază trebuie să plec la Bucureşti, că poimîine, la şapte, decolează avionul pentru Paris. Vezi dumneata pe Flora Poppy mirosind a usturoi ?

Se lasă cu capul pe speteaza fotoliului şi rîde cu poftă.

— Dar de ce trebuie să pleci numaidecît ?!

— Eu aș sta cu mare plăcere ! E-așa de bine aici !... Și-apoi, am atîta nevoie de vacanță ! Se întunecă ușor la față și oftează.

— Atunci, de ce nu rămîi, Floricel ?

— Nu se poate, mamă, imposibil !

— De ce, draga mamei ?!

— Dacă mai întîrziez, înseamnă că rivala mea, contesa Martha și Presby, să joace sigur rolul principal din *Îngeri și diavoli*.

— Ei, și dacă ? S-or fi terminînd filmele ?

— Vai, mamă, cum se cunoaște că nu te pricepi în astfel de chestii ! Se poate să spui așa ceva ?

— De, zic și eu...

— Dar una ca asta ar putea însemna începutul apusului pentru mine !

— Zău ?!

— Parol ! În lumea noastră este o veșnică pîndă... o necurmată cursă. Cine pierde un tren important, acela poate să-și rateze tot restul carierei !

— Zbuciumată lume-atunci !

— Zbuciumată și fără scrupule !

— Și eu care te credeam tare fericită !

— Așa își închipuie lumea, dar alta e realitatea... Flora Poppy oftează din adînc.

— Aș spune parcă ceva... așa, de... ca o femeie bătrînă și simplă ce sînt...

— Spune, mamă... chiar te rog !

— Dac-ai îndurat atîtea. Dacă ai averea pe care-ai strîns-o, de ce nu te retragi atunci ? Acum, cît ești tînără și frumoasă... să-ți întemeieze și tu un cămin... La 14 ale lunii august împlinești 30 de ani...

— Pardon, 25 !

— Cît ?!

— Așa rezultă din actul de naștere pe care mi l-a procurat Gaylard. Tot așa să spui și dumneata, dacă te descoase careva.

Rîde, înveselită de fața mirată a maică-si. Apoi, serioasă :

— Nu, nu se poate ! Cine poartă-n sînge otrava pe care o port eu, acela luptă... luptă, pînă învinge ori cade ! Beția sucesului, pentru un adevărat artist de cinema, e greu de tradus prin vorbe... Ca să biruie, e-n stare de orice sacrificiu ! Și, după o scurtă pauză : Și-apoi crezi că mai am mult de jucat ? Șapte, opt ani, poate...

— Numai atîta ?!

— Da, fiindcă n-am să-mi schimb genul, și țin să mă retrag în plină glorie.

Tac amîndouă, îngîndurate. Flora Poppy și-a aprins altă țigară.

— Dar de unde știi tu, la urma urmei, că rivala ta ar putea juca în filmul acela ?

— A fost înștiințat Gaylard. Are el un serviciu de informații, care nu dă greș niciodată.

— Și e chiar așa de sigur că o să joace dînsa ?

— După toate probabilitățile, da. Judecă, te rog, și dumneata : ea, acolo, pe loc, eu tocmai aici. Regizorul Beck fiind operat de cancer, regia a fost definitiv trecută lui Phoebus, primul ei bărbat, cu care se află și astăzi în excelente raporturi. În plus, culmea ghinionului : Cripps, cu mine în România !

— Ar fi putut face el ceva în chestia asta ?

— Sigur că da !

— De ce să nu scrie atunci, ori mai bine să dea o telegramă ?

— Nu e suficient... Trebuie să fie la fața locului.

Iar se lasă tăcere.

— Te-aș mai întreba parcă ceva... dac-aș ști că nu te superi, bineînțeles ?

— Vai, mamă ! Întreabă-mă orice vrei !

— Cripps ăsta, ar părea să fie...

— E amantul meu, da !

Preuteasa Zamfira pleacă ochii și se colorează ușor la față. După o scurtă pauză :

— Și tu ții la dînsul ?

— Parcă e nevoie să țin ?

O fărîmă de zîmbet i s-a topit în colțul buzelor, iar ochii i s-au luminat fugar.

— Dar l-am văzut pe secretarul tău, ieri seara, sărutîndu-te aproape în văzul tuturor...

— Și el este amantul meu.

Preuteasa Zamfira face ochii mari, apoi tușește, vădit încurcată.

— Ei bănuiesc ceva ?

— Știu... sigur că știu !

— Și nu s-au certat niciodată ?

— Nu, niciodată, fiindcă amîndoi sînt oameni practici. Fiecare zice : mai bine cu o jumătate de porție, decît să-mi atîrn pofta-n cui.

— Dar tu ? Tu, cum te simți ?

— Eu am nevoie de fiecare.

Înalță din umeri și ușor din sprînceana stîngă. Apoi continuă :

— Dar să nu mai vorbim de asta, mamă dragă ! E o lume aparte în care trăiesc eu... o lume ciudată pentru dumneata... pe care e bine să n-o cunoști, nici măcar din auzite ! Are să te revolte și-o să te scîrbească. Las-o la naiba !

— De ce ți-ai vopsit, Florico maică, părul ?! Îl aveai negru ca abanosul !

— Nu e vopsit.

— Nuuu ?!

— E numai platinat.

— Şi nu ţi-a fost milă să-l tai ?

— Specialiştii de la Casa de filme susţin că mă avantajează părul scurt.

— Mde...

Flora Poppy îşi mai scoate o lingură de orez cu lapte.

— Gata eram să uit !

— Ce anume ?

— Ar ţine mult să te vadă şi Mănescu, directorul şcolii primare de la noi.

— Băiatul lui nenea Ilie, nu ?

— El, da... Dumitrel, cu care-ai copilărit tu. Eu aş zice să-l primeşti mîine dimineaţă...

Artista încruntă uşor sprîncenele şi striveşte, cu linguriţa, o boabă de vişină.

— Mîine am atîtea de făcut, mamă dragă !

— Cinci... zece minute acolo...

Zîmbind, şi cu o intonaţie ironică :

— Şi-apoi, mi-i teamă de vreo scenă... Dumneata nu ştii că el se jura pe toţi sfinţii, că se-mpuşcă dacă nu-l iau ?

— Ştiu c-a ţinut mult la tine.

— Asta nu cred, totuşi, să-l fi împiedicat să se căsătorească.

Rîde uşor.

— Are şi doi copilaşi... drăguţi şi cuminţi...

— Mă bucur sincer .

— Cum văd eu, nu vrei să-l primeşti.

— Nu, mamă. Spune-i şi dumneata c-am avut multe de făcut în dimineaţa plecării. În definitiv, tocmai acum a găsit dumnealui să mă vadă ?

— Dar cine-ar fi bănuit, că o să te-napoiezi așa de repede ?

— E drept. Spune-i, în sfîrșit, ce vrei dumneata.

— Ținea să te roage ceva.

— Să-l fac revizor sau inspector școlar ? Îl fac, mamă. Îi spun perfectului la plecare.

— Nu, nici vorbă de așa ceva ! Vroia să te roage, ca să-l ajuți și tu pentru noul local de școală. Clădirea veche e micuță, igrasioasă și prost așezată.

— Își face satul școală nouă ? M-aș bucura.

— E aproape gata. Dar cît s-a mai zbătut bietul Dumitrel !

— Două sute de mii i-ar fi de-ajuns ?

— Eu nu știu, dar orice sumă cred că e bine venită.

— Îți voi lăsa dumitale un cec de 300.000 pentru școală și altul de 100.000 pentru repararea bisericii.

— Dar de unde știi că-i nevoie de reparații, că doar n-ai fost la biserică ?!

— I-am văzut acoperișul, cînd m-am întors marți de la București.

Flora își toarnă cîteva picături de rom și apoi soarbe prelung din cafea.

— Acum aș ține să fixăm împreună o sumă lunară pentru dumneata.

— Mie mi-ajunge, maică, pensia.

— Nu se poate ! Mă mîhnești rău dacă mă refuzi ! Mama unei stele de cinema să trăiască dintr-o biată pensie ?!

— Dar ce să fac eu cu banii, Florico dragă ?!

— Să ai și dumneata de-o pomană, pentru ajutat pe careva : un elev silitor, o fată săracă, la măritiș...

— De, dacă ții tu...

— Sigur că țin ! 25.000 pe lună ar fi de-ajuns ?

— Mult ! Prea mult, mamă !

— Atunci, 15.000 măcar !

— Bine, dacă vrei tu... dar și 15.000 e mult pentru mine... crede-mă, zău !

— Dac-o fi nevoie de ajutat, în sat, îmi scrii dumneata și trimit cu plăcere...

Au trecut mai bine de două luni de la plecarea Florei. Preuteasa Zamfira și-a reluat viața de mai înainte. Se simte însă, de la o vreme, tot mai tristă și din ce în ce mai slăbită. Poate nu atît vîrsta să fie de vină, cît traiul singuratic pe care-l duce și gîndul că nu-și va mai revedea fata. Mai cu seamă gîndul acesta. Acum caută să se ducă de mai multe ori la filmele în care joacă dînsa, iar Mănescu trebuie să-i aducă și să-i citească tot ce se poate căpăta despre Flora Poppy, ori ceea ce trimite, din cînd în cînd, chiar dînsa, din America. E mai greu cu articolele apărute în limbi străine. Acestea trebuiesc duse la oraș spre a fi traduse ori rezumate. Fotografiile, din reviste și gazete, sînt regulat și cu grijă tăiate și îngroașă albumele, pe care le cercetează într-una, cu ochii ei slăbiți, preuteasa Zamfira.

După vreun an și jumătate de la plecarea Florei, cu consimțămîntul acesteia și după îndemnul lui Mănescu, „castelul" din Zmeureni a căpătat o nouă și definitivă destinație : a fost transformat în dispensar medical și cămin cultural. Preuteasa Zamfira Găman s-a mutat în sat, la învățătorul Mănescu. Nu mai e singură acum. În casa lui Mănescu este tihnă, înțelegere și viață îndestulată, iar Flora Poppy este idolul tuturor.

E adevărată sărbătoare cînd apare vreo informație ori vreun articol, cînd se trimite scrisoare, sau cînd se primește, de peste ocean, scrisoare. Mai cu seamă atunci, căci acestea sînt prilejuri tot mai rare.

DIRECTOR DE TEATRU

Schimbarea de regim s-a făcut în toi de vară și pe negîndite. Nici un semn n-a prevestit-o. Bombă a fost pentru toată lumea. Șeful organizației din X, avocatul Cezar Amzulescu, a fost chemat telegrafic la București și a trebuit să plece cu primul tren.

A doua zi de dimineață, avocatul Stătescu, mîna dreaptă a șefului și secretarul general al organizației din X, a fost chemat la telefon, și însuși șeful i-a comunicat componența exactă a cabinetului, sosirea sa pe a doua zi, cu expresul de 4, și i-a dat poruncă să-i pregătească o primire frumoasă. Stătescu a pus în mișcare întreg aparatul, așa că la sosirea șefului peronul era înghirlandat cu verdeață proaspătă și înțesat de partizani. Convoiul de automobile și trăsuri a înaintat la pas pînă în piața orașului, unde-i clubul central al partidului. La club s-au ținut discursuri înflăcărate, s-a băut șampanie de „protipendadă" — în camera de consiliu — bere cu sifon de „caracudă" — în sala mare — iar la urmă șeful a fost dus cu același alai pînă acasă. Acolo a rămas numai statul-major propriu-zis. S-a mîncat bine, s-a băut — dar cu măsură — cucoana a fost trimisă delicat să culce copiii, iar șeful, ajutat de stegari, a început întocmirea listelor. Mai întîi candidații siguri pentru cameră, senat, prefectură, primărie ; apoi, treptat-treptat, pentru celelalte slujbe.

— La teatru pe cine punem, măi băieţi ?

Cei patru stîlpi ai organizaţiei, vădit surprinşi, se uită unul la altul şi tac.

— Ce, aţi amuţit ?!

— Eu zic, cucoane Cezărică, pe bietu Damian.

— M-am gîndit şi eu la dînsu, da' de cînd cu fraudele, nu mai merge.

— Tocmai de aia ar trebui pus, ca să-l spălăm odată !

— Iar are bani pe mînă, iar se-nfruptă şi iar ne face de rîs !

— De, cum crezi... păcat însă de el, bietul băiat !

— Îl numesc avocat la prefectură şi la uzină... treabă mai deloc, leafă grasă, bacşa învîrteala.

— E cea mai bună soluţie !

— Bine te-ai gîndit, şefule, bravo !

— Păi se putea să-l las eu fără oscior ? Doar ni-i simpatic la toţi ! Copiii nu mai pot după el : ştie să facă tot soiul de scamatorii şi să imite toate lighioanele pămîntului !

— Mde... atunci pe Răducăneanu... om cu stare, inteligent, serios, scriitor preţuit. Prea sus n-ar trebui împins.

— Se poate, mă, să spui o astfel de prostie ? Ce, vrei să-mi sap groapa singur ? Tu uiţi că e văr primar cu ministrul de justiţie ?

— Aşa e, dar ce ai de gînd să faci cu dînsul ? Nu poţi să-l laşi mofluz !

— Bobocu-i tot boboc, mă neică ! Îl numesc preşedintul comisiei interimare.

— Va să zică, la teatru ţi-i teamă, dar îl cocoţi în schimb la primărie. Nu mai pricep nimic !

— Mă, nătîng eşti, măi băiete ! Ai o ţîră răbdare, domnule ! Iacă : pun la cale cîteva conflicte cu consilierii, îi sugerez ca singură soluţie demisia şi-l îndemn să

candideze la cameră. Fiindcă s-a trezit tîrziu, nu pot să-i ofer decît penultimul loc, dar îi dau toate asigurările. M-am înțeles la București cu Axintescu — uitai să vă spun — să-i las lui două mandate; unul pentru dînsul, al doilea pentru nepotu-său, că vrea să-i pregătească drumul la șefie. Amicul nostru Răducăneanu va fi deci tuns, ras și frezat.

M-am scăpat de dînsul și l-am împăcat pe vulpoiul de văr-su. Este ?

— Bravo, nene Cezare, bravo !

— Ești genial, măi băiete !

— Așa ștofă de elector mai zic și eu !

Conu Cezărică își frecă satisfăcut mîinile, soarbe prelung din păhărețul cu benedictină, mai ciugulește din pomieră cîteva boabe de strugure și așteaptă o nouă propunere.

— Ce, ați și dat gata toate soluțiile ?

— Eu parcă m-aș gîndi la profesorul Zamfirescu.

— Da, și ăsta-i bun.

— N-ar fi rău, șefule, nuu !

— O fi, dar nu se poate.

— Nu se poate ?!

— De ce adică să nu se poată ?!

— Cu Zamfirescu m-am înțeles... îl fac directorul liceului.

— Vrea el asta ?!

— Eu nu cred... trăgea nădejde să-l pui pe listă de rîndul ăsta.

— O vreau eu, și e de ajuns, cred !

— ?

— Am nevoie de un om priceput, care să scormonească adînc în actele comitetului... s-au făcut afaceri mari acolo... Vreau să-l dau în gît pe măgarul de Fătulescu.

— De ce, cucoane ?!

— Am aflat că ticălosul ăsta mi-a lăsat pe nepotu-miu la bacalaureat.

— Şi el, care dădea toată vina pe prezident...

— Am vorbit eu cu prezidentu la Bucureştit, ş-am văzut notele la minister : la limba română, la javra de Fătulescu, 4 la scris, 3 la oral !

— Bravo, bravo lui !

— Ei, cum ş-aşterne omul, aşa doarme... să-i fie de bine !

Ceilalţi aprobă viu din cap.

— Ce-ar fi, cucoane, să aducem de rîndu ăsta un literat din Bucureştit... ori un gazetar cu vază ? Legea nouă prevede condiţii grele la recrutarea directorilor de teatru.

Şeful se încruntă, îşi priveşte lung aghiotantul, clatină din cap dezgustat, apoi răspunde rar şi apăsat :

— Ai spus acu o gugumănie mai mare decît dovleacul tău, Ionică !

Cel apostrofat încearcă să-ngăime un răspuns ori să pună o întrebare, dar nu i se dă răgaz.

— Mai întîi şi mai întîi, ce-mi pasă mie de lege ! În al doilea rînd, se poate, mă, s-aduc eu un străin în fieful meu ? Cum adică : din întreaga mea organizaţie nu pot recrutaa... ce, mă rog ? un prefect, un primar, vreun inspector şcolar ? Ptii, un biet director de teatru ! Se poate, mă, la vîrsta ta, să spui astfel de prostii ?

— Coane Cezărică...

— Dacă nu se găseşte nimenea, mă sacrific eu atunci ! Iaca, eu, Cezar Amzulescu, ministeriabil, primesc direcţia teatrului !

Conu Cezărică îşi subliniază sentinţa izbind cu pumnul în masă, pune lîngă farfurie şervetul făcut mototol, se scoală pufnind şi măsoară enervat sufrageria în curmeziş — de la bufet la fereastra cea mare şi îndărăt.

Cei patru sfetnici se uită deconcertați unul la altul și-și fac în gînd învinuiri reciproce.

— Iar ai dreptate... ai perfectă dreptate !

— Sigur că are... cînd n-a avut el ?

— Și ce, mă rog, trebuie să te necăjești așa, și pentru atîta lucru ? Oricare dintre noi se poate sacrifica dacă hotărăști tu ! Dă poruncă și ne supunem. Așa e, domnilor ?

Ceilalți, ferind privirile, aprobă moale din cap.

Șeful se plimbă înainte, agitat, parcă nici n-ar fi auzit ultimul schimb de păreri. O ciocnitură moale în ușă : doamna Amzulescu își strecoară capul. Aghiotanții sar în picioare și cearcă să se-ncheie la veste, dar n-au spor mai deloc.

— Eu mă duc să mă culc, Cezărică.

— Noapte bună, neică, noapte bună.

— Țineam să te rog și eu ceva... Dacă se poate, bineînțeles...

— Spune, neică.

— Nu-i uita, frate, pe doctorul Lalescu... știi cu cîtă grijă ne-a căutat fetița cînd cu afurisita ceea de otită !

Domnul Amzulescu se îndreaptă din umeri și se înseninează subit.

— Nu numai că n-o să-l uit, dar îți mulțumesc, măi dragă, că mi-ai dat o soluție fainâ. Du-te și te culcă acum liniștită... e cam tîrziu, soro !

După ce se-nchide bine ușa :

— Directorul teatrului va fi Lalescu, domnilor !

— Cea mai bună soluție !

— Perfect... perfect !

— Ăsta ni-i omul !

— În sfîrșit, sparse buba !

— A fost la Paris ori nu ?

— Fost.

— Cîntă bine din gură... aud ?

— Ba şi la pian.

— Daaa ?! Cu atît mai bine !

— A scris de 24 ianuarie o odă tare drăguță în gazeta noastră.

— Bine zici... uitasem cu totul.

— Parcă-mi spuneai odată, Ionică, ori mă înșel, că nu lipsește de la premiere doctoru ?

— Așa e, şefule, așa e.

— S-a făcut atunci... uf ! Telefon are ?

— Are, dar...

— Ia sună-l, Stătescule... vreau să tranşez chiar acum moftul ăsta.

— E douăsprezece fără zece !

— Și ce-i ? Deranjăm pe papa de la Roma ?

Și prin telefon avu loc peste două minute cam următorul dialog :

— Da, Amzulescu, Amzulescu, frate !

— Am onoarea să vă salut !

— Bună seara, bună seara.

— S-a-ntîmplat ceva ? În cinci minute sînt la dumneavoastră !

— Nu, dragă, nu e nimic.

— Mi-aţi tras un pui de spaimă !

— Am vrut să te felicit cel dintîi, domnule director al Teatrului Naţional !

— Glumiţi, coane Cezare ?!

— Ba de loc, neică, de loc !

— Vă mulţumesc... vă mulţumesc mult pentru gîndul cel bun... pentru atenţie... vă sînt chiar recunoscător... dar... să vedeți dumneavoastră...

— Ce să mai văd ! Nu-ți convine, poate ?

— Nu vreau să zic asta... nuu... dar de, nu mă simt eu tocmai pregătit pentru așa ceva...

— Ei, asta-i acu, pregătire specială pentru teatru ?! Dar ceilalți dinaintea dumitale ce pregătire mi-au avut ? Pregătit beţivanul de Teodorescu, tîlharul cela de Stroescu ?

— Așa e, da' știți bine cum a mers teatrul pînă acum... mai mare ruşine !

— Lasă, că-l pui dumneata pe roate... ești tînăr doar, inteligent, titrat, umblat...

— De, să mă mai gîndesc...

— Ce să te mai gîndești, domnule ? Am hotărît de-acum ; s-a terminat ! Şi mai îndulcind ceva glasul : e un post foarte important... egal cu director general de minister... instituţia are buget mare şi autonom, iar dumneata ai deplină libertate. Nu se poate amesteca nimeni la teatru... faci, mă rog, ce vrei : numești, avansezi, dai afară... ești mai tare ca primul-ministru ! Eu mîine dimineață plec la București ; poimîine primești numirea telegrafic. Să fie într-un ceas bun !

— Am onoarea să vă salut şi să vă mulţumesc încă o dată !

— Pentru nimic, pentru nimic, neică ! Eu ţin ca elementele tinere şi de valoare să se remarce şi să fie recompensate la timp. La viitoarea guvernare — minte Amzulescu — te pun pe listă... sigur asta !

— O, vă mulţumesc, vă mulţumesc mult, coane Cezare ! Contați, vă rog, pe devotamentul meu !

— Noapte bună, dragă, şi succes !

*

Tiberiu Lalescu n-a închis ochii toată noaptea. Gînduri, cînd răvăşite, cînd adunate şi înnădite, fulgerări de bucurie, săgetări de îndoială, de tristeţe. Planuri peste

planuri, încropite cu febrilitate și șterse apoi dintr-o singură smucitură de burete. Lalescu, fecior de negustoraș scăpătat, a urmat la București Medicina, iar pentru perfecționare a stat doi ani la Viena și unul la Paris. Ambiția lui, într-una hrănită, și o sănătate de fier explică îndeajuns cum a putut birui lipsurile de tot felul — și la București, și la Viena, și la Paris. S-a-ntors în orașul lui natal, știind carte și dorind să parvină cu orice preț. Părinți ori rude nu mai avea acum ; scăpase, prin urmare, de ceea ce i-ar fi putut da la iveală originea, ori să-l tragă la fund, tocmai cînd s-ar fi apropiat de liman. S-a împrumutat cu dobînzi mari, dar a izbutit să-și aibă atît cabinetul, cît și locuința în plin centru. Două obiective a urmărit cu perseverență și din capul locului : să se creeze la spitalul principal un post de medic primar pentru „nas, gît și urechi", pe care să-l ocupe dînsul, ca singurul specialist serios din oraș. Pentru atingerea acestui țel s-a înscris în partidul cel mai puternic, s-a supus la toate obligațiile de partizan devotat, iar norocul a făcut să îngrijească singur și să vindece de un început alarmant de otită pe însăși fetița șefului. Odată a și adus el vorba, stînd la taifas între patru ochi cu șeful grupării, despre necesitatea creării postului de medic primar pentru „nas, gît și urechi". Amzulescu l-a întrebat de-a dreptul :

— Ți-ar conveni dumitale postul ăsta ?

— M-da, mi-ar conveni... aș avea posibilitatea să lucrez atunci serios.

— S-a făcut, dragă domnule !

Încredințat pe deplin a fost Lalescu că la cea dintîi ocazie șeful se va ține de făgăduiala dată. Și, cînd colo, după un stagiu de aproape doi ani, stagiu care — credea

el — i-a ratificat modestele pretenții, se trezi numit director de teatru ! Dar, cine știe, exclus nu ar fi ca, relevîndu-se la teatru, să capete și postul de la spital — politica aduce atîtea surprize !

Cel de al doilea obiectiv urmărit cu tenacitate : o partidă cu zestre cît mai mare, ca să scape odată de încurcăturile băneşti. Pentru asta s-a îmbrăcat întotdeauna cu gust, a făcut cît mai multe cunoştinţe, a frecventat balurile, ceaiurile dansante, teatrul. În sfîrşit, de două săptămîni este logodit ; a izbutit să facă partida pe care o visase.

Toată ziua Lalescu a fost agitat. I-e teamă chiar că nu-i va ieşi numirea la teatru, şi se face atunci de rîs. Poate şeful se răzgîndeşte, poate vreunul dintre „capşişti" o fi reuşit să se aranjeze la centru. De spus, n-a spus la nimeni noutatea ; ba, de teamă să nu fie sondat de careva, n-a ieşit din casă toată ziua. Seara tîrziu a primit o telegramă de felicitare de la Amzulescu, iar a doua zi, pe la patru, i s-a adus de la teatru şi telegrama oficială, cu numirea făcută prin decizie ministerială deocamdată. Bucurie, bucurie, dar umbrită oarecum de îngrijorări. Va rămîne mai mult timp ? Cum va putea face faţă unei situaţii la care n-a visat şi pentru care n-are nici o pregătire ? Dar logodnica lui, ambiţioasă, geloasă şi autoritară, ce va zice oare ? I-a făcut o scrisoare tandră, anunţînd-o tocmai spre sfîrşit că şeful l-a rugat stăruitor să primească direcţia teatrului, dar că o altă distincţie, şi pe curînd, este rezervată pentru dînsul. Ca un semn de delicată atenţie, i-a cumpărat ediţia de mare lux — opera întreagă a lui Alfred de Musset — pe care dînsa o admirase săptămîna trecută, cînd venise pentru trusou. (A trebuit să se împrumute cu 20.000 de la bancă, deoarece în casă n-a avut decît 3.000 de lei cu totul.)

*

A doua zi pe la cinci, după cum anunţase, s-a prezentat la teatru — aşa, doar ca să pipăie terenul. Sala de aşteptare, plină. Zăpuşeală, fum de tutun, larmă. Printre cei ce l-au primit — cu temenele şi zîmbete mieroase — predominau actorii. N-a apucat să se aşeze ca lumea în fotel şi să inspecteze cu privirea cabinetul, că s-a şi trezit dinaintea biroului cu un bondoc între două vîrste, pătat de sus şi pînă jos şi cam peltic.

— Bine aţi venit în mijlocul nostru, domnule director ! În sfîrşit, putem spune că avem un intelectual în capul instituţiei !

— Mă rog, cu cine am onoarea ?

— Iosifescu... Tase Iosifescu zis Botgros, secretarul teatrului.

— Îmi pare bine... ia stai, domnule Iosifescu... stai, te rog !

Zîmbeşte, se înclină şi se aşează pe marginea fotelului.

— Domnule director, ţineam să lămuresc cu dumneavoastră cîteva chestiuni mai importante... de serviciu, bineînţeles.

— S-aud, domnule secretar.

— La ce oră aţi dori să lucraţi cu mine ? Eu nu pot veni decît maximum două ore pe zi.

— Păi de ce numai două ore ?!

— Eu, domnule director, sînt şef principal de birou la prefectură şi dirijez corul de la Sf. Elefterie.

— Aşa ai făcut dumneata serviciu şi în trecut ?

— Întotdeauna... pentru mizerabila de leafă pe care o primesc e prea mult şi cele două ore pe care le sacrific zilnic aicea. Secundo, domnule director — şi închide al doilea deget de la stînga.

— S-aud.

— Pe cine să invit la instalarea dumneavoastră, şi pe cine aţi dori să pun ca să ţină cuvîntările ? N-ar strica să-mi daţi şi oarecari indicaţii asupra conţinutului discursurilor.

— Ce instalare, domnule ?!

— Trebuie să vă instalez la noi... şi cu fast, cu cît mai mult fast ! V-o spun eu, că-s om cu experienţă !

— ?

— Terţo : după instalare, doriţi să se dea numai gustări, ori să aranjez un banchet... ceva artistic... şic ?

— Să mă mai gîndesc, domnule... cum ai spus că te numeşti ?

— Iosifescu... Tase Iosifescu.

— Să mă mai gîndesc, prin urmare, domnule Iosifescu.

— Bine, vă dau răgaz pentru reflecţie pînă mîine... maximum pînă mîine !

După domnul Iosifescu Tase a intrat un tînăr înalt, spătos, uşor ciupit de vărsat şi cu lavalieră bleumarin. S-a apropiat zîmbitor, i-a urat teatral : „să trăieşti şefule, şi noroc cu baniţa !“, l-a pupat pe amîndoi obrajii, apoi s-a aşezat, picior peste picior, în fotoliul din faţa biroului.

— Îmi pare că nu mă mai cunoşti... aşa e ?

— De... îmi eşti totuşi figură cunoscută... cert asta.

— Săndulescu... Săndulescu, bre !

— Săndulescu ?!

— Da, Alfred I. Săndulescu.

— ?

— Şcoala Poenaru, de !

— Şcoala primară numărul 2 ?

— Da, frate, da !

— Ei, ce-i cu şcoala asta ?

— Am fost colegi acolo în clasa I-a și a II-a.

— ?

— Nu te apăram eu întotdeauna ?

— ?

— Nu-ți dam eu pe gratis penițe, bumbi, arșice ? Nu-ți făceam cinste regulat la bragagiu ?

— A, da, da... mi-aduc aminte acum (minte Lalescu, ca să scape odată). Și ce dorești de la mine, dragă Săndulescule ?

— Mai întîi și întîi, îmi place să constat că nu ții nasul sus și te complimentez pentru asta. Uite, în două vorbe, de ce-am căutat eu să te văd numaidecît. Dragă Lalescule, contează pe mine ca pe cel mai devotat prieten... ca pe un frate !... Cere-mi oricînd informații, cere-mi sfaturi, soluții....

— Bine, dragă, îți mulțumesc... dar ce faci tu.. cu ce te ocupi acum ?

— Cum, ce fac ?! Sînt actor aci, frate... stagiar de-a doua. N-am prea jucat și n-am putut avansa din pricina clicii...

— Zău ?!

— Daa... niște banditi, domnule !... Tac însă... las ca singur să te convingi. Iacă, sînt sigur, cum te văz și mă vezi, că numai tu ai să-mi faci dreptate, și numai tu ai să pui mîna pe măturoiul cel mare. Oculta trebuie desființată !

— Nici vorbă, nici vorbă... fii liniștit în privința asta...

— Aicea, după cum ai să te convingi, toți, dar absolut toți ar trebui măturați ! Unii dintr-înșii, deși puțin talentați — eu sînt obiectiv — îs niște escroci, dar escroci în toată puterea cuvîntului !

— Taaci !?

— Ceilalți, completamente lipsiți de talent. Toți, dar toți, intriganți și lichele !

— Taci, bre !?

— Parol... *parole d'honneur !*

— Fumezi ?

— Daa, fumez... din școală încă !

— Poftim, atunci.

— „Bucureşti" chiar ? Să-mi dai voie să iau două-trei țigări, că mi-am uitat tabacherea în vestă.

— Cu plăcere, dragă.

Își umple pumnul și-l deșartă în buzunarul sacoului.

— Pe mine, te rog încă o dată, să contezi, mă dragă... oricînd și la orice !

— Bine, bre, îți mulțumesc, îți mulțumesc din suflet !

— Și ca să nu prindă canaliile de veste — aicea și zidurile au urechi — de raporturile frățești dintre noi, te rog să nu-mi spui pe nume de față cu dînșii.

— Bine, dragă, fie, dacă ții tu... deși simt că o să-mi fie greu...

— E necesar, totuși, crede-mă... Eu-s cu multă experiență și am un fler, număru unu ! Numai accesul să-l am întotdeauna la tine, ca să te pot ține la curent.

— Bine, bine, la revedere atunci, Săndulescule.

— La revedere, amice dragă... și încă o dată : contează pe fostul tău coleg de școală ca pe un frate de cruce !

N-apucă să răsufle bine după acest prim contact luat cu corpul actoricesc, și ușa se deschise iarăși.

— Am onoare să vă salut, domnule director !

— Ce dorești dumneata ?

— Eu sînt Făinaru, contabilul teatrului.

— Ce e, domnule Făinaru ?

— Am trei hîrtii urgente pentru semnat, domnule director.

Lalescu citește distrat adresele, se oprește un moment, cearcă să se gîndească la conținutul lor, le mai citește o dată, dar cu atenție.

— Despre ce subvenție e vorba, domnule Făinaru ?

Făinaru zîmbește îngăduitor, se apleacă peste birou și coboară glasul.

— Domnule director, e vorba de subvențiile de cîte 5.000 pe care le trimitem lunar pentru *Scena*, *Cortina* și *Mimica*... prima apare zilnic, celelalte două, săptămînal.

— Și de ce li se trimite subvenția asta ?

— Ca să scrie și despre teatrul nostru... Vedeți dumneavoastră, actorul, dacă nu e lăudat sau înjurat la gazetă, e mort !

— Să se scrie cu plată, domnule !?

— Nici vorbă, cu plată... altminteri, ce interes ar avea să se ocupe de noi ?

— Asta-i extraordinar ! Parol !

— Ba-i foarte normal, dacă-mi dați voie. O să vă deprindeți și dumneavoastră odată și-odată cu atmosfera teatrului... vă garantez eu !

— Dacă vor dumnealor să scrie, bine ; dacă nu, sănătate.

— Vai de mine și de mine, se poate să ziceți una ca asta ?! Credeți dumneavoastră că merge teatrul fără o reclamă, așa, cum să zic... abilă și continuă ? Se-mpuținează publicul, actorii joacă prost, se reduce subvenția, nu se capătă bani pentru reparații... o adevărată nenorocire ! Vă rog, ascultați-mă și pe mine.. măcar în mărunțișuri de-alde astea... de cincisprezece ani sînt în teatrul ăsta !

— Mde, să mă gîndesc... mai e timp, cred...

— De unde timp, păcatele mele ?! Daţi-mi şi două-trei fotografii pentru clişee... eram să uit cu totul, bate-m-ar norocul !

— Fotografii ?! Alta acum !

— Vai de mine, domnule director, vreţi oare să glumiţi ?

— Ba nu glumesc de fel !

— Trebuie să trimit numaidecît la gazete. Faceţi negreşit şi un interviu... îl semnaţi cu un nume, ori cu o literă oarecare. Dacă n-aveţi timp, Rubinstein de la *Ţara noastră* e-aci... vi-l toarnă el la moment.

Şi fără a mai aştepta răspunsul, deschide uşa şi-l strigă pe Rubinstein Marcu.

— Vă salut, domnule director, şi vă urez măcar patru stagiuni — da' stagiuni colea, strălucite !

— Ia stai... staţi, vă rog... vă rog !

— Uite ce e, dragă Rubinstein, tu eşti un mare mahăr — se ştie asta ; ia ticluieşte, bre, un interviu pentru domnul director... da' ceva fain şi iute... să te vedem !

— Îl am gata... unde nu vă place, îl modific... să vi-l citesc ?

— Lasă-l pe altădată... nu e nici un zor, domnule Rubinstein !

— Nu, nu trebuie amînat... lumea vrea să ştie ce plan de lucru aveţi... la ce anume piese vă gîndiţi... dar e mai bine ca repertoriul să apară în a doua convorbire... Eu v-aş sugera chiar o idee, dacă-mi permiteţi...

— Mă rog.

— Anunţaţi cît mai multe piese şi cît mai de efect... asta face o impresie bună.

— Îţi mulţumesc... am să reflectez zilele astea.

— Două mici rugăminţi aş avea şi eu de făcut...

— Dacă se pot satisface, cu plăcere.

— De fostul director eram plătit cu 2.000 de lei pe lună ca să trimit cronici la București.

— Parcă noi plătim subvenție pentru asta, domnule Făinaru ?

— Da, dar numai ca să ne publice materialul trimis... n-au corespondent în localitate.

— Cu 2.000 nu mai pot scrie... e aceeași cronică în fond, admit, dar tot trebuie s-o mai prefac, pe ici, pe colo.

— Are dreptate, domnule director.

— Afară de asta, eu sînt devotatul dumneavoastră... vreți să înjur pe careva, să frec ridichea vreunui actor, o vorbă, și mi-e de ajuns. O să vedeți cum știu eu să servesc ! Să-mi faceți măcar un 5.000 de lei pe lună...

— E cam mult, mă, cam mult. Uite, o să-ți facă domnul director 3.000 ; să zici mersi. La bugetul viitor, om mai sta noi de vorbă.

— Vom vedea... am eu grijă, domnule Rubinstein — îngăimă, încurcat tare, Lalescu.

— Pe urmă, ar mai fi și chestia traducerilor... nu le mai dați actorilor... sînt doi-trei aici care-au făcut monopol. Mai gîndiți-vă și la noi, publiciștii. Iacă, eu știu binișor nemțește, nevastă-mea rupe franțuzește... doar n-aveți nevoie de traduceri *mot à mot !*

— Așa e, domnule director... ș-apoi are o casă de copii, săracul !

— Vom aranja noi cum e mai bine — și se ridică în picioare, întinzîndu-le mîna pentru concediere.

— Mai am ceva, domnule director. Pe mine mă bate gîndul să scot o gazetă independentă... vreau să dovedesc că poate să apară și-n provincie, dacă e cinste și pricepere, o gazetă curată.

— Foarte bine, scoate-o !

— Mi-ar mai trebui însă vreo 20.000 ca să-i asigur apariția.

— I-am putea da 10.000 de la „Fondul cultural", domnule director.... mai sînt disponibilități...

— Sub formă de împrumut însă... nu primesc pomană !

— Las', că știe domnul director cum.

— De... asta-i mai greu... mai complicat... vom mai discuta-o noi.

— Și parcă v-aș mai propune ceva.

Lalescu oftează și se șterge de sudoare.

— Hai spune, da' scurt! se amestecă autoritar Făinaru.

— Domnule director, să-mi închiriați mie cortina teatrului pentru reclame... aduc cîștig bun teatrului, cîștig și eu un ban... merit, cred, ca vechi publicist, atîta atenție ?

— Iau notă și de asta, domnule Rubinstein.

— Domnule director, eu vă mulțumesc călduros pentru promisiunile făcute și vă rog să contați pe mine nelimitat. Ca o primă dovadă de devotament, poimîine chiar va apare în *Scena* un articol despre numirea dumneavoastră, în care-l scarmăn zdravăn pe fostul director.

— Te rog să nu faci una ca asta !... Ce ai, în definitiv, cu omul ?

— Pentru cît a plătit, a fost tămîiat... acum însă trebuie pus punctul pe i !

— Lăsați-l să facă cum crede el... mic, mic, dar dat dracului !

— Țin să vă pun în gardă : în sală e șnapanul de Pelinescu de la *Fulgerul*... nu-i pomeniți nimic despre cele discutate. Agramatul ăsta e-n stare să vîndă și pe mă-sa, iar gazeta la care scrie e-o fițuică ordinară de șantaj. Îl auzeam vorbind cu Simionescu de la *Seara* — altă prubă

de apaș — să vă propună ca să le dați lor să scoată programul teatrului. Eu vă previn că banditii ăștia mănîncă banii și, chiar de vor aduce ceva material, va fi de calitate inferioară. Ce legături au ei cu adevărații scriitori ? Nu-i așa, nene Făinarule ?

— Just, da.

— Eu vă salut încă o dată și vă mulțumesc frumos.

— Vă salut și eu, domnule director, și trec mai tîrziu să iau adresele semnate.

— La revedere, domnilor, la revedere.

Răsuflă adînc, zvîrle batista pe birou și se așază vlăguit pe fotel.

O ciocănitură moale, apoi altele mai tărișoare și mai înțepite.

— Intră !

— ?

— Intrăă !

— O scrisoare adusă de servitoarea dumnevoastră.

Și cameristul se apropie respectuos, pune plicul pe marginea biroului și se trage îndărăt tot pe vîrfuri. Scrisul logodnicei lui ; îl cunoaște bine. Cîteva rînduri cu totul, așternute în fugă, cu creionul.

„Domnule,

Cele două scrisori anonime primite astăzi n-au mințit. Să-ți spun eu de ce nu candidezi dumneata pentru cameră ? Fiindcă nu poți să te desparți și ții să ajuți efectiv pe cocota de Marioara Șoldan, cu care trăiești de un an și mai bine. Acum ai posibilitatea s-o avansezi, să-i dai roluri și să-i mărești subvențiile. Petrecere bună, domnule director Lalescu !

Margot Ficșinescu

P.—S. *După-amiază primești acasă verigheta și colecția lui Alfred de Musset.“*

A trebuit să citească scrisoarea de două, de trei ori, ca să-i prindă în întregime înțelesul. Nu știe ce să mai creadă ; nu știe ce e de făcut.

Cîteva ciocănituri hotărîte. Patru inși l-au salutat respectuos, din ușă, s-au aliniat milităreşte şi-l privesc acum țintă.

— Ce e cu dumneavoastră ?!

Cel din capul coloanei, o namilă cu privirea șuie și brațul stîng amputat, se apropie de birou și, fără nici o vorbă, îi întinde un bilet. Pe o foaie riglată cu vînăt, purtînd sus, într-un colț, antetul clubului, cîteva rînduri scrise și semnate de Stătescu, secretarul organizației și omul de încredere al șefului.

„Urgent și confidențial.

Șefule dragă,

Din ordinul lui conu Cezărică, vei satisface de urgență pe cei patru postulanți care ți se prezintă cu nota aceasta. Sînt toți agenți vechi și încercați. Merită deci atențiunea noastră.

O mie de ani pace,
Stătescu

Pe cînd un chef țeapăn cu actrițe? Angajezi anul acesta ceva «prospătură» ? Ai grijă de prieteni !"

Biletul acesta, dat pe deasupra și deschis, l-a scos din sărite. Îl mototolește enervat, dar cînd să deschidă gura ca să le facă vînt, dintr-o subită prudență schimbă macazul.

— Dumneata, bunăoară, cam ce dorești ?

— Să mă numiți inspectorul teatrului.

— Inspectorul teatrului ?

— Daa, inspector. Parc-ar fi cine știe ce scofală ?

— Și ce ești dumneata, mă rog ?

— Sînt invalid de război !

— Vreau să zic : ce faci acum, ai mai ocupat vreun serviciu undeva ?

— Ocupat, da. Cînd fură ai noştri la putere rîndul celălalt, am funcţionat un an şi jumătate ca revizor de servitoare şi două luni subcomisar.

— Domnul ?

— Eu solicit postul de intendent.

— N-are teatrul intendent ?

— Are, da-i de-a lu domnu Guţă... şpion şi hoţ !

— Şi ce meserie ai dumneata ?

— Chelner... da-s şi — o bucăţică de proprietar în Ungureni.

— Domnul ?

— ?

— Dumneata, da !

— Noi — răspunde unul pentru amîndoi — am vrea să ne faceţi controlori de bilete... leafă mică, drept, da-i numai cinci luni serviciu pe an. Poate ne-oţi mări şi nouă leafa de la ianuar.

— Veniţi luni dimineaţă pentru răspuns.

— E prea tîrziu, domnule director !

— Atunci, poimîine pe vremea asta.

— Şi lu domnu şăf Stătescu ce răspuns ducem ?

— Spuneţi-i... complimente de la mine.

O hotărîre mijită în timpul discuţiei cu agenţii trimişi de la club, creşte şi luptă să-şi precizeze contururile.

După agenţi a intrat numaidecît unul îmbrăcat ca cercetaşii, cu o condică slinoasă la subţioară şi un cîine mare, lăţos, ţinut de curea.

— Dumneata ce vrei ?!

— Eu fac circuitul României pe jos.

— Foarte frumos ! Şi ce doreşti de la mine ?

— Să-mi daţi şi dumneavoastră, domnule director, un mic ajutor... sîntem două guri...

Lalescu se scotoceşte în portofel şi scoate o hîrtie de cinci sute.

— Opreşte, te rog, o sută.

— N-am decît hîrtii mari.

— Atunci ce ne facem ?... Să trimit să schimbe... un moment, te rog !

— Daţi-o ntreagă, că şi domnul prefect şi domnul primar tot cîte cinci sute mi-au dat.

— Poftim.

— Salut frumos !

— Bună ziua, bună ziua.

După turist a intrat doctorul Gavrilescu, tîrînd după dînsul pe Ilie Maican, mare comerciant în răscruce.

— Să trăieşti, puică !

— La mai mare, doctoraş !

— Am onoare... da' ia staţi... vă rog, luaţi loc.

— N-avem timp... o vorbuliţă numai am vrea să-ţi spunem.

— Care-i porunca ?

— Uite, colega dragă, ce e : să-l admiţi pe nenea Ilie în comitet, ca reprezentant al primăriei.

— Păi trebuie să aibă şi primăria un reprezentant ?

— Da, frate, da... precis îţi spun.

— Bine, nu fac nici o opoziţie.

— Iar pe mine mă numeşti medic onorar al teatrului... tot nu mi-a dat partidul pînă acum nimic. Nevastă-mea să ştie însă că am leafă... zece mii, să zicem, lunar... altfel mă bănuieşte.

— Fac şi asta, cu plăcere, onorate colega, dar nu văd de ce ţii dumneata la aşa ceva ?!

— De, ca să ne mai înfruptăm şi noi din actriţele mătăluţă... ai doară un batalion întreg ! Ce zici, Iliuţă, e sau nu ?

Ilie Maican zîmbeşte jenat.

— Va să zică, ne-am înţeles... da ?

— Înţeles, înţeles !

— Mersi atunci, şi la revedere.

— Să trăieşti, directore dragă, şi n-am să-ţi uit atenţia.

— Vă salut, vă salut !

Altul a intrat la rînd.

— Domnul ?

— Eftimescu, societar asimilat.

— Ce doriţi, domnule Eftimescu ? Dar scurt, vă rog, că mai e atîta lume-afară !

— Domnule director, eu sînt angajat cu contract şi plătit ca societar de gradul doi. Starea aceasta de provizorat n-o mai pot suporta. Fostul director de tristă memorie...

— Vă rog, evitaţi aprecierile.

— Ăsta-i adevărul, domnule director, şi trebuie să-l spun, nu pot !... La mine, ce-i în inimă, e şi pe buze... eu nu sînt nici poltron, nici intrigant, nici lipsit de demnitate ca colegii mei.

— Veniţi la chestie, domnule Eftimescu.

— Mă rezum atunci, domnule director : fostul director de tristă amintire m-a scos de la Naţionalul din Bucureşti, unde mă aştepta o perspectivă de invidiat, m-a adus acilea făgăduindu-mi marea cu sarea, dar nu mi-a făcut absolut nimic... baa da, ca să fiu drept, mi-a sporit de la 1 april leafa de la societar de-a treia, la societar de-a doua — atît, şi nimic mai mult ! Eu vă rog să-mi faceţi dreptate. Ştiu că sînteţi un om drept, de aceea am şi îndrăznit să mă prezint din ziua întîia

în fața domniei-voastre și să vorbesc cum mi-i obiceiul : scurt, franc, demn !...

— În definitiv, ați dori...

— Să-mi dați gradul care mi se cuvine, de societar de-a-ntîia și să mă încadrați.

— Societar de clasa-ntîi, nu de a doua ?!

— De-a-ntîia, fiindcă am trei ani de activitate în diverse companii și-n plus, un premiu de creație. Numai unul, fiindcă mafia, în cap cu Săndulescu, care se laudă că-i rudă cu dumneavoastră și aranjează chiar acum, în curte, avansările, ajutoarele de boală, de toaletă, m-a lucrat.

— Fiți sigur că o să vi se facă dreptate... toată dreptatea !

— Încă ceva, dacă-mi permiteți.

— Mă rog.

— Cînd se va întocmi afișul stagiunii, țin să fiu trecut negreșit înaintea lui Năstăsescu... altminteri demisionez... Să nu se mai repete porcăria de anul trecut !

— Dar ce s-a întîmplat anul trecut ?

— Serios nu știți ?!

— Nu știu nimic.

— Momîia de Năstăsescu a fost trecută înaintea mea pe afiș !

— Poate o fi avut dreptul.

— De unde domnule director ! Mai întîi, el e un fonf și-un ignorant... de talent, nici pomeneală ! Pe urmă, eu am absolvit Conservatorul cu un an înaintea lui și, în fine, numele meu începe cu E, iar al lui cu litera N.

— Am luat notă, domnule Eftimescu... fiți liniștit.

— Vă mulțumesc, domnule director, și țin să vă asigur că stau oricînd la dispoziția dumneavoastră. Vă rog să contați nelimitat pe mine ! Chiar vă rog !

După doctorul Eftimescu intră o actriță elegantă și fardată tare. Este acum, înaintea lui, chiar Marioara Șoldan — o cunoaște bine, fiindcă a văzut-o de-atîtea ori jucînd. E ciudat că nu simte pornirea pe care și-ar fi bănuit-o, pe care o dorește chiar, împotriva femeii despre care logodnica lui e încredințată, pare-se, că-i este amantă — și încă de un an și mai bine.

— Un bilețel pentru dumneavoastră, domnule director... abia de-un ceas sosii cu mașina de la București — și-i întinde, grațios, o carte de vizită. Lalescu citește și nu-i vine a crede.

„I. MIRONESCU
DOCTOR ÎN CHIMIE BIOLOGICĂ
PROFESOR LA ACADEMIA AGRICOLĂ
ȘI FACULTATEA DE ȘTIINȚE DIN CLUJ
SECRETAR GENERAL AL MINISTERULUI DE CULTE
ȘI ARTE

felicită călduros pe noul director al teatrului și-l roagă amical să satisfacă integral cererea excelentei artiste, domnișoara Marioara Șoldan. Cererea e perfect justificată, iar artista un talent excepțional, care face cinste teatrului din X."

— Ce dorește domnișoara Șoldan! o întreabă calm, curtenitor chiar, deși fierbe acum de necaz.

— O nimica toată, scumpe domnule director!

— S-auzim, domnișoară.

— Eu joc acum în București — la „Trianon"... V-aș ruga să mă-nvoiți pînă la 25 septembrie, cît am prelungit contractul, iar de la întîi ianuar, cînd intră în vigoare noul buget, să-mi dați concediu pe-un an, ca să mă duc în străinătate pentru studii... Leafa, ajutorul de-aci și cu bursa pe care mi-a făgăduit-o Iencușor mi-ajunge, cred.

— Cine-aţi zis ?

— Mironescu, secretarul general... e prietenul şi protectorul meu.

Zîmbeşte şi-şi apleacă genele, jenată parcă de mărturisirea făcută. Lalescu o priveşte cu silă şi necaz.

— Momentan nu-ţi pot da nici un răspuns, domnişoară.

— Acum sau mai tîrziu, mi-i perfect indiferent, domnule director. Eu însă ţin să vă mulţumesc de pe acum.

— ?

— Dacă-mi permite-ţi. v-aş preveni de ceva, domnule director. E de datoria mea, ca s-o fac.

— Anume ?

— O să vină colega mea, Floreasca... Miţa Florescu... c-o recomandaţie de la Dumbrăvescu, directorul *Patriei ;* nu face doi bani recomandaţia asta. I-a dat-o Dumbrăvescu aşa, ca să scape de dînsa... de altminteri, de doi ani şi mai bine nu mai e nimic între dînşii.

— Altceva mai aveţi ?

— Nimic important momentan. La revedere şi mulţumesc pentru gentileţe. scumpe directore.

— Bună ziua, bună ziua, domnişoară.

Cum deschide uşa, Miţa Şoldan dă un ţipăt scurt, răguşit, sugrumat parcă : se trage un pas îndărăt, se cumpăneşte, apoi îşi face vînt în sala de aşteptare.

— Ascultai la uşă, tîrfă ordinară ? Mă spionai, aşa e ? Na-ţi atunci ! Na, na, na !

Pumni, palme, ţipete ; intervin numaidecît şi cei cîţiva rămaşi în sală, şi cei de pe culoare, şi cei din curte. Două tabere s-au format pe loc. Pînă nu s-au răcorit bine, dînd şi primind, nu s-au potolit.

După ce tărăboiul s-a spart, iar lumea s-a împrăştiat, Lalescu a trimis să i se aducă o trăsură. Ajuns acasă, a citit mai întîi scrisorile anonime sosite în lipsa

lui. După aceea şi-a conceput cu calm telegrama de demisie, a luat două buline Nanu-Muscel, şi-a pus o compresă cu oţet aromatic pe frunte şi s-a aşezat în pat.

Pe la nouă seara, cînd de-abia aţipise, a fost chemat la telefon de la club. A confirmat trimiterea demisiei şi a adăugat că-i definitiv dată. Telefonul a mai sunat în două rînduri, prelung, dar el nu a răspuns.

Amzulescu, supărat foc de afrontul primit, a intervenit telegrafic la minister ca să nu se primească demisia doctorului Lalescu. Un inspector general a fost trimis numaidecît să ancheteze „scandalul" de la teatru. Rezultatul anchetei : punerea în disponibilitate a doctorului Lalescu din funcţia de director al Teatrului Naţional din X, precum şi îndepărtarea lui din partid pentru indisciplină, la propunerea avocatului Stătescu, secretarul general al organizaţiei şi viitor deputat. Ca director al teatrului a fost recomandat, în urma propunerii domnului Cezar Amzulescu şi acceptarea entuziastă a întregului club, avocatul Grigore Damian, bine cunoscut de cînd cu fraudele săvîrşite, ca director de prefectură, la contingentarea cerealelor şi exportul de vite în Austria.

AUTOGRAFE

Sorin Mihăilescu este, de doi ani şi mai bine, medic secundar — specialitatea boli interne — la un spital dintr-un oraş mare de provincie. El sperase să fie numit la un spital din Bucureşti, deoarece reuşise la concurs cu medie mare.

De aceea, la început a fost hotărît să refuze locul ce-i fusese repartizat de comisie. La insistenţa mamei sale însă — are numai mamă Sorin Mihăilescu — s-a repezit, totuşi, într-o duminică, pînă-n capitala judeţului X. I-a plăcut mult oraşul, cu străzile lui largi şi vegetaţie bogată; a fost plăcut surprins de înzestrarea, ordinea şi curăţenia de la spital, şi l-a impresionat directorul — un chirurg cu reputaţie recunoscută, care putea face carieră strălucită în Bucureşti, dar a preferat să rămînă în provincie.

În loc de o zi, cum intenţionase la început, Sorin Mihăilescu a stat trei zile în capitala judeţului X, iar cînd s-a înapoiat la Bucureşti, era ferm hotărît să primească locul ce-i fusese fixat în urma concursului la care se prezentase.

De hotărîrea luată atunci nu i-a părut rău. În X este preţuit, a strîns ceva bani, a trimis cîteva articole pentru reviste de specialitate şi s-a logodit cu o fată frumoasă, sănătoasă şi cu zestre. N-a umblat, ca alţi tineri, după zestre — şi nici n-ar fi avut dotă mare domnişoara

Cireşica Panu, dacă nu-i murea, la timp, o mătuşă după mamă, care i-a lăsat ei întreaga avere.

Dar tot de orașul X se leagă și răsunătorul succes literar al doctorului Sorin Mihăilescu.

O reputată editură bucureșteană instituise un mare concurs de roman. Condiția era ca participanții să nu mai fi publicat pînă atunci, iar romanul să oglindească, în linii generale, viața unei familii cunoscute de ei.

Două motive l-au îndemnat și determinat pe Sorin Mihăilescu să se apuce de scris, iar după ce a transcris pe curat manuscrisul — văzut și revăzut — să-l înainteze editurii bucureștene.

Nu o dată își auzise mama spunînd că viața ei este un adevărat roman, și nu o dată profesorul de limba română, din cursul superior, l-a sfătuit să încerce a scrie proză.

La concurs, Sorin Mihăilescu a luat premiul I și 25.000 de lei.

Editura a schimbat titlul romanului și l-a lansat cu o copertă sugestivă și reclamă în stil american. Într-o lună s-a epuizat prima ediție de 8.000 exemplare. Peste cîteva zile se va pune în vînzare ediția a II-a, de 15.000 exemplare.

Sorin Mihăilescu a fost insistent chemat la București de editorul său, ca să dea, în două jumătăți de zi consecutive, autografe.

La început a refuzat politicos ; a doua oară, net.

S-ar fi simțit tare stingherit să scrie, într-o librărie, necunoscuților ce se înghesuie cu volumul proaspăt cumpărat rînduri măgulitoare — ori măcar să-și pună semnătura pe cărțile ce i se prezintă.

La înnoitele insistențe ale editorului s-au adăugat rugămințile logodnicei lui, așa că a trebuit să răspundă, pînă în cele din urmă, afirmativ.

Cum deschiderea şcolilor a fost amînată, din cauza epidemiilor, pentru data de 5 octombrie, editorul a socotit că e bine să dea drumul la ediţia a II-a, între sezonul mort, de vară, şi sezonul de cărţi şcolare — adică pe la începutul lunii septembrie. De aceea i-a fixat el zilele de 8 şi 9 septembrie pentru autografe.

Evenimentul a fost îndeajuns şi cu abilitate pus în evidenţă. Caricaturi, note critice şi notiţe informative prin gazete şi reviste, două foiletoane, un comentariu la radio, vitrină special amenajată, cu fotografia mare a autorului şi un număr de exemplare din a II-a ediţie a cărţii, artistic aranjate pe un fond de catifea albastră-argintie.

Doctorul Sorin Mihăilescu ar vrea, cu prilejul venirii lui la Bucureşti, să-şi cumpere unele lucruri şi să mai vadă o dată pe fosta lui prietenă, pictoriţă de talent, iar acum prietena unui cunoscut şi bogat arhitect din capitală.

Doctorul şi Cristina Sălcianu au copilărit — dînsa era cu vreo doi ani mai mică decît el ; s-au îndrăgostit unul de altul şi au trăit împreună aproape trei ani — pînă la plecarea lui în provincie. Dacă ar fi fost după dînsul, ar fi luat-o de mult în căsătorie. Dînsa, fată practică, n-a vrut să audă despre un astfel de proiect. I-a spus, la un moment dat, de-a dreptul, că-i sătulă de sărăcie şi nu crede că i-ar putea fi credincioasă. (Nu-i fusese, de altfel, nici pînă atunci.)

De cînd a plecat din Bucureşti, n-a mai văzut-o decît o singură dată — cînd a fost, pentru trei zile, la congresul internaţional de tuberculoză. I-e dor de dînsa, dar şi ţine să se despartă definitiv, deoarece peste trei săptămîni este fixată căsătoria lui cu domnişoara Cireşica Panu.

Să se despartă definitiv și frumos, ca doi oameni serioși și înțelegători ce sînt.

Sorin Mihăilescu a plecat în ajun de Sfînta Maria. Zi frumoasă de început de toamnă; căldură potolită, lumina soarelui chihlimbarie, verdele frunzelor nealterat. A avut loc bun în tren și tovarăși plăcuți. În Gara de nord, acceleratul *203* a ajuns la 7,37, cu o întîrziere de aproape un sfert de oră. Peronul, înțesat de lume — intraseră cam în același timp trei trenuri — hamali puțini, iar lumina becurilor slabă.

Cu greutate a putut pune mîna pe un hamal, pentru doamna în doliu și în vîrstă, căreia îi făgăduise să-i dea ajutor. Și fiindcă hamalul susținea că nu are voie să se urce în vagon, a trebuit să lupte singur cu geamantanele doamnei, trecîndu-le prin fereastră.

Și-a luat apoi valiza și pardesiul și și-a făcut loc, cu greu, prin mulțimea celor ce coborau din tren, sau sînt așteptați ca să coboare.

La capătul peronului se desprinde din semiobscuritate o siluetă de femeie, și un glas bine cunoscut i se adresează:

— Sorin!... Sorinel!

— Tu ești, Cristina?

În loc de răspuns, se simte tras deoparte, înlănțuit cu un braț pe după gît și sărutat pe buze.

— Dacă te vede cineva, Tina?

— Prostuț mic ce ești, cine să mă vadă? Și chiar dacă m-ar recunoaște, puțin îmi pasă!

Îl ia apoi strîns de braț și se îndreaptă amîndoi spre ieșire.

— Foarte drăguț din partea ta... dar n-aș fi crezut, zău, că o să mă aștepți la gară!

— Mi-era era dor de tine, răutate mică!

— Cînd ai primit telegrama?

— Aseară, pe la nouă.

— Mi-a fost teamă că ţi-am greşit numărul... deprins cu vechea ta adresă...

— Nu, a fost bun numărul. Dar de ce n-ai menţionat şi numele de botez ?

— Ca să ştie a doua zi tot oraşul c-am telegrafiat unei fete ?

Rîd amîndoi cu poftă.

— Ce ne facem dacă nu găsim maşină ? E lume multă, şi aud că s-au împuţinat taxiurile de cînd cu concentrările.

— N-ai nici o grijă... am venit cu maşina lui Doru.

După ce s-au urcat într-un frumos cupeu particular, dînsa îl întreabă :

— La ce hotel vrei să tragi ?

— Mi-e indiferent.

— Te-aş sfătui să preferi „Splendidul". E curat, central şi mai ieftin.

— Cum crezi tu.

— Te-aş fi invitat la mine, dar e cam timpul să se întoarcă Doru.

— Unde se află acum prietenul tău ?

— În Transilvania. Are nişte lucrări mari acolo.

— Eu îţi mulţumesc, Tinel, dar n-aş fi tras în nici un caz la tine.

— De ce, dragule, de ce ?

— Să-ţi fac vreo încurcătură ? Să ai neplăceri de pe urma mea ?

— Doru se deplasează rar, iar atunci lipseşte cîte cincisprezece zile... E regulă asta.

— Chiar aşa stînd lucrurile, tot n-aş fi primit.

Şoferul a încetinit viteza maşinii şi a întors, pe jumătate, capul.

— Mergem acasă la noi, domnişoară ?

— Nu, la hotel „Splendid".

— Nu ți-e teamă de șofer ?

— Dinu mi-i foarte devotat...

— De...

— Astă-seară este premieră la „Tănase". Uite un fotoliu de orchestră, și te rog să vii !

— Sînt tare obosit, Tinel ! Zău că n-aș veni, măi !

— Ba ai să vii ! Decorurile sînt lucrate de mine, iar rolul principal îl deține buna mea prietenă, Zina Darie.

— Bine, atunci vin.

— Să știi că are să-ți placă. Revista e spiritual scrisă și bine jucată.

— O fi, dacă zici tu.

— După reprezentație e sărbătorită, în cerc intim, Zina. Vrei să vii și tu ?

— Ce să caut eu acolo ?!

— Ai să te simți destul de bine... o să vezi...

— Nu te supăra, Tinel dragă, dar nu vin... nu pot veni. E o lume străină pentru mine. Nici eu n-am să mă simt bine, și poate nici ceilalți... din pricina mea.

Mașina a oprit în fața hotelului.

— Cum vrei tu atunci.

— Dar noi, noi cînd ne putem vedea ?

— Mîine la prînz dejunezi la mine... fără discuție ! și-i acoperă gura cu podul palmei.

— Cine mai vine ?

— Zina cu prietenul ei, directorul ziarului *Izbînda*...

— Mironel Demetrian ?

— El, da.

— Și altcineva ?

— Criticul de teatru Caloianu și pictorul Sachelarie cu soția.

— Directorul de la Arte frumoase ?

— El.

— Vin cu plăcere.

Ceva mai încet, Cristina :

— Seara, cinăm numai noi doi... sau nu-ți convine ?

— Deloc nu-mi convine !

— La revedere atunci la „Cărăbuș".

— Sărut mînușițele.

— Un moment !

— Mă rog.

— Să știi că începe la nouă și un sfert fix, ca să se termine pînă-n douăsprezece.

— Voi fi la timp.

— Pa !

— La revedere !

Sorin Mihăilescu a constatat, la hotel, că portofelul pe care-l avea în buzunarul de la piept i-a dispărut în îngrămădeala de pe peron. Prin urmare, cei 10.000 de lei rezervați ca să cumpere și o mică atenție pentru logodnica lui sînt pierduți.

Nu a fost, totuși, prea tare afectat de această pagubă. Va cere, a doua zi chiar, un acont mai mare de la editură.

Revista a avut părți bune și jucate cu mult antren, dar și umplutură, care a făcut ca spectacolul să dureze pînă aproape de douăsprezece și jumătate ; i-au plăcut însă mult costumele și decorurile.

Dimineața a hoinărit pe străzi, s-a fotografiat pentru carnetul de C.F.R., iar către amiază a făcut o vizită editorului său.

Acesta era în plin consiliu și a ținut să-l primească chiar în sala de ședințe, ca să-l impresioneze.

În jurul unei mese mari, ovale, acoperită cu cristal gros, consilierii — scriitori de seamă și academicieni — referenții literari și științifici și directorii sucursalelor

regionale. La o masă mică, secretarul consiliului, iar la alta, stenograful și dactilografa.

Pe o altă masă, tot ovală, cărți, broșuri, gazete și un teanc de manuscrise cu referatele respective.

Sorin Mihăilescu a fost încîntat de primirea făcută — a trebuit chiar să improvizeze un scurt răspuns la cuvintele măgulitoare adresate de editorul lui, care este președintele consiliului de administrație și care prezida, cu destulă prestanță, ședința.

Personajele prezente și seriozitatea discuției — a trebuit să asiste vreun sfert de oră — l-au impresionat.

Pe la ora unu, după ce a cumpărat cîteva lujere frumoase de la o florărie mare, s-a înființat acasă la Cristina Sălcianu.

— Ba nu mă deranjezi de fel, dragul meu ! Dimpotrivă, îmi face plăcere că putem sta de vorbă înainte de a sosi ceilalți.

— Nu mi-ai spus la ce oră să vin, așa că eu...

— Ai uitat, provincialule, că-n București nu se poate lua dejunul mai devreme de două ? Toată lumea este ocupată... și chiar dacă nu-i, afișează.

— Eu iau masa, acasă, la douăsprezece... douăsprezece și jumătate cel mult.

— Nu-ți spun eu că te-ai provincializat ? Trebuie să faci ce-ai face și să te-ntorci, Sorine, mai curînd la București. Alte perspective ai aici : clientelă aleasă, mediu de lucru, carieră universitară deschisă...

— Nu, Tinel, nu ! Am de gînd să rămîn definitiv în X.

— Să rămîi definitiv ?! Ce naiba vrei să faci acolo ?!

— Aș vrea să deschid un sanatoriu pentru tuberculoși... un sanatoriu modern, și-n care să nu se speculeze totuși.

— Ei, de ce tocmai acolo ?!

— Poziţie minunată se află la cinci kilometri de oraş, apă bună, regiune bogată în alimente...

— Dar după cîţiva ani de activitate în Bucureşti, cu relaţiile ce-ţi vei face şi nitică reclamă, ai putea deschide un sanatoriu unde vrei, dar să rămîi, de fapt, tot în capitală. Se compară una cu alta, dragul meu ?

— Nu mai mă tentează Bucureştiul, Tincuţo. Eu doresc să-mi conduc efectiv sanatoriul ; deci trebuie să locuiesc acolo. Nu se pot încerca modificările pe care intenţionez să le introduc în tratamentul clasic stînd în altă parte.

— Asta-i opera logodnicei tale ! Aş paria, după cum mi-ai descris-o în penultima scrisoare !

— Ne-am potrivit, în privinţa asta, în păreri... e drept...

— Ei bine, nu te las eu să te-nmormîntezi în provincie ! Nu zîmbi ironic, te rog !

— N-am putea oare vorbi şi despre altceva ?

— Ai dreptate, Sorine. De ce să ne enervăm ?

El îi ia delicat amîndouă mîinile şi i le sărută pe rînd.

— Cum ţi-a plăcut revista ?

— Mde, aşa şi-aşa...

— Genul e de vină, dragul meu.

— Dacă se mai scoteau cîteva tablouri, cîştiga revista şi cîştigau şi spectatorii, căci s-ar fi terminat spectacolul cel puţin cu o jumătate de oră mai devreme.

— Ai toată dreptatea. Însă într-o scenă i se pare junelui-amorez că are o intrare frumoasă ; în alta, cutare actriţă trebuie să-şi etaleze rochiile comandate în străinătate... în sfîrşit, mai avea Tănase un cuplet de cîntat...

— Decorurile, în schimb, foarte frumoase !

— Drăguţ din partea ta că mi-o spui. Dar eşti şi sincer ?

— Pe cuvînt de onoare, draga mea !

— Mă bucur că aud din gura ta astfel de aprecieri. Cum ţi s-a părut Zina ?

— Mda, bine... destul de bine.

— A fost, ca-ntotdeauna, foarte bine ! De ce nu vrei să recunoşti ? Răutăciosule !

Îl trage uşor de păr, se aşează apoi pe genunchii lui, îi trece un braţ pe după gît şi-şi lipeşte obrazul de obrazul lui.

— După ce te-nsori, ai să cauţi să mă mai vezi, Sorinel ? Aşa, din cînd în cînd... dar drept !

Se pot desluşi atît de limpede din intonaţia glasului, din privire, ca şi din strînsoarea braţului, dorinţa şi îngrijorarea ei, încît Sorin amînă să-i spună hotărîrea ce luase — hotărîre definitivă.

— Da... sigur că da... cînd o să mai vin cu treburi la Bucureşti.

Dînsa îi înlănţuie gîtul cu amîndouă braţele şi-l sărută.

— Haide-acum să-ţi arăt apartamentul !

— Chiar te rog !

Şi pînă la două fără un sfert, cînd a sosit Zina Darie cu prietenul ei, i-a arătat cameră cu cameră, obiect de preţ după obiect de preţ. I-a dat cîteva detalii asupra unui tablou, unui gobelin sau bibelou, a pipăit şi răsucit cu vădită plăcere o brăţară antică, a mîngîiat haina de astrahan sau etola de vulpe albastră, încît Mihăilescu s-a putut convinge pe deplin, cîtă nevoie are dînsa de lux, şi deci cît de greu ar fi mers, din punctul acesta de vedere, menajul lor.

La două trecute s-au putut aşeza la masă.

Sufrageria e o piesă prea mare, iar ei, fiind puţini la număr, distanţa dintre scaune e destul de măricică, aşa că poţi, cînd vrei, să te sustragi de la discuţia gene-

rală și să continui vorba, cîtva timp, numai cu vecinul sau vecina care-ți place.

Mîncărurile alese, tacîmurile de calitate, serviciul ireproșabil, însă prea multă critică.

Ceea ce l-a indispus mai mult pe Sorin Mihăilescu au fost insistențele domnișoarei Zina Darie de-a căpăta amănunte despre logodnica lui, și aluziile răutăcioase la adresa Cristinei. Ba că se crede irezistibilă, ba că nu se îmbracă „șic" ori că are naivitatea să spere că arhitectul o va lua de soție...

Și doar trece drept veche și sinceră prietenă a Cristinei Sălcianu !

*

Acordarea de autografe fusese fixată pentru azi și mîine după-amiază — între cinci și șapte și jumătate.

Sorin Mihăilescu s-a prezentat pe la patru și un sfert la librărie, fiindcă n-avea ce face și ca să vadă dacă nu ar mai fi ceva de pus la punct.

Totul însă era din timp aranjat. Un mic birou cu mapă, tampon, stilou și scrumieră ; alături, o masă îmbrăcată în postav verde, pe care sînt așezate teancuri-teancuri din a doua ediție a romanului *Ape stătute*, un vas mare cu flori și un plic cu fotografii de-ale lui.

Șeful secției l-a informat respectuos că un redactor de la *Cumpăna* va lua note pentru un reportaj, se vor face fotografii, iar unele momente vor fi filmate. Programul acesta, întocmit fără pic de jenă, l-a indispus. Știe însă că nu se mai poate face acum nici un fel de modificare și că trebuie să se supună.

Dinspre secția vecină, „Cărți literare străine", se apropie un domn între două vîrste, bine legat, cu mustața mică, iar ciocul tuns cu mașina.

— Demetrescu... mare industriaș.

— Doctorul Sorin Mihăilescu. Peste o jumătate de oră vă rog să poftiți, domnule Demetrescu.

— Eu n-am venit după autografe.

— Nuu ?!

— Nu. Eu am venit să-ți cer socoteală, domnule doctor.

— Mie ?!

— Dumitale, da.

— Și pentru ce anume ?

— De unde știi dumneata, domnule, că m-a înșelat nevasta ?

— ?

— Că a fugit cu amantul ei ?

— Eu, domnule ?! Dar nu știu nimic !

— Daa ?!... Hm !

— Trebuie să fie o confuzie la mijloc.

— Nici o confuzie ! Nici o confuzie !

Un vănzător s-a apropiat de Sorin Mihăilescu și i-a comunicat tare că domnișoara Cristina dorește să-i vorbească la telefon — adăugînd că domnișoara a mai sunat o dată.

— Un moment, domnule Demetrescu !

— Mă rog.

Sorin, călăuzit de vînzător, a ajuns la cabina telefonică.

— Alo ! Eu, da.

— Te-am căutat și la hotel, scumpule !

— N-am mai dat pe la hotel... Dar ce, s-a întîmplat ceva, Tinel ?

— Închipuiește-ți, dragă : la vreun sfert de oră după plecarea ta, s-a întors, cu mașina, Doru.

— Parcă ziceai că mai stă în Ardeal ?

— Așa credeam. Și, ce-i mai grav, e că rămîne cinci sau șase zile în București.

— Atunci, tot planul nostru...

— Ei, lasă, lasă, nu mai ofta ! Am găsit eu o soluţie... Nu e chiar ceea ce dorisem, dar, oricum, tot e ceva.

— Ce anume ?

— După nouă vin pentru un ceas, un ceas şi jumătate la tine.

— Ai să poţi lipsi seara de-acasă ?!

— Doru are de prezidat o masă la club.

— Dacă nu e riscant pentru tine să lipseşti seara...

— N-ai tu nici o grijă. La revedere, pe diseară, Sorine !

— La revedere, Tinel, la revedere !

Cînd s-a-ntors doctorul Mihăilescu, domnul Demetrescu se plimba, enervat, prin faţa mesei cu postav verde.

Şeful secţiei s-a apropiat de doctor şi l-a rugat frumos să termine mai curînd discuţia, căci publicul a şi început să vină.

Într-adevăr, la cealaltă extremitate a sălii se formase un grup de vreo zece-douăsprezece persoane — mai mult tineri — care căutau cu vădit interes spre dînsul.

— Domnule Demetrescu, vă rog să mă credeţi că nu înţeleg despre ce este vorba.

— Uite ce e, domnul meu : eu nu am timp de pierdut ; prin urmare, voi fi scurt... scurt şi precis !

— Chiar vă rog, că m-aşteaptă lumea !

— De unde ştii dumneata că fosta mea soţie a fugit cu amantul ei ?

— Dar nu ştiu nimic, domnule... pe cuvînt de onoare !

— Atunci, de ce ai povestit lucrul acest în roman ?

Doctorul Sorin Mihăilescu răsuflă uşurat, întoarce o faţă zîmbitoare spre marele industriaş şi i se adresează cu glas îndulcit :

— Toată scena aceasta e inventată de mine... parol ! O simplă coincidenţă de nume.

— Numai de nume ?

— Şi de situaţie, dacă vreţi.

— Pînă şi amănunte ai trecut, domnul meu ! Eu sînt mare industriaş ; Demetrescu, din romanul dumitale, e tot mare industriaş...

— Simplă potrivire, vă rog să credeţi.

— Lumea însă nu spune tot aşa.

— Dac-ar fi să ne luăm după lume !...

— Eu mă iau, că trăiesc în mijlocul lumii !

— La a treia ediţie voi schimba numele şi profesiunea personajului.

— Nu-i suficient pentru mine.

— Să public atunci o scrisore în gazetă, arătînd că e la mijloc o coincidenţă.

— Dumneata, căutînd să mă faci pe mine ridicol, ai reuşit să ridiculizezi o întreagă clasă socială. Or, pentru noi, industriaşii, reputaţia joacă un rol hotărîtor.

— Nu mai înţeleg nimic !

— Nu vrei să înţelegi !

Sorin Mihăilescu a trecut de la revoltă la silă şi oboseală.

— Dumneata ştii că eu urma să mă căsătoresc a doua oară ?

— Nici asta nu ştiam... de unde s-o ştiu ? Dacă mi-aţi permite, v-aş face calde şi sincere urări.

— Dar căsătoria aceasta nu se poate realiza deocamdată.

— Din cauza mea ?

— Numai din cauza dumitale ! Logodnica mea mi-a pus condiţia să ies pe teren cu dumneata. Dînsa-i o veritabilă von Hart !

— Să ne batem în duel, adică ?!

— Desigur, domnule !

— ? !

— Martorii mei vor fi la orele nouă, în astă seară, la hotel „Splendid"... Acolo mi-a spus domnul Veleanu, editorul dumitale, că locuiești.

— Da, acolo sînt tras.

— Am căutat să te înștiințez personal și din timp, ca să-ți poți constitui și aviza martorii.

— Domnule Demetrescu, eu...

— Orice discuție este de prisos. Bună ziua, domnule !

— Bună ziua.

Sorin Mihăilescu a dat autografe pînă pe la șapte. E obosit și plictisit de întrebările ce i se pun și îngrijorat de întorsătura pe care ar putea s-o ia lucrurile. S-a hotărît să discute cazul cu editorul lui.

Pretextînd o puternică migrenă, a amînat restul de admiratori pentru a doua zi după masă și a urcat sus, la etajul III, unde este biroul celui ce conduce marea editură „Artă și știință".

În cele două săli de așteptare mai erau opt persoane. Cei doi oameni de serviciu l-au informat că domnul președinte lucrează și a dat ordin să nu fie deranjat.

Sorin Mihăilescu a scris pe o carte de vizită că are să-i facă o urgentă și importantă comunicare în legătură cu autografele, și a strecurat în mîna ușierului, o dată cu biletul, o hîrtie de o sută de lei.

— Poftim ! Pentru dumneata sînt liber, dragule !

— Am onoarea să vă salut.

— Ia stai colea ! Cunoști pasiența asta nouă ? E importată tocmai din China... foarte interesantă !

— Domnule președinte, v-aș ruga să mă ascultați.

— Un moment, dragule ! Trece alături și aduce o serie de fotografii, pe care le developase, de curînd, personal. Ia vezi, îți place prietena mea ?

— Nostimă... chiar drăguță !

— Așa e ?

— Și distinsă.

— Ai crede că a fost vînzătoare la noi... într-o librărie de cartier ?

— N-aș fi bănuit. E chiar distinsă și elegantă !

— Eu am descoperit-o, și tot eu am stilat-o !

— Felicitările mele, domnule președinte !

— Mulțumesc, dragule, mulțumesc !

— Aici sînteți la Veneția ?

— Da, la Veneția. Am făcut Italia toată...

— Interesant.

— Numai cu mașina !

— Frumoasă călătorie !

— Admirabilă, ce să-ți spun ! Și cînd te gîndești că naivii mei de consilieri credeau că sînt în călătorie de studii ! Rîde în voie — rîs săltat.

— Ați fost și în Sicilia ?

— Nu. Șerica mea dorea să luăm mașina cu noi, dar bandiții din „mafia" jefuiseră iar o mașină de lux.

— Domnule președinte...

— Așa, da : ce te-aduce la mine ? S-auzim.

— M-am trezit înainte de-a începe să dau autografe...

— Mi s-a raportat că lucrurile au mers admirabil. Așa e ?

— Da, s-au desfășurat bine.

— Nici nu se putea altfel ! La mine, totul e calculat... pînă la milimetru !

— După cum începusem să vă spun, s-a prezentat un domn Demetrescu, mare industriaș...

— Știu.

— Vi s-a comunicat și asta ?!

— Nu, dar știam sigur că o să vină. Doar eu l-am îndemnat, cînd a fost ieri în audiență la mine.

— V-a povestit despre ce este vorba ?

— Mi-a povestit, da. L-am consiliat să discute negreşit cu dumneavoastră... chiar astăzi.

— V-a spus că ţine morţiş să se bată în duel cu mine ?

— Sigur !

— Şi ce părere aveţi despre trăsnaia asta ?

— I-am argumentat că nu trebuie să cedeze în ruptul capului... ori s-admită vreo soluţie de compromis.

Lui Mihăilescu nu-i vine a crede.

— Nu vă înţeleg...

— Ştii dumneata, dragule, ce mijloc minunat de reclamă ne-a căzut din senin ? Tocmai acum, cînd traducerea romanului dumitale în italieneşte şi franţuzeşte este aproape gata.

— Bine, bine, dar nu e chiar de glumit cu un duel.

— Nu-ţi convine să apari ca un mic erou în preajma nunţii ? Dacă nu mă-nşel, în ultima scrisoare mi-ai pomenit ceva despre însurătoare.

— Exact, dar nu ţin să apar într-o astfel de lumină.

— De ce ?!

— Fiindcă logodnica mea nu-i romanţioasă, şi nici nu vreau să-mi risc, în mod stupid, viaţa.

— Las', că n-o să fie nici un risc.

— De unde ştiţi dumneavoastră asta ?!

— Unul dintre martori am să-ţi fiu eu, iar celălalt, Colfescu, romancierul... de acord ?

— Vă mulţumesc.

— O să aranjăm noi, martorii, ca să aveţi cartuşe oarbe.

— Vă mulţumesc, dar nu mă pot preta la un astfel de caraghioslîc.

— Ai dori, adică, un duel în toată regula ?!

— N-am zis asta.

— Atunci ?

— Am să refuz să mă bat, pur și simplu !

— Vei fi descalificat în cazul acesta. Ți-ar conveni ?

— Lăsați, că doar nu mai trăim în evul mediu...

— Mde...

— Unde-ar ajunge bieții scriitori, dac-ar trebui, într-un fel sau altul, să dea socoteală la potriveli de nume ori de situații ?

— Vrei o cafea, un lichior ?

— Nu, vă mulțumesc.

— Poate o citronadă ?

— Mulțumesc, nu pot lua nimic.

— Dar o țigară bună ?

— O țigară, da.

După ce aprinde și el, se ridică în picioare.

— Aș vrea să mă duc să iau puțin aer.

— Bună idee ! Ne vedem atunci diseară, după întîlnirea martorilor.

— Cam pe la ce oră ?

— Pe la zece... poate și mai devreme. Nu te-ai mutat cumva de la „Splendid" ?

— Nu, acolo am rămas.

Sorin Mihăilescu a uitat cu totul că ar putea fi atunci, la dînsul, Cristina Sălcianu.

— Nu-ți mai face gînduri negre, dragule !

— Nu atît de negre cum poate bănuiți, dar mă plictisește destul chestia asta.

— Lasă-mă pe mine să acționez. Și nu da cu piciorul la o ocazie ca asta.

— ?

— Ce mai reclamă am să-ți fac !

— Mie ?!

— Nu dumitale personal, dar romancierului Sorin Mihăilescu, da. Demetrescu e un personaj foarte bine

cunoscut. Într-o bună zi se prea poate să ajungă ministru ! Deputat a fost în două rînduri.

Îl duce pînă la uşă, ţinîndu-l prieteneşte de umeri. Îi ia apoi, afectuos, mîna dreaptă şi i-o strînge, zîmbindu-i încurajator.

— La revedere, dragule, şi fii calm. Am eu grijă !

— Vă salut şi vă mulţumesc, domnule preşedinte !

Sorin Mihăilescu a ieşit şi s-a lăsat dus de valul de lume de pe Calea Victoriei, cu gîndurile nelimpezite îndeajuns, şi stînd în cumpănă ce hotărîre să ia : să plece cu acceleratul de 9 fără 10, ori să rămînă şi să lase lucrurile să se desfăşoare la voia întîmplării ?

CÎND MORȚII PORNESC LA DRUM

În primăvara anului 1922, tîrgușorul M, deși tot atît de întins, de sărăcăcios și de murdar ca și înainte de război, a fost declarat totuși, datorită stăruințelor depuse, comună urbană. Evenimentul a fost așteptat cu înfrigurare de întreaga suflare a tîrgului ; deziluzia s-a ales în curînd : aceleași dări, aceeași apă sălcie, aceeași lumină ofticoasă de petrol dijmuit, același noroi cleios cînd plouă, același praf necăcios care pătrunde și s-așterne peste tot, cînd seceta și vîntul își dau o mînă de ajutor. Doar un singur cîștig a avut tîrgușorul M, în urma ridicării lui la rangul de comună urbană : înteți-țirea poftelor și luptelor politice. Averescanii, ca organizație, sînt inexistenți. Cum dețin acum puterea, au reușit să improvizeze pe cei cîțiva demnitari, de care au nevoie mai mult respectivele capitole bugetare decît viața în sine a urbei. Liberalii, dezorientați încă de revirimentul ce avu loc în opinia publică, zăbovesc cu reorganizarea.

Țărăniștii, în schimb, sînt bine organizați și cu moralul ridicat. În tabăra lor se dă acum lupta pe viață și pe moarte între avocatul Popescu-Șipote și institutorul pensionar Macarie. Un singur loc de parlamentar este rezervat pentru noul oraș M, și amîndoi țin morțiș să figureze la viitoarele alegeri pe lista de candidați țărăniști.

Ilie Macarie a fost institutor, director de școală și revizor — revizor școlar, înainte de război și într-un județ mare, însemna, nici vorbă, ceva. Cum a împlinit limita de vîrstă, și-a regulat drepturile la pensie ; acum își vede de fermă și de pădure, și are timp, pare-se, ca să facă, nu într-o doară, ci pătimaș, politică militantă.

Avram Popescu-Șipote, deși a urmat seminarul, a fost învățător. În război a intrat ca sublocotenent de rezervă. Pe nevastă-sa, ovreică de origine, a cunoscut-o la Iași, unde-și măcina concediul de o lună, căpătat după ce fusese rănit pentru a doua oară. Nepoata tinichigiului David Reiss, la care era el încartiruit, în Iașul din 1917, congestionat de pribegi, vlăguit de mizerie și înveninat de intrigi, l-a prins în mreje din primele zile.

Așa cum a cunoscut-o atunci, așa e și acum, după aproape patru ani de la măritiș. Subțirică, mlădioasă, ușor pistruiată, cu părul des, cîrlionțat și bătînd în arămiu închis, trece, dacă nu ca o frumusețe, în orice caz ca un tip interesant. Bărbaților li se scurg ochii după dînsa. Inteligentă și ambițioasă, lucrează metodic și cu perseverență la ridicarea lui bărbatu-su. După sfaturile și stăruințele ei, Șipote a cerut mai întîi activarea, a învîrtit unele afaceri grație hainei militare, și-a trecut, cu chiu, cu vai, examenele de drept la Iași, apoi și-a dat demisia din armată și s-a stabilit, ca avocat, în M — tîrgul lui natal.

Treburile îi merg destul de bine, dar vorba Liei : fără un mandat de deputat nu se poate concepe lovitură în stil mare. El o ascultă orbește ; pînă acum n-a ieșit din vorba ei. Tot ce-a întreprins, însă, după sugestia sau stăruința ei, i-a mers în plin.

În sufragerie, Lia, cu un capot de toate zilele peste rochia nouă, grea, ca să nu și-o păteze, iar Șipote, încă în pijama, papuci de casă și cu rețeaua pe cap.

— Nu așa, dragă, nu !

— Dar cum naiba vrei ?!

— Suflă mai întîi, ca să se moaie niţeluș icrele apoi bate cu latul cuţitului... așa se-ntind icrele tescuite.

— Daa ?

— Sigur.

— Bine că aflai și asta !

— Crezi că-ţi strică ?

— De ce eşti rea, puicuţo ?

— Meşteşugul e să nu se vadă untul... să se aşeze boabă lîngă boabă.

— Aha, să pară icre multe.

— Sigur. Trebuie să dai impresia că n-au fost făcute tartinele cu economie.

Lucrează amîndoi de zor.

— Ce, ai mai găsit curaçao ?!

— Nu, n-am mai găsit.

— Păi ce sticle sînt alea de pe servantă ?

— Numai învelitoarele sînt originale... sticlele le-am umplut cu erzaţ fabricat la Timișoara.

— Seamănă la gust ?

— Aduce întrucîtva.

— Foarte bine ai făcut... cine-o să cunoască aici un curaccao veritabil ?

— Mi-i numai de cuconu Iordake.

— Nici n-o să guste... te-asigur eu !

— De ce să nu guste ?!

— Pentru că boier Iordake bea drojdie și vin vechi. Numai cînd face drumul la Bucureşti, ia, în vagon-restaurant, un păhăruţ, două de benedictină.

— Parol ?

— Îţi vorbesc serios, dragă !

— Îmi spuneai că-i om umblat ?

— De umblat, umblat, dar a rămas tot cu apucături și gusturi de răzeș.

— Hm !... curios !

— Mie mi-i mai mult de doctoriță.

(Doctorița nu-i de felul ei doctoriță, ci numai soția doctorului Vulpescu, medicul veterinar al orășelului. Întîi i-a fost menajeră, a trăit cu dînsa cîțiva ani, iar după războiu s-au cununat).

— Să vezi cum am s-o fac eu să declare, ca mare cunăscătoare ce se pretinde, că-i un curacao vechi, dinainte de războiu !

Rîd amîndoi, cu poftă.

— Gataaa !

Șipote își umflă fălcile, pufăie, se-ntinde ca să se dezmorțească și-și trosnește degetele. (Un obicei de pe cînd era în seminar și de care nu s-a putut dezbăra.)

Cu priviri lacome, inspectează bunătățile rînduite pe trei laturi ale sufrageriei.

— Lio dragă, minunat bufet !

Dînsa, trudindu-se să îndrepte cu un baston tabloul cel mare, spînzurat deasupra servantei, nu l-a auzit, ori se face că nu i-a auzit complimentul.

— Meriți să te pup pentru bunătățile astea !

— Zăău ?

— Bogat, distins și ieftin, dac-ai căuta !

— Aista-i meșteșugul, prostule : să furi ochii la lume și să nu-ți golești mult buzunarele.

— Uite, ouăle astea umplute, de pildă, sînt minunate !

— Te cred !

— Mi-nu-na-te ! Șipote nu se mai poate înfrîna ; ia o jumătate de ou — numai albușul umplut cu o mixtură picantă — și o înfulecă lacom.

— De unde ai tu rețeta asta ?

— De la o colegă de pension, fata lui Sache Goilav.

— De prin Botoşani, nu ?

— Din Dorohoi... mare proprietar la Pelineşti, în Dorohoi. Sache Goilav era un gurmand vestit, dar şi o gazdă minunată. Mese ca la dînsul, mai rar !...

Cu ochii închişi pe jumătate şi lustruindu-şi unghiile de piepţii capotului, Lia Şipote îţi face impresia că deapănă atent un preţios şirag de amintiri.

— Am fost şi eu într-o vară la Pelineşti, invitată de Melania Goilav.

— De cine zici ?

— De prietena mea, Mélanie Goilav.

Şipote încearcă să ciugulească din celelalte farfurii. Lia se încruntă.

— Astea cum se cheamă, dragă ?

— Astîmpără-te, mîncăciosule... ajungă-ţi !

— Numai o bucăţică, Licuţo !

— Treci de te-mbracă... acu or să-nceapă a veni !... Cît e ceasul la tine ?

— Patru şi zece minute.

— Ia urcă-te, te rog, de-ndreaptă tabloul, că-i tot şui. Îţi spun eu cît trebuie să-l mişti. Şipote trage un scaun, aşterne o jumătate de jurnal, scuturã din picioare dînd drumul la papuci şi, congestionat la faţă şi pufnind, potriveşte după indicaţiile Liei tabloul care reprezintă, în ulei şi culori vii, doi crapi, o strachină cu prune brumării şi cîteva mere mari, domneşti, risipite pe un şervet în dungi.

Intră servitoarea cu un braţ plin de flori proaspete, adunate din grădină.

— Aşa... dă-le-ncoa... uitasem cu totul de flori !

— Altăceva mai doriţi, coniţă ?

— Acum, nu... te sun eu. Da' ia stai un moment !

Doamna Lia Şipote îşi cîntăreşte, din ochi, subreta.

— Mai fă-ţi niţel zulufii din dreapta şi schimbă-ţi şorţul.

— Numaidecît, coniţă.

— Ion e gata ?

— Gata de mult, coniţă.

— Nu şi-o fi pocit iar favoriţii ?

— Nuu !

Servitoare iese. Doamna Şipote, fredonînd ceva, rînduieşte cu gust florile în glastrele din sufragerie, iar restul îl distribuie, mai pe sponci, în salonaş, dormitor şi birou. Florile dau încăperilor nota de gingăşie şi veselie care lipsea cu totul pînă mai adineauri.

Rămas singur, Şipote ciuguleşte la iuţeală un căpăcel de baclava şi cîteva boabe de Malaga. Auzind paşii neveste-si, se aşează înaintea oglinzii, îşi scoate reţeaua şi-şi potriveşte la tîmple, cu podul palmelor, firele rebele.

Oprită-n prag, cu mîinile-n şolduri şi cu ochii micşoraţi, Lia Popescu-Şipote inspectează atent, sever, cuprinzînd cu o privire circulară întreaga rînduială din sufragerie. Zîmbeşte satisfăcută ; palmele-i scapă în lunpul pulpelor.

Uşa din dreapta se deschide şi-n prag apare un bărbat înalt, voinic, cu o jumătate de obraz rasă, iar cu cealaltă săpunită abundent : Alecu Popescu-Frasin, văr primar cu avocatul Popescu-Şipote. Frasin a fost medic — medic cu oarecare reputaţie — dar de la război nu mai practică medicina. Trăieşte destul de bine de pe urma politicii. Două-trei consilii de administraţie, o intervenţie, un samsarlîc deghizat... cîte nu-ţi poate înlesni, în capitală mai ales, politica !

A fost, în trecuta guvernare liberală, deputat de Rădăuţi. Patronul lui politic, şef important de culoare în capitală, nu i-a putut găsi loc decît în cercul acesta elec-

toral. Frasin a făcut un singur drum pînă la Rădăuți, însoțind pe judecătorul de instrucție Mache Savu, trimis să prezideze biroul electoral deacolo. Alegeri libere ca atunci, în Rădăuți, nu cred să mai fi fost. Nici propagandă, nici obișnuitele încăierări, nici urnă spartă — ca pe-aiurea.

Savu însă, în capul mesei, între cele două sfeșnice cu brațe, calm și grav, a citit ca „votat" aproape numai semnul listei liberale. Grație acestui abil cititor de voturi, care a înlocuit pentru cîteva zile pe judecătorul titular trimis în concediu, a reușit în întregime lista liberală — adică, pe lîngă cei trei avocați localnici și candidatul din coadă, bucureștean sadea și fost medic de plasă la Budeștii din Ilfov : Alecu Popescu-Frasin.

Pe lîngă amintirea vie a drumului lung și plicticos, Frasin își mai amintește și de cheful ce-a ținut atunci două zile și două nopți, precum și de „artistele" pufoase și molatice de la șantanul din curtea hotelului unde trăsese.

— Ei, gata, Alecule ?

— Gata, gata !

— Hai, rade-te bre... acu încep să sosească invitații.

— În cîteva minute am terminat !

— Nu uita că tu vei fi subsecretar de stat la Interne.

— Nu uit, nu !

— Dar apropo, măi Alecule : ne-ai spus, spre sfîrșitul mesei, că intenționezi să scoți o gazetă independentă...

— Neapărat ! Cu o fițuică, în provincie, terorizezi un oraș întreg... cu o gazetă bună, în capitală, faci miniștri, iar pe unii miniștri îi poți trimite la plimbare.

— Două întrebări aș avea eu de pus...

— Termină, dragă, că trebuie să se-mbrace omul !

— Lasă-l, Licuțo, să mă descoase.

— Ziceai că poți asigura gazetei, de la început, un tiraj mare ?

— Da, pot, grație bombelor pe care le-am pregătit.

— Atunci, de ce vrei tu s-o vinzi peste cîtva timp ?!

— Ca să-mi plătesc datoriile, să realizez un cîștig frumușel și să-mi asigur o foaie care să mă servească.

— Dar banii de unde îi iei ?

— De la patronul meu politic. Povestea cu subsecretariatul se prea poate adeveri, iubitule.

— Ei, asta !

— Dacă merge gazeta cum știu eu — și trebuie să meargă — conu Nae va fi ministru de interne.

— Zău, măi, zău ?!

— Certamente !

— Serios vorbind : adică, ai putea tu veni subsecretar de stat ?

— Aș putea, da !

— Să-ți ajute Dumnezeu, frate Alecule ! Oare ai să ai grijă atunci și de mine ?

— Te mai îndoiești, măi !? Ce naiba !

— S-ajungă dînsul unde merită — se amestecă în vorbă Lia, care tăcuse pînă atunci — și ne vede Dumnezeu ! Pe altcineva noi n-avem !

— E de ajuns că mă aveți pe mine... prea de-ajuns, măi copii !

— Știu, știu asta... nu i-am spus eu lui Vramy ?

— Să mă socotiți ca pe un frate mai mare... așa vreau!

— Uite că vine conu Iordake... asta-i mașina dumnealui... fugi, fugi de te rade !

— Dă zor și cu îmbrăcatul, nene Alecule !

*

Conu Iordake Tănăsescu e viță de răzeș. Tatăl dumisale, și mai apoi și dumnealui, au muncit cu îndîrjire, au economisit pînă la zgîrcenie, întinzîndu-și proprietățile

şi sporindu-şi depozitele la bănci. Cu cele două trupuri de moşie aduse de nevastă-sa drept zestre, Iordake Tănăsescu izbutise, înainte de război, să ajungă al doilea printre proprietarii din judeţ. De nu izbucnea războiul şi nu venea exproprierea, i se-mplinea visul de a fi cel mai mare proprietar din întreg judeţul X. Lia Şipote îl cultivă ; nu e puţin lucru să ai de partea ta un om cu vază şi relaţii ca Iordake Tănăsescu, iar pentru planurile ei „economice", capitalul proprietarului din Peşteana trage greu în cumpănă.

— Bine-aţi venit, cucoane Iordake !

— Bine v-am găsit, şi săru' mîinile, coniţă !

— Poftim, poftim, cucoane Iordake !

— Măi, măi, măi, da' bine-ţi mai stă mătăluţă cu roşu ! Ptiu, ptiu, să nu fie de deochi !

— Ei, eşti mata drăguţ... prea drăguţ chiar !

— Ba te prinde de minune, zău na !

— Cum aţi mers, coane Iordake ?

— Bine, Avrămuţă... doar podul de la Copăceni e tot în reparaţie.

— Şi ce-aţi făcut ? Aţi ocolit prin Bulboaca ?

— Nuu, am trecut cu maşina prin vad.

— Dar madame Tănăsescu ce face ?

— Mai bine, coniţă dragă... îţi trimite-un car de complimente !

— Mersi, mersi... dar duduia Mica ?

— Dînsa-i acu la soru-mea... la Ionăşeşti.

— Apropo, cum se mai simte madame Negruţu ?

— Mult mai bine de cînd a venit de la Karlsbad.

— A stat cam mult de rîndul acesta, nu ?

— Mai bine de trei luni !

— Daa ?!

— Aşa e cînd neglijezi să te cauţi la timp... de...

— Adevărat e zvonul de logodnă ? Ştii mata cum sînt cucoanele...

— Logodna Micăi ?

— Da, a duduiei Mica.

— S-a fixat definitiv : peste două săptămîni.

— Bravo, bravo, ce bine-mi pare !

— Felicitările noastre, cucoane Iordake... să vă trăiască !

— Vă mulţumesc, dragii mei, vă mulţumesc !

— Sînt aşa de potriviţi, aşa de bine amîndoi... apoi, aşa de bogaţi !

— Să ne faceţi plăcerea să poftiţi negreşit la logodnă !

— Sigur asta, cucoane Iordake... mulţumim frumos pentru atenţia ce ne arătaţi !

— Se putea, frate, să nu vă invităm ?

— O să aveţi lume multă, nu-i aşa ?

— Dimpotrivă... n-am invitat decît rudele şi cîţiva prieteni mai apropiaţi.

— Cu atît mai mult trebuie să vă mulţumim pentru atenţia ce ne arătaţi !

— E, e, e, iar începi, coniţă ?

— Las', că am dreptate, cucoane Iordake !

— Cum v-a ieşit grîul anul acesta ?

— Mulţumesc lui Dumnezeu, foarte bun... dar ce folos, bre, că preţurile sînt scăzute...

— Păi, mata n-ai zor să vinzi.

— Cuconu Iordake să aibă zor ?!

— N-am, drept... e mai bine totuşi să scapi de grijă.

— De ce să n-aşteptaţi pînă-n primăvară, cînd se ridică preţurile ?

— De unde poţi şti asta, dragul meu ?

— Văru-meu, Frasin, îmi spunea la masă că se vor ridica simţitor... mai mult ca sigur asta !

— Domnul Frasin n-a plecat încă ?

— Nu, la noapte sau mîine pleacă.

— Va fi subsecretar de stat la Interne, cucoane Iordake, îi șoptește Lia misterios.

— Daa ?! Bravo, bravo lui !

— Sigur asta ! întărește Șipote.

— Numai să nu transpire ceva !

— Vai de mine... eu-s mormînt !

— L-au rugat... cu insistență... cred că va primi pînă-n cele din urmă.

— De ce n-ar primi, adică ?!

— De...

— Ministru la vîrsta lui... ehei, unde s-ar fi pomenit așa ceva înainte de război !

— Cred c-au mai fost cazuri, cucoane Iordake...

— Și chiar dac-au fost, apoi aceia purtau nume ilustre.. aveau avere mare... nu era de ajuns numai meritul... nu, nu !

— El ar vrea, cică, să aștepte pînă la remaniere, ori pîn' la cealaltă guvernare liberală, ca să vină ministru întreg.

— Cum adică : subsecretariatul l-ar împiedica să fie, mîine-poimîine, ministru plin ?!

— De, își are el socotelile lui...

— Oricum, să-i ajute Dumnezeu, că-i băiat deștept... tare deștept !

— Drept asta, drept !

— Uite, numai ăsta cred eu că mi-ar face mie treabă...

— Ce anume, cucoane Iordake ?

— Mai am un bucluc, bre omule, tot cu exproprierea.

— Ce bucluc, cucoane ?! Habar n-am...

— E vorba de vreo două sute de hectare, pe care trebuia să le capete Zoe îndărăt.

— Și ?

— Nimic... absolut nimic pînă acum !

— De ce, cucoane ?!

— S-a dat sentința pe nume greșit, și nu vor să mai revină, șnapanii...

— Atunci ar trebui neapărat vorbit cu Alecu. Vreți dumneavoastră ? El are destule relații, a servit pe-atîta lume... e temut apoi... nu se poate să nu găsească cheie și pentru asta !

— E bună, e foarte bună ideea lui Vramy... vorbiți chiar acum ! se amestecă doamna Popescu-Șipote.

— Nu l-om deranja oare ?

— Ce deranj ?

— De, știu eu... o fi momentul potrivit ?

— Nici un deranj... treceți la dînsul... e gata, cred, cu îmbrăcatul.

— Alo ! Alo !

— ?

—Ești gata, nene Alecule ?

— Gata, gata, soro dragă ! se aude de dincolo.

— Poftim, cucoane Iordake... du-te și tu, Vramy... puteți vorbi în tihnă. Eu îmi aștept musafirii.

Lia Popescu-Șipote, rămasă singură, își potrivește vreo doi cîrlionți rebeli, mai dă un pic de ruj pe obraz, alege o fondantă cu rom și, neavînd ce mai face, trece alături, în salonaș, ca să descifreze la pian o romanță spaniolă la modă. După vreo cinci minute, servitoarea i-anunță pe doamna și domnul doctor Mîndrescu. Dînsa-i directoare la școala profesională de fete ; dînsul, medicul orășelului. Despre doamna Mîndrescu spun cucoanele că ar fi fost femeie frumoasă pe vremuri și ar fi trăit, la București, cu un negustor albanez — om bogat și în vîrstă. Toată averea pe care o are albanezului s-ar datora. E gentilă cu cucoanele ; le lucrează bine și ieftin, la școală. De aceea, nici gurile rele n-o prea foarfecă. Doctorul e

un pătimaș vînător și jucător de cărți. Încolo, om de treabă și bun de șotii.

— Bonjur, Lio dragă !

— Bonjur, Zizi, bonjur !

— Săru' mînuța, coniță Lia !

— Bonjur, doctore... ia poftim... poftiți. Vai, ce rochie drăguță ai, Zizi !

— E un model, dragă.

— De la București, nu ?

— Siigur !

— De la cine, dragă ? Dacă nu-i secret...

— De la madam Agnes.

— Se cunoaște că-i de la casă mare !

— ?

— Vai, da' ce bine te prinde !

— Ei, o cîrpă... moft, pe lîngă a ta !

— Dar și rochița ta e tare drăguță... parol !

— Lasă, lasă, nu-mi spune tu mie !

— Stai, doctore dragă... ia stați, frate !

— Lasă-mă, coniță Lia, să inspectez mai întîi bunătățile astea !

— Vrei să glumești pesemne ?

— Ce glumă, frate ? Îmi lasă gura apă... mătăluță ești neîntrecută, coniță, zău așa !

— O spui dumneata, doctore, că ești drăguț.

— Ba Mîndrescu are dreptate... ești o gospodină neîntrecută, Lio ! Asta o spune toată lumea !

— Apropo, Zizule, ce s-a mai făcut cu tine ?

— Sînt necăjită rău, șeri... insipida aia de Marineasca umblă nebună să-mi ia direcția !

— Tot nu s-a potolit, frate ?!

— Ce să se potolească ?! Acum e și mai înverșunată.

— Pe cine-o fi contînd oare ?

— Pe cine nu, zi mai bine !

— N-aș fi crezut una ca asta !

— Ieri aflai că bărbatu-su e bine și cu noul secretar general de la Instrucție.

— Nu mai spune !

— Așa, zău !

— De unde pînă unde, doctore ?

— Se zice c-au făcut războiul împreună.

— Daa ?

— El era locotenent de rezervă, comandatul companiei, iar Petrino, sergent.

— Și e serioasă legătura dintre ei ?

— De, pare-se.

Lia Șipote se gîndește o clipă, apoi se însenineză ; găsise o soluție potrivită.

— Eu am o soluție excelentă, măi copii ! (Lia îi tratează matern pe amîndoi, deși e cu mult mai tînără decît dînșii ; doctorului și doamnei directoare le face plăcere însă.)

— Daa ?

— Ce soluție, coniță dragă ?

Doctorul și nevastă-sa caută la dînsa cu nedumerire și neîncredere.

— Știți că Alecu Frasin, vărul lui Vramy, e la noi ?

— Daa ?!

— Cum de n-am aflat ?

— De ieri a venit.

— Fostul deputat Frasin, nu ?

— Da, deputatul Frasin. Și, după o clipă parcă de nehotărîre : Am să vă spun un secret, dar îmi făgăduiți că n-o să scăpați nici o vorbă ?

— Vai de mine, Licuțo !

— Pe cuvîntul meu de onoare, coniță !

— Mi-i c-o zice ceva Vramy...

— Păi de unde are să afle el ?

— Sigur, de la cine ?

— Vă spun atunci : Frasin va fi subsecretar de stat la Interne, în viitoarea guvernare liberală.

— Zăău ?!

— Serios asta ?

— E aranjat totul... definitiv !

— Bravo, bravo atunci !

— Îl vedem, prin urmare, pe cuconu Vramy deputat !

— Probabil.

— Probabil ?! Mai mult ca sigur, coniță !

— Nașu lui Frasin, Dărmănescu, va fi ministru de interne.

— Despre el am auzit cînd am fost la București.

— Daa ?

— Păi, dacă apuca Brătianu să facă remanierea, îl băga de rîndul trecut.

— Iată ce-mi fulgeră mie prin minte cînd vorbeai adineauri...

— Relativ la mine ?

— La tine, nici vorbă ! Și, întorcîndu-se către doctor : ce-ar fi, doctore dragă, să-i vorbim lui Frasin ?... El are atîtea legături, a obligat pe atîta lume !...

— Minunată, minunată idee !

— Foarte bine ! Și unde mai pui că directorul meu de la Instrucție e tot liberal !

— Și mai bine atuncea !

— Ia te uită, ce brodeală, nene !

— Haidem, dragă, să-i vorbim !

Tocmai intrase în birou, prin fund, Șipote cu cuconu Iordache. Semn că terminaseră de vorbit cu Frasin.

Popescu-Șipote, profitînd acum de lipsa neveste-si și îndemnînd într-una pe cuconu Iordake, care pare bine dispus, ciugulește, de prin farfurii, la întîmplare.

*

Tase Biruiescu, podgorean și cîrciumar, a sosit în același timp cu Adrian Lăzăroiu, administratorul plășii. Biruiescu e un om cu avere frumoasă, simpluț în fond și ahtiat după onoruri. Lăzăroiu e bucureștean sadea, pehlivan și cu gîndul să se întoarcă, mai curînd și cu avere, la București.

— Să trăiți și bine v-am găsit, boierilor !

— Am onoarea să vă bonjurez !

— Să trăiești, nene Tase, bonjurică, Adriene... ia poftim... poftiți și luați loc !

— Bonjur, neică, bonjur !

— Cînd ați sosit, coane Iordake ?

— Mai adineauri ?

— Cu mașina ?

— N-ai fi vrînd cu aeroplanu ?

Rîd cu toții, cam forțat.

— Cum a ieșit grîul la dumneata, cucoane Iordake ?

— Binișor... mulțumesc lui Dumnezeu.

— Prețurile, însă, curat batjocură !

— Bătaie de joc, da. Via dumitale cum se prezintă ?

— Partea de la deal, cam mănată.

— Bine că nu te-a bătut piatra !

— Mulțumesc lui Dumnezeu... m-a ferit pînă acum.

— La Drăgășani — se amestecă administratorul de plasă — aud c-a fost un adevărat prăpăd !

— Cică și-n Ardeal ar fi bătut.

— Numai Panciul și Odobeștiii se prezintă bine, completează, cu gura plină, Popescu-Șipote.

— De unde știi asta, bre ?

— Au scris gazetele, domnule.

— N-am văzut nimic.

— Ba da, au scris... cert.

— Are să fie atunci un preț fain... noroc de cel ce-o face !

— La vin întotdeauna a fost preț ridicat.

Lui Tase Biruescu îi sticlesc ochii de mulțumire. Discuția în jurul prețurilor se animează, dar se poartă acum numai între cuconu Iordake și Tase Biruescu. Șipote a rămas, în colțul de lîngă fereastra mare, cu Adrian Lăzăroiu ; discuția lor este purtată cu glas coborît.

— Dobitocul de Tase trage nădejde să-l faci primar... m-a înnebunit pe drum !

— S-aștepte el pleașca asta !

— E dispus să cheltuiască, nu glumă, la alegeri !

— Asta-i altă chestie... o să cheltuiască dumnealui și pentru locul de ofițer al stării civile.

— Trebuie să-i dai însă asigurări pentru primărie... toate asigurările ! Eu i-am glisat cît s-a putut.

— Lasă, nu mă-nvăța tu pe mine. Cumnată-tu să nu scape vreo vorbă...

— Ce naiba, doar îi interesu lui în joc !

— Totuși, e cam fără tact... o știi, cred ?

— Da' cu doctorița ce faci, șefule ? Cînd veniți la putere o mai menții la profesională ?

— Se poate, măi, s-o mai mențin ?

— O pui tot pe nevasta polițaiului ?

— Tot pe ea, tot. Mi-i omul cel mai devotat... afară de tine, bineînțeles !

Zîmbesc amîndoi.

— Dar e numai ajutoare de maistră, șefule !...

— O fac eu maistră, iar după o lună va trece la conducerea școlii.

— Știi că vulpoiul de nenea Tase umblă să-și vîndă casele din Piața Nouă ?

— Ei, taci ?!

— Le oferă pentru gimnaziu.

— Parcă spunea deunăzi că vrea să le dea de zestre fetelor.

— Uneia etajul, iar celeilalte parterul— inclusiv prăvălia.

— Așa, parcă.

— Vorbe... vorbe ca să ne-adoarmă.

— Uite-al năibii, domnule !

— Da, e un pehlivan. A pus în mișcare, la București, tot samsari cu trecere la minister.

— Ce-i de făcut atunci, Adriene ?

— Ar fi leac sigur dac-ai vrea să te miști serios.

— Spune, bre... sînt gata, iaca !

— Văru-tu e-aici, nu ?

— Da, aici. Vrei să-i vorbim ?

— Nici vorbă că vreau !

— Singura soluție asta ar fi. El are destulă trecere, și-apoi dă și soru-mea, comision, tot 200.000.

— Să-i spunem lui Alecu numai 150.000.

— Ca 50.000 să-ți rămînă ție, nu ?

— 40.000 mie, și 10.000 ție.

— Mersi pentru mizilicul ăsta.

— Haidem dincolo să-i vorbim.

— Dar ăstora ce naiba le spunem ?

— Ai să vezi tu acu : cucoane Iordake și nene Tase, ne iertați un moment ?

— Mă rog !

— Vreau să-i arăt lui Adrian instalația noastră de baie.

— Nu vă sinchisiți de noi, dragă !
— A ! uite și pe polițai !
— Salut respectuos !
— Bună !
— Sal'tare !
— Ce mai nou, tîlharule ?
— Iar mă luați în spăngi, cucoane Iordake ?
— Dar unde ți-i cucoana, măi ?
— Nu i-e bine, zău !
— Dar ce are, frate ?
— Ei, metehne femeiești...
— N-o fi cumva vreo boală diplomatică ?
— Nuu, nu !

Tocmai atunci intră în birou cucoana Lia, doctorul și nevastă-sa. Zîmbete silite, cîntăriri din ochi, mîini strînse cu exagerată efuziune.

— Un moment să ne scuzați, ca să-i arăt lui Lăzăroiu instalația noastră de baie... vrea să-și pună și el una la țară.

Învoire grăbită, gentilă, dar suspectare generală. Într-un sfert de ceas au sosit toți invitații — afară de colonel și ajutorul lui, care fuseseră chemați la Ministerul de Război. Pînă și primarul și directorul gimnaziului, care fac acum pe averescanii înfocați, au ținut să fie prezenți. Scopul invitațiilor lansate, forma în care au fost făcute, strategia întrebuințată de Șipote trebuiau să ducă la izbîndă. Ce a contribuit, însă, în largă măsură la desăvîrșirea loviturii a fost, desigur, numirea, acum trei zile, a avocatului A. Popescu-Șipote ca șef al organizației liberale din M. O manevră abilă și pregătită în taină mare.

*

În salonaș, o maistră de la profesională cîntă cu temperament la pian ; ce folos însă că patefonul acoperă a-

proape toată hărmălaia din sufragerie. Se-mbucă de zor, se bea cu antren crescînd ; se critică pe capete și se pun la cale lucrături — în grupuri restrînse, bineînțeles.

— Cine mai poftește un lichior ?

— Eu coniță !

— Și eu !

— Și eu !

— Și sluga dumitale, coniță Lio !

— Dumneata, părinte, nu vrei ? E un curaçao dinainte de război !

— Eu o să beau, coniță — răspunde cam încurcat protoiereul — tot tămîiocasă... noi, ăștia de lume veche, sîntem deprinși cu rachiaș și vinișor.

— Eu aș dori un păhăruț de bordo... e minunat !

— Ai dreptate, zău !

— Și eu tot bordo aș vrea.

— Simplu ?

— Nu l-oi boteza, păcatele mele !

— Cum ți se pare, cucoane Tase ?

— Ăsta-l bate pe-al meu... pe onoare !

— Doctore, dă-mi și mie o bucățică de gușă de curcan !

— Dumneata ce dorești, domnule primar ?

— Eu, un ficățel, bre.

— Nene Ghiță, un castravecior nu vrei ? Au numai un pic de usturoi — sînt delicioși !

— Mă poliţaiule, ia dă-mi și mie farfuria cu gogonele !

— La ordine, domnule doctor !

Protoiereul face disperat semne că ar vrea să cuvînteze ; gălăgia nu se potolește însă cu una, cu două. Doctorul Mîndrescu bate cu cuțitul în marginea farfuriei, iar primarul, cu verigheta, în pahar. Părintele protoiereu își

pierde pesemne răbdarea, se ridică grav, își trece degetele prin fuiorul bărbii și tușește vădit emoționat.

— Stimați și iubiți concetățeni ! S-ar cuveni ca întîiul toast să-l țin pentru gazda noastră... pentru drăgălașa coniță Lia și pentru viitorul nostru deputat, Popescu-Șipote.

— Să trăiască !

— Să ne trăiască !

— La mai mare !

— Întîiul deputat pe care-l trimite orașul nostru, domnilor ! acoperă gălăgia, cu glasul dumisale de bas dogit, domnul Tase.

— Să trăiască Popescu-Șipote !

— Ura !

— Ura !

— Să trăiești, Avrame frate !

— La mai mare, Avrămuță !

Ai crede, cîntărind superficial, că din toată inima s-a răspuns la urarea protoiereului.

Paharele se deșartă grabnic ; se mișcă scaunele fără rost ; se dreg glasuri ori se retează începuturi de tuse ; semne din ochi : de nedumerire ori de reciprocă înțelegere. Protoiereul așteaptă încruntat să se facă liniște ; tușește de două ori și începe apoi cu o notă mai sus :

— Să-mi fie îngăduit, însă, ca cel dintîi toast omagial să-l țin pentru cel ce ne face deosebită cinste, prin prezența domniei sale în mijlocul nostru, pentru viitorul ministru al țării, pentru domnul doctor Popescu-Frasin ! Să trăiască, iar mîine, din locul de mare răspundere la care va fi chemat, îl rugăm respectuos să-și întoarcă privirea și spre oropsitul nostru tîrg, care se zbate în atîta nevoi — ura !

— Ura !

— Ura !

— Ura !

Protoiereul începe, acompaniat anapoda de întreaga asistență, un „mulți ani trăiască" !

— Să-l vezi că se pune bine și cu liberalii !

— Mare șarlatan, domnule !

— Așa pramatie, mai rar !

— Pun capul jos că liberalii nu-l trimit la plimbare !

— Crezi ?

— Pariez pe orice !

După ce s-a mai făcut tăcere, se ridică gazda, care cuvîntează astfel :

— Doamnelor și domnilor ! În primul rînd, țin să vă mulțumesc călduros pentru cinstea deosebită ce ne-ați făcut răspunzînd invitației ce am lansat. În al doilea rînd, pentru măgulitoarea dumneavoastră urare. M-am înscris în istoricul partid liberal să lupt ca simplu ostaș. Nu rîvnesc deocamdată galoane (schimb de priviri semnificative); țin să-mi fac pe de-a-ntregu stagiul. Recunosc însă că cercul nostru electoral, prin numărul de voturi ce dă și prin importanța economică a regiunii, are dreptul să-și trimită măcar un reprezentant în Parlament.

— Așa e !

— Just !

— Farte bine, foarte bine !

— Bravo !

— Iar alesul regiunii va trebui să fie un localnic, nu vreun stîlp de club ori trepăduș electoral impus de centru. Indiferent cînd și asupra cui vor cădea sorții, cel ales trebuie să fie de-al nostru, și în măsură să ne apere, cu prestigiu și deplin succes, interesele noastre regionale.

— Bravo !

— Așa se cade !

— Foarte adevărat !

— Are dreptate !

— Să trăiești, Avrame, bravo !

— Dar să ne-ntoarcem, domnilor, la oile noastre : v-am rugat să ne adunăm azi și să chibzuim împreună cum ar fi de procedat ca să ridicăm și noi un monument pentru slăvirea scumpilor noștri eroi, și care să slujească, totodată, drept pildă generațiilor ce vor veni după noi.

(Din M, cît a fost de greu războiul, n-au murit decît doi inși cu totul : un cizmar și portarul de la spital — buni prieteni și tovarăși de băutură. Toți ceilalți s-au întors acasă, mai mult sau mai puțin teferi. Parcă n-ar fi fost lupte grele și ierni cumplite, parcă n-ar fi bîntuit mizeria și tifosul exantematic !)

— Trebuia să ne fi mișcat de mult !

— Sigur !

— Așa se cădea !

— Mai mare rușinea !

— Azi fiece sat își are monumentul !

— Și noi, cogeamite comună urbană, ioc !

— Așa e, zău !

— Ti, ti, ti !

— Phii, mai mare rușinea !

— Bine că s-a trezit careva să ia inițiativa !

— Noroc de Avrămuță !

— Da, zău, bine că s-a găsit cineva !

— Bravo, Șipote !

— Bravo, măi dragă, bravo !

— Îmi pare bine, domnilor — curmă Șipote vociferarea ridicînd glasul — că sînteți cu toții de acord că această importantă hotărîre trebuia luată mai demult, și că trebuia să ne grăbim ca să împodobim orașul nostru cu un monument demn și de jertfa celor ce-au căzut în război, demn și de viitorul rezervat acestui oraș.

— Să ne-ajute domnul Frasin, cînd o fi ministru, să ajungă capitală de județ !

— Foarte bună idee !

— Să trăiești, părinţele !

— Așa e... județu-i prea mare !

— Trebuie negreșit împărțit în două !

— În Moldova-de-Sus, județu-i mai mic decît o plasă de-a noastră.

— Numai așa se poate face administrațic ca lumea, domnilor !

— Știau ei austriecii ce știau... ehei !

— Să dea Dumnezeu să-l vedem pe domnul Frasin ministru, iar tîrgul nostru, capitală de județ !

— Ura, trăiască domnul ministru Frasin !

— În sănătatea domniei-sale, fraților ! ! Vivat !

— Și a familiei dumnealui !

— În sănătatea gazdei noastre !

— Un pahar pentru frumoasa doamnă Șipote !

— Ura !

— Ura !

— Trăiască sexul frumos !

— Ura !

— Trăiască !

— Și în veci stăpînească !

— Bravo, poliţaiule ! Bravo !

— Bine-o aduseși, măi Tică, bată-te să te bată !

Cucoanele sînt încîntate ; îmbujorate de plăcere, ciocnesc cu bărbații și se-ndeamnă la băut unele pe altele. Se ridică, în sfîrșit, domnul Popescu-Frasin. Ropot de aplauze, strigăte de bravo, apoi tăcere mormîntală. Dumnealui mulțumește mai întîi pentru urările ce i s-au adresat, făgăduiește solemn că va lupta pentru împărțirea județului în două și ridicarea tîrgului M la rangul de capitală de județ. Laudă inițiativa ce s-a luat pentru înălța-

rea monumentului și, ca om cu experiență, propune să se aleagă numaidecît un comitet căruia să i se dea mandat larg și care să și înceaptă a lucra.

A vorbit curgător, înflorit pe alocuri, stîrnind entuziasmul asistenței. Directorul gimnaziului cere domnului Popescu-Frasin, ca om cu largă experiență, părerea cum ar trebui întocmit acest comitet.

Domnul Popescu-Frasin propune să se aleagă membri de onoare și membri activi. Ca membri de onoare desemnează pe primul-ministru, pe miniștrii de război, interne, culte și arte, instrucție publică, precum și pe episcopul eparhiei respective. (După propunerea părintelui protoiereu și-n aclamațiile asistenței, Frasin a fost silit să primească un loc printre membrii de onoare.)

În comitetul activ : capii autorităților civile, comandantul regimentului, protoiereul — deși stă mai mult în capitala județului — conu Iordake ca reprezentant al proprietarilor din partea locului. Tase Biruescu ca reprezentant al comerțului local și unul sau doi dintre invalizii de război din M. Președinte, în urma propunerii administratorului de plasă și cu aprobare generală, a fost ales domnul Avram Popescu-Șipote.

Petrecerea, întreruptă oarecum, s-a pornit iarăși. Gustarea proiectată s-a transformat în masă în toată regula. Directorul gimnaziului îl trage deoparte pe Popescu-Șipote.

— Prezidente dragă, cum intenționezi să procedezi ?

— ?

— Vrei să institui concurs, adică ?

— Eu cred c-ar trebui... mde, să mă mai gîndesc

— Te-aș ruga ceva...

— Cu plăcere, numai să-mi steie în putință.

— Cuvîntul dumitale va fi hotărîtor în comitet !

— Oo ! Exagerezi, dragă, exagerezi !

— Las', că știu eu ce spun... cine crezi mătăluță c-ar îndrăzni să crîcnească ?

— Și-n definitiv, cam ce-ai dori de la mine ?

— Să nu se țină concurs pentru monument.

— De ce, măi dragă ?

— Am eu un văr, pe sculptorul Niki Filipescu... a studiat cîțiva ani în Italia și Franța...

— N-am auzit de sculptorul ăsta...

— A lucrat și vreo șapte monumente pentru eroi... să-i dăm lui comanda... are familie grea...

— Crezi că s-o putea ?

— Se poate dacă vrei dumneata... sigur că se poate !

— Nu ne-o face careva opoziție ?

— Cine crezi c-ar încerca ?

— De-o pildă, cuconu Iordake.

— De dumnealui răspund eu... hotărît asta !

— De n-om întîmpina opoziție serioasă, atunci e ca și făcut. Din partea mea vei avea tot sprijinul ! (Și-n gînd se întreabă cam cît va cîștiga directorul gimnaziului din afacerea asta.)

— Îți mulțumesc prietenește și-ți rămîn obligat, dragă Șipote !

— Domnilor — vorbește din nou Frasin — constat cu mirare că ați scăpat cu totul din vedere un fapt esențial : cu ce fonduri veți ridica dumneavoastră monumentul ?

Un moment de uluială generală.

— De, cam așa e...

— Desigur, desigur !

— Vezi comèdia dracului, domnule ?

— Uite, dacă e om cu experiență !

— Bine că ne deschise capul !

— Eu, domnii mei — minte Șipote — m-am gîndit și la lucrul acesta.

— S-auzim !

— S-auzim atunci !

— La ce anume te-ai oprit ?

— Ia să vedem !

— Trebuie să lansăm, în primul rînd, liste de subscripţie...

— Bun !

— Foarte bine !

— Să lansăm, da !

— Cred, apoi, c-ar trebui să ne dea ceva şi judeţul, şi primăria.

— Are buget sărac primăria... vai de capul ei !

— Ei, lasă, lasă, domnule primar...

— Din piatră seacă, şi tot trebuie să scoţi !

— Se poate să nu contribuie primăria oraşului ?! Haida-de !

— Mai e de discutat pe tema asta ?!

— Să facem şi o bătaie de flori, un bal, un ceai dansant...

— Poate şi o loterie ar fi bună, adaugă, cu jumătate de gură, judele Simionescu-Filaret.

— Eu unul — răspunde Frasin — nu sînt pentru loterie... unde te-ntorci, trebuie să dai peste-o loterie !

— De, asta aşa e !

— Aveţi toată dreptatea !

— Aşa e, domnule Frasin, aşa e !

— Listele de subscripţie şi serbările vor aduce sume frumuşele... fără îndoială. E necesar însă să vă adresaţi şi la centru : Ministerului de Război, de Instrucţie etc. Bineînţeles, dacă aveţi pe careva cu trecere, ca să vă poată sprijini.

Frasin a fost rugat cu insistenţă de întreaga societate să pună o vorbă bună la Bucureşti ; dînsul a promis solemn un sprijin neprecupeţit.

Tîrziu, după miezul nopții, cei ce veniseră — unii ca să pipăie terenul, alții să culeagă informații pentru domnul Ilie Macarie, iar cei mai mulți pentru gustarea făgăduită — au părăsit, rînduri-rînduri, mulțumiți și bine dispuși, casa așa de larg deschisă a soților Popescu-Șipote.

Frasin și Șipote, vlăguiți aproape, tac acum, fumînd în silă. Doamna Popescu-Șipote dă ordine slugilor. Nici urmă de oboseală la dînsa. Și doar s-a frămîntat atîta și nici n-a prea ținut seama paharelor !

— Vramy dragă, ai avut succes... mare succes... să știi c-o să crape de necaz Macarie !

— Lui Alecu să-i mulțumim, dragă... el a dominat situația !

— Mă Avrame, ai fost bine !... Parol ! Ce tipuri !

— Văzuși ?

— Care mai de care mai pehlivan ! Popa-i bate însă pe toți. Ce mai prubă de iezuit !

— Așa e ? Poftim, dragă, nu ți-am spus eu de-atîtea ori ?

— Să știi însă că sînt ușor de manevrat.

— Crezi ?!

— Ușor de tot, pentru un om abil. Nu uita, apoi, neiculiță, că vei avea sprijin puternic la centru !

— Numai așa... altminteri, te trag pe sfoară... șireți și lacomi toți...

— De sprijin să nu te-ndoiești o clipă. Vorba mea e vorbă, băiete !

Lia, îngrijată ca bărbatu-său să nu facă vreo gafă :

— Haidem la culcare, că e tîrziu... nenea Alecu o fi tare obosit...

— Cam sînt, măi copii... sînt. Noapte bună atunci și mîine cu bine !

— Noapte bună, noapte bună !

— Somn uşor şi visuri plăcute, nene !

Alecu Frasin îmbrăţişează mai întîi pe Şipote, apoi pe Lia. I s-o fi părut ei, sau Frasin a strîns-o în braţe tremurînd uşor şi a sărutat-o parcă altfel decît la sosire ?

Şipote a adormit numaidecît. Lia însă nu poate închide ochii. O enervează sforăiturile lui bărbatu-său, tic-tacul pendulei şi fluierăturile gardistului. Urletele unui cîine din vecini i-adună gînduri negre. Dar pentru puţin timp, căci o undă puternică de optimism le împrăştie, ştergîndu-le cu totul urma. Se vede copilă în Focşani, apoi, după moartea părinţilor, în Iaşi, luată de milă de unchiul Reiss, tinichigiul. Îşi aminteşte cu plăcere de traiul mai larg de acolo, de anii petrecuţi în pension, de dragostea lui Şipote. Dragoste năvalnică, de om timid şi amărît. Şi pe urmă vin la rînd planurile de viitor, croite cu îndrăzneală şi încredere.

Tocmai spre dimineaţă a închis ochii — somn adînc, odihnitor. A visat că lua parte la deschiderea Parlamentului. (Asistase dînsa o dată, în Iaşi, la deschiderea Parlamentului Marghiloman). În primul rînd de bănci a luat parcă loc Şipote, care a intrat anturat de un grup întreg de deputaţi. Dînsa avea loc bun în tribuna diplomaţilor. Purta o toaletă elegantă şi care o prindea de minune. Privirile bărbaţilor şi ale femeilor o cîntăreau fără milă. Zîmbeşte prin somn, mulţumită, şi se-ntoarce agale pe partea stîngă.

*

A trecut o lună şi mai bine de la consfătuirea din casa lui Şipote. În M, la ordinea zilei este tot monumentul eroilor. Locul a fost definitiv ales : în mijlocul grădiniţei publice. Deşi nu prea sînt în M multe locuri pentru aşezat un monument, discuţiile în sînul comitetului au fost totuşi lungi şi aprinse. Concursul s-a încheiat :

nu s-au dat concurenților decît 25 de zile cu totul. A fost aleasă, firește, macheta prezentată de vărul directorului gimnaziului. Listele de subscripție merg de minune. Acum două zile a avut loc un mare festival artistic, pentru sporirea fondului monumentului. A conferențiat, impresionant, despre *Luptele de la Mărășești*, directorul gimnaziului — luat prizioner, în prima fază a războiului, cu „grupul de la Cerna". Au cîntat, declamat și mimat doamne și domnișoare din protipendada tîrgului. Doamna Popescu-Șipote a avut un răsunător succes și cu romanțele interpretate, și în baletul pantomimei. Apariția doamnelor și domnișoarelor, în tricouri străvezii și în figurile lascive ale numărului de balet, au stîrnit un entuziasm greu de potolit. La huiduielile și fluierăturile ce-ar fi însoțit, dacă se-ncerca altădată o asemenea exhibiție, au corespuns, de rîndul acesta, aplauze furtunoase și întețite strigăte de bis. Toate încercările fostului intitutor Macarie, rămas șef necontestat al țărăniștilor, de a zădărnici inițiativa luată de Șipote, ori măcar de-a dizloca din notabilitățile grupate în juru-i, au dat greș. Și cei care s-ar fi clătinat în alte împrejurări, acum nu o mai pot face. Gazeta lansată de vreo două săptămîni de Alecu Frasin a fost o adevărată bombă. Ajutoarele ce i se ceruseră în M, ori mai pe urmă, prin scrisori sau trimiși de-ai lui Șipote, nu le-a refuzat. Zvonurile apoi despre o apropiată cădere a averescanilor și venirea liberalilor la putere căpătau tărie pe zi ce trecea. Șipote avea grijă să lanseze, prin echipa lui, ultimele noutăți obținute de la Frasin. Despre alegerea lui Șipote ca deputat nu mai încăpea acum nici umbră de îndoială. Toți căutau să se apropie cît mai mult de dînsul, ca să poată căpăta ceva mîine-poimîine — pentru ei, sau pentru rude.

Febril lucra și doamna Popescu-Șipote : fel de fel de combinații, fel de fel de planuri. În ce privește afacerile,

se oprise la două, deocamdată : exploatarea prin cooperativă a unei mori sistematice din nordul județului, proprietate a statului, și a unei cariere din județul vecin. Casă în București trebuie să-și ia negreșit și, fără a-l mai consulta pe Șipote, a trimis pe un fin al lor, subcomisar, să-i aducă o listă de case puse la credit : case mari, cu tot confortul, și eventual cu garaje.

În privința programului dezvelirii monumentului, au loc dese ședințe în casa domnului Popescu-Șipote. Cucoanele se trudesc să repartizeze musafirii siguri și să întocmească meniurile banchetelor, iar domnii programul propriu-zis și să împace falanga de oratori ce crește pe zi ce trece.

De pe acum, grație intervenției lui Frasin, cîțiva fruntași ai literelor, științei și politicii, de felul lor din județ ori avînd vagi legături cu județul, au făgăduit să ia parte la dezvelirea monumentului. Șeful organizației liberale județene a intervenit personal pe lîngă Șipote ca să-l treacă pe lista oratorilor, și a fost măgulit primind vestea că dorința i-a fost satisfăcută.

Se iau măsuri serioase pentru pavoazarea și iluminarea orașului. E o fierbere în tîrg cum n-a mai fost vreodată. Vestea adusă de Șipote, întors în ajun din București, că serbările vor fi cinematografiate, iar filmul rulat apoi în toată țara, a fost primită cu un entuziasm de nedescris.

La fel primită de cei în măsură a-i sesiza importanța, acceptarea a doi miniștri de-a onora cu prezența lor marile serbări din M.

*

În bodega din centru, „La butoiul verde", au mai rămas doar Șipote și administratorul de plasă Adrian Lăzăroiu.

— Şi zi, şefule, venim sigur ?

— Sigur, mă, sigur !

— Vorbişi cu domnul Frasin ?

— Cu el, în primul rînd... am dat însă ochi şi cu grangurii cei mari, la club, minte Şipote.

— Ai fost înainte, ori după şedinţa comitetului ?

— Am sosit aproape cînd să se ridice şedinţa, minte din nou, cu seninătate.

Ştie bine că Lăzăroiu va bate toba numaidecît, iar pînă diseară află toţi cîţi trebuie să afle noutatea. Deşi n-are veşti proaspete, şi nici n-a fost la Bucureşti după veşti, sigur e că într-o lună, două cel mult, liberalii vor forma guvernul.

— Cu nenea Tase cum ai hotărît ?

— Cum ţi-am mai spus : „oficer" al stării civile... e suficient...

— A primit ? Serios ?

— Mai e vorbă ? Ce, eu mă tocmesc ?

— Pe directorul gimnaziului ?

— La plimbare, că prea a făcut ceafă !

— Va să zică, tu crezi...

— Ce să cred ? Eu-s sigur, mă băiete... la comitetul şcolar pute... pu-te ! M-auzi ?

— Adică, să ia lucrurile o întorsătură mai gravă ?

— Depinde, amice, depinde...

Clatină din cap, zîmbeşte tainic şi dă pe gît ţuica rămasă pe fundul ţoiului.

— Dar cu protoiereul, cum ai hotărît ?

— Concediu recreativ... prea s-a obosit sfinţia-sa ! Şi rîde cu poftă.

— Va să zică, are dreptate părintele Nae ?

— Nu ştiu, nu ştiu încă...

După o pauză, şi mai coborînd încă glasul :

— Dar cu mine, șefule ?

— De ce-ai mai făcut, bre, ocolul ăsta ? Crezi tu că eu nu știam unde-ai să bați ?

— Al naibii mai ești, domnule !... Phiii !

— Pentru tine am aranjat cu Frasin : vei fi numit, după alegeri, subdirector general.

— La contabilitate, cum vorbirăm ?

— Așa cum ai cerut tu. De-altminteri, Frasin a și intervenit la ultima mișcare ca să nu se ocupe locul ăsta, minte Șipote.

— Văzui asta, văzui. Mare trecere are, domnule ! Ce-o să fie cînd o veni ăsta la putere !

— Pe tine și pe polițai țin să vă mulțumesc pe deplin și mai devreme ca pe alții... am mai spus-o, și o spun !

— Îți mulțumesc, mă dragă, îți mulțumesc din suflet !

— E, la urma urmei, și plăcerea mea.

— Plăcerea ta ?! Cum asta ?

— Sigur că și plăcerea mea !

— Ce vrei să-nțelegi ?

— Păi, pentru mine nu-i plăcut, oare, să satisfac pe doi prieteni ?

— ?

— Pe doi prieteni sinceri, devotați...

— Eu-ți rămîn recunoscător pentru toată viața, și te rog să contezi pe mine nelimitat !

Șipote caută înadins să schimbe vorba :

— Ia vezi la tine, cît e ceasul ?

— Două și douăzeci.

— Phii, să știi că se face foc Lia !

— Ar cam avea dreptate, de...

— Cum să n-aibă, mititica ? Stai dumneata la un aperitiv pînă la două ceasuri trecute !

— Dă vina pe mine, șefule.

— Să știi c-așa am să și fac !

— Plata, nene Trică... plata !
— Lasă-mă pe mine azi, şefule... te rog !
— Se poate, măi băiatule ?
— Cît face tot, nene Trică ?
— Uită-te la mine, Trică !
— Nu vă supăraţi, domnule suprefect, da' trebuie să ascult de domnul deputat !
— Auzişi, măi Adriene ? Mai zi ceva !
— Bine, nene Trică, binee !...

Şipote s-a-ntors fără curaj acasă. Lasă că şi-ntîrziase mult, dar îl ameţise aperitivul prelungit pînă aproape de două şi jumătate. A întrebat, cu oarecare teamă, pe fata din casă :

— Coniţa ce face ?
— E-n dormitor, conaşule.
— A mîncat ?
— Nu, n-a mîncat.
— N-a mîncat pînă la ora asta ?!
— Pe coniţa o doare rău capul.
— M-a aşteptat cu masa ?
— Da, pînă la două.
— Poşta de azi unde e ?
— Pe biroul dumneavoastră, conaşule.

Şipote intră în vîrful degetelor în dormitor.

— Bonjur, Licule ?
— ?
— Doarme puicuţa mea ?
— ?
— E supărată oare ?
— ?

Se aşează binişor pe marginea patului şi cearcă să-i mîngîie mîna. Lia şi-o smuceşte şi-ntoarce capul.

— De ce e supărată fetiţa ?
— Mai mă-ntrebi, monstrule ?

— Va să zică, monstru sînt eu pentru mătăluță ? Bravoo !

— Monstru, da !

— Și de ce, dragoste, dacă nu-i cu supărare ?

— Unde mi-ai stat pînă la ora asta ? Spune !

— Rămăsei și eu cu băieții la o țuică.

— La o țuică pînă la trei ?

— De unde trei, dragă ?! Dacă o fi două, na !

— Arată-mi ceasul !

— Ei, și dacă-ți cer frumos iertare și-ți făgăduiesc că nu mai fac, mă ierți ?

— Nu știu... să văd...

— Bine, frate, dar nu stătui degeaba !

— Știu eu, știu... ai stat la taifas.

— Pe naiba, taifas... am aranjat și eu cîte unele, ca să nu mă surprindă venirea la putere.

— Da, sigur, aranjezi, și pe nevastă-ta n-o mai consulți... foarte frumos !

— De ce vorbești așa, Licuțule ? Nu te țin eu în curent cu tot ce fac ?

— De unde pot ști că mă mai ții ? Ehei, s-au dus vremurile cînd nu ieșeai din vorba mea !...

— Lio !

— Acum băiatul s-a emancipat... și-a-ntărit puiul aripile...

— Vezi ce rea ești, vezi ?

— Sînt sigură că de te-aș ruga cîte ceva, nu m-ai asculta.

— Se poate să vorbești tu așa, Licușor !? Vai de mine !

— De pildă : ai să numești pe fratele lăptăresei subcomisar ? Eu am și apucat să promit femeii !

— Un fost dezertor ?

— Nu-i amnistiat ?

— Ba da, amnistiat.

— Ei, atunci ?

— Condamnat apoi de două-trei ori pentru falsuri... la naiba !

— Ăştia sînt cei mai buni poliţişti !

— Vrei tu cu orice preţ ?

— Vreau, da !

— S-a făcut atunci ! Altceva ?

— N-o schimba pe Mîndreasca de la profesională.

— Ce interes ai tu, dragă, în definitiv ?

— Să-ţi spun drept : trebuie să ne facem lenjerie din nou, garnituri pentru ceai...

— Trebuie toate astea numaidecît ?

— Sigur că trebuie ! Cum o să ne instalăm în Bucureşti cu sărăciile noastre ?

— Apropo de Bucureşti, să-ţi spun atunci ceva : eu am pus să ne caute o căsuţă bună, ipotecată la Credit.

Lia sare în genunchi, îi înlănţuie gîtul şi-l sărută din toată inima.

— Gînd la gînd cu bucurie, Vramy ! Şi eu am pus să ne caute o casă bună, ipotecată la Credit.

— Bună, dar nu prea arătoasă... ar bate la ochi... după ce ne-om muta definitv din mizeria asta de tîrg, putem să ne permitem orice... deocamdată, prudenţă însă.

— Eu nu-s de părerea ta, dragă.

— De ce nu eşti ?!

— Fiindcă tot o să se vorbească !

— ?

— Lumea e rea... ehei !

— Bine, ne-om mai sfătui noi... mai e timp doară.

— De, este şi nu este.

— Este, ţi-o spun eu.

— Te-ai gîndit tu la vreo combinaţie pentru viitor ?

— Am şi început să lucrez, dragoste...

— Daa ?!

— L-am întrebat, așa, într-o doară, pe Alecu, dacă Dărmănescu m-ar lua ca secretar... el mai are trei.

— Și ce-a zis Alecu ?

— Crede că da... dar nu e timpul să-nceapă sondările.

— Nu e, dacă a zis el.

— Am să mă rog apoi, tot de Alecu, ca să mă bage și pe mine în vreun consiliu, două de administrație...

— Foarte bine, foarte bine asta !

— Îmi fac eu loc și la gazeta lui, fii sigură !

— Ptiii !... strașnică idee !

— De cînd mi-am pus în minte asta !

— Și nu mi-ai spus nimic... frumos !

— Lasă, măi dragă, n-o să murim noi de foame în București ! Nici o aluzie, însă, ca să nu prindă careva de veste ! La-cât !

— Adică, mă crezi tu așa de proastă, mă băiețică ?

— Cum ar mirosi ăștia ceva, să știi că ni se duc planurile de gîrlă !

— Uf, de m-aș vedea odată instalată în București !

— Răbdare, dragă... toate la vremea lor ! Răbdare și diplomație !

— Știi c-am studiat pînă-n amănunte și chestia morii și chestia carierei ?

— Bravo, țucule !

— Vom avea însă nevoie, pentru exploatare, de protoiereu.

— Crezi tu că vom avea ?

— E priceput al naibii și are relații de care ne putem folosi.

— Fă cum crezi, dragă... eu nu m-amestec.

— Ar trebui să-l menții ca protoiereu...

— Ei, asta-i acu !

— Măcar pentru cîtva timp... trebuie, zău !

— Om vedea noi atuncea... Hai, te rog, să-mi dai ceva să mănînc, că mi-i o foame...

— Mai am ceva important.

— Nu s-ar putea amîna pînă după masă ?

— Nu, că trebuie să vie la trei şi jumătate părintele Anghel.

— Arghel Turtureanu ?

— Da, părintele Anghel din Todireşti.

— Şi ce vrea de la mine popa ?

— O mărită pe Aglăiţa.

— Cu cine, frate ?

— Cu căpitanul Stoian.

— De la jandarmi ?

— Da.

— Bună partidă !

— Bună şi pentru căpitan !

— Ei ?

— Să-i cununi vrea... ţine morţiş !

— Tu ce zici ?

— Eu aş fi pentru. Ţi-l apropii şi pe popă, şi pe căpitan.

— Mai ales de căpitan am să am nevoie la alegeri. Adrian, poliţaiul şi căpitanul Stoian : frumoasă „echipă de lucru" ar fi !

— Eu am şi făcut un plan... nu ştiu însă dac-ai să-l aprobi tu.

— De cînd s-a-ntors roata, frate dragă ?

— Popa vrea să facă petrecere mare... să ţină cheful două-trei zile !

— Are un conac tare frumos !

— Nu ştiu nimic.

— Cum, tu n-ai fost încă la Todireşti ?!

— Nu, n-am fost.

— Păcat !

— Eu zic să cununi cu soţia lui conu Iordake.

— Bine te-ai gîndit !

— Să invităm şi pe Alecu, el s-aducă doi-trei prieteni, iar dac-o fi posibil, şi pe Dărmănescu.

— L-aduce... sigur asta !

— Dăm ziua o recepţie la noi, seara o masă intimă, şi a doua zi plecăm cu maşinile la Todireşti.

— Perfect !

— Să vadă şi Alecu, şi Dărmănescu, de cîtă trecere te bucuri tu.

— Admirabilă idee ! Şi, zău, am o poftă, măi vere, de petrecere !

— Şi eu aş vrea să mă mai distrez oleacă.

— Ei, acum îmi dai şi mie ceva să mănînc ?

— Hai, răutate, hai... deşi n-ai merita !

*

Macarie a deschis lupta pe viaţă şi pe moarte împotriva liberalilor. I-au dat curaj unele veşti primite de la Bucureşti cum că şansa ţărăniştilor a sporit simţitor în urma ultimelor fuziuni făcute. A pus la cale scoaterea unei gazete-revolver, care să apară săptămînal, şi a început să organizeze cete de bătăuşi încercaţi. Cîţiva au fost aduşi din capitala judeţului şi angajaţi, chipurile, pentru nevoile fermei. Încăierări au şi avut loc, prevestind cam ce va fi în zilele de alegeri.

Într-o seară, pe la nouă, Macarie s-a trezit cu poliţaiul.

— Bună seara, cucoane Ilie.

— Bună seara, bună seara, crai nou !

— M-ai şi umflat, va să zică... buun !

— Ce vînt te-aduce, şmechere ?

— Ei, dacă mă iei aşa, atunci plec.

— Bine, măi, nu ți-e frică de mînia lui Șipote ? Dacă te-o simți c-ai dat pe la mine ?

— Văd eu că tot trebuie să plec, cucoane.

— Vrei să-ți rămînă familia pe drumuri ?

— Cucoane Ilie, te-am salutat frumos și-ți doresc noapte bună !

— Nu așa, bre... stai să bem un pahar de vin, și spune-mi ce te face să-mi calci pragul.

— Sîntem singuri, cucoane ?

— Asta-i acu... dumneata nu vezi ?

— Vreau să zic, nu ne-aude nimeni ?

— Nimeni, nimeni... vorbește, măi creștine, fără frică !

— Cucoane, am să-ți fac o propunere... ceva foarte, foarte important !...

— Taci, bre ! Important de tot ?

— Pe viața mea !

— Și mie chiar vrei să mi-o faci ?

— Eu vorbesc foarte serios !

— Bine, atunci. În legătură cu ce, însă ?

— Cu monumentul lui Șipote.

Macarie tresare, își trage scaunul mai aproape de birou și-și strunește respirația.

— E ceva serios, măi dragă ?

— Foarte !

— Mă faci curios, poliţaiule !

— O bombă în toată puterea cuvîntului ! Să rămîi trăsnit, nu altceva !

— Spune odată, omule ! Nu te mai învîrti ca pisica în jurul cozii !

— Una și cu una fac două : vrei dumneata să nu se mai ridice monumentul ?

— Poate ai de gînd să-l zvîrli în aer înainte de dezvelire ?

— Eu vorbesc serios, cucoane Ilie.

— Zău ? Atunci îți răspund și eu la fel : sigur c-aș vrea, dar nu văd cum ar mai fi posibil acum.

— Se poate, și încă foarte bine !

— Cum naiba, domnule ?! Eu, unul, nu văd... Fă-mă, rogu-te, să-nțeleg !

— Cucoane Ilie, ești dispus mătăluță să sacrifici 150.000 de lei ?

— 150.000 in cap ?!

— Nu glumi, zău, că eu vorbesc foarte serios !

— Mult... prea mult, bre omule !

— Dacă găsești că-i mult, atunci am terminat tot ce-aveam de spus — și dă să se scoale.

Macarie îl prinde de mînă și-l așează cu sila pe scaun.

— Vreo 50.000 mai c-aș fi dispus să-i zvîrl pe gîrlă.

— Puțin... prea puțin !

— Atunci 60.000... poftim !

— Să nu fie nici cum zic eu, nici cum zici dumneata... 100.000, îți convine ? Să-mi zic că dumneata ai înzestrata-o pe Măriuca mea. Dota să-i completeze cei cîțiva centimetri lipsă la piciorul beteag.

— Bine, domnule, accept... vorbește acu pe șleau !

— Cucoane Ilie, se poate ridica monumentul cînd cei doi morți n-au murit ?

— Vorbește, domnule, lămurit, ca să pot înțelege !

— Trăiesc, cucoane Ilie, amîndoi dispăruții !

— Cum să trăiască, bre, cînd sînt dați morți de-atîta timp !?

— Ce te privește asta pe dumneata ?

— Cum, ce mă privește, păcatele mele ?

— Ce-ți pasă de asta ?

— Măi, vorbește serios, pentru Dumnezeu !

— Eu, din capul locului, așa am vorbit, cucoane.

— Zău, măi, trăiesc ?! Nu-ți bați joc de mine ?

— Trăiesc, ca mine și ca dumneata !

— I-ai văzut tu ? Ai vorbit cu ei ?

— Văzut și vorbit !

— Unde-s, măi băiete, unde-s ?

— Ce-ți pasă, deocamdată, dumitale ?

— Da' unde naiba să fi fost ei pîn-acum ? De ce nu s-au arătat de fel ?

— Au fost greu răniți în luptele din Dobrogea... bulgarii i-au ridicat, și, după ce s-au mai întremat, i-au internat.

— Zăuu ?!

— De două ori au evadat din lagărul din Rumelia. A doua oară au izbutit să treacă în Turcia. Turcii i-au deportat tocmai în Asia Mică, folosindu-i la cultura orezului. Vai de mama lor ce-au pătimit ! Ți se face părul vîlvoi cînd încep a povesti !

— Ești convins că ăștia sînt chiar dispăruții noștri ?

— Vai de mine, cucoane Ilie !

— Și spun oare drept ce spun ?

— Le-am cercetat toate documentele aduse... ai să le vezi de-altminteri și dumneata cînd o să dai ochii cu dînșii.

— Minunată întîmplare, frate ! Ti, ti, ti !

— Eu o noapte întreagă am stăt și i-am ascultat... parc-ai citi un roman în fascicole !... E nemaipomenit !

— Ti, ti, ti !

— Ai să-i auzi, cucoane.

— Apăi, dacă lucrurile stau așa, e curată lovitură de teatru !

— Ce-ți spuneam eu ?

— Bravo, măi, bravo ! Vin să te pup ! Și-l sărută pe amîndoi obrajii. Să știi că eu am să te pricopsesc cînd vin la putere !

— Îți mulțumesc, cucoane Ilie, pentru gîndul cel bun și te rog din suflet să nu se afle cumva !

— Ce să nu se afle, Tică ?

— Că eu ţi i-am dat în palmă... m-ar nenoroci Şipote dacă s-ar întîmpla să vină liberalii la putere !

— Pe sufletul meu că nu pomenesc nimic !

— Îţi mulţumesc cucoane Ilie... mi-ai luat, zău, o piatră de pe inimă !

Poliţaiul şi cu Ilie Macarie au stat de taină pînă după miezul nopţii şi au băut patru sticle de tămîios vechi.

A doua zi, pe-nnoptate, Macarie şi cu poliţaiul s-au dus, într-o trăsură cu coşul ridicat şi pe un drum lăturalnic, pînă la via unui nepot de soră al poliţaiului, unde erau sechestraţi cei doi dispăruţi. Macarie s-a convins atunci că spusele acestuia erau pe deplin întemeiate, şi de-a doua zi chiar a pregătit meticulos tot planul ofensivei.

A tras mai întîi, în mare taină, pe cîţiva dintre devotaţii lui Şipote ; a întocmit un comitet pentru ajutorarea celor înviaţi după şase ani şi mai bine, apoi a lansat bomba. Număr special de gazetă, notiţe în jurnalele din Bucureşti — gras plătite — însoţite de fotografiile dispăruţilor, liste de subscripţie pentru întemeierea unui cămin fiecăruia dintre ei. În cîteva zile, nu puţini din preajma lui Şipote au trecut de partea şefului ţărăniştilor, întrecîndu-se în platitudini şi dovezi publice de devotament. Popescu-Şipote a fost doborît şi dezorientat din prima zi chiar. Pe doamna Şipote a doborît-o numai lovitura primită din partea lui Frasin. Poliţaiul, cînd a văzut ce proporţii ia lovitura lui Macarie — organizaţia liberală din M se destrăma — i-a părut rău că n-a rupt mai mult de la şeful ţărăniştilor. De aceea, s-a prezentat el într-o zi la Frasin, ca să-i „vîndă" memoriile prizonierilor. Cele îndurate de aceştia în Bulgaria şi în Asia Mică, peripeţiile evadărilor — două din Bulgaria iar a treia din Anatolia, — rătăcirile îndelungi prin Siria şi

Palestina — în Palestina au reuşit să vadă cîteva locuri sfinte — îmbarcarea pe un vapor englez, la Jaffa, care i-a dus pînă la Pireu, de unde-au fost culeşi de un cargobot românesc, constituiau, fireşte, o adevărat mină de aur pentru Frasin. Mai ales că şi fantezia lui trebuia să intre în joc!

Poliţaiul a ciupit atunci numai 5.000 de lei, dar s-a mulţumit şi cu suma asta, ca să nu-l supere cumva pe viitorul subsecretar de stat de la Interne.

Afişe mari, colorate, lipite pe zidurile capitalei, vestesc data publicării „memoriilor" şi capitolele mai de senzaţie ale acestora, stîrnind curiozitate.

Curiozitatea a devenit şi mai vie după conferinţa ţinută la Ateneu de directorul gazetei *Era nouă*, Al. P. Frasin, conferinţă însoţită de proiecţii luminoase, ca să se poată fixa şi mai bine ruta şi popasurile repatrierii.

Cei doi „înviaţi din morţi", însoţiţi peste tot de protectorul şi îndrumătorul lor Alecu P. Frasin, au fost primiţi în audienţă de mitropolitul primat, de primul-ministru, de ministrul de război şi de preşedinţii Corpurilor legiuitoare. Acum trag nădejde să fie primiţi şi de familia regală.

Directorul ziarului *Era nouă* a trimis vorbă, într-un tîrziu, Liei şi lui Popescu-Şipote să fie liniştiţi şi să conteze, cînd îi va bate ceasul, pe sprijinul lui.

Asigurările primite de la Frasin nu au reuşit să le ridice moralul. Pe de o parte, amara înfrîngere suferită în legătură cu monumentul eroilor; pe de altă parte, ziarele anunţau ca iminentă fuziunea între ţărăniști şi ardeleni şi, deci, formarea unui guvern de lungă durată.

UN TRIO

Rapidul „Decebal" oprește în gara X — și la dus și la întors — numai un minut.

Cei trei pasageri — o doamnă și doi domni — au intrat ca o furtună în vagonul-restaurant.

Unul dintre călători — cel tînăr — a așezat cu grijă în plasă valizele ; celălalt a instalat pe doamnă la o masă liberă — de patru persoane.

Irupția noilor-sosiți, și mai ales frumusețea călătoarei, au dezmorțit pentru o clipă pe pasagerii din vagonul-restaurant. Pentru o clipă doar.

Trenul și-a recăpătat viteza, ventilatoarele au prins să zbîrnie din nou.

Domnul gras, congestionat, ras în cap și descheiat la cămașă, mișcă iar, alene, evantaiul. Un semn ușor din sprînceană — aproape imperceptibil ; chelnerul a priceput că trebuie s-aducă alt pahar cu citronadă. Ochiul ce se aprinsese adineauri, măsurînd și cîntărind pe frumoasa necunoscută ce s-a urcat în stația X, s-a stins acum. Călătorul nostru soarbe prin pai, prelung și zgomotos, din băutura acrită cu lămîie și răcită cu bulgărași de gheață artificială.

La o altă masă, patru voiajori comerciali joacă domino. Chiar dacă nu i-ai auzi vorbind, tot ai ghici că sînt de dincolo, după favorite — tunse mărunt cu mașina —

și după îmbrăcăminte : pantaloni de sport, cadrilați, cămăși cu guler răsfrînt și pene verzi la pălărioare. (Pălărioarele le-au așezat cu grijă în plasa mică din dreptul lor.)

În sfîrșit, la a treia masă, un colonel de intendență și doi liceeni — slabi, pistruiați și-ncorsetați în uniforme noi. Băieții abia ciugulesc din înghețată ; militarul soarbe tacticos, din farfurioară, ceai fierbinte — ca să se răcorească probabil.

Încolo, zăpușeală mare și mese goale. Chelnerii și bucătarul, așezați la masa din fund, rezervată personalului de serviciu, tăifăsuiesc și se tratează cu bere. În picioare și rezemat de ușă, un însoțitor de vagoane. Cu șapca dată pe ceafă și mîinile adînc înfipte în buzunarele pantalonilor, în așteptarea unui pahar de bere ce întîrzie, se amestecă, din cînd în cînd, în discuția celor de la masă, care trage să moară.

Cîmpul, de o parte și de alta a șinelor, e numai mirișie. Pămîntul, uscat și crăpat de secetă. Pe albastrul cerului, lucios ca o glazură bine întinsă, nici o scamă de nor.

Cei trei pasageri — pasagerii ce s-au urcat în gara X — se întorc de la o înmormîntare. Ți-o spune și îmbrăcămintea, și conversația lor — mai cu seamă conversația.

Doamna : zveltă. părul platinat. umerii obrajilor ușor proeminenți, ochii mari. Sprîncenele frumos arcuite, buzele subțiri, înroșite cu grijă, tenul curat și ușor bronzat de soarele Balcicului.

Unul dintre însoțitori : fața brăzdată de cute, părul rar și cănit, ochii vii, iar la vorbă, repezit.

Celălalt : mult mai tînăr, fața plină și roză, mustața mică, monoclu fără ramă și fără șnur.

Doamna împinge ușor, cu inelarul de la dreapta, paharul golit ; își reazemă bărbia în podul palmei stîngi

și, privind departe, unde miriștea se lipește parcă de poala dealului, vorbește cu glas scăzut, ca pentru sine :

— Eu, una, o-nțeleg pe biata Cela... E și frumos ce-a făcut...

— Sînt de altă părere, se grăbește cu răspunsul domnul mai în vîrstă.

Doamna întoarce agale capul și-l măsoară cu ochii micșorați.

— Nu înțeleg.

— Bine, dragă : Job nu s-a-mpușcat în dormitorul amantei lui ?

— Și ?!

— Lăsat-a el vreun rînd pentru Celina, pentru copii ?

— Ei și ?!... Unde vrei s-ajungi ?

— A cerut, sau nu, să fie îngropat cu Margot ?

— Da, dar Margot s-a încăpățînat și n-a vrut să moară. Este ?

— Este... Mare noroc a avut fata asta ! A doua oară scapă de la moarte : întîia dată nimerită-n piept, iar acum în abdomen !

— Recunoști atunci că nu are valoare obiecția ta ?

— În parte, da... Dar recunoști și tu că Celina n-a păstrat măsura ? Să nu se stăpînească ea de fel, frate ?!

— Cînd iubești, cum l-a iubit dînsa, nu te mai studiezi în oglindă... Puțin îți pasă de opinia prietenilor... Prietenii !...

Ușoară răsfrîngere a buzei de jos și gest elocvent cu dreapta.

— Dacă nu te superi, coniță Ady : cum se-mpacă dragostea asta cu legătura publică a Celinei ?

— La ce faci aluzie ?

— Legătura cu maiorul Damian, precizează, și mai timid, domnul cel tînăr.

Doamna zîmbește compătimitor.

— Domnule Andreescu, dumneata n-ai auzit de femei care-au iubit în același timp doi bărbați ?

— Ba da, coniță, răspunde moale domnul Andreescu. Dar astea sînt cazuri rare... nu ?

— Destul de rare ! Femeile, cînd iubesc cu adevărat, se opresc la un singur bărbat și atașate rămîn, unele, întreaga viață !

După o pauză, tot el :

— Eu aș îndrăzni să te mai întreb ceva...

— Te rog !

— Dac-ar fi vorba numai de legătura cu Damian, aș admite, parcă, punctul dumitale de vedere... dar se mai știe și de legătura cu Trăistaru... nu ? Lumea vorbește și de consilierul Georgescu, dar nu cred...

— Domnule Andreescu, eu socot că s-ar putea explica ambele legături, cu ipoteza pusă de mine.

— Adică prima pereche să fi fost Job și maiorul Damian, iar în a doua, Job cu Dorel Trăistaru ?

— Aranjează-i cum poftești... N-are nici o importanță... Dar de ce n-ai vrea dumneata să admiți că, exasperată de purtarea lui Job, la care ținea totuși — accentuez asta — și-a luat amant ?... E mai simplu... Nu-i așa ?

Domnul mai în vîrstă — soțul doamnei — zîmbește și dă din cap — semn că nu împărtășește punctul de vedere al soției sale. Privirea rece, tăioasă și ușoara clătinare a capului dovedesc că doamna a surprins la timp zîmbetul de neîncredere, l-a cîntărit și l-a sancționat pe loc.

— Celina-i simțitoare, afectuoasă... tînjește după o vorbă bună, o mîngîiere...

— O cunoști bine ?

— Știu toate astea din pension ; nu numai c-am fost colege, dar doi ani de zile am dormit în aceeași cameră !

Ia gîndiți-vă acum : fetița, în pension la Viena ; băiatul, urmînd liceul, din clasa-ntîi, la Paris ; Job, Dumnezeu să-l ierte, acaparat de politică și de femei !... Vă-ntreb pe amîndoi : viață-i asta ? Și-și mută privirea, întrebătoare și mustrătoare, de la unul la celălalt.

— Ai dreptate, duduie Ady !

Doamna continuă :

— Damian, apoi, e un tip bine... (Lui Damian îi va veni rîndul, după ce va trece dînsa hopul cel mare.)

— Foarte bine chiar !

— Cu faimă de cuceritor și aureolă de pilot îndrăzneț... Trebuia deci să cadă, odată și odată, biată Cela ?

Amîndoi bărbații tac și feresc privirea sfredelitoare a femeii, care se simte acum stăpînă pe poziție.

După o tăcere prelungită — voit prelungită de toți — conversația se leagă din nou și, treptat-treptat, se însuflețește. Se discută, firește, politică, se brodează pe marginea crizei generale, iar în pauze se bîrfește pe socoteala celor ce-au luat parte la înmormîntarea fostului subsecretar de stat, Job Danielescu.

Cînd se rupe din nou firul discuției, domnul cel tînăr se uită la ceas, socotește ceva privind absent la o reclamă de lichior italienesc, apoi se adresează tovarășilor săi de drum :

— Dacă-mi permiteți, eu m-aș duce să aranjez meniul pentru diseară.

— Foarte bine te-ai gîndit, dragă ! se grăbește să-l aprobe soțul doamnei. Combină însă ceva ușor... ca pentru seară...

— Nici o grijă !

După ce a dispărut Nik Andreescu prin ușa din fund, care duce la bucătăria vagonului :

— Micule dragă, sînt supărat pe tine... Nu mult, dar sînt.

— Fiindcă nu fac ochi dulci maimuţoiului ?

— Eii !... Ochi dulci... de ce exagerezi ? Poartă-te şi tu ceva mai drăguţ. E aşa de greu ?!

— Este, fiindcă nu-l pot suferi ! Uită-te la dînsul : comun, prostuţ şi îndrăgostit lulea... Asta, mai ales, mă scoate din sărite !

— Poftim ! Tu-i găseşti vină — şi încă ce vină ! — cînd de fapt ar trebui să-i acorzi circumstanţă atenuantă...

— Te rog să nu mai continui, că m-apucă iar migrena !

Domnul oftează, pungeşte gura, scoate tabachera şi alege o ţigară.

— Mi-ai fi putut oferi şi mie, cred...

— Pardon !... Poftim !

După cum trag din ţigară, se vede bine că amîndoi sînt enervaţi.

Tot el, cu jumătate de gură însă :

— Peste trei săptămîni se dă bătălia cea mare...

Ea înalţă din umeri şi sprîncene — a nedumerire.

— La 23 ale lunii se va alege şeful organizaţiei.

— Nu înţeleg unde vrei să ajungi.

— Am neapărată nevoie, pentru hopul ăsta, de Nik.

— Tot nu pricep... parol !

— Întîi, să mă-mprumute. Poate un sfert din comitetul judeţean va trebui cumpărat. Pe puţin, douăzeci de bandiţi !

— Cumpără-i pe toţi, dragă, dacă trebuie !

— Uşor de zis... dar cu ce, nu mă-ntrebi ? De unde bani ? Ştii bine că dacă nu venea conversiunea, eram decavaţi !...

— Am auzit-o parcă de la tine.

— Şi nu ai dat crezare... firește !

— Apropo : e adevărat ce spunea Dimitriu, că dacă Andreescu va fi ales şef al organizaţiei, i s-ar rezerva un strapontin ?

— Şi eu cred că i s-ar da un subsecretariat.

— De unde pînă unde ?!

— E om bogat... fost deputat, fost prefect de judeţ...

— Nu-i suficient.

— Are relaţii excelente la centru !... De cîteva ori l-a împrumutat chiar pe şeful partidului !... Împrumutat, vorba vine, că n-o să-şi mai capete el banii...

— Eu una tot nu-l văd subsecretar !

— Mă laşi acum, să continui ?

— Continuă, dragă !

— Vine apoi sprijinul moral ; adică, puţin ar conta să am alături şi pe fiul fostului şef de organizaţie ?

— Calculul tău e bun... recunosc.

— Atunci, de ce nu vrei să mă ajuţi ?

— Fiindcă, nu pot... înţelege !

— Dac-ai fi niţeluş mai ambiţioasă...

— Tot nu pricepi, omule, că nu-l pot suferi ?! Ce Dumnezeu ?!

— Ei, dac-ar fi răspuns şi Marcela tot aşa, Didi n-ar fi astăzi şeful liberalilor...

— Adică, ai vrea să fac ce-a făcut Marcela ?!

— Doamne, Ady !... De ce exagerezi, fetiţo ? Eu îţi cer, păcatele mele, să devii amanta lui Nik ?

— Ssst... vine !

— Dar ce stătuşi atîta, domnule ?!

— Pînă s-aleg materialul, pînă să-l fac pe bucătar să priceapă reţetele... uf !

Se aşează pe scaun, îşi pătureşte freza cu amîndouă palmele, îşi potriveşte monoclul şi apoi înşiră, pe ne-

răsuflate, meniul comandat. Doamna dă uşor din cap, aprobativ. Zîmbetul, vădit forţat, i se topeşte numaidecît.

Se răsuceşte apoi şi priveşte amuzată la domnul cel gras şi congestionat, care tocmai începe alt pahar cu citronadă.

Tac toţi trei. Fiecare îşi galopează însă gîndul. Un şuierat ascuţit, retezat în două rînduri. Trenul, înfrînat brusc, opreşte în gara Y. Zgomot şi forfotă de staţie mare. Călători care coboară agale sau agitaţi, pasageri care urcă sau încurcă pe cei grăbiţi.

Şoţul doamnei s-a instalat la fereastra a doua, care are geamul complet lăsat.

— Ei, pst... pst... băiete !... Băiatul cu jurnale !

— Porunca, boierule !

— Cumpăraţi de la mine, domnule !

— Ce să-ţi fac, mă, dacă ăsta a fost mai iute de picior ?

— *Adevărul ?... Lupta ?*

— Dă-mi *Viitorul, Adevărul* şi *Lupta.*

— *Viitorul* n-a sosit, conaşule.

— Nu ?!... Dar cu ce tren vine la voi ?

— Cu acceleratul de 7,48.

— Bine. Dă-mi-le pe celelalte. Restul la un pol ai ?

— Se găseşte.

Pune teancul de gazete jos, îl strînge între glezne şi se scotoceşte prin buzunare.

— Mai trebuie trei lei, cucoane.

— Adă-ncoace cît ai.

— Să trăiţi !

În timpul acesta — cît a tîrguit gazetele — între doamnă şi tovarăşul ei a avut loc următorul dialog :

— Mîine la şase, Ady... Te aştept negreşit !

— Poţi s-aştepţi... nu vin.

— De ce mă chinuieşti iar, Dinel ?

— Ţi-am mai spus : două lucruri pretind eu de la tine.

— Voi fi şeful organizaţiei ! Totul este pus la punct... Pînă-n cele mai mici amănunte !

— Şi soţul meu — dacă mă iubeşti cu adevărat...

Zîmbetul i-a luminat iar faţa şi a strecurat o undă de căldură în sufletul lui Andreescu.

— Te iubesc mult, Adinel !

— Îţi dau răgaz pînă marţi... Ai, prin urmare, cinci zile de reflectat. Acesta este al doilea şi ultimul termen... s-o ştii !

Tonul şi căutătura arată lămurit că acesta e, într-adevăr, ultimul termen pe care i-l acordă.

Soţul doamnei şi-a ocupat locul. Trenul, fără să mai fluiere, s-a pus în mişcare. Peronul defilează încet. Rînd pe rînd dispar birourile, chioşcul de ziare, atelierele... Chelnerii încep să facă rînduială pe mese.

— N-ai mai fost de mult pe la noi, domnule Andreescu !

— Adevărat, coniţă Ady... Te rog să mă ierţi. Moartea tatei mi-a dat mult de lucru...

— Are dreptate, bietul băiat ! Ca să pui ordine, azi într-o avere atît de mare, crezi că e puţin lucru ?... Ehei !...

— Răposatul trecea drept om ordonat, meticulos chiar... nu ?

— Aşa e, coniţă... A crezut însă că mai are mult de trăit... în plus, criza asta teribilă, care a-ncurcat totul...

— Dacă nu mă-nșel, mi-ai rămas dator cu un răspuns ?

— A, da ! Voi veni marțea viitoare... negreșit voi veni, doamnă !

— Marți va fi și madame Munteanu la noi...

— Nu mă interesează cucoana asta.

— Frumoasa Gaby Munteanu ?!... Parol ?!

— Ei, de ce-l tachinezi, Adina ?

— Dar tu de ce menajezi tot timpul pe domnul Andreescu ?

— Toți prietenii politici îl iubesc pe Niki... pe onoarea mea !

— Dac-ar avea toți inima dumitale, nene Fănică, mai c-aș crede !

— De ce ești ingrat, mînzule ?

Domna Marinescu zîmbește împăciuitor. Fănică Marinescu îi mulțumește din ochi, apoi coboară privirea ca să frunzărească din *Ultima oră*. E acolo, pe a șasea pagină, un reportaj politic care — după titlu și subtitluri — îl interesează de aproape.

Chelnerul, cu gîndul la bacșișul gras, promis de Niki Andreescu, servește, cu exagerată atenție, gustarea pregătită după rețeta acestuia.

Vagonul-restaurant e aproape plin. Deși s-a înserat și s-a pornit o undă de vînt, iar ventilatoarele funcționează în plin, zăpușeala tot nu s-a risipit. Cornul lunii își alege argintul. Bumbii stelelor prind, treptat-treptat, lustru metalic. Scînteile defilează tot mai întețit pe dinaintea ferestrelor.

— Excelentă a fost gustarea !

— Îmi pare bine, coniță, că v-a plăcut.

— Mare meşter eşti, măi dragă ! Şi după ce soarbe de cîteva ori din pahar : Ce surpriză ne-ai mai pregătit ?

— Un bob zăbavă, nene Fănică.

În aşteptarea „surprizei“, călătorii noştri îşi urzesc mai departe planurile începute. Un zîmbet de mulţumire le înfloreşte, discret, în colţul buzelor sau în lumina ochilor. Fiecare se socoate biruitor. Chiar şi Niki Andreescu, care a ajuns la concluzia că pentru un om politic ce se găseşte la jumătate de drum, o femeie săracă şi cu trecut încărcat, dar frumoasă şi inteligentă, nu poate fi povară.

REPREZENTAȚIA DE ADIO

Cele două mașini s-au oprit brusc ; distanța dintre boturi dacă o fi fost de un metru. Actorul pensionar Tase Pandelescu a reușit să scape ca prin urechile acului.

— Ești chior, măi ? Nu vezi ?

— De ce nu stai acasă, invalidule ?

Șoferii, întărîtați peste măsură, și cum le-a scăpat victima, au început să se apostrofeze reciproc. Gură-cască s-au strîns numaidecît ; sergentul din post a răsărit ca din pămînt.

Pandelescu, căruia îi tremură și-acum picioarele, s-a oprit în dreptul unei vitrine de librărie. Are aerul că se uită foarte atent, dar nu descifrează întreg mai nici un titlu de carte. Privirea i se mută de pe o copertă pe alta, apoi se oprește la șirul de săpunuri „Marsilia" și „Gallia", rînduite în formă de evantai. Bătăile inimii i s-au mai potolit ; respirația nu mai are ritm precipitat. Cineva îl apucă de braț.

— O mie de ani pace, cucoane Tase ! Ce mai faci mătăluță ?

— A, am onoare, domnule secretar !

Cel care ține prietenește de braț pe Tase Pandelescu este secretarul-contabil al Teatrului Național din localitate. El face și desface la teatru — și nu de ieri, de alaltăieri ! A avut și are, fără exagerare, pe membrii

comitetelor teatrului în buzunar. Le prinde, le alimentează și le exploatează cu dibăcie slăbiciunile sau greșelile, și în felul acesta îi poate juca pe degete.

De aceea, dacă vrei avansare, concediu, acont din salariu ori ajutor de boală, trebuie să treci negreșit pe la dînsul. Te ascultă atent sau distrat ; te dojenește, îți dă sfat ori soluție, iar la urmă te vămuiește. Cînd s-a făcut încercarea, acum doi ani, ca să-l debarce, s-a văzut în sfîrșit lămurit pînă unde și cîți din minister îl susțin.

— Cum mai mergi cu sănătatea, nene Tase ?

— Să zic, mai binișor... ceva mai binișor.

— Văd că-n picior calci destul de bine !

— Mulțumesc lui Dumnezeu, de picior nu mă mai plîng... mîinile însă mă dor toată noaptea și mă scol cu ele înțepenite.

— Taci, domnule !

— Biată nevastă-mea mă-mbracă și-acu.

— Phii !... Reumatism a fost, nu ?

— Reumatism, domnule secretar... reumatism vechi, neîngrijit... Cînd n-ai cu ce te căuta și ești și tînăr pe deasupra, nu dai importanță, iar boala te sapă...

— Tare-mi pare rău — minte cu seninătate Caludescu — că nu ți s-a aprobat decît cinci mii !... Eu am stăruit să-ți dea zece, ca să te poți căuta... n-a fost însă chip ! Îți spun confidențial : și directorul, și reprezentanții actorilor în comitet s-au împotrivit.

— Cred, cred, dragă domnule Caludescu... Eu îți mulțumesc din suflet și ți-oi purta recunoștință, că tare bine mi-au prins și cele cinci mii... la țanc mi-au venit !

— Zău ?!

— Tocmai începusem niște injecții cu iod...

— Injecții cu iod ?!

— Da, în vînă... e acu un tratament nou pentru reumatism : raze, plus preparatu ăsta nemțesc.

— Iaca, nu știam.

— De, nu zic că mi-ar fi cerut bani bietu doctor Strelicescu, dar mi-era rușine ; măcar trăsura și medicamentele să i le plătesc.

Tot vorbind și pășind agale și cu opriri dese, au ajuns în dreptul bodegii „La bufniță".

— Am onoare, domnule secretar ! Nu mă onorați, astăzi ? Patronul se dă în lături, din ușă ca să le facă loc.

— Ce zici, cucoane Tase ? Un pahar de bere numai... are tîlharul ăsta o bere... și rece, de-ți trosnesc măselele !

— Cu plăcere... mulțumesc.

Patronul i-a așezat la o masă mai retrasă și așteaptă comanda.

— Eu zic să ne facă un grătar amestecat : un vîrfuleț de mușchi, un rinichi...

— Să mă ierți, dar nu pot... sînt oprit de doctor.

— Un dumicat în sînge, bre omule !

— Zău, nu pot !... Nu te supăra, dar nu mi-i permis... fiece bucățică de carne e otravă pentru mine !

— Atunci, să ne facă o salată de roșii ?

— Așa ceva, da... merge.

— Pun și cîteva felioare de telemea ? întreabă respectuos patronul.

— Sigur, cu telemea, cu ouă răscoapte...

— Lăsați atunci pe mine, cucoane.

— Să te văd, banditule !

După ce-au rămas singuri :

— Da' de ce n-ai venit alaltăieri la începerea repetițiilor ?

— Să-ți spun chiar drept ?

— Asta și vreau !

— N-am venit fiindcă n-am fost invitat.

— Exclus ! Eu, cu mîna mea, am scris invitația și tot eu am dat-o curierului.

— Pe onoarea mea că n-am primit nimic ! Mă crezi acum ?

— Firește că te cred ! Cu mîna mea am pus : strada Jianu, numă...

— Apăi nu mai stau pe Jianu.

— De cînd te-ai mutat, frățioare ?!

— De la Sfîntu Gheorghe... Chiria era prea mare, casa avea nevoie de reparații capitale...

— N-ai stat de vorbă cu proprietarul ?

— Degeaba ! Un cui n-a mai vrut să bată, ca să ne silească să ne mutăm.

— Atunci să știi că de-aici vine toată încurcătura : tîmpitul de curier ți-a lăsat invitația la adresa veche... pun capul jos c-așa e !... Am să cercetez totuși personal.

— Nu-ți mai face sînge rău... Eu, că am acum explicația, nu mai sînt nici amărît, nici jignit.

Cu noua minciună, ticluită prompt, Caludescu, a scăpat de la strîmtoare. Socotind că e momentul potrivit spre a-și pune în aplicare un plan studiat mai demult, îl întrebă, așa, într-o doară :

— De ce nu-ți scrii amintirile din teatru, nene Tase ? Ce de material ai fi avînd dumneata !

— Trebuie condei, nu glumă, domnule secretar... și pe urmă, cine le-ar tipări în criza de azi ?

— Iaca, eu aș vedea o soluție.

— Care, mă rog ?!

— Să-mi povestești mie, cînd ai avea chef... așa, cum ți-o trece prin minte. Eu notez pe hîrtie, iar acasă fac regulă în notițe. La urmă, l-oi chema pe Mălureanu de la *Mișcarea* pentru revederea materialului, și cartea-i gata ! Ce zici ?

— Ce să zic ? În felul ăsta ar merge, cred... dar cu tiparul ce facem ? Aici i-aici !

— Ce te privește pe dumneata ? Avem fonduri suficiente la teatru, așa că se poate căpăta un ajutor.

— Da' s-o vinde oare cartea ?

— Tot în seama mea rămîne și desfacerea.

— De, să nu-ți prea faci iluzii, dragule !

— Eu îs om de țifre, nene Tase... eu nu merg decît pe lucru calculat. O pildă numai : sînt bun prieten cu inspectorul-șef școlar ; știi dumneata că dacă-i dau un 10%, desface sigur 1.000 de bucăți la școlile din regiune ?

— Atunci, noroc să dea Dumnezeu, și bate colea palma !

— Noroc și ceasul ăl bun, cucoane Tase ! De cînd ai vrea să-ncepem lucrul ?

— De cînd vrei dumneata... eu-s gata oricînd.

— Azi e joi, parcă... de luni ce vine. Ce zici ?

— Înțeleși. Pe copertă ne trecem amîndoi, nu ?

— Cum, amîndoi ?! Amintirile dumitale și semnez și eu ?... Cam cum ar veni una ca asta ?

— Atunci, o prefață măcar, în care să-ți mulțumesc.

— Nici o prefață... nu-și are rost, crede-mă. Ce ispravă am făcut, în definitiv, dacă am pus cîteva virgule ori un punct, două ?

— Nici cîștigul, juma și juma ?

— Nu e drept !... Dă-mi și mie acolo, un 15, 20%... e suficient... prea suficient !

— De n-ar fi boala asta, n-aș pretinde o centimă măcar ! Pe viața mea ? Aș fi visat eu vreodată, domnule, să-mi tipăresc amintirile ? Prin urmare, te rog să accepți juma și juma !

— Ei, asta !

— Te rog din suflet ! Altminteri, nu mă-nvoiesc... pe ce am mai scump ți-o spun !

— Bine, fie cum vrei dumneata. Dar să știi că-mi calc pe inimă !

— Ba s-o faci cu inimă ușoară !

Fiindcă tocmai sosise castronul cu salată și halbele, se servesc, ciocnesc, și printr-o nouă urare întăresc definitiv înțelegerea făcută.

După ce s-au servit și a doua oară și au cam ostenit :

— Cum a fost cu scoicile celea, nene Tase ?

— Care scoici, bre ?!

— Cînd ai jucat dumneata prin Bulgaria, îmi pare.

— A, da ! și o undă de zîmbet îi pune lumină în ochi și-i pungește fața.

— Eram la Rusciuc în vara ceea... 91, 92, cred... am eu însemnat. Încercasem noi în țară, într-un loc, două, trei... prost, da' prost ! Văzînd așa, ne-am pus nădejdea-n cui și ne-am hotărît s-o înșirăm iar de-a lungul Dunării.

— În românește, jucați ?

— Sigur, dragule !

— Și înțelegeau bulgarii ?

— Mulți înțelegeau.

— I-auzi, domnule !

— Jucăm noi într-o grădină de vară : o seară, două... patru... ioc lume ! Bani de întors nu mai aveam ; de cerut în oraș ne era rușine. Ce ne gîndim atunci ? Să expediem femeile și pe unul Gligori Macovescu, că era mai bătrîn și bolnăvicios, iar eu cu Ifrim — a și murit în anul cela — și cu Tănăsescu...

— Societarul de la Iași ?

— El, da. Noi trei și cu bagajul trupei să rămînem zălog. Hangiul s-a-nvoit. Trece o zi, trec două, se încheie săptămîna... nici bani de drum, nici tu veste din țară. În timpul ăsta, datoria la han creștea.

Văzînd hangiul că nici pomeneală de primit bani, ne oprește într-o bună zi bruma de lucruri ce aveam,

ne spurcă, ne înjură şi ne face vînt în stradă. Din ziua ceea a început mizeria pentru noi — dar mizerie, nu glumă !

La han aveam, de bine, de rău, o cameră cu un pat şi dreptul, fiecare, la un fel de mîncare şi-un sfert de pîine la prînz şi seara.

— Dar ce-i cu scoicile, că nu-mi aduc aminte ?

— Iac-ajung : la urmă de tot, văzînd noi că nu mai e chip şi nu e, ne-am apucat să prindem scoici cu piciorul — aşa cum văzusem că fac puii de bulgari.

— Ţi, ţi, ţi !

— Seara — că numai seara mîncam — ne strecuram în ograda hanului şi ne rugam de-o babă care ajuta la bucătărie să ni le fiarbă. Tot baba ceea ne da, de la dînsa, un praf de sare, o ceşcuţă de oţet şi cîteodată şi o bucăţică de pîine uscată. De cele mai multe ori am mîncat scoicile fără pîine. Uite aşa am dus-o vreo zece-douăsprezece zile, tot aşteptînd bani din ţară, căci între timp primisem scrisori prin care eram înştiinţaţi că banii urmează.

— De dormit, unde dormeaţi ?

— Cînd era vreme frumoasă, afară ; cînd ploua, în grajdul hanului.

— Şi cum v-aţi întors în ţară ?

— Ne-am rugat de-un barcagiu, şi ne-a trecut într-o seară la Giurgiu... de milă, că n-am avut ce-i da.

— Ce vremuri, ce vremuri, coane Tase !

— Iac-aşa am dus-o noi, bătrînii, nu ca domnişorii de azi : angajament la absolvirea Conservatorului, leafă bună, ajutoare de tot soiul, aventuri galante în lumea bună...

— Cronici, interviuri...

— Da, nici vorbă... uitai să le-nşir.

— Cîţi ani de teatru ai avut, nene Tase ?

— Apăi, dragul meu, acum trei ani, cînd m-ați pensionat, împlinisem 47.

— Frumos, foarte frumos !

— Frumos o fi, nu zic ba, da' cînd cauți bine, cu ce m-am ales ? Boală, sărăcie lucie...

— Apropo, maestre — aici Caludescu atacă de-a dreptul, intrînd în partea a doua a planului — de ce n-ai dat și dumneata o reprezentație de adio ? Îți aducea sigur cîteva mii de lei și aveai, după atîta zbucium și privațiuni, un prilej de regală satisfacție !

— M-am gîndit și eu — cum să nu mă gîndesc ? — am cerut chiar, dar nu s-a putut.

— Nu pricep, să mă tai ! De ce nu s-a putut ? Era doar dreptul dumitale, nu ?

— E o poveste lungă și plicticoasă... în două vorbe : m-au lucrat onorații mei colegi la director și lucrurile au rămas baltă.

— De ce n-ai venit și la mine, domnule ? Doar oi fi avînd și eu un pic de putere în teatrul ăsta, în care salahoresc dinainte de război !

— Știu, știu că ai, dragule !... Nu mi-oi ierta toată viața greșeala asta !

Caludescu face semn cu capul — mai mult din sprîncene ; băiatul se apropie și ia halbele ca să le umple pentru a treia oară.

— Poate s-ar mai drege busuiocul... să-ncercăm, ce zici dumneata ?

— Ei, unde-ar da Dumnezeu !... Dar nu cred... nu mai cred !

— Lasă-mă pe mine să acționez... mîine de dimineață chiar am să sondez pe director.

— N-aș ști cum să-ți mulțumesc... cum să te răsplătesc pentr-o pomană ca asta !

— Te rog să lași totul pe seama mea !

— Din parte-mi ai mînă liberă. Fă cum crezi, numai s-ajungem la capăt. Pentru osteneala dumitale, care trebuie recompensată cu vîrf şi îndesat, eu-s gata să cedez jumătate din cîştigul net.

— Nu aşa, nu !... Ştii bine că nu-mi place să-mi însuşesc din dreptul altuia. Ce ţi se cuvine, e al dumitale tot ; ce mi se cuvine, pentru osteneală şi risc — dar numai ce mi se cuvine — primesc. Primesc, fiindcă-i dreptul meu ăsta.

— Eu te rog, te rog ca pe copilul meu să primeşti 50% din cîştigul net ! Ia gîndeşte-te bine, dragă domnule Caludescu : reprezentaţia asta i-adevărată mană pentru mine... şi încă picată aşa, din senin !

— Ai de gînd să ne tocmim ca la carte, cucoane Tase ?

— Te rog, nu te supăra ! Zi dumneata singur : cum vezi o-mpărţeală dreaptă ? O-mpărţeală care să te mulţumească pe deplin.

— Ei, aşa te vreau ! După ce rotunjim socotelile, atunci mă pot pronunţa care-ar fi cota mea. Făgăduieşte-mi, însă, că n-ai să faci discuţie inutilă.

— Nici cîrc nu mai zic... pe onoare !

— Bine-atunci.

— Ia pune, te rog, pe hîrtie !

— Stai niţeluş, frate : spune-mi mai întîi ce colegi — dar care să-ţi fie prieteni buni — ai la celelalte teatre naţionale ?

— Să-mi fie şi prieteni ?

— Prieteni sinceri... de nădejde !

— Prieteni pe care să mă bizui n-aş avea decît pe Demetriad la Bucureşti şi pe Tănăsescu la Iaşi. Tănăsescu e chiar de-o seamă cu mine... Demetriad, cu patrucinci ani mai tînăr.

— Crezi că dacă i-ai ruga, ar juca atunci cu dumneata ? E vorba de-o seară numai.

— Vin, vin amîndoi !

— Domol, nu te pripi !

— De ăștia doi sînt sigur ca de mine ! Garantez, domnule secretar !

— Perfect atunci ! Cam ce-ai vrea să joci, nene Pandelescule ? Contează că ai să ai în distribuție și pe Demetriad, și pe Tănăsescu.

— Să zicem... să zicem... *Regele Lear*. Ar merge, oare ?

— De minune ! Mare creație ai avut dumneata în tragedia asta !

— N-o fi cumva prea lungă piesa ?

— Dacă veți găsi că e cazul, puteți tăia cîteva tablouri. Sala o vei avea gratis... cu luminat, cu încălzit...

— Așa s-ar și cuveni, cred.

— Nici nu-ncape discuție, cucoane ! Ia să vedem, acum, cam ce s-ar putea încasa.

Caludescu cere creion și hîrtie, apoi începe socoteala :

— Patru avanscene a 1.200, 4.800... 38 benoare a 800 lei...

— Cum 38 de benoare ?!

— Benoarele și lojiile le pun cu același preț.

— Păi de ce așa ?!

— Ascultă colea : dacă X mă-ntreabă ce bilet a cumpărat Y, și eu îi răspund că benoar, iar el îmi cere tot benoar, dar benoare nu mai am, să nu cumpere adică de fel bilet ?

— Ai dreptate !

— Las' pe mine, nene Tase... știu eu cum trebuie procedat.

— N-o fi însă cam exagerat 800 de lei ?

— La o reprezentaţie de gală ?! Fugi de-aici, domnule ! Ce, vrei să ne devalorizăm singuri ?

— Dar dacă nu s-or plasa toate biletele ?

— Ce te doare capul pe dumneata ? Eu răspund de plasarea biletelor.

Caludescu aşterne cifre, adună, taie, reface calculele. În timpul acesta, Tase Pandelescu, moleşit de bătutură, dar cu gîndul sprinten încă, s-a lăsat pe speteaza scaunului, priveşte ţintă în tavan, joacă degetele pe genunchi şi mişcă des din buze. Vorbeşte singur, ori le frămîntă, ca să-şi descarce un prisos de energie ? N-ar putea-o spune nici Caludescu, care de două ori s-a oprit din calculat şi l-a spionat pe sub gene.

— Ştii cam la cît s-ar urca încasările ?

— Ştiu, dacă mi-ai spune.

— La circa 70.000.

— Zău ?! Serios vorbeşti ?

— Pe parola mea !

— 70.000, ai zis ?!

— Da, 70... poate şi peste 70.

— De te-ar auzi Dumnezeu sfîntul !

Cearcă să se ridice, renunţă, dar se închină evlavios.

— Acum, mai departe : pe lîngă reţetă, vei primi şi un dar din partea teatrului... bani, sau un cadou oarecare.

— Orice-o fi e bine venit !

— Celelalte teatre naţionale au să-ţi facă şi ele cadouri.

— Cu criza de-acum, crezi ?

— Mai e vorbă ?! Nu ştii că e tradiţie în materia asta ? Trebuie să intervin apoi, cu directorul, la primar, ca să-ţi dăruiască un loc de casă.

— Loc de casă ?!

— Loc de casă, da. Nu i s-a dat acum cinci ani lui Pîrvu ?

— Ei nu, zău, că se-nvîrte camera cu mine !

— Numai cu locul, însă, ce-ai să faci ? Trebuie să ne gîndim serios cum ţi-ai putea ridica o căscioară, ca să-ţi odihneşti bătrîneţele.

— La aşa ceva n-aş îndrăzni să mă gîndesc !

— Ba eu, unul, mă gîndesc serios... cred chiar că şi pipăi soluţia !

— Pentru casă ? Casa mea, domnule ?!

— A dumitale, nene Tase, a dumitale !

Îl apasă uşor cu palmele pe umeri, de-l aşează la loc în scaun, apoi se aşează şi dînsul.

— Acum ascultă, te rog : planul ţi-l face gratuit frati-miu, arhitectul.

— Gratuit ?!

— Ăsta va fi cadoul lui pentru reprezentaţia dumitale de retragere. În ce priveşte banii, două soluţii am avea : sau îi luăm de la Banca Naţională — conu Radu, senatorul, ne poate fi de mare folos, că-i bun prieten cu guvernatorul...

— De unde pînă unde să-mi dea mie Banca Naţională ?!

— Dar lui Nicolaescu de la Bucureşti cum i-a dat 800.000 ? Ai ?

— I-a dat 800.000 ?!

— Să fii sănătos !... Ehei, ce ştii dumneata, cucoane Tase ? Sau îi luăm de la Casa de credit a corpului didactic. Acolo lucrează cumnată-miu, ca şef al Contenciosului.

— Mi-ar da mie, pensionar, casa ?

— Nu se caută dacă eşti pensionar... membru să fii... atît. Dumneata eşti membru ?

— Sînt, frate, sînt ! Şi încă de mult !

— E lucru lămurit atunci. Eu aş ţine ca tot de la Banca Naţională să-i luăm.

— De ce de-acolo ?

— Fiindcă ți-i dă cu 1%.

— 1% numai ?!

— Unu, domnule... lege !

— Să văz banii-n palmă, și tot nu m-aș convinge... pe viața mea ! Dă din cap și oftează.

Caludescu, ca s-o scurteze odată :

— Acum, ia să vedem ce cheltuieli aș avea eu.

— Așa da, așa te vreau !

— Un pic de „pasiență", cum ar zice cucoana Mia. Va trebui, mai întîi și mai întîi, să dau o masă „di granda" membrilor din comitet, ca să-i avem de partea noastră.

— Foarte bine te-ai gîndit !

— Apoi, cîte-o hîrtie de 500 de fiecare gazetar (îi numește și-i numără pe degetele de la stînga) ; opt cu toții, 4.000 prin urmare. Va trebui să-l pun pe Mălureanu să scoată un număr special : cu clișee, cu articole festive de la fruntașii din localitate, ceva amintiri de-ale dumitale etc. Asta înseamnă, pe puțin, 6—7.000 de lei.

— Pe puțin, zic și eu ! (Habar n-are, dar așa, să nu tacă.)

— În sfîrșit, ca să nu mai lungesc pomelnicul : să-mi dai, cucoane Tase, 25% din ce s-o încasa, ca să-mi rămînă și mie, acolo, un cinci mii întregi.

— E prea puțin... zău, măi băiete !

— Atît e drept... crede-mă pe mine !

— Măcar 40%, puică !

— Nici o centimă mai mult !

Înțelegerea s-a făcut în sfîrșit și a fost pecetluită cu pupături și cu un nou rînd de halbe. Tase Pandelescu a ținut cu orice preț să plătească el — și a plătit toată consumația. Pentru asta, a trebuit să schimbe o hîrtie de 500 — ultima, pe care o păstra printre recipise vechi, pentru vremuri de restriște. În schimb, Caludescu l-a

convins să accepte şi i-a plătit gazetele de seară şi trăsura. L-a expediat cu trăsura, văzîndu-l că e aproape trecut şi ca să scape cu un moment mai curînd, deoarece Pandelescu de-abia acum prinsese chef de vorbă.

Sergiu Caludescu a coborît pe Ungureni, fiindcă peaici scurtează mult din drum şi-i stradă mai puţin frecventată. Expeditiv, cum e, şi pe deasupra şi bine dispus, a descurcat şi încheiat socotelile în ce-l priveşte. Dacă încasările se cifrează la 80.000 înseamnă că-i rămîne 20, din care va avea de „debursat" maximum 4—5.000.

Locul de casă, dacă-i mai central, i-l cumpără el şi se apucă de clădit chiar din vară.

*

Caludescu ciocăneşte mai tărişor şi tuşeşte.

— Cine-i acolo ?

— Eu, domnule director.

— Caludescu ?

— Da, el.

— Intră, domnule !

Savin Petrescu îi întinde arătătorul de la stînga, iar cu dreapta îi face semn să nu-l deranjeze.

Cu şahul dinainte şi cu o carte de figuri alături, urmăreşte încordat dezlegarea unei probleme noi şi complicate. Caludescu a trebuit să stea în picioare şi să nu sufle o vorbă pînă a terminat directorul de verificat soluţia menţionată în tratat.

E om ca de 40 de ani, şi de meserie inginer-arhitect. Cum face politică mai demult, şi-i element ascultător şi activ, putea fi deputat — i s-a propus chiar. A preferat însă direcţia teatrului, ca unul ce-i afemeiat, doritor de reclamă, şi ca să nu-şi piardă timpul la Bucureşti, pierzînd astfel din clienţi.

— Ce vrei, Caludescule ?

— Am cîteva adrese pentru semnat.

În timp ce Petrescu citește pe sărite și semnează, secretarul aruncă o vorbă la întîmplare :

— Întîlnii ieri, domnule director, pe bietu Tase Pandelescu.

— Ei, cum se mai laudă moș Tase ?

— Prost, domnule director, prost !

— Nu-i dădurăm, frate, un ajutor de boală ?

— Da, i-ați dat, dar ce poate să-i ajungă lui 5.000 de lei ?

— Ei, dragul meu, să se mai chivernisească și dînsul. Ce, la noi se revarsă Nilul ? Să fie mulțumit cu ce i-am putut da !

— El e, sărmanul, dar nu-l iartă afurisita de boală. După cîte-am înțeles eu, ar trebui să plece negreșit la Viena.

— Ce să facă la Viena ?

— Să se caute mai serios. Reumatismul de care se vaită nu-mi miroase bine. Eu cred — să dea Dumnezeu să mă-nșel ! — că-i un început de paralizie.

— Taci, domnule !

— Da, da... sifilis netratat la timp ori tratat băbește. Desigur că doctorii îl îndeamnă să se ducă la Viena ca să-și facă un tratament cu malaria.

— Îmi pare rău de dînsul, dar n-am ce-i face... pune-te în locul meu și spune... te rog !

— Aveți dreptate, domnule director.

Și cînd a mai rămas numai o adresă de semnat :

— I s-a făcut și o mare nedreptate nenorocitului ăstuia !

— I-am făcut-o eu, domnule ?!

— Nu dumneavoastră, nu... fostul director.

— Așaa ?... Atunci, nu mă mir de loc ! Dar în ce constă nedreptatea ?

— Pandelescu avea şi el dreptul, pentru marele lui talent şi pentru cei 47 de ani cît a slujit teatrul românesc, la o reprezentaţie de adio.

— Sigur că avea dreptul !

— Sucitul ăla de Mateescu l-a refuzat cu brutalitate !

— L-a refuzat ?! N-am ştiut-o pînă acum.

— Da, domnule director... închipuiţi-vă !

— Piii !.. curios om — ca să nu-i zic altfel...

— Să nu mai vorbim de dînsul. Vedeţi, aşa se-ntîmplă cînd cei în drept nu deschid ochii ori nu vor să facă selecţie la numirea directorului. Dacă a comis individul trei poezioare pe cînd era student, ori a scris vreo două articolaşe într-o gazetă de provincie, tronc cu dînsul director la Teatrul Naţional !

Deşi lui Savin Petrescu îi convine, ba chiar îi fac plăcere aprecierile lui Caludescu, fiindcă izbesc într-un om pe care nu-l poate mistui şi pe care l-a înlocuit anul trecut la direcţia teatrului, socoti totuşi că e mai bine să închidă paranteza.

— S-ar mai putea oare repara nedreptatea asta ?

— Sigur că da ! Îi acordaţi, pur şi simplu, un spectacol pentru retragere.

— Aşa ?

— Nu ştiu însă dacă o mai accepta el.

— De ce, adică, n-ar primi ?

— Puţin l-a costat afrontul ce i s-a făcut acum trei ani ?... Nu ştiu, apoi, dacă boala i-ar îngădui să mai joace.

— Hm, te pomeneşti !

— Dar să trec peste considerentele astea : spectacol de adio, după trei ani de la retragerea din teatru, ar cam mirosi a pomană făcută de direcţie... Eu voi încerca, totuşi, să-l conving... poate să-mi reuşească... De ţinut, ţine mult la mine Pandelescu.

— Mă bizui atunci pe tine... fă cum știi, și convinge-l !

Petrescu insistă pentru convins, fiindcă a mirosit prilej de reclamă. Urmărise el în gazete, cu atenție și invidie, retragerile de la celelalte teatre naționale, și nu o dată oftase că la dînsul nu se putea aplica o astfel de rețetă. De abia la anul, unul dintre actori — talent de mîna a doua — împlinește 35 de ani de teatru — minimum cerut de regulament.

— Mîine de dimineață vă aduc răspunsul lui Pandelescu.

— Caută să fie afirmativ !

— Îmi voi da toată osteneala, vă rog să credeți, domnule director !

— Ia să schițăm noi, pentru orice eventualitate, un mic plan de lucru. Nu-i așa că va trebui invitat careva de la minister ?

— Desigur să trebuie ! Eu mă gîndesc la secretarul general... e nepot de soră cu domnul deputat Mărgineanu.

— Bine zici, frate ! E ca și făcut atunci. Invităm toate teatrele naționale, ori numai pe cel din București ?

— Bunînțeles că pe toate ! Au să ne trimită delegați și cadouri... așa-i uzul.

— Apropo : noi ce cadou să-i dăm ?

— De, să ne mai gîndim, domnule director... e lucru delicat.

— Un ceas de aur ?

— Nu, că are ceas frumos.

— O tabacheră cu iscăliturile noastre gravate ?

— Nu fumează, bietul de el.

— O statuetă de bronz, atunci ?... Ceva simbolic... șic !

— Mai bine bani gheață, ca să se poată duce omul să se caute.

— Bună idee ! Vreo 10.000 or fi suficient ?

— De... cam puțin.

— Puțin ?! Atunci cam cît crezi ?

— Vreo 20.000, aș zice eu.

— Bine, vom vedea. Trebuie făcută o largă publicitate retragerii. Și pentru mulțumirea lui sufletească, dar și ca s-avem public... sala trebuie să fie atunci arhiplină !

— Asta lăsați-o-n seama mea. Planul îl întocmesc cu Mălureanu și vi-l supun apoi spre aprobare.

— Numai să nu ne coste prea mult !

— Nu-l las eu să-și ia vînt. De altfel, posibilități bugetare avem... slavă Domnului !

— Nu așa : avem-avem ! Trebuie să-mi rămînă rezerve suficiente, pentru orice eventualitate. Știi că inspectorul Coculescu mi-a cerut 10.000 pentru vară-sa, care pleacă la Paris ?

— Ar trebui să-i dați, că are trecere mare în minister... întotdeauna i s-a dat — indiferent ce motiv a invocat.

— Ei vezi ? Nu trebuie, prin urmare, să ne hazardăm, ca să ne trezim într-o bună zi cu fondul epuizat. Mai m-am ars eu, de două ori, cu Mălureanu al dumitale... cred că n-ai uitat ?

— Domnule director, vă rog să lăsați toate în grija mea... n-o s-aveți neplăceri... garantez !

— Un loc de casă să-i dăm oare ?

— Desigur, desigur !... Vai de capul lui cum stă acum !

— Atunci să ne-abatem zilele astea pe la primărie, ca să-i vorbesc primarului. Cînd avem fixat comitetul ?

— Marți, la orele cinci.

— Să trecem în ședința de marți reprezentația lui Pandelescu.

— S-o trecem, domnule director, iar miercuri să ne prezentăm la domnul primar.

— Aprobat. Ai grijă de-l convinge pe Pandelescu !

— V-am făgăduit, păcatele mele !

*

În cabinetul primarului. De față, primarul, inginerul-șef al comunei, directorul și secretarul Teatrului Național.

— Cu ce-ți pot fi agreabil, Petrescule ?

— Nene Vică, am o chestie importantă.

— Mă sperii, măi băiete ! Mai poate zăbovi, dragă, raportul ăsta către Consiliul tehnic ? se adresează inginerului.

— Îi dăm drumul cu poșta de mîine, domnule primar.

— Atunci așteaptă nițeluș pînă isprăvesc cu simpaticul nostru director. Nu cumva ai ceva secret, Petrescule ?

— Nici un secret, nene Vică. Iată, pe scurt, ce m-aduce la dumneata : îl cunoști, cred, pe Tase Pandelescu...

— Actorul ?

— Da.

— Cine nu-l cunoaște, bre ? Voi, ăștia mai tineri, nu l-ați apucat în toată splendoarea lui... formidabil talent, domnule ! Să fi fost omul ăsta în altă țară, ori să fi avut măcar un pic de noroc !...

— Știi că-i bolnav și strîmtorat ?

— Nu știam că-i bolnav.

— Un reumatism generalizat.

— Un reumatism suspect, se amestecă în vorbă — respectuos ca ton și ținută — secretarul teatrului.

— Ce vrei să spui ?

— Probabil un sifilis netratat.

— Ai, ai, ai, bietul om ! Să-i dăm un ajutor, sărmanul de el !

— Nu pentru asta am venit eu, cucoane Vică.

— Spune-atunci, bre... te-ascult !

— Pandelescu, deşi retras acum trei ani, îşi va da abia în iarnă reprezentaţia de adio.

— O să poată juca ? Ziceţi că-i bolnav greu.

— Poate, poate ! I se făcuse o mare nedreptate, cucoane Vică. Şi regulamentul, şi uzul îi dau dreptul la o reprezentaţie de retragere.

— Bine c-ai dres tu lucrurile. Dar, în definitiv, care-i rolul meu în toată chestia asta ?

— Se obişnuieşte să se dea sărbătoritului diverse cadouri. Dacă e cazul, primăria îi dăruieşte loc de casă.

— Foarte bine !... Să-i dăm un loc de casă. Unde crezi, dragă, că s-ar putea da ? — se adresează către inginerul-şef.

— În cartierul demobilizaţilor, v-aş propune, domnule primar.

— Nu-i prea departe, măi băiatule ?

— E departe tare ! se grăbeşte să răspundă, în locul lui, directorul teatrului.

— Dacă-mi permiteţi şi mie — se amestecă Sergiu Caludescu — nu numai că e departe tare, dar e şi nesănătos... nici acum nu-s secate ca lumea bălţile din Ungureni... gara, apoi, la doi paşi : zgomot, fum de cărbune...

— Au dreptate băieţii. În altă parte n-ar fi chip ?

— Să-i dăm atunci în cartierul Morilor... e cartier nou, destul de înalt, sănătos...

— Fugi, măi, de-aici ! Înseamnă să sari din lac în puţ. Mai departe încă, lumină electrică nu, apă nu, tramvai nu. Să-i dăm undeva mai în centru.

— Dacă-mi permiteţi, domnule primar : eu v-aş face, respectuos, o propunere.

— Poftim, domnule Caludescu.

— Cel mai potrivit, după mine, ar fi colțul Măgurele, Sfînta Treime.

— Foarte bun ! exclamă directorul teatrului.

— Perfect, zic și eu ! Ce părere are însă inginerul ?

— Domnule primar, locul e într-adevăr central, suficient, prea suficient pentru o pereche de case...

— Ei ?

— ...dar... nu cred că se poate așa de ușor.

— De ce ?! Ce s-ar opune ?

— Ar fi, cred... unele piedici...

— Ce piedici, domnule ?

— Vi le spun eu dumneavoastră.

— Spune-acum, că nu mă feresc de dumnealor !

— Domnul consilier Stamate a pus de mult ochii pe colțul ăsta.

— Domnul Stamate să mă mai slăbească ! Pe vară, două luni în cap s-a plimbat în străinătate pe contul primăriei...

— Știu, domnule primar.

— Pe fiu-său, de un an îl țin în concediu, ca să-și dea doctoratul. Cred c-o să mai stea un an la Paris, și tot nu și-l trece !

— Toacă iar banii lui bietu nea Stamate !

— Dar și leafa de avocat clasa I-a la primărie... dacă nu mă-nșel cumva ?...

— De, asta așa e.

— Mai săptămîna trecută, nu-i cumpărai lui amicul Stamate tot finul pentru grajdurile primăriei ? Prin urmare, a se mai slăbi cu dragostea... scurt și cuprinzător ! Domnule director, ce mai la deal, la vale : ești mulțumit cu locul propus de Caludescu ?

— Mai mult decît mulțumit !

— Îl vei avea atunci... ai cuvîntul meu de onoare !

Pe drum, după ce Caludescu s-a fixat — va clădi cu etaj, și va lua chiria pe doi ani înainte ca să nu se împrumute — deschide iar vorba :

— Domnule director ?

— Da, dragă.

— Uitarăm ceva, azi de dimineață, cînd am fost la domnul deputat Mărgineanu.

— Ce naiba am uitat ?!

— O decorație pentru Pandelescu.

— Bine... asta-i ușor. Îmi faci mîine un raport, îl semnez și-l trimiți apoi doctorului Mirea.

— Pleacă la București zilele astea ?

— Mîine noapte. I-l lasă lui Mărgineanu la hotel, iar dînsul aranjează cu secretarul general. Bine că mi-ai adus aminte... făceam gafa !

Știrea cu reprezentația de adio a lui Pandelescu a fost bine primită în oraș. Noutăți, ca, de pildă : participarea secretarului general, a delegațiilor de la toate teatrele naționale, amănuntul că doi actori de mare talent, prieteni buni și camarazi din tinerețe cu sărbătoritul, vor juca în *Regele Lear* au stîrnit viu interes. Publicitatea, regizată cu meșteșug de gazetarul Mălureanu, a ținut la suprafață, în permanență, pentru opinia publică, evenimentul acesta.

Tase Pandelescu e tot în al nouălea cer. Și-a neglijat tratamentul medical și nu mai ține dietă. Sau că e la mijloc efectul tardiv al injecțiilor cu iod, sau poate numai buna lui dispoziție, dar rezultatul e că se simte destul de bine. Durerile îl mai încearcă, e drept, că doar e iarnă grea — deși ne găsim abia la începutul lui noiembrie — dar de mers, merge ușor, iar de îmbrăcat, se

îmbracă acum singur. Toată ziulica e în oraș; discută cu cunoscuți, asistă la repetiții ori colindă pe unde nu ți-ar da în gînd — ca să plaseze din bilete.

A socotit de datoria lui să-l ușureze pe Caludescu, care s-a dovedit de rîndul acesta săritor, priceput și inimă generoasă. De aceea a cerut cu insistență jumătate din numărul biletelor, și ține să le plaseze pe toate, într-o săptămînă numai. Degeaba i-au tot suflat unul și altul, la ureche, să nu se încreadă orbește în Caludescu, căci trebuie să aibă el vreun interes — și nu dintre cele mărunte — de se mișcă așa cum se mișcă. Încrederea, stima și afecțiunea lui Pandelescu sporeau, parcă, pe măsură ce bănuielile celorlalți căutau să-l pună în gardă.

Lumea actorilor e împărțită pe chestia reprezentației de adio. Unii dintre tineri, cu toată cascada de articole, informații și notițe ce apar de vreo lună, sînt sau fac pe indiferenții. Cîțiva, entuziaști de felul lor, și cum sînt și distribuiți în piesă, așteaptă cu înfrigurare evenimentul.

Actorii cu greutate — „bătrînii" mai bine zis — se prezintă, de asemenea, împărțiți. Unii văd cu ochi buni și fac atmosferă favorabilă în jurul acestei reprezentații de adio. Sînt dintre cei, care, peste cîțiva ani, cînd vor împlini 35 de ani de teatru, îi va ajunge rîndul. Vreo doi se bucură sincer. Cu sufletul mai puțin tăbăcit — deși încercați cu vîrf și îndesat — se bucură sincer, amintindu-și de nenumăratele creații ale lui Pandelescu, și totodată de viața lui zbuciumată și plină de lipsuri.

În sfîrșit, mai e „Sfînta Treime", care nu se poate împăca, și deci nu admite astfel de proporții pentru acest eveniment. Amintiri mai vechi și calcule de viitor; invidie care roade, necaz care cătrănește sufletul.

Sînt și mai porniți, de cînd încercările făcute pentru a diminua importanța sărbătoririi lui Pandelescu au dat — aproape toate — greș.

*

Două zile au mai rămas pînă la reprezentația de adio a societarului pensionar Tase Pandelescu. Nae Russu, căpetenia spirituală a „Sfintei Treimi", care, fie în tovărășie cu Caludescu, fie lucrînd pe cont propriu, a tras numai foloase de la teatru, și-a invitat tovarășii la un „grătar" și un „pelinaș".

— Noroc, frate Nae !

— Ceasul ăl bun !

— Să dea Dumnezeu !

Și Nae Russu golește paharul din două înghițituri smucite, apoi plescăie din buze — semn că-i mulțumit.

— Bun pelin, măi băiete ! Ce zici, Demetriene ?

— Totdeauna nea Nae a avut băuturi de prima calitate !

— Știi că tîlharul de Caludescu a cam simțit că ai un dinte împotriva lui ?

— Las', că i-o plătesc eu cînd mi-o veni bine! Apăi e de admis, domnilor, să nu mă pună și pe mine în curent cu chestia Pandelescu ?

— Ai dreptate, măi băiete !

— De trei ori, în lipsa mea, a fost adusă în comitet ! Întîi, cînd s-a aprobat reprezentația ; a doua oară, cînd s-a fixat suma de 20.000 cadou din partea teatrului, iar a treia oară, cînd s-a stabilit lista invitaților.

— I-a fost frică ; știa el că ai fi luat poziție.

— Prost, de trei ori prost, dacă și-a făcut astfel de socoteli ! Credea că sînt așa de neghiob să mă opun, cînd directorul era pentru, iar dumnealui lucrase pe toți

membrii din comitet ? A, că aș fi pus piciorul în prag, și aș fi reușit să reduc proporțiile mascaradei ăștea, e cu totul altceva ! Dar de-aci și pînă la a mă opune, de plano, mai va !

— Care sînt ultimile noutăți ?

— Sosesc delegați de la toate teatrele naționale.

— Taci, frate ! Adică scrisorile noastre n-au avut nici un efect ?

— Ceva-ceva tot au avut... vor fi delegații restrînse și formate numai din stagiari.

— Nici un societar ?!

— Absolut nici unul ! Pare-se că nu va veni nici Tănăsescu de la Iași.

— Asta da, asta e o lovitură ! Ce se fac atunci dumnealor ? Reclamă deșănțată, afișe lipite, biletele vîndute...

— Au trimis de două ori la mine, ca să vin și diseară să repet... pentru orice eventualitate... Au trimis însă și telegrame disperate la Iași.

— Și tu ce faci, măi Năică ? Te duci adică ?

— La început eram hotărît să nu mă duc... să mă fac bolnav ori să refuz pur și simplu. Tot eu mi-am zis însă : nu e diplomatic — și nu e. Am să mă duc, repet frumușel, iar la spectacol le ratez eu succesul dumnealor ! O bîlbîială, o replică uitată, o intrare greșită...

— Bună lovitură !

— Bravo, nene Nae !

— Secretarul general nu vine... îl va înlocui însă directorul general.

— Bine era dacă nu venea nici ăsta.

— Evident, dar dispoziția secretarului e categorică.

— Aduce și decorația ?

— Le aduce, nu aduce.

— Cum, le aduce ?! Nu i s-a dat numai „Bărbăție și credință“ ?

— Alaltăieri s-a semnat decretul și pentru „Meritul cultural“ clasa-ntîia.

— Clasa întîia ?!

— Da, clasa-ntîia. Închipuiți-vă !

— Ți, ți, ți !

— Mă, mă, mă !

— Am în gînd un plan, și-aș vrea să știu dacă-l împărtășiți și voi.

— S-auzim, iubitule.

— Spune.

— Cred că și voi sînteți de părere c-a luat proporții de-a dreptul scandaloase reprezentația lui Pandelescu ?

— Curată bătaie de joc !

— Absolut !

— Bine, nene, mi-am zis : e om bolnav bietul Pandelescu, perfect ; a fost el, la vremea lui, și-un actor înzestrat, nu zic ba, dar nu un colos, cum vor dumnealor să-l scoată... un fel de geniu neînțeles de o parte din contemporani, urmărit și năpăstuit de cei ce s-au temut de dînsul !

— Logică observație !

— Și eu sînt de acord... pe toată linia !

— De cîte creații, dar creații propriu-zise, am putea vorbi ? De două, trei... maximumu patru !

— Zi șase, zi opt...

— Dar de ce să zici, dacă nu-s ? Și nu-s, chiar de le-ați căuta cu lumînarea !

— Apoi, un om fără școală, domnule... fără pic de carte !

— De-abia știe să se iscălească !

— Care n-a ieșit din țară o dată măcar !

— Cum ar trebui să fii sărbătorit dumneata, la anu, cînd împlinești 35 de ani de muncă titanică ?... Dumneata, care ești licențiat în drept, care-ai făcut un semestru întreg la Conservatorul din Paris, care-ai urmat cursuri de perfecționare la cel din Viena !

— Care citește, care scrie, care dă o raită, mai în fiecare an, prin străinătate !

— Nu e vorba acum de mine, măi băieți.

— Dar e justă observația lui, ori nu ?

— E justă, firește... da' să continuu. Trebuie, m-am gîndit eu, să diminuăm cu orice preț proporțiile mascaradei ăștei a. Dacă izbutim să introducem un element comic, am reușit singur să-i reducem proporțiile. Nu știu dacă am fost destul de clar ?

— Ingenioasă idee !

— Cum ar fi însă de procedat ?

— Voi știți că directorul general e un afemeiat de n-are pereche. Cu Miculeasca a trăit mai bine de trei luni — și i-a plăcut zvîrluga asta.

— De Miculeasca noastră e vorba ?

— Da, frate, da ! El i-a dat premiul întîi la absolvirea Conservatorului.

— Tot după urma lui o fi angajată la noi ?

— Tot, da. Miculeasca, după cum știți, ține mult să fie avansată societară. Ea s-a convins acum că fără ajutorul meu nu poate pupa curînd gradul. Cînd a venit ieri să mă roage din nou, i-am spus-o net : „Se face, fată hăi, dacă-mi faci și tu mie un mic serviciu".

— O fi destul de discretă, curvișt ina ?

— Garantez ! Doar n-o pun la încercare pentru prima dată ! I-am spus textual : „Mîine, la 11, sosește cu acceleratul directorul general ; masa o ia la directorul nostru"...

— Aud că s-au lansat vreo douăzeci de invitaţii ; nici un actor însă... Frumos, foarte frumos !

— Da, domnule ! Tot opera lui Caludescu e şi asta. Dar să continui. „Cînd s-o-ntoarce de la dejun, să te găsească negreşit în holul hotelului. Urci în camera lui, te mai culci o dată cu porcul ăsta"...

— Unde-a mers mia, merge şi suta ! Ha, ha, ha !

— ...şi faci pe dracul în patru, de-i furi discursul — el, cum ştiţi, citeşte întotdeauna...

— Perfect !

— ...precum şi decoraţiile aduse pentru Pandelescu — bineînţeles, fără cutii.

— Dar dacă o simte cînd manevrează ?

— Nici o grijă ! Sacrific din colecţia mea două sticle de Cotnari... se dă în vînt după vinul ăsta, şi nu ţine la băutură.

— Eşti dat dracului, măi !

— Bravo, nene Nae... bravo !

Rîd cu toţii ; voia bună li s-a-ntors. Paharele se golesc şi se umplu de cîteva ori la rînd.

— Ai aflat ce cadouri au votat celelalte teatre ?

— Iaşul, un stilou şi-o tabacheră ; toate celelalte, bani.

— Asta, cu siguranţă, la sugestiile lui Caludescu !

— Nici vorbă !

— Rămîne el cu vreo 10.000 din afacerea asta... poate şi mai mult.

— Cu vreo 20.000 după socotelile mele ! Ieri, la aperitive, Pandelescu, care se ciupise bine de rîndul ăsta, ne-a spus drept că învoiala e făcută pe 25%, nu pe 10, cum lansase la-nceput, damblagiul.

— Mare şnapan e Caludescu !

— Pînă cînd o să mulgă ăsta, domnule, teatrul nostru ?

— Pînă ne-om sătura de-a mai fi nişte neghiobi.

— Ei, ce naiba-am putea face ?

— Cînd are atîtea proptele la București !... Pe unul îl ține cu subvenție lunară, altuia îi trimite polobocelul cu vin...

— Am putea, totuși, dacă am fi solidari.

— Bine, să zicem c-am fi.

— Ușor de zis... noi, și solidari... aida-de ! Cam pe cîte cucoane poți conta, domnule Tisescu ? Pe cîți din filfizonii ăștia, plini de fumuri, dar fără pic de talent ? Spune, te rog !

— Are dreptate !

— Știu bine că are, dar eu pun o ipoteză. Poftim... să presupunem că sîntem solidari...

— Toți ?!

— Nu toți... e imposibil așa ceva... dar nici nu e nevoie, cred. Majoritatea e suficient.

— Dacă am majoritatea-n buzunar, eu mă fac forte să-l aduc în anchetă pe inspectorul general Eftimescu. Ne ascultă, ne ia frumușel declarațiile, îi strecor la plecare un plic cu vreo cincisprezece cearșafe noi-nouțe, și-i taie capul lui Caludescu, cum mă vezi și te văd !

— Pramatia de Eftimescu e-n stare să ne spună lui Caludescu, iar ăsta, dacă-i dă — și-i dă cu siguranță un 20.000 — rămînem iar de căruță !

— Mai întîi : Eftimescu are de plătit o poliță veche lui Caludescu, iar de cînd cumnată-su e secretar general i s-au urcat mult acțiunile.

— Știm asta.

— Apoi ancheta o cer în vară, cînd Caludescu e plecat la băi.

— Cum o să fie atunci interogat ?!

— I se trimit, în scris, întrebările, iar dumnealui răspunde tot în scris... pură formalitate.

— Așa, da... bun... admit !

— Dar dacă se repede încoace ?

— Nu-şi lasă el noua amantă singură, cîteva zile, în Vatra-Dornei. Acolo a obţinut dumneaei, gratuit, cameră şi tratament medical.

— Şi nici Eftimescu nu-i obligat să-şi aştepte aici „superiorul".

Cei trei „fraţi de cruce" au continuat sfatul, dar şi băuturica.

*

Diseară are loc reprezentaţia. Patru trecute. Nae Russu se ridică într-un cot, clipeşte des, se scarpină cu stînga în creştetul capului, apoi trage cu urechea.

Bate cineva — şi destul de tărişor ; prin urmare, nu visase.

Îşi trage încet picioarele ca să nu trezească motanul, fereşte, în ultimul moment, măsuţa pe care se află ceşcuţa cu cafeaua nebăută, se apropie de uşă şi se uită printr-o destrămătură a perdelei. E Dudu. Russu înjură printre dinţi, deschide şi se cuibăreşte la loc în pat. Dudu Neculcea, fecior — singurul la părinţi — de preot cu stare, e de un şi jumătate „în pensiune" la societarul Nae Russu, care-l prepară pentru conservator. Vorba vine că-l prepară — doar de făcut, face figuraţie mai în fiecare seară ; încolo, e un adevărat cal de saca. Dudu e toată ziulica pe drumuri : duce un bilet, aduce un răspuns, trage cu urechea la bîrfeala din teatru, e mînat după tîrguieli la celălalt capăt al oraşului, unde Russu a descoperit pastramă fragedă, un vin cu buchet ales, lemne ieftine... Dar ce nu poate descoperi, în oraş, unul ca Nae Russu ?

— Veşti bune ?

— Mde... nu tocmai...

— A venit directorul general ?

— Venit, da.

— S-a dus Miculeasca la hotel ?

— S-a dus, săraca.

— Bravo ! Dar de ce-o compătimești mătăluță ?... Poate crezi că-i fată mare ?

— S-a dus, dar degeaba...

— Cum degeaba, măi ?!

— Domnu director general a tras de-a dreptu la domn director al nostru.

— Cum se poate ?! Și ce face acum ?

— Doarme, că s-a-mbătat.

— Unde doarme, mă ?

— Acasă la domn director.

— Bătu-te-ar Dumnezeu să te bată de tont !

Dudu Neculcea tace ; Nae Russu tace, dar pufnește înciudat.

— De la Iași veniră careva ?

— Directorul teatrului și doi societari.

— Chiar directorul ?!

— Da, și cu cucoana dumnealui.

— Ptiu, fire-ai al dracului ! Și scuipă spre Duduleț cu cărbunele găsit în cafea, pe care l-a tot plimbat cu limba dintr-o parte într-alta, pînă s-a încredințat că e cărbune, nu gînganie.

— Demetriad a venit ?

— Da... cu „simplonul"... acum sînt în repetiție.

— Altul n-a mai venit ? Lua-v-ar dracu pe toți !

— Cu domn director general au venit și trei gazetari din București.

— Poftim !

Neculcea, care n-are pesemne de lucru :

— Mi-a spus Crețu, de la registratură, că domnul secretar a primit o comandă de una mie bucăți pentru Casa școalelor.

— O mie, de ce ?!

— De „amintiri" de-a dumnealor. Spunea Gigi Mălureanu că de Paşti cartea o să fie în librării...

— Ieşi, cobea dracului !... Ieşi !

Se apleacă, înşfacă gheata, şi dacă Duduleţ nu închidea uşa la timp, cu siguranţă că de rîndul acesta ar fi făcut cunoştinţă mai de-aproape cu bocancul maestrului Russu.

— Stai, nu pleca, javră !

Băiatul se uită prin destrămătura perdelei şi, văzîndu-l că a săltat motanul pe genunchi şi-l mîngîie, se apropie liniştit.

— Caută în buzunarul de la pantalonii mei şi ia doi poli !

— Luai.

— Numai doi să fi luat ?

— Numai.

— Suie-te într-o trăsură, şi din pămînt, din iarbă verde să mi-l scoţi pe şeful eletcrician !... Vezi că poate-o fi chiar la teatru.

— La teatru nu-i... e numai Gore la repetiţie.

— Te-ai întors, ori nu ?

— Uşor îi a comanda ! şi trage uşa repede şi cu putere.

— Gura !... Gura, mocofane !

Nae Russu, om încercat şi calculat, a contat şi pe întorsătura asta ; de aceea, urmează să-şi pună acum în aplicare cealaltă soluţie.

*

Sala, arhiplină. Lume aleasă ; autorităţile în păr. Cucoanele poartă toalete grele ; domnii, smoching ori jachetă. Primarul şi medicul judeţului au venit în frac.

E cu atît mai surprinzătoare ţinuta participanţilor, cu cît, de la o vreme, se luase prostul obicei ca la premiere să se vină tot în haine de stradă. Criza pe de-o parte, tradiţia slabă pentru un teatru provincial, pe de altă parte. Actele întîi şi doi au fost jucate magistral. După al doilea, s-au aprins toate luminile în sală, şi după o pauză scurtă, şi fără să mai sune gongul, s-a ridicat cortina. Toţi actorii teatrului, delegaţiile, şefii autorităţilor, prezidenţii societăţilor culturale, gazetari etc. Ropot de aplauze, strigăte de „bravo“ ! Toată sala freamătă. Directorul teatrului se desprinde din grup şi începe să-şi citească discursul. E palid, respiraţia scurtă, iar mîinile îi tremură.

Liniştea se restabileşte încetul cu încetul. Nici o mişcare şi nici o şoaptă. Deodată, luminile se sting — şi în sală, şi pe scenă. Cineva, de la galerie probabil, strigă : „Foc !“ Un altul, tot de sus, întăreşte : Foc, foc, fugiţi !“

Ţipete şi învălmăşeală de nedescris. Sala se evacuează cu greu. Se dă vina pe femei şi pe copii, dar de vină sînt toţi. Ordinele şi sfaturile mai rău sporesc buimăceala. Pompierii — deşi postul e în vecinătate — au sosit, ca de obicei, cu întîrziere.

Cînd s-a aflat în sfîrşit că nu e foc, că totul fusese o farsă de prost-gust ori nălucire din partea vreunuia de la galerie, era prea tîrziu. Lumea, în bună parte, se împrăştiase ; atmosfera nu mai era prielnică nici pentru festivitatea începută, nici pentru continuarea spectacolului.

Discursurile au fost ţinute, totuşi, în sala „Minerva“, unde s-a dat banchetul. Tot atunci şi tot acolo i s-au înmînat lui Pandelescu decoraţiile şi darurile. Festivitatea s-a desfăşurat într-un tempo trenant şi într-o atmosferă aproape glacială. Mulţi dintre invitaţi au lipsit, şi mulţi nechemaţi le-au luat locul în ultimul moment.

În sală a fost frig, lumină insuficientă, iar masa s-a servit după o așteptare de aproape două ore, lumea venind, din pricina „bombei“ de la teatru, cu mult mai devreme decît fusese comandat banchetul.

De „bombă“ au știut : „frăția de cruce“, electricianul-șef al teatrului și Duduleț Neculcea. N-au suflat însă nici o vorbă, așa că cele două anchete făcute — una de directorul teatrului, iar alta de chestorul poliției — n-au dat nici un rezultat.

Dar nici ancheta pusă la cale împotriva lui Caludescu nu s-a putut face pe vară. Și nu s-a putut face, fiindcă secretarul-contabil a supravegheat personal clădirea ce-și toarnă pe locul luat cu te miri ce de la Pandelescu, renunțînd pentru prima oară de cînd e la teatru de-a mai pleca undeva — la băi, sau măcar la aer curat.

MAESTRUL

În vagon s-a făcut liniște acum. Lampa trage să moară. Huruitul roților, cînd se limpezește ca vuind de departe și dogit, cînd se toacă măcinîndu-se mărunt, în loc, ori țiuie strident și prelung, aci urcînd, aci coborînd brusc. Singur Ilie Farcaș n-a putut ațipi. Doarme și preoteasa, care-și duce copilul epileptic să-l arate la un profesor din București, dorm amîndoi „voiajorii", împăcați în sfîrșit ; doarme pînă și italianul care scoate măselele fără durere, pensulînd doar gingia cu o doctorie verzuie, lipicioasă și cu miros de clei.

Bolta cerului se arcuiește grea și întunecată ; stelele se deslușesc, cînd și cînd, răzlețite sau ca ciorchini — și asta numai dacă ai ochi buni și dacă nu se-mbulzesc prin dreptul ferestrelor scînteile de la mașină, ce se tot învolbură ca un nor năuc de licurici.

Și cum ar fi putut închide ochii Ilie Farcaș cînd mîine după amiază i se izbîndește pe de-a-ntregu visul ? Mîine, la orele șase, cunoscutul și temutul critic literar Ilarie Negureanu, îl va primi la dînsul acasă. Așa i-a răspuns la ultima lui scrisoare — scrisoare pe trei fețe, caligrafic scrisă și însoțită de patru mostre de poezie.

De cînd a cîștigat la „Tinerimea română" premiul întîi — era în clasa a șasea atunci — Farcaș s-a apucat să scrie versuri. A reușit, după un an și mai bine de în-

cercări, să-şi plaseze cîteva poezii prin gazete de provincie şi reviste de mîna a treia, iar de cînd Negureanu a binevoit să-i răspundă şi să-l îndemne chiar să scrie, e pe deplin încredinţat că are talent şi s-a aşternut serios pe scris.

Cum şi-a luat bacalaureatul — în iunie ce trecu — a rupt orice legătură cu foştii lui colegi. N-a mai ieşit din casă decît în zilele cînd avea ore de meditaţie ; încolo, pînă noaptea tîrziu, citiri zorite, pe nealese, şi file de caiet înnegrite. Foştii lui camarazi zadarnic s-au tot trudit să-l urnească la vreun chef ori la bătălie cu flori de la grădina publică. De la un timp, s-au plictisit şi l-au lăsat în pace.

Numai din meditaţii — din meditaţiile de pe vară şi din cursul ultimilor doi ani — Farcaş a izbutit să-şi facă un costum de haine negre, să-şi cumpere o pereche de pantofi de lac şi o imitaţie de borsalină gri. I-au mai rămas, încă, din economii, patru mii de lei, din care trage nădejde să trăiască prima lună. Banii îi sînt drămuiţi pînă la leu : camera, masa, spălatul, taxele de înscriere la litere şi filozofie.

Totul calculat după informaţiile pe care i le-a dat un văr de-al doilea, copist la Ministerul de Finanţe şi student în anul III la Litere.

Farcaş nu cunoaşte pe nimeni în Bucureşti — vărul lui e plecat în concediu — şi nu are nici o scrisoare de recomandaţie în buzunar ; îşi pune însă nădejdea, toată nădejdea, în maestrul Negureanu. Nu se poate — îşi tot zice el — să-l lase fără sprijin în bătaia vînturilor din capitală. Gîndul că mîine chiar va da ochi cu dînsul îl umple de bucurie, dar şi de teamă. Cum îl va primi oare ? Ce-l va întreba ? Va trebui să citească ori să-i lase manuscrisele ? Zadarnic se frămîntă Ilie Farcaş ; nu-şi poate da, nici de rîndul acesta, un răspuns mulţumitor.

Fotografia maestrului Negureanu, pe care a văzut-o acum două săptămîni cînd îi apăru senzaţionalul interviu în *Seara*, l-a impresionat peste măsură. O figură prelungă, ascetică, încadrată de o barbă mare şi rară ; chelie pronunţată, ochi mici, fosforescenţi. Biroul, ca şi biblioteca din spatele jilţului, gemînd de tomuri groase.

De-atunci, de cînd cu interviul adică, şi-a conturat şi limpezit o imagine mai precisă despre criticul literar Ilarie Negureanu.

Pentru Farcaş, Negureanu trebuie să fie un mare cărturar, închis în turnul lui de fildeş, stăruind zi şi noapte peste maldăre de manuscrise din toate unghiurile ţării ori asupra ultimelor cărţi apărute în diverse limbi europene.

Se luminase bine cînd personalul a intrat, gîfîind şi hodorogind, în Gara de nord.

Cîtva timp, Farcaş a rămas pe peron, nedumerit şi nehotărît ; nu se gîndise de fel, pînă atunci, unde are să tragă pentru o zi, două, adică pînă-şi găseşte o cameră mobilată. Mai împins binişor din spate, mai înghiontit de cei zoriţi, ţinîndu-şi strîns geamantanaşul cu stînga, iar cu dreapta tot pipăindu-şi portofelul, s-a trezit, pe celălat peron — peronul de ieşire. O firmă ştearsă i-a adus aminte numele hotelului, un hotel mic şi murdar de pe Griviţa, unde trăsese cu colegii lui, acum doi ani, cînd a concurat la „Tinerimea".

*

Farcaş a pornit de pe la ceasurile trei de la hotel, ca să nu întîrzie cumva. A dat repede peste strada căutată, ba a văzut şi casa în care locuieşte Negureanu. Ca să fie sigur dacă asta-i strada Muzelor, fostă Rinocerului, a întrebat întîi pe gardistul plantat în răscrucea mare, a citit cu atenţie tăbliţele — şi la un cap, şi la celălalt cap

al străzii — iar după ce a mai cerut lămuriri și de la unul dintre trecători, s-a liniștit. Ca să fie sigur dacă la 24 bis stă Ilarie Negureanu, a iscodit pe departe și stîngaci pe cîrciumăreasa din colț și l-a întrebat de-a dreptul pe factorul, care taman adusese, pentru 24 bis, o telegramă.

Apoi, ca să treacă timpul, s-a tot învîrtit pe străzile din vecinătatea străzii Muzelor.

Cu cinci minute înainte de ora ce-i fusese fixată, s-a mai uitat o dată în oglinjoară, și-a dres glasul, a pipăit pentru a nu știu cîta oară manuscrisul chitit cu grijă în buzunarul de la piept, s-a închinat, apoi a sunat scurt.

Fata din casă, după ce l-a măsurat de sus și i-a luat cartea de vizită, s-a întors într-un tîrziu și i-a făcut semn, cu capul, să intre în camera din stînga.

Lume multă — predomină cuconetul ; fum gros de tutun, gălăgie. Cufundat în jilțul de la birou, maestrul Negureanu i-a făcut semn, cu mîna, să ia loc. S-a așezat tare încurcat pe bancheta de lîngă ușă, care era liberă — singura care mai rămăsese liberă.

Dintr-o aruncătură de ochi, Farcaș a făcut circuitul camerei : cît ține peretele din dosul biroului, biblioteca ; pe cel opus, un tablou mare — nud lasciv ; pe al treilea, mai multe caricaturi ale maestrului ; ultimul perete este aproape în întregime înlocuit prin două ferestre și ușa care dă spre terasă.

Generalul-intendent își potrivește monoclul și-și continuă lectura nuvelei. E vorba — ca de obicei la dînsul — tot de o aventură galantă.

De Farcaș, nebăgat în seamă, se apropie un maior de artilerie ; într-o mînă ține un șandviș cu icre negre, în cealaltă, un pahar mare cu vermut.

— Mulțumesc... vă mulțumesc, domnule maior...

— Ba, să iei, te rog, că se supără maestrul ! Aici stă fiecare cît vrea şi se serveşte singur ; asta-i regula casei. Dacă mai doreşti ceva, treci alături — în sufragerie.

De la maiorul Băluţă a aflat că fotografia apărută în *Seara* e o fotografie veche, că de vreo doi ani Negureanu şi-a ras barba, poartă monoclu în loc de ochelari şi a devenit monden. A mai aflat şi cine sînt cei de faţă, ce-i aduce în strada Muzelor, simpatiile ce sînt pe cale să se cristalizeze, precum şi legăturile ce n-au mai putut dura.

Neanunţat intră unul cu monoclu înrămat, pîntecos, roşcovan, cu părul aproape albit şi cu mustaţă mică — două şfichiuri ce prelungesc parcă, pînă-n marginea buzei, perii groşi din nări.

— Bun găsit la toată societatea !

Exclamări, bătăi din palme — bucurie generală, nestăpînită. După ce s-a făcut oarecum linişte :

— O veste tristă, iubite maestre !

— A căzut guvernul ?

— O fi dat faliment *Cartea bună* ?

— S-a jurat Brezeanu că nu mai scrie ?

— Fiţi serioşi, pentru Dumnezeu !

— Ce veste ne-aduci, Gogule ? intervine autoritar şi încruntat Negureanu.

— Secătura aia de Antonescu vă trădează, maestre ! Parol !

Un moment de stupoare. Apoi, ca un talaz crescut, care a biruit stăvilarul şi se prăbuşeşte dincolo, aşa pornesc, din toate părţile, exclamările, epitetele şi asigurările că faptul acesta era de aşteptat. Unii sînt de părere că a prea întîrziat.

— Dovada, dragule ! mai intervine o dată, cu glasul şi mai alterat, Negureanu.

— Iată, pe șpalt, articolul lui Antonescu !... Apare poimîine în *Biruitorul*.

Tăcere grea, spintecată de un „a“ prelung.

— Dănescule, treci dincolo și telefonează la *Avîntul*, să-i oprească paginarea volumului.

— Pot să-l atac, maestre, în foiletonul de sîmbătă ?

— Desigur !... O notiță să facă Mihăiescu pentru *Seara*.

— Vorbesc eu cu Marinescu de la *Epoca*, maestre.

— Foarte bine !... Cum mai stai, Dinulescule, cu Ștefănescu ?

— De la *Acțiunea* ?

— Da, frate, da.

— Binișor... bine chiar, aș putea zice... Ne-am împăcat la banchetul de la Camerele agricole.

— Crezi că ai putea strecura și la el ceva ?

— Eu cred că da. Am să-ncerc, în orice caz !

— Bun !... foarte bine ! După apariția articolului, punem la punct și partea a doua a planului.

Veselia s-a înfiripat din nou. Se mănîncă și se bea acum și mai vîrtos.

— Domnule maior... dacă sînteți bun...

— Cu plăcere, dragă, și-și trage un scaun lîngă bancheta lui Farcaș.

— Credeți că o să mă pună maestrul să citesc ? M-aș simți tare stingherit.. e atîta lume aici !

Maiorul pufnește în rîs.

— Negureanu aproape că nu mai admite lectură la cenaclu... asta a mers, după război, cam doi-trei ani... acum se mănîncă, se bea și se bîrfește... mai ales. Ședințele au loc regulat marțea și sîmbăta, de la cinci la opt... nu uita amănuntul ăsta ! Poți scuti două mese pe săptămînă... și nu-i puțin lucru în București !

— Vine lume multă, după cum văz ?

— Numai cînd se anunţă vreo şedinţă de cenaclu mai deosebită.

— Astăzi, bunăoară ?

— Domnul general Suciu se bucură de multe simpatii, iar de cînd s-a pensionat, vine rar la Bucureşti.

— Trebuie să cheltuiască, nu glumă, maestrul !

— Are şi de unde, bre omule : consilii de administraţie, direcţia Editurii „Avîntul", cărţile, casele nevesti-sii... Două corpuri, pe strada Carol : jos prăvălii, deasupra apartamente mari, luxoase... casele astea fac cît două moşii !

— Dacă nu vă supăraţi, pe dumneavoastră, ce v-a-duce aicea, domnule maior ?

— Pe mine, zici ? Iar pufneşte-n rîs — un rîs gros, săltat. Am o piesă pe care ţin s-o joc la Naţional... Negureanu e bun prieten cu directorul teatrului.

— Aha, pricep acum.

Şi coborînd glasul şi apropiind pleoapele :

— Mai dau eu şi tîrcoale nepoate-sii... nepoată după nevastă, mai exact.

Farcaş zîmbeşte jenat şi roşeşte iarăşi.

— Dar merge greu, greu de tot... şi-a pus ochii pe dînsa Negureanu, şi cînd îşi pune unul ca dînsul ochii pe-o femeie !...

Un gest cu mîna îi limpezeşte şi-i întregeşte gîndul.

Ilie Farcaş şi cu maiorul Băluţă au fost opriţi la masă. Numaidecît, după cafea, maiorul şi-a cerut voie şi s-a retras — era invitat, pentru ora zece, la o logodnă. Ceilalţi însă, Negureanu, doamna, nepoata acesteia şi Farcaş s-au dus la teatrul „Ventura".

Farcaş s-a simţit tare jenat. Binoclurile îndreptate spre dînşii, saluturile şi bezelele schimbate de Negureanu cu cei de prin staluri ori din lojile vecine îi sporeau ne-

liniştea şi jena. I se părea că toate privirile spre dînsul caută — îl măsoară, desigur, îl cîntăresc şi-l categorisesc.

Cînd era lumina stinsă se simţea mai la larg. Adică s-a simţit doar cît a ţinut primul act, căci de la al doilea a băgat de seamă cum Negureanu mîngîie mîna domnişoarei Nina, iar lui, cum îi vorbeşte tot mai de-aproape şi cu subînţelesuri doamna Negureanu.

La ieşire, chiar în uşa teatrului, doamna Negureanu s-a adresat către bărbatu-su :

— Coco dragă, eu aş vrea să mergem la Zisu... mi-i o sete !

— Şi eu, nene... vreau să-l mai aud pe Moscopol. Haidem, zău !

— Bine, fetiţelor, să mergem, dar n-am bani la mine pentru bar.

— Am eu, maestre ! se trezeşte răspunzînd Farcaş.

Privirea lui Negureanu i-a tăiat respiraţia.

— Asta-i o idee, Cocolică... decît să ne mai abatem pe-acasă... Şi, întorcîndu-se spre Farcaş : Zici că ai ceva bani la dumneata ?

— Da, maestre... da, doamnă.

— Ai, să zic... vreo... trei mii ?

— Am patru mii, maestre !

– Bine. Împrumută-mă atunci cu trei mii cinci sute pînă mîine dimineaţă.

Negureanu apucă hîrtiile cu două degete şi le lasă să cadă, de sus, în portofel.

— Mergem pe jos, copii, ca să facem nitică mişcare.

Şi fără a mai aştepta vreo aprobare, doamna Negureanu ia braţul lui Farcaş şi pornesc amîndoi pe jos.

După a doua sticlă de şampanie a dansat şi maestrul Negureanu — cu domnişoara Nina, bineînţeles. Doamna Negureanu a fost dansată aproape tot timpul. Cunoscuţi şi necunoscuţi au invitat-o — nici unul n-a fost

refuzat. Şampania tare, aerul îmbîcsit, promiscuitatea din sală, apropourile doamnei Negureanu l-au silit pe Farcaş să profite de un moment prielnic, şi, pretextînd o violentă durere de cap, să-şi ceară voie de la Negureanu să se retragă.

Acesta tocmai urmărea atent şi înciudat pe nepoată-sa, care dansa pentru a doua oară cu căpitanul aviator. Firește că Farcaş a căpătat numaidecît învoirea cerută.

Au trecut trei săptămîni şi mai bine. În prima săptămînă, Farcaş a fost şi marţi, şi sîmbătă la şedinţele cenaclului din strada Muzelor. Nici un semn din partea lui Negureanu ; parcă uitase cu totul de banii împrumutaţi. Doamna Negureanu s-a purtat rece cu dînsul — aproape că nu i-a vorbit. A aflat de la domnişoara Nina că ar fi contrariat-o plecarea lui — mai ales faptul că nu şi-a cerut atunci voie şi de la dînsa.

În două săptămîni, Farcaş a fost numai marţi la cenaclu, şi nici atunci n-a îndrăznit să se explice şi să ceară iertare doamnei Negureanu.

A treia zi a aflat de la maiorul Băluţă, pe care l-a întîlnit în dreptul Universităţii, că marţi chiar, după plecarea lui, doamna Negureanu a spus, în hazul celor de faţă, că i-a făcut declaraţii în toată regula şi nu ştie cum să se scape de dînsul.

De atunci n-a mai dat Farcaş prin strada Muzelor. Banilor le-a pus cruce, iar planul de pe vară şi visul ce i se infiripase la barul Zisu — apropourile doamnei Negureanu fuseseră destul de străvezii — s-au destrămat, s-au topit, de parcă nu se aleseseră nicicînd din negură.

Pînă îşi va putea găsi un loc de pedagog sau un modest post de slujbaş, va trebui să facă apel la amărîta de pensie a maică-sei.

ÎN ANCHETĂ

Inspectorul general Enache Gr. Popescu, în aşteptarea bunătăţilor comandate, mai cere o ţuică mică. Să ia el aperitiv, e lucru rar ; ca să ceară şi o a doua ţuică, înseamnă să se fi petrecut ceva deosebit. Şi, într-adevăr, s-a întîmplat. De şaisprezece zile anchetează Enache Popescu în X. În răstimpul acesta, n-a avut nici oră de masă, nici oră de somn. A îmbucat cînd a putut şi ce-a putut ; s-a culcat tîrziu, spre dimineaţă, ori s-a mulţumit, de cîteva ori, cu un ceas, două de aţipeală în cursul zilei.

La început a lucrat cu un inspector-contabil şi un controlor de la inspectoratul regional. Cînd a văzut însă că bieţii oameni s-au împotmolit cu totul, ori s-au lăsat înadins să se-mpotmolească, i-a trimis la reşedinţă şi s-a apucat singur şi pe-ndelete să purice notele, facturile şi registrele. Numai aşa s-a putut da de întregul fir al fraudelor comise de cei doi cumnaţi : unul director la Şcoala normală de băieţi, celălalt director la Şcoala superioară de arte şi meserii din X.

Acum e liniştit şi mulţumit — liniştit, deoarece ministrul a aprobat, în urma desluşirilor cerute şi primite telefonic azi de dimineaţă, ca să fie trimişi la Parchet cei doi directori abuzivi ; mulţumit, căci diseară chiar va fi acasă, şi în plus, după cum stă scris şi-n telegrama primită ieri, şi-n *Adevărul*, pe care-l frunzăreşte

în așteptarea ciorbei de nisetru, a fost numit prezident la o comisie de bacalaureat din capitală. Asta înseamnă că n-o să se mai deplaseze în provincie pentru seziunea asta — cheltuială, cameră de hotel și masă la restaurant — și o să aibă posibilitatea să-și trateze reumatismul, o lună în cap, la Herculane ori la Govora.

Inspectorul general Enache Popescu parcurge cu popasuri lista profesorilor numiți în comisiile de bacalaureat. Cunoaște pe cei mai mulți și bănuiește dedesubturile numirilor — mai tuturor numirilor. Unul e rudă de-aproape cu secretarul general, altul e deputat, un al treilea scrie la gazetă, al patrulea, deși dascăl slab și cu gestiune de director nedescurcată, e totuși cel mai gălăgios dintre președinții de secție ai Asociației profesorilor secundari.

Enache Popescu îi cunoaște bine și i-a putut cunoaște, deoarece de doisprezece ani, fără întrerupere, funcționează ca inspector general al învățămîntului secundar. Nu face politică și nu se pretează la tranzacții, și totuși a ajuns și se menține inspector general inamovibil.

Numirea i-a venit din senin. Ministrul, care și-a oprit ochii pe dînsul, a crezut că prin această distincție și încrederea arătată apoi — în două rînduri l-a delegat secretar general — îl va obliga, în cele din urmă, să facă politică — mai exact, o anumită politică. Enache Popescu n-a priceput ori n-a vrut să priceapă calculele ministrului. La fiecare schimbare de regim — și au fost, slavă Domnului, destule —, la fiecare anchetă complicată — și cele mai multe au avut complicații — inspectorul general Enache Popescu și-a înaintat demisia. S-au mișcat atunci clubiștii, adversarii, dar și prietenii. O săptămînă, două, trei, demisia era cercetată pe toate fețele, cîntărită, rezolvată provizoriu, iar în cele din urmă respinsă — categoric respinsă. Oricîți competitori se iveau ; oricît ar

fi stingherit uneori pe un ministru al şcolilor un inspector intransigent şi integru ca Enache Popescu, totuşi, după zbucium şi cumpănire, ministrul politician se hotăra să păstreze şi să folosească mai departe pe inspectorul care nu făcea nici politică, şi nici hatîrlîc.

Pe lîngă „legitimile" interese ale partizanilor — multe şi de tot felul — erau şi interesele mari, interesele permanente ale învăţămîntului, peste care politicianul de la Ministerul Instrucţiunii nu ar fi putut trece. O chestiune încurcată care se cerea pusă definitiv la punct, anchetarea unor elemente prea abuzive ori cu trecere mare sileau pe trimisul şi reprezentantul partidului respectiv să facă apel la priceperea, ponderea şi integritatea inspectorului general Enache Gr. Popescu.

Tocmai tăiase trei felioare de ardei verde şi se pregătea să guste borşul, cînd chelnerul, însoţit de un factor poştal, se opri în dreptul mesei lui. Telegrama primită avea următorul conţinut :

„Deplasaţi-vă imediat Y şi raportaţi telegrafic asupra altercaţiei de la liceul «Moise-vodă». Secretar g-ral Panaitescu"

Inspectorul general Enache Popescu, în loc să mai plece cu acceleratul de 14,33 spre Bucureşti a plecat cu acceleratul de 14.40 spre Y, hotărît să termine ancheta într-o singură zi, ca să nu piardă cumva baccalaureatul.

*

În cancelaria liceului de băieţi din oraşul Y. De la gară a oprit direct la şcoală, decis să-şi culeagă de cu seară primele informaţii, ca mîine, pînă-n prînz, să încheie negreşit ancheta. S-a lăsat bucuros păgubaş şi de masă şi de odihnă, numai şi numai să poată fi la timp

în Bucureşti. Examenul de bacalaureat începe poimîine dimineaţa, la orele opt.

Inspectorul general Enache Popescu a luat loc în fotoliul directorial ; de cealaltă parte a biroului, în picioare, directorul liceului „Moise-vodă". Slab, şui de-un umăr, străveziu şi timid. Fereşte privirea grea, scrutătoare, a inspectorului şi vorbeşte rar, aproape şoptit.

— Dumneata eşti suferind ?

— Da, domnule inspector general.

— Şi de ce suferi, mă rog ?

— De inimă.

— Ai fi fumînd mult ?

— Nu fumez, şi nu beau alcool... sub nici o formă...

— Atunci ?

— Din război, domnule inspector general.

Oftează, roşeşte şi-şi apleacă privirea. Pauză.

— Şi zi, conflictul e între dumneata şi profesorul Negrescu ?

— Acum s-a transformat într-un conflict între majoritatea profesorilor, revoltaţi de cum se poartă colegul Negrescu, şi minoritatea legată de dumnealui prin interese materiale ori politice.

— Cam ce fel de interese materiale ?

— Domnule inspector general, n-aş vrea... Îmi vine greu, vă rog să mă credeţi...

— Ba te rog să vorbeşti fără ocol !

— ?

— Să pui din capul locului punctul pe i !

— Domnul coleg Negrescu are un pension etatizat, şi cîţiva dintre onoraţii mei colegi îi sînt asociaţi ori dau lecţii foarte bine plătite... aproape jumătate din elevii liceului nostru au trecut la pensionul „Gloria" !

— De cînd a fost etatizat pensionul ăsta ?

— De astă-toamnă, domnule inspector general.

— Cum de n-am aflat eu pînă acum ?!

— Colegul Negrescu este nepot de vară și fin al șefului grupării liberale.

— Îhîhî ! Și care e, mă rog, substratul conflictului dintre dumneata și Negrescu ?

— Domnul coleg Negrescu vrea, cu orice preț, direcția liceului.

— A candidat anul trecut ?

— Da. Am întrunit un număr egal de voturi, dar fostul ministru, care mă cunoștea bine din facultate, m-a confirmat pe mine. Eu nu fac nici un fel de politică, domnule inspector general...

— Foarte bine, domnule director !... Nici eu nu fac.

— Știu, știu, domnule inspector !

— A introdus cumva contestație ?

— De trei ori... i-au fost însă respinse toate.

— Și de ce pornirea asta pe dumneata ? Are el nevoie de direcția liceului ? A fost director în două rînduri, îmi pare ?

— Ba în trei.

— A fost apoi, dacă nu mă-nșel, deputat, prefect...

— A fost de toate...

— Atunci ?

— Nu mă mistuie, domnule inspector general, fiindcă nu fac politică — politica dumnealui — și-mi caut de catedră. Și mai ales pentru că nu închid ochii, și de aceea nu poate opera în școală.

— Hm ! Și te provoacă ?

— Regulat ! Cînd apropourile nu i se par suficiente, atunci mă atacă în plin.

— Și dumneata ce faci ?

— Eu tac și mă retrag... Cine-i poate ține piept cînd se pornește ?

— Faci bine că-ți păstrezi calmul.

— Mai e și boala asta de inimă... Doctorii mi-au spus să evit orice enervare. Cînd văd că-ncepe a turui, mă retrag la mine-n cabinet...

— Hm !... Hm !...

— De două ori mi-am dat demisia...

— Într-o privință, bine-ai făcut ! De ce să te înveninezi, la urma urmei ?

— Mi-a fost respinsă în amîndouă rîndurile... Acuma n-aș putea să o mai dau.

— De ce asta !?

— Nu mă mai lasă colegii care m-au votat... mi-au spus-o categoric.

Iar pauză. Enache Popescu cercetează cu privirea, circular, cancelaria.

— Fotografiile foștilor profesori ?

— Da, domnule inspector general.

— Ultima dată cînd am fost aici nu erau parcă ?

— Nu, nu puteau fi... După ce-am luat eu direcția, am dat să se lucreze tablourile.

— Foarte bine-ai făcut !... De cînd ești dumneata în Y ?

— De trei ani și jumătate, domnule inspector.

— După ce-am trecut eu în Ardeal, va să zică... La început unde-ai avut catedra ?

— Cinci ani am funcționat în Z ; după ce mi-a murit mama, m-am transferat în Y.

— Mda... da... și cartonașele din josul fotografiilor ?

— Cu numele dascălilor și cîteva date biografice.

— Le-ai aflat cu ușurință ?

— Greu de tot, la unii... mi-au trebuit însă și pentru monografia liceului.

— Lucrezi la monografia liceului ?

— Am ajuns cu tipăritul la ultima coală.

— Bun, bravo ! Și cu ce fonduri o tipărești ?

— M-am împrumutat la Casa de credit.

— Aşaa ?!

— La toamnă sărbătorim 50 de ani de la înfiinţarea liceului.

— Sînt 50 ?!

— 50 de la înfiinţarea gimnaziului şi 11 de la transformarea lui în liceu.

— N-aş fi crezut !

— Un mic istoric se găseşte în ultimul număr al revistei noastre.

— Care revistă ?

— *Muguri*, revista liceului nostru... Dacă-mi permiteţi, domnule inspector general !

Gheorghe Dăescu, directorul liceului „Moise-vodă", trage sertarul din stînga şi întinde, respectuos, anchetatorului ultimul număr al revistei şcolare *Muguri*. Inspectorul general Enache Popescu îşi pune ochelarii şi răsfoieşte cu atenţie revista.

— Interesantă... destul de interesantă... N-aş fi crezut că se poate realiza aşa ceva !... De ce n-o trimiţi şi la minister ?

— S-ar zice poate că umblu după reclamă.

— Ei, asta !... Şi cine-o redactează ?

— Eu, domnule inspector general.

— Ai timp ?

— Îmi fac, serile... relaţii sociale am puţine, iar de ieşit, nu ies mai niciodată seara.

— Boala de inimă, nu ?

— Şi boala, dar şi obiceiul, domnule inspector general.

Enache Popescu desface iar revista.

— Dacă domnul inspector general ar binevoi să ne dea un articolaş...

— Crezi că am timp de scris, păcatele mele !

— Atunci să ne vorbiți, poate... în prima sîmbătă a fiecărei luni avem şezătoare.

— Pentru elevi ?

— Pentru elevi, dar şi pentru public.

— Şi vine lume ?

— Amfiteatrul e neîncăpător !... Unele şezători au trebuit repetate a doua zi.

— Bravo, domnule director !

— De la Bucureşti ne-au venit tot conferenţiari mari... Să nădăjduim că o să vorbiţi şi dumneavoastră odată...

— De, ştiu eu... în orice caz, mai uşor decît să-ţi scriu.

— Ca student, regulat frecventam conferinţele dumneavoastră de la Ateneu... n-am lipsit de la nici una. Mi-amintesc, îndeosebi, de cea de la 24 ianuarie 1916... ce de lume, ce delir în sală !

— Elevii citesc ceva, ori fac numai sporturi ? îi retează firul amintirilor inspectorul general Enache Popescu.

— Citesc, cum nu ! Fiecare clasă are societatea ei literar-ştiinţifică şi bibliotecă.

— Se împrumută cărţi acasă ?

— Da, după şezătoarea de joi.

— Ce, şi joia e şezătoare !?

— În fiecare joi, domnule inspector. Într-o săptămînă au loc şezătorile pe clase, joia următoare, în amfiteatru, şezătoarea cursului inferior, iar în a treia săptămînă, şezătoarea cursului superior.

— Nu e prea obositor pentru elevi ?

— Nu, domnule inspector... programele sînt întocmite cu atenţie şi nu durează mult.

— Participă şi profesorii ?

— Nici unul din prietenii colegului Negrescu.

— La cererea lui, nu ?

— Desigur.

Două ciocănituri apăsate, apoi ușa e deschisă cu violență.

— Am onoarea să vă salut, domnule inspector general !

— Bună seara, domnule Negrescu.

— Am aflat c-ați sosit în localitate și-am ținut să mă prezint numaidecît.

— Eu o să mă retrag, domnule inspector general.

— E mai prudent ! pufnește Negrescu.

— Lasă-ne, te rog, singuri.

— O să aștept atunci dincolo, la secretariat.

— Nu, nu mai aștepta... mîine dimineață o să ne vedem... Noapte bună, domnule director.

— Dacă mi-ați fi permis, v-aș fi însoțit cu plăcere la masă.

Negrescu care fierbe :

— Îl pot însoți și eu pe domnul inspector general !

— Vă mulțumesc la amîndoi, dar am să iau numai un pahar cu lapte la culcare.

După ce s-a închis ușa.

— Ia loc, te rog, domnule profesor.

— Vă mulțumesc, domnule inspector general.

— Dumneata ai făcut reclamația la minister ?

— Eu domnule inspector general, iar azi domnul deputat Necșulescu a interpelat pe domnul ministru al instrucțiunii.

Inspectorul general Erache Popescu se încruntă.

— Și dece, mă rog, era nevoie numaidecît de interpelare ?

— Unchiu-meu a fost așa de revoltat, că nu s-a putut abține de-a pune o întrebare domnului ministru.

— În definitiv, ce s-a întîmplat, domnule profesor ?

— Am fost pur și simplu pălmuit, domnule inspector general, de față fiind colegul Istrati !

— Pălmuit ?!

— Spre rușinea mea și a liceului nostru, da !

— Și de cine, domnule ?

— De canalia de director !

— Te rog, te rog !...

Fără voie, inspectorul general Enache Popescu măsoară din creștet pînă-n tălpi pe profesorul Negrescu. Cap mare, piept lat și bombat, pumn masiv.

— Ia spune, te rog — pe scurt însă — cum s-au întîmplat lucrurile ?

— Miercurea trecută, fiindcă aveam nevoie de bani — colegii își luaseră salariul sub formă de aconturi — i-am trimis prin servitor o chitanță de 5.000 de lei.

— Aveai, într-adevăr, nevoie de bani ? Dumneata ești om bogat, domnule Negrescu !

— Cine mai e bogat astăzi, domnule inspector ? Îmi cerea de urgență măcelarul pensionului 10.000 de lei.

— Apropo, cum îți mai merge pensionul ?

— Prost, domnule inspector ! Îmi face concurență pe toate căile Dăescu.

— Ce, are și directorul pension ?!

— Cumnată-său, popa Drăgan.

— Care-a fost exclus din învățămînt ?

— Ăla !... Pramatia aia !

— Cum de-a căpătat autorizație, domnule ?

— Numai nevasta lui Dăescu ar putea să vă lămurească.

— Mai departe, te rog !

— Trimit chitanța, după cum vă spusei, și aștept răspuns. Servitorul se întoarce, anunțîndu-mă că mă

pofteşte directorul la dînsul. M-am dus. Cocîrjatul sta-n picioarde, în dosul biroului ; la dreapta lui, tot în picioare, fină-su, maistrul de gimnastică Istrati. Îl chemase înadins.

— De unde bănuieşti asta ?

— Se poate deduce cu uşurinţă din cele ce urmează...

— S-aud atunci.

— „Dumneata mi-ai trimis chitanţa asta ?“ „Eu, domnule.“ „De dumneata e semnată ?“ „Da' de cine vrei ?“ „Cum ai îndrăznit să-mi trimiţi chitanţă de aconto cînd n-ai raporturi cu mine ? Şi încă prin servitorul şcolii !“

Rupe chitanţa, mi-o aruncă-n faţă şi-mi croieşte o palmă zdravănă. Dau să mă reped la el, dar mă prinde-n braţe fină-su. Pînă să scap din încleştarea brutei, a şters putina şi s-a baricadat în locuinţă.

Vă mărturisesc, domnule inspector, că de-l prindeam atunci, nu ştiu, zău, ce s-alegea dintr-însul !

— Sigur că se-ntîmpla vreo nenorocire !... Omul suferă de cord...

— De cord ?!

— De cord, da... afecţiune destul de serioasă, pare-se.

Negrescu pufneşte-n rîs.

— N-are nici pe dracu, domnule inspector ! E mai sănătos ca mine !

— Cum sănătos, domnule ?! Omul e picnit din război.

— El şi războiul !... A comandat, mai tot timpul, o brutărie la Huşi.

— Parol ?!

— Puteţi cerceta oricînd. Asta nu l-a-mpiedicat să ia un grad, să capete decoraţii şi gradaţie militară !

Inspectorul general Enache Popescu se-ncruntă şi întoarce capul spre fereastră.

— Ce te face să crezi, domnule profesor, că maistrul de gimnastică a fost chemat înadins de director ?

— Fără ocrotirea lui Istrati, fost luptător la Sidoli, credeţi dumneavoastră c-ar fi-ndrăznit să m-atingă ?... Doamne, Doamne !

— Dumneata cum explici ieşirea asta violentă a directorului ?

— Mai înainte cu trei zile încercase iar să se înscrie la noi — la liberali ; în ajun, apoi, nevastă-sa suferise o înfrîngere ruşinoasă.

— Despre ce înfrîngere e vorba ?

— Se vedea dumneaei, nici mai mult, nici mai puţin, prezidentă la Ortodoxe ! Adică s-o ia înaintea nevesti-mii, care-i viceprezidentă de şase ani şi mai bine ! Credea mironosiţa, că-i suficientă binecuvîntarea săptămînală a vicarului Episcopiei... Phe, mi-i silă !

Enache Popescu tuşeşte sec, se ridică şi-i întinde două degete.

— Pe mîine, domnule profesor. Cred că veţi fi mai calm şi veţi evita epitetele.

— Am onoare să vă salut !

Cînd inspectorul fu gata să plece spre hotel, aude pe sala principală paşi tîrşiţi şi două glasuri — unul baritonal, iar celălalt de soprană — fredonînd o şansonetă la modă — şi nesărată, şi fără perdea.

— Cine cîntă, băiete ?

— Să trăiţi, domnle gheneral inşpector, cîntă domn profesăr Istrati.

— Singur e ?

— Baa !... Cuu... cu cucoana dumnealui.

— E-nsurat ?

— M-da... ca şi-nsurat.

— Şi ce caută la ora asta în liceu ?

— Apăi, domn subdirector locuieşte-n local de cînd l-o făcut domn directăr mai mare la internat.

— Şi de cînd e mai mare la internat ?

— Apăi de cînd i-o făgăduit că-l cunună.

— Ia poftește-l încoa !

— Singur să poftească ?

— Singur, da.

Se cunoaşte că Istrati a fost pus în curent de servitor. Cogeamite namilă de om, şi tremură ; are privirea speriată şi glasul nesigur.

— De ce te-a chemat directorul în cabinetul lui în ziua scandalului ? Drept să-mi spui !

— Nu m-a chemat domnule inspector general ! Eu taman intram ca să-i prezint lista de mîncare de la internat, cînd ne-am trezit, ca o furtună, cu domnul profesor Negrescu.

— Păi, nu l-a chemat directorul ?

— Nu, domnule inspector general ! Domnul director îi trimisese vorbă, prin servitor, să poftească la casier cînd s-o-ntoarce de la administrația financiară, ca să-şi ridice acontul cerut.

— Aşaa ?!

— Pe viata mea ! De altfel, chestia cu acontul a fost numai un pretext ca să dea ochi cu domnul director.

— Cum adică ?

— De cîteva zile, domnul director evita să mai intre în cancelaria profesorilor.

— De ce ?

— Fiindcă ştia că domnul Negrescu avea să-l atace cum s-or întîlni.

— Daa ? Şi pentru ce să-l atace ?

— ?

— Spune, domnule, tot... spune !

— Domnule inspector general, fiindcă-mi dați ordin, spun atunci tot ce știu.

— Așa și trebuie !

— Domnul Negrescu, de vreo lună și mai bine, se ținea scai de nașa... acu o săptămînă, întîlnind-o pe scară singură, s-a legat de dumneaei. Doamna director, femeie cinstită, l-a porcăit cum merita și și-a căutat de drum. De aici toată furia din ultimul timp a domnului profesor Negrescu.

— Bine, bine. Dumneata de ce n-ai intervenit însă ? Te văd munte de om ! Cum de-ai lăsat să fie pălmuit colegul dumitale ?

— Dar n-a fost pălmuit, domnule inspector general !

— Cum n-a fost ?!

— De unde și pînă unde pălmuit ?! Dumneavoastră numiți pălmuit cînd de-abia l-a atins cu degetele de la stînga ?

— Dar ce-ai fi vrut dumneata, să-l dea cu capul de pereți ?

— Domnule inspector general...

— În definitiv, dumneata ce-ai făcut în momentul critic ?

— Eu am sărit numaidecît de l-am prins în brațe pe domnul profesor Negrescu și-am strigat la nașu să fugă... Ferească Dumnezeu, dacă-mi scăpa din încleștarea brațelor ! De ce căutam să-l potolesc pe conu Sică, de ce-l apuca și mai rău furiile ! „Coane Sică — îi zic eu rugător — astîmpără-te, pentru Dumnezeu ! Nu e frumos... tocmai dumneata, care ești maior în rezervă, care-ai fost deputat, prefect !"... Ți-ai găsit ! Am căutat atunci să schimb coarda : „Cucoane Sică, dumneata, care ești das-

căl de filozofie, care ai «Steaua României» în gradul de comandor"...

Enache Popescu îi face semn să se oprească. De-abia-şi mai ţine rîsul.

— Bine, domnule Istrati, bine.. îţi mulţumesc pentru informaţii. Mîine am să te mai deranjez o dată.

— Vai de mine, domnule inspector general !... Am onoare să vă salut şi noapte bună !

— Un moment numai. Ce-i cu alegerea de la Ortodoxe ? Ştiţi ceva, domnule coleg ?

— Ştiu şi despre asta.

— Foarte bine... dar să-mi spui drept, că pe urmă stricăm prietenia !

— Domnule inspector general : cînd conu Sică Negrescu a acostat-o pe naşa, i-a spus pe şleau că dacă-i cedează, o face prezidentă la Ortodoxe ; dacă nu, o trînteşte de-i merg fulgii — şi s-a ţinut de cuvînt. Organizaţia liberală e foarte tare la noi !

— Bine... îţi mulţumesc... pe mîine, prin urmare, şi-i întinse un singur deget.

Inspectorul general Enache Popescu aproape că n-a închis ochii. A coordonat datele căpătate ; le-a înnodat cu crîmpeie de amintiri ori cu amănunte vagi, prinse întîmplător, cîndva, apoi şi-a trasat întregul plan de anchetă — anchetă care pînă-n prînz trebuie să fie gata. Dar socoteala rotunjită nu se potrivi de fel cu realitatea.

Ancheta a ţinut cinci zile în cap — şi n-au fost ascultaţi toţi. S-au prezentat, chemaţi ori din proprie iniţativă, dascăli de pe la alte şcoli, magistraţi, militari, negustori, părinţi de-ai elevilor...

Cloacă în fierbere, cum era cea din Y, nu mai întîlnise inspectorul general Enache Popescu.

Examenul de bacalaureat l-a scăpat, iar pentru Herculane, dacă se hotărăşte să se mai ducă, va trebui să se împrumute de la Casa de credit.

Mai bine de-o săptămînă a lucrat la raportul de anchetă, punînd în adevărata lumină şi drămuind cu grijă vina fiecărui dascăl — a tuturor dascălilor de la liceul „Moise-vodă" din Y, căci toţi urmează să se prezinte înaintea comisiei de judecată. (Şi atitudinea de pasivitate a fost socotită drept culpă.) Ministrului i-a adăugat, verbal, că dacă ţine cu tot dinadinsul să aibă linişte în Y, trebuie să mute din localitate, negreşit, atît pe Negrescu, cît şi pe Dăescu.

Ministrul, revoltat şi scîrbit de cele aflate de la inspectorul anchetator, a luat dosarul acasă, ferm hotărît să-l cerceteze cu toată atenţia şi să păşească neîntîrziat la limpezirea atmosferei din Y.

Politicienii însă, cum au prins de veste, s-au şi pus în mişcare. Ministrul n-a avut încotro şi a trebuit să ordone, în cele din urmă, un supliment de anchetă, însărcinînd pe inspectorul general asupra căruia au căzut de acord — şi n-a fost uşor — exponenţii tuturor grupărilor politice din Y.

Inspectorul general Enache Popescu, aflînd despre aceasta, a trimis ministrului, personal, două demisii : una motivată — pe larg motivată — iar cealaltă, nemotivată. Cum concluziile noului anchetator, săltat în carieră de politică, diferă fundamental de-ale inspectorului general Enache Gr. Popescu, şi cum politicienii au cerut insistent o satisfacţie pentru ei şi pentru protejaţii lor, ministrul n-a avut încotro şi, cu inima strînsă, a trebuit să primească demisia — cea nemotivată — a inspectorului, care n-a făcut şi nu vrea să facă politică.

ȘCHIOPÎRLAN

Așa este poreclit de tovarășii de joacă, și cu siguranță că tot așa are să fie și de colegii lui — la toamnă intră în clasa întîia de liceu. Acasă, însă, i se spune Nicușor. Tatăl său — Dumnezeu să-l ierte — îl striga uneori, mai mult ca să facă necaz cucoanei Nina, și Nae. Iar dacă băiatul făcea vreo prostie, atunci îi spunea, spre mîhnirea și revolta maică-sii, Năică Bleotu.

Nicușor Mircea Șerbănescu a fost bolnăvicios de mic — și oare ce n-o fi avut ! De cînd a căzut de pe scară, a rămas cu piciorul stîng beteag. N-are destulă putere într-însul și este ceva mai scurt decît dreptul.

Fiind singurul copil la părinți și încercat ba de una, ba de alta, a fost exagerat de îngrijit și răsfățat.

Mai cu seamă de vreo doi ani încoace, de cînd prezidentul de tribunal Filip Șerbănescu a fost împușcat din imprudență la o vînătoare de mistreți, dragostea cucoanei Nina pentru băiat a mai crescut, și în aceeași măsură i-a sporit și grija.

Îl supraveghează pas cu pas, nu-i dă decît ce este proaspăt, îl înfofolește ca să nu răcească, iar medicamentele i le administrează cu cea mai mare strictețe.

Supravegherea pe care o exercită acum, exagerată din cale-afară, vine din teama ca nu cumva să-și piardă și băiatul. Accidentul mortal al prezidentului Șerbănescu

a făcut-o superstiţioasă şi înclinată să vadă totul în negru.

Dar dragostea şi atenţiile maică-sei nu-l pot mulţumi îndeajuns pe Nicuşor. El tînjeşte după tovarăşi — tovarăşi de vîrsta lui. Are, e drept, tot felul de jucării şi cărţi cu poze ori de citit, dar se plictiseşte curînd de toate. Cucoana Nina cearcă uneori să-i ţină tovărăşie ; are aerul chiar că o interesează jucăriile sau jocurile puse de el la cale ; rîde, cîntă, dar nu reuşeşte să-şi mulţumească pe deplin copilul.

Acesta se antrenează cîtva timp, e drept, însă interesul îi slăbeşte repede-repede. Uneori mai prelungeşte singur joaca — numai să-şi vadă mama mulţumită.

În cîteva rînduri i-a adus — ales cu grijă, bineînţeles — tovarăş de joc. Dar cînd jocul este supravegheat tot timpul ; cînd trebuie să fii schimbat fiindcă ai transpirat şi nu poţi bea apă deoarece eşti încălzit şi nu ai făcut gargară — şi cîte alte constrîngeri nu poate inventa dragostea unei mame speriate ! — atunci jocul nu mai este joc.

Nicuşor urmăreşte din curte, cu jind, printre zăbrelele gardului, pe băieţii care se joacă în arşiţa amiezii şi-n colbul străzii, iar în zilele de iarnă, cu fruntea lipită de geam, se uită la dînşii uitînd de toate, cum se bat cu zăpadă ori se dau cu săniuţa de pe creasta mormanului de omăt, înălţat pe locul viran de-alături.

Tot cu jind se uită la copii, cînd se duc ori se înapoiază de la şcoală. Iar dacă simte că nu e văzut, atunci schimbă, pe fugă, cîteva cuvinte cu fericiţii care se întorc, zbenguindu-se, de la nr. 3.

Cu mare greutate a fost înduplecată doamna Şerbănescu de prietene să-şi lase copilul să se joace în curtea domnişoarelor Vlădescu. Acolo e curte mare şi

tradiționalul loc de întîlnire și joacă pentru copiii de pe străzile vecine.

Domnișoarele Vlădescu sînt surori gemene. Fiindcă au fost prea pretențioase, au rămas nemăritate.

Toată dragostea lor se revarsă acum asupra păsărelelor — țin numai privighetori și canari — și asupra copiilor, care sînt, de fapt, stăpînii curții, iar cînd se coc strugurii, și ai viei.

De trei ori pe săptămînă jocul este oprit între cinci și șase, iar fiecare copil primește o prăjitură de casă sau măcar o felie de pîine cu magiun ori unt.

Duminica, însă, poarta este închisă, și închisă rămîne toată ziua. Dimineața, domnișoarele Vlădescu sînt la biserică ; după-amiaza, primesc vizite — cam aceleași vizite în fiecare duminică.

În vara aceasta — a doua vară de război — prăjiturile se împart numai o dată pe săptămînă și sînt parcă mai mici.

La început, Nicușor a fost supravegheat tot timpul de cucoana Nina. Prezența ei stingherea însă jocul copiilor.

După vreo lună, paza a mai slăbit, iar de vreo două săptămîni încoace. Nicușor a fost lăsat de capul lui. (Nu chiar în voia lui, deoarece cucoana Nina își mai face drum pe strada Independenței, ca să vadă ce se petrece în curtea domnișoarelor Vlădescu ; se informează chiar prin ele, sau descoase pe cîte unul dintre băieți, cînd are prilej.)

Nicușor e acum de nerecunoscut : vorbăreț, grăsuț, obrajii pîrliți de soare și colorați.

Copiilor li s-a dovedit inventiv, autoritar și mai tare decît și-ar fi putut ei închipui.

La început, l-au menajat ; de la o vreme, însă, îl tratează ca pe oricare dintre ei. Ba, văzîndu-l că are putere şi e dîrz, îl bușesc ori de cîte ori le vine bine.

Băiatul farmacistului — a trecut în clasa a doua de liceu — i-a scornit o poreclă şi un cîntec :

Nae, Nae şchiopîrlan,
Călare pe un cîrlan,
Dă-l de-a dura, bolovan !

Ceilalţi răspund, repezit :

Daţi-l, măi !

Atunci tăbărăsc pe dînsul. Dar Nicuşor nu se lasă ; izbeşte cu pumnii, dă din picioare, iar dacă a prins pe careva de păr, îl trage, nu glumă.

E suficient însă, uneori, ca numai unul, doi, să strige : „De ajuns, măi ! Lăsaţi-l în pace !“ ca încleştarea să se desfacă.

Nicuşor se scoală repede de jos, gîfîie înteţit, inima bate să-i spargă pieptul. Aşteaptă încordat să vadă ce va urma — dar, de obicei, atacul nu mai este repetat.

E mulţumit sau înciudat, după cum a dat ori a încasat. Băieţii, la fel.

Jocul se porneşte din nou, se întețeşte, iar în fierbinţeala lui uită şi unul, uită şi ceilalţi cele întîmplate.

*

Începutul lui septembrie. Mai sînt trei zile cu totul — afară de duminică — pînă la 10 ale lunii, cînd se deschid şcolile.

Cerul stăruie limpede, lumina soarelui e mai gălbuie, nopţile, răcoroase şi mai înstelate parcă, iar strugurii din via domnişoarelor Vlădescu s-au pîrguit.

O după-amiază de sîmbătă. Băieții au primit, fiecare, felia de pîine de casă unsă cu magiun.

Împărțiți în două grupuri, mănîncă — unii aleg tot dumicați mici, ca să țină felia mai mult ; alți înfulecă de zor.

Din cele două grupuri, unul, mai mare, ascultă cu viu interes ce povestește Miluță — băiatul colonelului — despre tatăl său, recent întors de pe front, într-un scurt concediu de odihnă. Ar fi greu de ales ce adaugă sau unde colorează imaginația băiatului.

Celălalt, mult mai mic : Nicușor, Dănuț, băiatul portarului de la sucursala Băncii Naționale, și Fănel, băiatul farmacistului.

Au terminat de mîncat și tac toți trei. După cum dă din cap și tot înalță din sprîncene, înseamnă că Fănel vorbește în gînd, cu el însuși — cum îi este obiceiul. Lucirea adunată în priviri dovedește că a ajuns la o încheiere.

— Măi băieți, măi, am un plan strașnic !

Ceilalți doi întorc spre dînsul cîte o față întrebătoare.

Și, fiindcă răspunsul cerut mutește și așteptat întîrzie, Dănuț, mai curios, îl întreabă :

— Ce plan ai ?

— Dar vă legați să nu suflați o vorbă ?

— Să-i crape ochii cui o spune ceva !

— Tu nu te juri, Nicușor ?

— Eu nu mă jur.

— De ce, măi... șchiopîrlane ?

— Uite-așa, nu vreau !

— Atuncea nu vă mai spun... gata !

— Spune, măi Fănel !... Te rog, măi !

— Nu spun.

— Jură-te și tu, Nicușor, ce naiba !

— Eu nu mă jur, Dănuţ... însă făgăduiesc că nu spun la nimeni. Dacă nu vrea aşa, atunci să-ţi spună numai ţie, şi dă să se scoale.

— Ei, hai, că vă spun la amîndoi. Dar să nu te-mpingă dracu, şchiopîrlane, să mă pîrăşti !

Băieţii s-au mai apropiat, au ciulit urechile, iar Fănel începe cu glas scăzut :

— Vreţi să tragem o păcăleală bună Vlădeştilor ?

— Vrem, vrem, da ! se grăbeşte să răspundă, entuziasmat, Dănuţ.

Nicuşor a mărit ochii, a înălţat puţin arcul sprîncenelor, dar n-a dat nici un răspuns.

— Diseară, cînd începe camuflajul, ne urcăm binişor pe scara din dos, în podul caselor... şi arată cu degetul.

— Eu nu ştiu pe-acolo.

— Las', că vă duc eu. Tu, Dănuţ, baţi într-o piuliţă, iar Nicuşor o să bată toaca-n grindă.

— Dar tu ce-o să faci ?

— Eu am să miorlăi şi-o să cînt cucurigu... ştiţi că fac bine ca pisica şi cocoşu.

— Bravo, măi ! Strașnic o să mai fie !

— Au să creadă că e dracu-n pod !

— Da, zău, aşa or să creadă !... Dar cum ieşim noi de-acolo, Fănele ?

— Prin luminator.

— Şi pe urmă ?

— Pe urmă ne lăsăm binişor pe nucul cel mare şi sărim în grădină la noi... gata !

— E uşor de tot atunci !

— Tu nu zici nimic, dragă Nicuşor ? şi-i face cu ochiul lui Dan.

— Eu nu merg cu voi.

— Atunci ai să ne spui, pîrîciosule !

— Nă vă spun... doar am făgăduit că nu spun nimic.

— Eşti tu în stare să-ţi ţii cuvîntul ? !

— Sînt, da, nu ca tine !

— Eu sînt pîrîcios ?

Dănuţ se amestecă în vorbă şi reuşeşte să-i potolească. Pauză. Fiecare se simte stingherit şi fiecare ar vrea să înceapă celălalt vorba. Nicuşor a smuls un fir mai lung de iarbă şi cearcă să-l reteze cu dinţii. Dănuţ îşi încheie şi-şi descheie o sanda, iar Fănel zgîndără uşor, cu unghia, coaja de la o bubă.

— Ştii, bre Dănuţ, de ce nu se-nvoieşte Şchiopîrlan ?

— Nu ştiu.

— Eu nu vreau să iau parte, fiindcă nu-i frumos ce vreţi să faceţi.

— Nu-i frumos, domnule profesor ? !

Dănuţ şi Fănel izbucnesc în rîs.

— Da, nu-i frumos !

— Are să ne taie limba popa Şchiopîrlan !

Şi se pornesc iar pe rîs.

Nicuşor fierbe de necaz, dar reuşeşte să se stăpînească.

— Frumos e ce vreţi să faceţi, cînd domnişoarele ne lasă să ne jucăm şi ne dau şi prăjituri ?

— Prăjituri ? ! Pîine neagră cu magiun... şi nici nu-i destul de dulce magiunul !

— Şi ce subţire taie felia de pîine ! Doi dumicaţi toată !

— E bună şi asta. Acuma-i război. Iar dacă nu vă place...

— Război-război, dar Vlădeştele sînt bogate. Ar putea să ne dea prăjituri... ce naiba !

— Să-ţi spun eu, Dănuţ, de ce Şchiopîrlan nu vrea să vină cu noi ?

— De ce ?

— I-e frică... de asta ! Mai mare fricos ca el nu-i !

— Mie nu mi-i frică !

— Din gură, da. Viteazule !

— Eu pot să umblu, noaptea, prin oricare odaie.

— Îhî ! Cu lumina aprinsă.

— Eu și dorm, de la trei ani, cu lumina stinsă.

— Nu te credem.

— Nuu... ?! Puteți să-ntrebați pe mama.

— Ce-o să zică ? Are să-ți țină parte.

— Întrebați-o atunci pe tușa Sița.

— Ce știe ea ? Baba Sița se culcă o dată cu găinile !

— Bine... dacă zici tu... Nicușor vrea să facă pe indiferentul. E însă gata-gata să izbucnească.

— Mă șchiopîrlane, ai tu curaj să umbli pe grilajul de la terasă ?

— Pe grilaj ? !

— Da, da, viteazule ! Iacă, eu pot... pot și cu ochii închiși. Așa e, Dănuț ? și-i face semn cu capul.

— Da... Fănel poate umbla — dar cu glas moale și evitînd să se uite în ochii lui Nicușor.

— Și eu pot !

— Tu ?!... Tu, măi ?! Cu șontîcul tău ?!

— Da, pot ! se încăpățînează Nicușor.

Strînge și mai tare pumnii în buzunar, privirea i s-a-năsprit, iar sîngele i-a pierit din față.

— Măi băieți, mă ! îi strigă Fănel, satisfăcut că și-a ajuns ținta și tare curios să vadă ce-o să iasă.

(Dacă Nicușor biruie proba asta grea, el ar putea ajunge comandantul băieților în curtea domnișoarelor Vlădescu.)

— Ce este ?

— Ce s-a-ntîmplat ?

Ceilalţi renunţă să mai întrebe, dar aşteaptă, curioşi, răspunsul.

— Şchiopîrlan vrea să ne arate că poate merge pe grilajul de la terasă.

— Pe ce ?

— Pe grilajul de la terasa mare.

— Pe grilaj !

— Da, pe grilaj.

— Cine, măi Fănel ?

— Şchiopîrlan, n-auzi ?

În sfîrşit, după alte cîteva întrebări, s-au lămurit cu toţii, şi întreg alaiul porneşte spre terasă. Unii tăcuţi ; alţii, veseli şi gălăgioşi.

— Stai !

— Ce vrei, Mitică ? îl întreabă, nedumerit şi contrariat, Fănel.

— Dacă ne vede careva dintre domnişoare ?

— Duduia Marilena a plecat în oraş.

— Bine, bine, am văzut-o noi, dar unde-o fi duduia Mia ?

— E la bucătărie.

— De unde ştii ?

— Am găsit-o acolo cînd am fost să beau apă.

— Poate n-o mai fi acum.

— Ba-i tot acolo... făcea dulceaţă de prune.

— Ia dă tu o fugă şi mai vezi !

După ce Florin le aduce un răspuns afirmativ — li s-a părut c-a trecut un ceas — pornesc mai departe, fără să facă zgomot. Li-e teamă să un fie cumva surprinşi, şi sînt tare curioşi să-l vadă pe Nicuşor mergînd pe dunga lată de două degete numai a grilajului ce înconjoară terasa mare.

Pe Nicuşor l-a cuprins, de-a binelea, frica. Simte că nu-şi mai poate stăpîni tremurul şi-l ia cînd cu cald, cînd cu frig. Nu mai e chip însă de dat îndărăt.

Cu mîinile atîrnînd moi şi bărbia în piept, face paşii mici — totuşi, distanţa pînă la terasă se micşorează prea iute. În gînd spune, repede-repede, *Tatăl nostru*, iar cu vîrful limbii închipuie într-una semnul crucii în cerul gurii.

Au ajuns. Tăcere grea.

— Eu zic să nu încerce, îndrăzneşte, cu jumătate de glas, Săndel al părintelui Tase.

— Ce vrei ? se răsteşte Fănel.

— Să nu-l lăsăm, zic...

— De ce ?

— Dac-o fi să cadă ?

Săndel a pus întrebarea care flutura aproape pe bubuzele tuturor.

— Treaba lui ! Ce, noi l-am pus ? El vrea să se grozăvească. Aşa e că tu vrei, Nicuşor ? Spune-le, bre !

Întrebarea este rostită cu glas îndulcit, dar cu privirea ferită.

— Vreau, da ! se ambiţionează Nicuşor.

Băieţii răsuflă acum uşuraţi. Exclamări, ca de felul acestora, se succed ori se încrucişează :

— Dacă vrea el !

— Treaba lui, atunci !

— Îl priveşte, domle !

— Ce caută are să găsească !

— Dacă vrea dumnealui să facă pe voinicosul !

Nicuşor, sprijinint şi ajutat de Fănel şi Dănuţ, s-a urcat pe bară. Nu se mai aud decît răsuflări înteţite, iar de la bucătărie vine, slab, zgomot de tingire răzuită.

— Dacă ţi-e frică, dă-te jos, Nicuşor !

În întrebarea și îndemnul lui Fănel se amestecă îngrijorarea cu dorința de a-i biciui ambiția.

— Dă-te, zău ! se roagă, sincer, Dănuț.

— Da, măi, nu-ți fie rușine de noi !

— Gata... Dați-mi drumul !

Fănel și Dănuț se trag în lături. Nicușor, cu ochii abia întredeschiși, cu fruntea îmbrobonată și respirînd scurt, pe gură, face un pas, doi, trei... Se clatină, îngălbenește și mai tare, dar reușește să-și recapete echilibrul. Aproape fiecare dintre privitori, fără să vrea și fără să bage de seama la alții, repetă, schițînd, mișcările pe care le face sus, pe dunga de fier, Nicușor.

Se încrucișează cîteva exclamări :

— Bravo, măi !

— Ține-te bine, Nicușor !

— Dă-te jos, bre ! Am văzut noi că poți !

— Dă-te, zău !

Sîsîituri și apoi glasul răstit al lui Fănel :

— Liniște !

Și s-a făcut, pe loc liniște, iar Fănel, care-l ținuse de mînă ca să-l sprijine, se trage din nou la o parte.

Nicușor mai face un pas, se clatină, dă un țipăt ascuțit și cade. Întîi încalecă bara, se apleacă pe stînga, pe dreapta, apoi se prăbușește pe cimentul terasei.

Un moment de groază. Copiii se uită la el, dar nu schițează nici un gest.

— A murit Nicușor ! strigă, zugrumat, Miluță.

Atît a fost de-ajuns ca resorturile să funcționeze din nou. Îmbulzindu-se, băieții fug spre poartă, de unde, privesc, curioși și înfricoșați, să vadă ce se va întîmpla. Încep, apoi, timid, învinuirile și amenințările.

Cine și-a recăpătat sîngele rece și aproape pe loc a fost tot Fănel.

Dînsul şi cu duduia Mia l-au ridicat pe Nicuşor şi l-au dus în salonaş. Pînă să vină Fănel cu doctorul Pivniceru — stă chiar alături şi era acasă — Nicuşor, stropit cu apă rece, s-a trezit din leşin.

Plînge cu ochii închişi şi geme, din cînd în cînd. I-e frică să facă vreo mişcare şi n-are curaj să întrebe ceva.

Urmarea întîmplării din sîmbăta ceea a fost că lui Nicuşor, care s-a ales mai mult cu sperietura — grilajul n-are decît un metru şi jumătate — nu numai că i s-a interzis să se mai joace cu băieţii, dar a fost oprit de-a urma la liceu. Va da deci, ca şi pînă acum, examen ca pregătit în particular.

Tot ce visase dînsul, lumea nouă pe care o dorea atît, petru care se pregătea cu înfrigurare, iarăşi s-a îndepărtat — şi cine ştie pentru cîţi ani !

Cucoana Nina, care a trecut printr-o spaimă mare, îl supraveghează din nou pas cu pas.

Uniforma şi şapca i-au fost încuiate în garderob — ca pedeapsă. De cărţile de liceu, ca nu cumva să se apuce de învăţat, n-are voie să se apropie deocamdată — aşa a hotărît doctorul Pivniceru, care i-a prescris un tonic la modă şi odihnă completă o lună de zile.

PARCUL

Jumătatea lui iulie. Nici nouă ceasuri, totuși, zăpușeala se adună și se lasă. În chioșc, avocatul Bucur Petrescu își soarbe tacticos cafeaua, frunzărind gazeta de dimineață, pe care taman i-o adusese „jurnalistul".

Zgomotele din centru pătrund pînă-n fundătura Uricanilor mult îndulcite. Clopotul tramvaiului electric și claxoanele automobilelor se aud parcă vătuite; stridența li s-a strecurat treptat-treptat, rămînînd undeva pe drum. Cotiga lăptăresei a oprit în dreptul porții. Bucur Petrescu se oprește din citit.

— Săru' mîna, conașule !

— Bună dimineața, Lino. Ei, cînd îți vine băiatul !

— Pe sîmbătă, cred... așa ne-a scris.

— Să vină sănătos.

— Săru' mîna !

Bucur Petrescu se lăsă pe spetează jilțului și începe să-și inspecteze din ochi grădinița. Aproape toți trandafirii sînt înfloriți. Zorelele, însă, tot n-au izbutit să îmbrace în întregime chioșcul — ori c-au fost semănate cu zgîrcenie, ori că n-a încolțit toată sămînța. În schimb, betuniile și rozetele au dat din belșug.

Duduia Honorina a început să exerseze la pian. Gîndul avocatului e săltat brusc și cotit în altă direcție. Duduia

Honorina tocmai și-a dat bacalaureatul, iar la toamnă trebuie trimisă la București ca să urmeze medicina.

Trebuie trimisă, ușor de zis! Cîte se cer însă unei fete ca să se prezinte convenabil în lume! Apoi taxele, cărțile și pensiunea astăzi costă, nu glumă. Și trebuie găsită o pensiune bună, adică o pensiune serioasă și unde fata, slăbuță de felul ei și despărțită pentru întîia oară de părinți, să capete o îngrijire cu adevărat părintească. Toate acestea cer un serios efort, și de aceea Bucur Petrescu, pe măsură ce se gîndește, se posomorăște, căci îl încercuiește îngrijorarea. Avocatul Petrescu e om ca de 54—55 de ani și numai de un an profesează avocatura. A fost consilier de curte, și după sfatul și îndemnul cunoscuților și nevesti-sii — mai cu seamă — și-a dat demisia, primind să conducă serviciul de contencios al Băncii de scont. Oferta era într-adevăr ademenitoare. Leafa, cam de trei ori cît primea ca magistrat; de Anul nou și de Paști încă un salariu — drept gratificație; abonament de clasa întîi pe căile ferate, iar pe vară, concediu 45 de zile. Nenorocul lui a fost că banca, la vreo opt luni, a dat faliment.

Finanțase prea multe întreprinderi șubrede ori dubioase, iar președintele consiliului de administrație, care era subsecretar de stat la Finanțe și pe sprijinul căruia se conta îndeosebi, implicat într-o speculă cu devize, a trebuit să-și dea demisia și să plece în străinătate, pretextînd o operație care nu mai putea fi amînată.

De vreo trei luni, de cînd banca și-a închis ghișeele, așteaptă Petrescu clientelă serioasă, dar clienții sînt tot mai rari din cauza crizei. Procese mai mărunte i s-au prezentat, e drept, dar nu le-a putut lua.

Singurul proces care a contat în răstimpul acesta a fost un fals de testament, dar de la acela n-a încasat decît un acont de onorariu. Rezerve aproape că nu și-a

făcut, fiindcă se-ndulcise la un trai mai larg și nu putuse bănui prăbușirea fulgerătoare a unui institut de credit ca Banca de scont. A fost de ajuns falimentul marilor întreprinderi „Uran" și al morii „Danubiana" ca banca să se dea peste cap. De cîte ori n-a regretat, și de cîte ori nu i-a imputat nevesti-sii că l-a îndemnat să demisioneze din magistratură ! Drept e, însă, că dacă n-ar fi înclinat și dînsul pentru demisie, nevastă-sa, oricît ar fi insistat, nu l-ar fi putut influența hotărîtor.

Muncise din greu Petrescu, trecuse cu succes examenele de licență în drept și filozofie, și cum își dete bine seama că n-au să-l ajute îndeajuns puterile, a renunțat din capul locului la avocatură, intrînd prin concurs în magistratură. A fost cotat, de la început chiar, ca magistrat conștiincios și priceput. Fiindcă nu se îmbulzea și n-avea spriijn, mai întotdeauna a fost trecut cu vederea — trecut la înaintare, trecut la alcătuirea atîtor și-atîtor comisii, care, acum, după război mai ales, adăugă simțitor la salariul unora dintre magistrați. O singură dată a primit, fără să umble, fără să se gîndească, delegația de procuror general. După două luni însă, obosit și dezgustat, și-a înaintat demisia.

O limuzină gri se oprește în fața porții. De lîngă șofer sare un tînăr elegant și cu monoclu. Caută butonul, sună. Acum vorbește cu servitoarea, dar oricît se trudește Petrescu, nu poate prinde ceva mai deslușit.

— Ce-i, Hilda ?

— Spune că vrea să vorbească cu domnu.

— I-ai zis că sînt acasă ?

— Nu. am spus că mă duc să-ntreb pe coniția.

— L-ai întrebat, barem, cine e ?

— Da. Domnul șef de la prefectură.

Petrescu se hotărăște pe loc.

— Poftește-l încoa.

Tînărul își potrivește monoclul și se-nclină respectuos.

— Am onoare să vă salut !

— Bună ziua, domnule.

— Dacă-mi dați voie, Marian, licențiat în drept și șef de cabinet al domnului prefect.

— Poftim, ia loc, domnule Marian. Și acum, spune ce te-aduce la mine.

— Domnule Petrescu, ar dori să vă vorbească negreșit domnul prefect ?

— Cînd ar vrea ?

— Chiar acum de dimineață, dacă se poate.

— E așa de urgent ?

— Pare-se.

— Și despre ce este vorba ?

— Să mă credeți că habar n-am. Domnul prefect ar dori să știe cînd îl puteți primi.

Petrescu se gîndește o clipă.

— Am să vin eu la prefectură.

— Foarte bine ! Mașina vă stă la dispoziție.

— De ce s-aștepte ? O să zăbovesc ceva pînă mă-mbrac.

— Vai de mine, nu face nimic ! Poate să aștepte oricît de mult !

— Bine-atunci. Ca că nu te plictisești, aruncă-ți ochii pe gazeta asta.

Cum a intrat în vestibul, doamna Petrescu l-a și luat în primire.

— Cine-i paiața asta, Bucure, că de la toanta de Hilda n-am putut pricepe ?

— Șeful de cabinet al prefectului.

— Daa ? !

— Și de ce te miri așa ? Parcă ar fi cel puțin ministru ori mitropolit !

— Ce vrea, dragă, de la tine ?

— Cică prefectul ține să-mi vorbească numaidecît.

— Daa ? ! În ce chestie ?

— Nu știu... nici băiatul nu știe.

— Ce naiba să fie ? !

— Ce o fi aflăm noi, dragă — face pe nepăsătorul Petrescu, văzînd cum se destramă o undă de îngrijorare pe fața nevesti-sii. Și el, de s-ar cerceta mai cu atenție, s-ar găsi și nedumerit, și îngrijorat.

La plecare, doamna Petrescu, potrivindu-i cravata :

— Să știi, dragă, c-o să fie bine !

— Ai mai visat ceva ?

— Nu rîde tu, am visat, da !

— Lasă, o să-mi spui cînd mă-ntorc, că m-așteaptă omu.

Bucur Petrescu a intrat nițel jenat, nițeluș cu inima strînsă în cabinetul prefectului.

— Am onoare, cucoane Bucure ! Dar de ce v-ați deranjat dumneavoastră ? Ce mi-ai făcut, Mitule ? se adresează mustrător către șeful de cabinet.

— Domnule prefect, eu am insistat, dar domnul avocat n-a vrut, și pace !... Ea ar fi dorit nici să nu-l aștepte mașina !

— Ia poftim, cucoane Bucur !... Nu, nu acolo, că bate soarele. Ascultă, Mitule dragă, nu mai lași pe nimeni... oricine-ar fi !

— Văzui la mine pe domnu senator Gregorian...

— S-aștepte și dumnealui... s-aștepte !

Bucur Petrescu se simte oarecum măgulit, dar și mai îngrijorat ca la început. Prefectul este un fost procuror, care și-a dat de trei ani demisia și s-a avîntat în politică. Procese penale sînt destule, așa că n-a simțit criza, iar acum două luni, venindu-i partidul la putere, a fost numit prefect.

— Fumați, cucoane Bucure ?

— Da, fumez... mulțumesc.

— Sînt niște țigări egiptene... foarte bine preparate ! Mi le-a dăruit secretarul general de la Finanțe.

— Cam tare, dar e-un tutun bun... drept.

— Îmi dați voie să abordez problema ?

— Te rog chiar !

— Dumneavoastră ați fost coleg de școală cu domnul ministru de interne ?

— Cu Crăiniceanu ? Da... tot liceul.

— Nu v-a uitat, deși s-a mutat cam de mult la București.

— M-o fi propus pentru decorare ?

La gîndul acesta, îngrijorarea hrănită pe drum s-a risipit, iar voia bună i s-a înfiripat la loc.

— E vorba de ceva mult mai serios !

— S-auzim.

— Domnul ministru m-a chemat de dimineață la telefon și mi-a ordonat să vă comunic că vă roagă să primiți prefectura de X.

Lui Petrescu i se pare că n-a auzit bine.

— Prefectura ?...

— Prefectura de X.

Se dezmeticește numaidecît și-și recapătă cumpătul întreg.

— Regret, dar nu pot primi.

— De ce nu puteți, dacă-mi permiteți să-ntreb ?

— Nu pot, dragă... cum o să primesc așa ceva ? !

— Nu e nevoie să-mi dați imediat răspunsul... domnul ministru așteaptă pînă mîine la nouă și jumătate... Să mă credeți că mi-e peste măsură de greu să-i comunic un răspuns negativ !

— De ce să-ți fie greu, bre omule ?

— Domnul ministru mi-a spus să insist și a încheiat : „Sper că fostul meu coleg de școală n-are să mă refuze !“

— Ușor de făcut socoteală altuia !

— Consultați-vă, cucoane Bucur, cu doamna, cu prietenii... nu e nevoie, încă o dată, de răspuns imediat.

— Și unde naiba vine prefectura asta ?

— În Banat... Eu cunosc foarte bine regiunea : Elveție în miniatură ! Apoi județ mic, cucoane, ușor de administrat... oameni blajini... Unde mai puneți c-ați trecut hopul alegerilor ! Și să nu uit, păcatele mele : fără obligație politică ! De două ori mi-a repetat cuconul Grigore !

— Dragă domnule prefect, să-i spun atunci și nevesti-mii... va fi însă de aceeași părere — sînt sigur ! Mîine de dimineață îți voi trimite răspuns în scris, ca să ai dumneata o acoperire... Te previn însă de pe acum că va fi negativ... nu poate fi altfel... crede-mă, zău !

Domnul avocat Petrescu nu s-a întors de-a dreptul acasă. A făcut două tururi pe strada principală, a tîrguit niște fragi de toată frumusețea de la „Consum“, a tăiat grădina publică în lat și s-a întors acasă pe Bulevarul Unirii. Doamna Petrescu l-a așteptat ca pe ghimpi. Cum a intrat :

— Te rog să-mi spui numai atît : bine, sau rău ?

— Bine, dragă... bine !

— Puteam paria pe orice ! Știi ce-am visat spre dimineață ?

— Știu dacă mi-ai spune.

— Se făcea, parcă, la mămițica acasă. În salon, mobilele date la perete, iar de la un cap la altul, o masă mare. Eu la un cap de masă, tu la celălalt. Colonelul Săveanu, în ținută de gală, îți ținea un toast...

— Dacă nu te superi, mămico : mata nu ești curioasă să știi de ce l-a chemat prefectul ?

— Așa, zău, de ce te-a chemat, dragă ?

— Ministrul de interne, cu care-am fost coleg pînă-ntr-a opta — cred că mai ții minte — mă roagă să primesc prefectura de X.

Cucoana Atena se uită la domnișoara Honorina ; domnișoara Honorina, la cucoana Atena.

Într-un tîrziu și cu glasul moale :

— Și tu ce răspuns ai dat, Bucure ?

— Am refuzat, pur și simplu.

Iar tăcere — tăcere care apasă și sfredelește, cerînd explicații.

— Poate era mai bine să nu te fi grăbit cu răspunsul... să ne mai fi sfătuit și noi... așa fac oamenii, nu ?

— Tu vorbești serios, Ateno ? !

— Foarte serios ! Pe fața doamnei Petrescu se poate citi cu ușurință că e gata-gata să-i sară țandăra.

— Am timp pînă mîine la nouă și jumătate... tot să mă hotărăsc !... Dar hotărîrea mea e ca și luată...

Cucoana Atena se mai însenînează.

— Pentru ce ai dat, și numaidecît, un răspuns negativ ?

— Mai întîi și mai întîi, findcă nu-s croit pentru administrație.

— Exagerezi, dragă !

— Cred că mă cunosc mai bine !

— Al doilea ?

— În al doilea rînd, cum să te duci tu la mama dracului ? Străin de locuri, de obiceiuri, de oameni... ba nu, zău !... Cam cum crezi c-au să primească localnicii ploconul ministrului de interne ? Ei, am dreptate, ori nu ?

— Mde... întrucîtva, da...

— Întrucîtva ? ! Hm !

— Dacă ești om cu tact și-ți cauți de treabă, te strecori... te strecori frumos...

— Ce tact, madam, ce tact ? (Se cunoaște că-i necăjit acum). Conducerea unui județ e lucru greu, complicat ! Partizanii vin cu fel de fel de pretenții, parlamentarii îți bat din picior, te lucrează la centru dacă nu-i satisfaci... Eu pe cine să mă bizui la București ? Cine-o să mă informeze dintre localnici ? Pe sfatul cui să pun preț, cînd nu cunosc pe nimeni și nu mă cunoaște nimeni ? Ai cam început s-o bagi pe mînecă, îmi pare. Vezi ?... Vezi ?

— Ba de fel, dar mă gîndesc și eu...

— Îhî !...

— În aparență, cam așa ar fi...

— Ce, în aparență numai ? ! În fond, lucrurile stau așa cum le-nfățișez eu.

Duduia Honorina, ca să întîrzie cît de cît furtuna :

— Mămico, ce să fac cu fragii ? Sînt tare frumoși !

— Cît ai luat, Bucure ?

— Trei chile fără o sută.

— Atunci oprește, mamă, ca la un kilogram pentru masă, iar restul pentru dulceață.

Duduia Honorina a luat punga și a ieșit. Cucoana Atena își face de lucru tot rînduind niște bibelouri, iar domnul Petrescu se plimbă îngîndurat, pufăind din țigară ca să-i întețească focul.

— Unde mai pui că trebuie și să cheltuiești ! Deplasarea crezi c-o să fie floare la ureche ?... Eu n-am frac, redingota bate-n verde, voi aveți nevoie de toalete... Acolo trebuie ținută casă deschisă... de, ești prefect ! La ei e altă tradiție : prefectul trebuie să dea ceaiuri, mese, baluri...

Se oprește din mers, scoate altă țigară, îi bate cartonul de capacul tabacherii și o aprinde de la cealaltă.

— Eu... dar pe mine cine mă ascultă vreodată ?... Eu îs un biet cap de femeie...

— Spune, dragă, spune ! Te-ascult cu toată atenția... Te rog chiar să vorbești deschis, ca să n-avem pe urmă discuții !

— Uite părerea mea : de sprijin, nu te sinchisi ! Dacă-ți propune, așa, din senin, Crăiniceanu — ba și insistă — asta înseamnă că are el tot interesul ca tu să fii acolo... drept ? Mai departe... te descurci tu, fii sigur de asta !

— De descurcat...

— Ți-au trecut prin mînă, ca magistrat, atîtea chestii, atîția oameni, ce Dumnezeu ! De cheltuială, zici ? Dar m-asculți ori nu ?

— Te ascult, frate, te-ascult !

— Nu e nevoie să ne facem tot, dintr-o dată... la fiecare leafă cîte ceva. Apoi, peste „cheltuielile de reprezentare" treci cu totul ?

— Nu cred să fie un județ mare, deci „cheltuielile de reprezentare"...

— Două-trei luni ai sta singur, pînă închiriez jumătate din casă și-o instalez pe Norica la București.

— Găsești tu chiriași bătînd din palme ?

— Ce m-ar mai pupa doctorul Mitrănescu și Ghiță Darie !

— Maiorul ?

— Maiorul, da. Umblă cu limba scoasă după o casă mai ieftină. Nu ți-am spus că m-a sondat în două rînduri nevastă-sa ?

— Am lua-o atunci și pe Hilda ?

— Aș lua-o, că-i femeie de încredere și se pricepe la bucătărie.

— Dar de servit ?

— De asta te-ngrijești tu ? Să vezi ce sufragiu stilat am să scot dintr-un om de serviciu mai dezgheţat !

Domnul Petrescu tace și privește în curte.

— Să știi că la ţanc ne-a venit pleașca asta ! Pe fată trebuie s-o instalăm la București, clienţi cum aștepţi tu încă nu se văd...

— N-ai vrea cumva să pledez la judecătorie ?

— Cine zice una ca asta ?

— Și totuși, nu pot accepta... nu e de primit, frate !... Convinge-te odată !

— Pe urmă, unde mai pui și onoarea ce ţi se face ? Prefect, puţin lucru e ? Apăi de !...

— Las', că nu mai sînt vremurile cînd șeful organizaţiei era prefectul judeţului !

— Orice-ai zice, e funcţie importantă !... Și cîmp de lucru pentru cine vrea să activeze...

O ciocănitură ușoară.

— Intră !

— Masa e gata, coniță... puteți pofti.

— Așa devreme, Hilda ? !

— Nu e devreme, coniță.

— Venim acum... poftește și pe domnișoara. (De-altminteri, domnișoara Honorina grăbise cu masa ca să-mpiedice izbucnirea certei.)

După ce s-a închis ușa, iar pașii s-au îndepărtat suficient :

— Eu zic, Bucure dragă, să mai reflectezi... nu e de dat cu piciorul... ține minte !

Domnul Petrescu, îmbufnat și maliţios :

— Bine, bine... de vreme ce poruncești mătăluță !

— Desigur, acum îți baţi joc de mine !... Mă lași să-mi vărs focul, ca la urmă să iei totul în zeflemea !

— Ei, ei, nu te-aprinde iar !

Domnul Petrescu îi încercuiește mijlocul, deschide ușa și-i face semn, galant, cu cealaltă mînă, să treacă înainte.

*

Discuția s-a pornit iarăși și a fost purtată și mai aprins, către sfîrșitul mesei, cînd șeful de cabinet s-a prezentat să comunice că secretarul general s-a interesat telefonic, iar prefectul și-a cerut scuze că nu are încă un răspuns defintiv, dar a adăugat că va fi — speră — favorabil.

Domnul Petrescu a refuzat să-și bea cafeaua și s-a închis în biroul dumnealui. Cucoana Atena se pregătește, că joia are zi de primire, iar duduia Honorina exersează în camera dumneaiei, deoarece la cinci îi vine profesorul de pian.

Vestea despre propunerea făcută avocatului Petrescu s-a lățit de dimineață chiar. Așa e în provincie — și mai ales în sezonul mort. La ora aperitivelor ea a fost cîntărită și întoarsă pe toate fețele. Unii, etalînd calitățile fostului magistrat și actualului civilist Bucur Petrescu, se trudeau să convingă și să se convingă că va face față cu succes, și că distincția ce i-a căzut din senin e pe deplin meritată. Alții, dimpotrivă, argumentau că fostul magistrat Petrescu, rămînînd și astăzi cu deformarea profesională, nu va fi mîna forte, înmănușată însă, care să conducă destinele unui județ — unui județ pe care nu-l cunoaște și unde nu e cunoscut.

Alții, mai idealiști de felul lor, ori cu înclinare spre eliminarea elementelor secundare, au și început înșirarea și socotirea veniturilor legale și cvasilegale, lăsînd să se înțeleagă că se cam îndoiesc de corectitudinea unui om ce se dovedise totuși, pînă atunci, de o cinste neumbrită.

Cîţiva, mai neutri, îşi manifestau numai îngrijorarea, ca nu cumva să se încurce în chestii băneşti, ori să fie tentat să se-nfrupte din cine ştie ce fărîmituri, făcîndu-se astfel de rîs la bătrîneţe.

În fond, oricare au fost opiniile exprimate — mai zgomotos ori mai timid, deschis ori cu rezerve — aproape toţi cîţi aflaseră ultima noutate îl invidiau sincer pe Bucur Petrescu.

*

Mai devreme ca de obicei şi aproape în acelaşi timp, au venit în vizită doamna Burghelea, văduvă de moşier, şi doamna maior intendent Darie. Doamna Petrescu şi-a cerut scuze că le lasă singure — domnişoara Honorina tocmai îşi începuse lecţia de pian — şi, pînă să-şi pună toaleta la punct, a zăbovit vreo zece minute.

— Ai aflat, madam Darie, că se clatină rău şi „Prevederea" ?

— „Prevederea" ? ! Parol ?

— O ştiu chiar de la subdirector... noi l-am cununat cu cea dintîi pe Niculescu... dar te rog, draga mea, să fii discretă !

— Vai de mine !

— Dacă ai vreun depozit, eu te consiliez prietenește să-l retragi... şi cît de curînd !

— Am... am ceva pe numele fetei. Şi, ca să-i risipească vreo eventuală bănuială, adaugă numaidecît : Partea lui Georges de la vînzarea caselor părinteşti.

— Era de aşteptat, draga mea... Auzi dumneata, să oferi 18 şi chiar 20 la „vedere" ?

— Îţi mulţumesc, madam Burghelea... mare serviciu mi-ai făcut ! O să-i spun lui Georges să treacă mîine pe la bancă.

— Bine-ar face !

— Dar ultima noutate o știi mata ?

— Divorțul lui Săvulescu ?

— Nu, s-a-nvechit.

— Care atunci ?

— Oferta ce i s-a făcut lui Petrescu.

— Ce ofertă ? !

— I s-a oferit prefectura de X.

— Nu mai spune !

— *Parole d'honneur !*

— Cum asta, frate ?!... Nu-mi vine-a crede !

— A spus-o chiar Gigi Demetrescu !

— Prefectul nostru ?

— El.

— Atunci să știi că e ceva serios. Dar de unde pînă unde, frate dragă ?! Petrescu parcă nu face nici o politică ?

— Nu, și nici nu i se cere vreo obligație politică.

— Extraordinar !

— Adevărat, parol !

— Zău dacă pricep ceva !

— Uite, dragă madam Burghelea, cum stau lucrurile : Petrescu e coleg de clasă cu ministrul de interne, și chiar ministrul a telefonat de dimineață prefectului nostru...

— Poftim pleașcă !... Poftim pară mălăiață în gura lui nătăfleață !

— Și ce-i mai nostim e că Petrescu se lasă greu... greu de tot chiar !

— Bată-l Dumnezeu să-l bată... în loc să zică bodaproste !... Pe o criză ca asta, cînd cu arcanul să umbli nu poți prinde un client ca lumea, dumnealui să facă mofturi ! Ei, să nu-ți vină rău ?

— Ba face niște mofturi !...

— Să nu-ţi stea mintea-n loc ?

— Să vezi cum o să mai ridice nasul Atenuţa noastră !

— Sigur asta, sigur !

— Iată ce-mi veni în minte acum : dacă ea nu deschide vorba, să ne facem şi noi niznai.

— Bună idee avuseşi !... Uite, mă tot trudesc de cînd mi-ai spus noutatea, şi nu pot să-l văd pe Petrescu prefect !... Slab cum e, cu cioculeţu ăla năpîrlit, cu ochelari cu ramă şi prinşi pe după urechi ca belferii...

— Ai dreptate, madam Burghelea !

— Pe frate-miu, Dan, l-ai cunoscut mata ?

— Cum să nu ?

— Îţi mai aminteşti cînd apărea dumnealui la 10 Mai cu joben, cu monoclu, cu barba ceea neagră, revărsată, cu pieptul plin de decoraţii ?

Conversaţia celor două prietene cam aici a fost curmată prin intrarea doamnei Petrescu în salonaş.

Doamna Petrescu n-a suflat un cuvînt despre propunerea pornită din Bucureşti, iar cucoanele — numai cinci, celelalte ţinînd să amîne felicitările de rigoare — n-au deschis vorba, de parcă fuseseră cu toatele înţelese. Sondările şi apropourile n-au lipsit, în schimb. Aşa, de pildă, una a pomenit că ar fi citit în nu ştiu ce gazetă că e vorba de o largă remaniere a prefecţilor ; alta, de fraudele descoperite la prefectura de Bihor ; o a treia, de interviul prefectului local... şi aşa mai departe. Degeaba !

*

Domnul Petrescu s-a întors mai tîrziu ca de obicei şi cu trăsura, fiindcă nu era tocmai-tocmai sigur de picioare.

A primit felicitări și sfaturi — mai ales sfaturi ; a fost descusut — cu menajamente ; i s-au plătit și a plătit — mai mult a plătit — aperitive.

— Bună seară, Nuțișor ! (De cînd n-o mai dezmierdase el așa !)

— Bună.

— Tot ești supărată, soro dragă ?

— Poftim, citește !

Cucoana Atena îi întinde telegrama urgentă primită de prefect pe seară, telegramă avînd următorul conținut :

„Rog comunicați domnului avocat Petrescu că este așteptat mîine ora zece de domnul ministru Crăiniceanu la minister localul strada Academiei stop. Secretar g-ral Munteanu."

După ce o citește de două ori și stă nițeluș pe gînduri :

— Acu, ce naiba-i de făcut ?

— Pleci cu acceleratul de 11... e cel mai potrivit tren.

— Să plec, adică ? ! Nu-i mai bine să telegrafiez că nu pot veni ?

— Ai fi în stare să faci o astfel de necuviință ?

— Și ce să-i spus eu ministrului ?

— Orice vrei... treaba ta !... De dat, trebuie să dai ochii cu omul ! (Doamna Petrescu a schimbat tactica, convinsă fiind că așa va izbuti mai ușor — și nu s-a înșelat.)

— O să cheltuiesc, pe puțin, patru mii, cu drumul ăsta !...

— Pentru o zi, două de stat în București ? !

— Biletul dus și-ntors, cameră la hotel, mai o tratație unui prieten, un mic cadou pentru tine, pentru fată...

— Bine, bine ! Iaca, te-mprumut din economiile mele cu trei mii de lei.

— Atunci o să plec... ca să-ți fac pofta...

— Nu să-mi faci pofta, ci să te porți așa cum trebuie să se poarte un om simțit !

Pînă la plecarea trenului mai că nu s-a vorbit despre prefectura de X. Întoarse însă de la gară, doamna și domnișoara Petrescu, închise în sufragerie, s-au sfătuit și au întocmit un plan întreg, privindu-i pe cîteștrei și întinzîndu-se pe un interval de circa trei-patru ani.

*

Avocatul Bucur Petrescu n-a putut închide ochii în cele cinci ore de drum, și nici de citit n-a fost posibil, deoarece doamna cu care s-a nimerit în compartiment avea o fetiță care nu putea dormi decît cu lumina stinsă.

Deși ora fixată pentru prezentare era zece, el a ajuns la minister pe la nouă și douăzeci, ca să nu întîrzie cumva. În sala principală de așteptare mai erau unsprezece persoane — și toate înscrise pentru audiență. Ca să-și omoare timpul, a cercetat mai întîi harta mare din perete, unde pe fiecare județ era lipită o bandă de hîrtie cu numele prefectului și data numirii. Numai județul X era fără bandă ; deci, acolo, vacanță.

A cercetat apoi, tablou cu tablou, chipurile foștilor miniștri de interne și, cînd a terminat, s-a așezat obosit și enervat pe scaunul liber de lîngă unul din cei trei șefi de cabinet. Acesta, ca să nu fie deranjat din lipitul într-un dosar confidențial al tăiturilor din gazete, pe care i le trecea tovarășul din stînga, i-a întins mutește un voluminos album cu fotografiile prefecților pînă la 1916. Pe la zece și zece, două sonerii, din două unghere opuse, au prins să sbîrnîie strident : mașina ministrului intrase în curtea ministerului. Cei doi directori și cei trei șefi de cabinet au înlemnit pentru o clipă, apoi s-au repezit, învălmășindu-se, spre ușă ; cele 29 de persoane înscrise pe

diverse liste de audiență s-au ridicat în picioare ca împinse de resorturi — unele stau smirnă, altele se clatină în căutarea echilibrului.

Cel dintîi poftit în cabinetul ministrului a fost avocatul Bucur Petrescu. Asta l-a surprins, dar l-a și flatat. A intrat, tot așa de emoționat ca și la 1907, cînd, procuror fiind, fusese chemat telegrafic de ministrul de justiție în legătură cu unele măsuri ce luase în timpul răscoalelor.

— Ia șezi, Bucure dragă !

Îi întinde o mînă moale, jilavă, dar rece, iar cu cealaltă îi face semn să ia loc în fotelul cu perină din fața biroului.

— Mulțumesc.

— Cu ce tren ai venit ?

— Cu acceleratul care sosește la patru dimineața.

— Nu ți-oi fi făcut vreo încurcătură ? Nu te-am deranjat cumva ?

— Vai, nici un deranj !. Tocmai țineam să-ți mulțumesc dragă... domnulee...

— Spune-mi Gore, ca întotdeauna, că mă supăr altfel ! Și pentru ce să-mi mulțumești ? Eu trebuie să-ți mulțumesc pentru sacrificiul pe care-l faci ! Avem nevoie în X de un prefect priceput, cult, cu tact... La tine m-am gîndit din primul moment. Ești, într-adevăr, cel mai indicat !

Bucur Petrescu încearcă timid să schițeze un gest, să rostească un cuvînt, dar nu e chip. Glasul de bariton al ministrului de interne continuă, fără suișuri, fără coborîșuri.

— Ieri am fost reținut la dejun de rege... la plecare i-am prezentat și decretul tău.

După ce-l scoate din servietă, sună. Unul din șefii de cabinet s-a strecurat fără zgomot și a rămas lipit de ușă, așteptînd ordinul.

— Să trimiți după un preot, ca să depună jurămîntul domnul prefect de X.

— Am înțeles, domnule ministru !

— Dacă vine pînă atunci ministrul de externe, îl depune în fața secretarului general Burcea. Nu uitați să dați o notă gazetarilor !...

— Prea bine, domnule ministru !

— Cu cîteva comentarii și date biografice... le cereți de la domnul prefect. Să se sublinieze : prefect fără colorit politic... tehnician.

— Audiențele ?

— Le suspend astăzi. Și, înainte de a deschide gura Petrescu : Nu contractezi, dragă, nici o obligație și ai, în schimb, mînă liberă. Iei orice măsuri vei crede de cuviință ! Dacă ai de cerut vreo lămurire, un sfat, un sprijin, mă chemi la telefon.

— Mulțumesc, mulțumesc !

— De organizația din X să nu te sinchisești... la fel, și de parlamentarii de-acolo — ei știu bine că au fost aleși ca să voteze legile guvernului.

— Dar dacă se amestecă ?

— Îi iei frumos de ureche și-i trimiți la plimbare ! Nu te va deranja însă nimeni... nu va îndrăzni să te deranjeze ! Voi face cunoscut că ești omul meu de încredere, și cine te atinge, pe mine m-atinge !

— Mulțumesc ! bîlbîie Petrescu.

— Pentru cheltuielile de deplasare și instalare îmi trimiți o notă, cum îți iei serviciul în primire — bineînțeles, nu ceva amănunțit. Cam 50 de mii aș putea să-ți ordonanțez....

— Prea drăguț ești !... Îți mulțumesc încă o dată !

— Un moment, te rog. Alo ! Alo ! Bebe să-l însoțească pe domnul prefect Petrescu la directorul contabi-

litații. I se eliberează, contra chitanță, de la „Fondul A", 12.000. În plus, două foi de drum pentru tren accelerat.

După ce Crăiniceanu a pus receptorul în furcă :

— Cînd pleci de la mine, te oprești mai întîi la șeful de cabinet Bebe Duma.

— Încă o dată, îți mulțumesc călduros !

— Pentru puțin, dragă. Apropo : ce decorații posezi tu ?

— „Coroana României".

— Numai atît ! ?

— Numai.

— Ești bun de fotografiat !

— Gradul ?

— În grad de ofițer.

— Binee...

Crăiniceanu notează ceva în bloc-notesul de pe birou.

— Îmi pare că ai scris vreo cîțiva ani la *Curierul tribunalelor ?*

— Daa... cinci ani... dar mai demult.

— Nu face nimic. Înseamnă atunci că poți lua și „Meritul cultural".

Crăiniceanu mai notează ceva în bloc-notes.

— Doamna Petrescu nu cumva a fost la „Crucea roșie" ?

— A fost, da.

— Are „Meritul sanitar" ?

— Nu... nu-l are.

— Îl va avea !

Și Crăiniceanu iar mai notează ceva.

Unul din șefii de cabinet intră fără să bată și anunță :

— Excelența-sa domnul ministru de externe !

— Introdu-l în cabinetul de alături. Întorcîndu-se apoi către Bucur Petrescu : Mă ierți, dragă ! Trebuie să

punem la punct tratatul cu Polonia... Nu trebuie să se știe însă asta !

— Din partea mea !...

— Treci dincolo, depune jurămîntul și prezintă-te cît mai curînd la post !... E necesar, să știi ! Îți urez succes și-ți rămîn obligat. Și nu uita : ori de cîte ori ai ceva, telefonează-mi !

— Nu te deranjez cumva ?

— Te rog să nu eziți !... Dacă nu sînt la minister, mă chemi acasă. *Au revoir* și călătorie bună ! Sărutări de mîini doamnei.

Întinzîndu-i aceeași mînă moale, jilavă și anormal de rece, adaugă, ca aducîndu-și aminte în ultimul moment :

— A, da... unde dejunezi astăzi ?

— Sînt invitat la soru-mea (nu numai că n-are soră, dar în București nu are nici o rudă).

— Îmi pare rău... te-aș fi invitat la mine... Cînd mai vii prin București, să știi că ești invitatul meu !

— Prea drăguț... mulțumesc... foarte mulțumesc !

Noul prefect de X a ieșit din cabinetul ministrului de interne cu bucurie în suflet, dar și îngrijorat.

*

De la Turnu-Severin, Petrescu a rămas în compartiment numai cu un colonel de artilerie. A consultat el ce a consultat harta de pe culoar, a citit gazetele pe toate fețele, iar acum privește distrat pe fereastră. Gîndul îi lunecă o dată cu peisajul. Se trudește să-l disciplineze, să-l proiecteze într-o singură direcție, însă renunță de la o vreme. Îl cam încearcă foamea, dar n-are curaj să desfacă valiza, deși cucoana Atena i-a rînduit, cu mîna dumneaei, gustare aleasă și cele trebuincioase ca să poată mînca în vagon. În două rînduri a fost gata-gata să se hotărască, dar s-a jenat de tovarășul de drum.

De aceea, cînd colonelul a oprit bilet pentru prînz, a cerut și el. Întîmplarea a făcut să fie rînduiți la aceeași masă mică. La desert s-au recomandat și s-au pus pe descusut reciproc. Colonelul fusese doi ani și jumătate comandant de garnizoană în X, așa că i-a putut da relații — de tot felul și precise.

Ca să nu se încurce cumva, Petrescu și-a adus din valiză harta județului și maculatorul, și, astfel înarmat, a tot întrebat și a notat. Întîlnirea cu colonelul de artilerie Simianu a fost socotită de prefectul Petrescu ca un semn bun.

După ce colonelul a coborît, Petrescu — rămas singur în vagonul-restaurant — a recitit cu atenție de două, de trei ori notițele luate, a consultat harta din nou, așa cum îi arătase colonelul că trebuie folosită, a mai băut o cafea, apoi s-a întors în compartiment. Nemaiavînd ce face și îngreuiat de masă, a așternut un jurnal pe canapea și s-a întins să se odihnească. Dar odihna s-a transformat curînd în som profund. O fi adormit ca la un ceas poate, cînd i s-a părut că-l strigă careva pe nume. S-a frecat la ochi, s-a ridicat într-un cot și a tras cu urechea.

Trenul era oprit într-o gară mare ; peronul, înțesat de lume. Un ceferist, însoțit de un domn între două vîrste, striga în dreptul fiecărui vagon : „Domnul prefect Petrescu !“ Bucur Petrescu, descheiat la vestă, congestionat la față și cu părul vîlvoi, își arată capul în deschizătura ferestrei.

— Mă rog frumos, domnul prefect Petrescu ?

— Eu, domnule, dar ce este ?

Cînd s-a auzit strigat pe nume, l-a și săgetat bănuiala că s-o fi întîmplat vreo nenorocire.

— Dați-mi voie, mă rog frumos : doctor Pătru Mioc, prim-pretorul plășii Bahna.

— Doctorul Elie Popovici, șeful stației Bahna.

Doctorul Mioc, încadrat de primari, consilieri și de delegațiile de săteni din plasă, i-a ținut un cuvînt de bună venire — discurs în toată puterea cuvîntului, rostit repede și cu poticneli.

Cît a turuit gura prim-pretorului, Petrescu și-a plimbat privirea pe fețele și hainele de sărbătoare ale delegaților. Nici un gînd înfiripat și limpezit, și totuși, știe că la urmă va trebui să răspundă.

După prim-pretor a luat cuvîntul un primar — cel mai în vîrstă dintre primarii din plasa Bahna. Primarul a rostit cîteva vorbe cu miez și le-a rostit clar și stăpîn pe sine, de-ți era mai mare dragul.

Tăcerea prelungă care a urmat l-a dumerit pe Petrescu că partea întîi a programului a luat sfîrșit și, deci, îi vine rîndul să răspundă.

— Dragii mei... iubiților !

Ropot de aplauze și strigăte de „ura". Degeaba se trudește în răstimpul acesta să-și rînduiască ideile : nici o înmugurire și nici un ajutor de nicăieri. Mai înainte însă de-a se destrăma ultimele ropote de aplauze și uralele : „Să trăiască", trenul s-a pus în mișcare. În stația Bahna, acceleratul 13 n-are decît cinci minute oprire ; mecanicul, văzînd că s-au împlinit douăsprezece și, deci, e în primejdie să-și piardă prima, a dat drumul mașinii.

Petrescu s-a așezat, năucit și vlăguit, pe bancă. După ce și-a mai adunat gîndurile, s-a frînt din mijloc și, fără să se ridice, s-a închinat, mulțumind că a scăpat de cumpăna ivită din senin.

La X a ajuns pe înnoptate și pe ploaie. Îl aștepta totuși lume multă. Ploaia muiase steagurile, ghirlănzile de brad, murase călăreții aduși dintr-o comună vecină și spălase aproape cu totul inscripția de pe arcul de triumf de la ieșire :

BINE AȚI VENIT, EXCELENȚĂ ! !

Vorbirea lui Petrescu, scurtă și monoton rostită, n-a prea plăcut. S-a comentat mai mult înfățișarea, vîrsta și îmbrăcămintea noului prefect.

În cele cîteva zile scurse de la numire și pînă la sosirea în X se putuse căpăta cîteva informații despre noul conducător al județului. Cei mai mulți, însă, ca să arate că sînt bine și la timp informați, adăugau tot felul de amănunte — scornite, firește, de la dînșii.

Din mașina închisă și cum strada e slab luminată, iar ploaia n-a încetat tot timpul, noul prefect nu se prea poate orienta. Aproape toate clădirile sînt fără etaj și cu fațadele croite la fel. Toate au ferestre ieșite în stradă, ca din casă să se poată privi în voie. Numai la o răscruce, unde mașina prefecturii s-a întîlnit cu o căruță și un autocamion, a putut descifra o firmă de medic :

DOCTOR LAZĂR MEICU
MED. UNIV.
MORBURI INTERNE ȘI FEMEI
RAZE X ȘI MET. FREUD.
ORD. LA ORICE ORĂ

N-a priceput, dar s-a jenat să ceară deslușiri directorului prefecturii, care, înghemuit la stînga lui, moțăia.

Strada aceasta principală, pavată de mîntuială cu bolovani de rîu și amăgită cu lumină electrică, se deșiră năucă, kilometru după kilometru. Orașul X, capitala județului cu același nume, e tîrg de munte, răsărit și gîtuit într-o vale lungă, îngustă și întortochiată. Palatul prefecturii, clădire nouă, în curat stil românesc, l-a impresionat plăcut pe Bucur Petrescu. Lămpile de la intrare, aprinse toate, i-au îngăduit să deslușească în voie fațada.

Nu i-a plăcut, în schimb, apartamentul rezervat pentru prefect : camerele mici, prost rînduite, mobilă multă și amestecată.

— Am fixat pentru mîine la unsprezece instalarea.

— Bine, domnule director.

— Aveți de dat vreun ordin ?

— Nu... nimic.

— Țin să vă asigur că va fi o solemnitate frumoasă, domnule prefect !

— Numai de n-ar costa prea mult formalitatea asta !

— Sînt fonduri la prefectură, iar masa primarilor va fi spezată de comunele respective.

— Fă cum crezi dumneata că e bine.

— Astă seară o să mîncați în casă ?

— Da, în casă... e tîrziu și mă simt tare obosit.

— V-am dat, pentru uzul dumneavoastră personal, pe cameristul care a servit pe toți domnii prefecți de la preluarea imperiului.

— Bine, mulțumesc, domnule director.

Așezat în fotoliu, cu geamantanul și valiza dinainte, nedesfăcute, Petrescu pare adîncit în gînduri și totuși nu se gîndește la nimic.

O ciocănitură moale, care se repetă la intervale egale:

— Cine-i ?

— Eu, mă rog.

— Care eu ?

— Ghiță, ordinanța dumneavoastră.

— Intră !

— Să trăiți !

— Bună seara, băiete. Ce-i ?

— Am adus lista s-alegeți.

Petrescu a ales un mușchi de vacă, o prăjitură, smeură și o halbă.

Tocmai la strînsul tacîmurilor, Ghiță a îndrăznit :

— Vă scăldați mîine dimineață ?

— Desigur !... La opt să am baia gata.

— Doriți mai fierbinte ?

— Nu, potrivită.

— Vă masez eu, domnule prefect ?

— N-am nevoie de masaj.

— Vă rad eu ?

— Nu, domnule, nu ! (Cum era să se lase pe mîna lui, cînd de teama de-a nu i se poci ciocul, de zece ani și mai bine nu și-a schimbat bărbierul ?)

— Dormiți cu radiu deschis ?

— Nu-mi trebuie radio, măi băiete.

— Vă spăl pe picere la culcare ?

— Te poți duce, domnule !... Nu mai am nevoie de dumneata astă-seară.

Petrescu se ridică enervat. Întrebările cameristului, rostite cu jenă și teamă, trădau, desigur, tabieturi de-ale foștilor prefecți de X.

Petrescu s-a trezit de dimineață tare, în behăituri și sunete de fluier — un crîmpei de melodie care se repeta obsedant. A sărit din pat, a rărit jaluzelele și a privit în stradă. Oile și caprele tîrgului erau mînate, chiar pe strada principală, la păscut.

Abia după ce s-a scurs turma, a început Petrescu recunoașterea terenului. Drept în fața palatului, o piață mare, dreptunghiulară. Pe rîndul dintîi, tarabele măcelarilor. Butucul, cîteva cîrlige și firma : litere albe, cursive, pe o tăbliță vărsită albastru-închis. Cîini : slabi ori cu părul lustruit de trai bun, de rasă ori ciobănești, mari, mici și de toate culorile, dau tîrcoale butucilor, mîrîie, sau se-ncaieră.

Erau atîția cîini, de-ai fi crezut că s-a adunat, în jurul celor treisprezece tarabe, tot neamul cîinesc din capitala județului X !

Numaidecît după tarabele măcelarilor, înghesuite și învălmășite cornute, mari, cornute mici, porci și căruțe.

Noroiul gros, clisos e frămîntat cu bălegar, cu fîn și cu coceni de păpușoi.

Cum sînt cumpărători puțini — o fi prea de dimineață ori tîrgul slab — gălăgia caracteristică tîrgurilor de vite nu s-a ales încă. Pe dreapta și pe stînga pieței, prăvălii — numai prăvălii. În fund, o cazarmă — clădire monumentală, dar înnegrită de un incendiu mai vechi — cu geamurile cîrpite în cîteva locuri cu scînduri, și cu o firmă mare, turnată peste vechea firmă. Văpseaua, așternută prea subțire ori spălată de ploi, lasă să se ghicească literele firmei dinainte de preluarea imperiului.

Pe lîngă trotuarul din față se scurge, umplînd șanțul pînă sus, o apă tulbure. Mai tîrziu, cînd nu și-a mai putut stăvili curiozitatea, a aflat Petrescu că e un crac al pîrîului pe care este așezat orașul X, crac abătut pe strada principală, ca să purifice și să răcorească aerul. În colțul din dreapta, un chioșc de gazete ; pe o latură sînt înșirate, în ordine alfabetică, reclamele gazetelor bucureștene ; pe cealaltă, reclamele gazetelor redactate în nemțește sau ungurește. În spatele chioșcului și lipită aproape de el, o hardughie de scînduri văpsită cu roș-cărămiziu. Deasupra ușii, o firmă pe care se pot distinge un coif rezemat pe două toporașe încrucișate, iar dedesubt, inscripția : „Pomperi voluntari din X".

După ploaia torențială de ieri, lumina soarelui e mai proaspătă, clară și catifelată, iar bolta cerului, de un albastru pur, de smalț. Atmosfera purificată, lumina caldă, prietenoasă, au mai atenuat impresia proastă pe care i-au făcut-o defilarea caprelor și tîrgul de vite așezat chiar în fața palatului administrativ.

La opt fix, cînd tocmai se pregătea să sune ca să trimită după bărbier, trei ciocănituri îndoielnice :

— Cine-i ?

— Eu.

— Care eu ?

— Ghiță, ordinanța dumneavostră.

Își trece picioarele în papuci, își strînge pijamaua la piept și se duce să deschidă.

— Să trăiți !

— Să-mi aduci, Ghiță, un bărbier... un bărbier bun însă !

— Doriți o muiere ori un om ?

— Un bărbat, bre !...

— Așteaptă, mă rog frumos, domnu suprefect cu domnu șăf al poliției.

— Da ? Ce vor ?

— Au să vă spună musai ceva !

— Bine, bine, dar nu-s îmbrăcat !

— Doamne, domnule prefect !

— Hm !... să-i primesc așa ?

— Da' cum, mă rog ? !

Atît directorul prefecturii, cît și polițaiul par, după mina pe care o au, tare îngrijorați.

— Ce s-a întîmplat, domnilor ?

— Avem grevă generală la Repedea, domnule prefect !

— La Repedea ?

— Da, mă rog.

Petrescu n-auzise pînă atunci de marile uzine de la Repedea ; totuși, n-ar fi vrut să-și trădeze neștiința.

— Și de cînd asta ?

— De-aseară, de pe la zece și jumătate... Am ținut să nu vă conturb... Ghiță mi-a spus că v-ați culcat numai-decît după cină.

— Poate fi vorba de deranj cînd e o chestiune presantă ?

— ?

— Și de ce s-au pus în grevă ?

— N-au primit salariile de două luni și jumătate !

— Taci, domnule !

— Bărbații de încredere au plecat de ieri seară la București, ca să exopereze ceva din restanțe.

— Eu cred c-au declarat greva — se amestecă polițaiul — ca să poată presa asupra tratativelor.

— E tactica lor de totdeauna...

— Și sînt mulți lucrători la Repedea ?

— Vreo 8.000.

— 8.000 ? !

— Numai 8 acum... normal, lucrau 12.000, 12.500... de cînd cu criza, au mai fost concediați.

— Și ce-i de făcut ?

Lui Petrescu îi pare rău că a pus întrebarea asta — și mai ales tonul cu care a pus-o — dar acum e prea tîrziu.

— Nu fiți prea îngrijorat, domnule prefect ! Cred c-au să fie liniștiți și de rîndul ăsta... de altcum, am telefonat domnului procuror general, și mi-a ordonat să v-anunț că sosește cu 9,35.

— Foarte bine-ai făcut !

— Am telefonat și la preturi, înștiințînd că instalarea dumneavoastră se amînă... nu știu dac-am făcut bine.

— Bine, bine, nici vorbă !

*

Mașina cea mare a prefecturii gonește cu 80 de kilometri pe oră, ca să poată ajunge mai devreme la Repedea procurorul general și prefectul.

Bucur Petrescu ascultă cu atenție și admirație pe procuror, care atacă, problemă după problemă, înfățișînd pe loc soluțiile. Îl încîntă inteligența, verva și maturitatea de judecată a tovarășului său de drum, care are, la 39

de ani, trei ca consilier și unul și jumătate ca procuror general la un parchet important !

— Și așa, scumpe domnule prefect : procedează cu dreptate, dar și cu energie ; nu ezita și nu despica firul în patru — mai ales ! Să știi că vei cîștiga simpatia tuturor dacă vei da dovadă de imparțialitate. Îi cunosc bine... sînt oameni de ispravă... unii, admirabili chiar ! Afurisita de politică a amețit pe cîțiva dintre fruntași. Poporul, din fericire, nu-i încă atins...

Pe la unsprezece și jumătate, mașina prefecturii a ajuns în comuna Repedea. La barieră, prim-pretorul, șeful poliției și comandantul batalionului dau raportul — propriu-zis se adresează numai procurorului general, care ascultă încruntat, pufnește din cînd în cînd și clatină într-una din cap.

— Iar ați fost slabi, domnilor ! Iar !

— Ce era să facem, domnule procuror general ? Să vărsăm sînge ?

— Să se verse, dacă nu se poate altfel ! Mascarada asta vă place ? Aș vrea s-aud ! O lună întreagă de pertractări, apoi grevă generală, și centrul cedează, de frică, pe toată linia ! Domnii de la București nu-și dau seama că autoritatea noastră se macină și că avem altceva mai bun de făcut decît să tot tratăm cu bolșevicii ăștia ! ?

Capii autorităților locale nu mai suflă un cuvînt.

Strada principală e masată de lucrători : pe trotuare, bărbații, iar în mijlocul străzii, femei și copii. Mașina înaintează cu greu ; zadarnic claxonează șoferul. Procurorul general, abia stăpînindu-și nervii, dă ordin să oprească.

Grupul se formează numaidecît și conform indicațiilor lui : în frunte se așează prim-pretorul și comandantul batalionului ; urmează procurorul general cu prefectul, iar la urmă, polițaiul cu comisarul-șef. Convoiul acesta,

tăcut și încruntat, își face cu greu pîrtie prin mulțime. Strigătele de „pită", „salarii", „pensii", „vrem ajutor pentru șomerii noștri" devin tot mai puternice, tot mai amenințătoare. Procurorul general, cu pumnii încleștați, cu capul în piept și răsuflînd ca un astmatic, înaintează tot mai încrunat. Domnul prefect Petrescu s-a îngălbenit și-l trec sudori reci. Gînduri negre îl încearcă îndoielnic ori îl săgetează ; scene citite, văzute la cinematograf ori auzite cîndva i se încheagă dinaintea ochilor în tablouri aievea.

În sfîrșit, au ajuns la pretură. Procurorul general aprinde o țigară, privește în stradă, apoi se adresează la toți cei de față :

— Frumoasă scenă, domnilor, nu-i așa ? și-i sfredelește, pe rînd, cu privirea.

Petrescu se simte tare rușinat, de parc-ar fi cel mai vinovat dintre toți.

— Domnule prim-pretor și domnule polițai !

— Ordonați !

— Ordin !

— Ieșiți amîndoi în balcon și anunțați : dacă în zece minute strada nu este evacuată, scot mitralierele ! Peste un sfert de oră de la evacuare se va prezenta delegația bărbaților de încredere.

— Am înțeles !

— Prea bine !

— Dumneata, domnule maior, telefonează la cazarmă ca trupa să fie gata !

— Nu știu ce dispoziție dă și domnul prefect ? îndrăznește maiorul Geblescu.

— Domnul prefect, îmi place a crede, este de aceeași părere cu mine.

— Da, de aceeași părere. Trebuie procedat grabnic și energic !

Spontaneitatea și felul cum a rostit vorbele i-au dat parcă încredere și l-au liniștit oarecum.

În vreo cincisprezece minute — după parlamentări și asigurările prim-pretorului — strada a fost golită ; peste alte cincisprezece minute, delegația lucrătorilor s-a prezentat la pretură.

În loc de tratative, a fost anchetă în toată regula — cu dresare de acte și reținere provizorie a trei delegați, dovediți după propria lor mărturisire că au instigat pe lucrători.

La două și zece ancheta a fost terminată. Pentru patru și jumătate — la patru urmează să sosească inspectorul general al muncii — procurorul a invitat restul delegației pentru începerea tratativelor.

Masa au luat-o la prim-pretor. A fost o masă aleasă — copioasă chiar — și a domnit tot timpul o atmosferă de seninătate și veselie care l-a surprins și pe care nu și-a putut-o explica de loc Petrescu.

Mai adineauri era să se verse sînge, iar acum se fac tot felul de glume decoltate ! După lichior, prefectul și cu procurorul general, singuri în salon :

— Uite, vezi, așa trebuie procedat cu bolșevicii ăștia !

— Meriți felicitări, zău !... Dar dacă nu evacuau strada ?

— Somații, două salve în aer, iar a treia la picioare... scurt ! Principiul de autoritate trebuie salvat cu orice preț !

— Mde... cu vărsare de sînge...

— Dumneata, care aud că ai mînă liberă și te bucuri de trecere la centru, să intervii energic pentru achitarea tuturor restanțelor.

— Voi interveni.

— Să se achite restanțele de la furnituri, dar să se procedeze fără menajamente cu instigatorii care tot vin la București cu jalba-n proțap !

— Am luat notă.

Tratativele n-au mai avut loc, deoarece pe la patru fără ceva a sosit telegramă urgentă de la delegații plecați la București, care anunțau pe bărbații de încredere că Ministerul de Finanțe a vărsat 50.000.000 în contul furniturilor. Petrescu s-a simțit ca renăscut. Toată seara a făcut spirite, a flirtat cu nevasta prim-pretorului, a băut cam peste măsură și a pierdut la bridge două mii de lei.

*

La orele nouă fix Bucur Petrescu a fost în cabinet. După ce directorul prefecturii i-a prezentat pe șefii de serviciu și au rămas singuri :

— La orele zece are să înceapă achitarea salariilor lucrătorilor, domnule prefect.

— Da ? Bravo !... Bine că s-a terminat comèdia asta !... Știi dumneata că era cît pe-aci să fie vărsare de sînge ?

— Am auzit, da. Foarte bine-ați făcut că n-ați scos armata !... Domnul procuror general e energic, dar... cam tînăr...

— Prea autoritar și expeditiv !

— V-aș ruga și v-aș propune ceva, cu respect, domnule prefect.

— S-auzim.

— Să nu-l schimbați, mă rog frumos, pe șeful de cabinet... e în slujbă neîntrerupt de la preluarea imperiului !

— Admis. Propunerea ?

— Parte din lucrători, după atîta așteptare, cum or pune mîna pe bani, au să umple cîrciumile... Păcat și de

banii aruncați pe gîrlă, dar iar o s-avem încăierări și vărsare de sînge ! Rîndul trecut au fost trei răniți grav !

— Taci, domnule ! Și ce crezi dumneata că-i de făcut ?

— Prim-pretorul și cu șeful poliției cer să ordonați închiderea cîrciumilor pentru 24 de ore.

— Și dumneata ce părere ai ?

— Eu cred că ar fi tare bine !

— Se poate lua măsura asta ?

— Apăi ce nu poate un domn prefect ?

— Să le-nchidă atunci, domnule !

— Pot să telefonez la pretură ?

— Desigur, și numaidecît !

La nouă și jumătate au început audiențele. Cel dintîi primit, fiindcă venise mai de dimineață ca toți, a fost directorul proprietar al gazetei *Lumina nației*. Om practic și cu experiență, a intrat de-a dreptul în subiect.

— Domnule prefect, am venit să vă fac o propunere...

— Mă rog.

— Gazeta mea n-am s-o pot pune la dispoziția dumneavoastră, dar vă pot servi pe altă cale.

— Anume ?

— Ca să trec gazeta în serviciul dumneavoastră, nu e practic ; las', că n-o să găsiți la prefectură fondurile necesare, dar campaniile ce eventual aș duce n-au să aibă ecoul necesar...

— De ce ? !

— Gazeta mea e, de patru ani și jumătate, oficiosul grupării liberale.

— Atunci ai dreptate.

— Vedeți ? Iată însă cum ar trebui procedat : cumnată-meu, care-a fost pînă acum trei luni în poliție, vrea

să scoată o gazetă. El v-ar putea rezerva, în fiecare număr, două coloane pentru una mie cinci sute lei... plus publicațiile prefecturii, bineînțeles.

— Și cum o să apară gazeta asta ?

— Săptămînal și independentă.

— Asta-ar însemna... 78.000 pe an, parcă ?

— Tocmai 78.

— De unde să pot scoate atîția bani, domnule dragă?

— Vă spun tot eu : în buget e trecută 100 000 pentru monografia județului... dați de-acolo, și pace !

— Nu se poate una ca asta ! De vreme ce are destinație precisă, cum o să dau !

— Ba se poate ! Ce nu-i stă în putință unui prefect ca dumneavoastră ! De patru ani figurează regulat suta asta de mii, și regulat prefecții i-au dat altă destinație.

Petrescu, încruntat, clatină din cap.

— Presupunem că aș putea ordonanța banii ; cine o să scrie, că doar n-ai fi vrînd ca eu să scriu despre activitatea mea ? !

— De ce nu ? ! Semnînd, bineînțeles, cu un pseudonim oarecare. Dar nu e nevoie. Va scri cumnată-meu, voi scri și eu — pînă capătă el rutina necesară. De asta nu vă-ngrijiți dumneavoastră ! Cu materialul pe care-l am adunat, cumnată-meu va deschide cîteva campanii cu foc bengal !

— Numai cu banii pe care i-ar primi de la prefectură, ar putea ține el gazeta ?

— Desigur că n-ar putea, dar a făcut unele mici aranjamente...

— Le-aș putea cunoaște și eu ?

— Nici vorbă ! A aranjat cu întreprinderile din Repedea, împotriva cărora se duce o campanie bine alimentată, și cu domnul doctor Meicu, șeful dezidenților liberali.

— Să mai mă gîndesc, domnule Popovici...

— Cînd să trec pentru răspuns, domnule prefect ?

— Ştiu şi eu ?... Peste vreo cîteva zile... două, trei...

— Dacă doriţi, vă public la mine un interviu, cu note biografice şi clişeu... o să vă coste numai două mii de lei.

— Mulţumesc, domnule Popovici. Vom vorbi şi despre asta peste trei zile, cînd voi avea plăcerea să te revăd.

Cum a ieşit gazetarul Popovici, a intrat deputatul Radu Leonte. Nu că i-ar fi venit rîndul — de-abia sosise — ci pentru faptul că e parlamentar, iar pe deasupra, îndrăzneţ de n-are pereche. E avocat cu clientelă, însă avocat de mîna a doua. Deşi stabilit în X numai de vreo cinci-şase ani, şi de doi face politică, a fost pus totuşi pe listă, fiindcă e înfipt şi a intrat pe sub pielea şefului organizaţiei — om cu trecere mare în judeţ, dar bătrîn şi bolnăvicios.

— Deputat Leonte.

— Petrescu. Luaţi loc, vă rog.

Deputatul Leonte îşi aşează bastonul pe marginea biroului, pune alături pălăria cu fundul în jos, aruncă mănuşile — făcute ghem — în pălărie şi se instalează apoi în fotoliu, picior peste picior.

— Aţi mai fost pe la noi prin judeţ, domnule prefect ?

— Nu... e pentru prima oară.

— O să vă vină cam greu pînă o să v-acomodaţi... pînă veţi cunoaşte judeţul, oamenii, moravurile locale...

— Îmi voi da toată osteneala ca să mă pun la punct cît de curînd.

— Eu v-aş sta la dispoziţie cu plăcere... cunosc foarte bine ambianţa locală...

— Vă mulțumesc, domnule deputat, și iau act de gentilețea dumneavoastră.

Tonul răspunsului îl determină pe deputatul Leonte să schimbe tactica.

— Am o misiune cam delicată din partea colegilor mei...

— În ce mă privește ?

— Tocmai. Noi, vă vorbesc franc, domnule prefect, sîntem jigniți de procedarea fără precedent a domnului ministru de interne !

— Mă rog, de care procedare e vorba ?

— De numirea prefectului, fără a ni se cere în prealabil avizul. Noi, majoritarii, reprezentăm județul și tot noi avem răspunderea, cred... nu ?

— Aceasta o veți lămuri, desigur, cu domnul ministru de interne.

— O să ne răfuim noi la deschiderea Parlamentului ! Țin să precizez că atitudinea pe care sîntem constrînși s-o luăm nu e îndreptată împotriva dumneavoastră, ci împotriva manierii de-a proceda a domnului ministru de interne...

Petrescu, care și-a adus aminte de recomandația ministrului, privind pe parlamentari, și-a căpătat tot calmul.

— Altăceva ați mai avea să-mi comunicați ?

— Da. Dacă veți ține seama de informațiile și de sugestiile noastre, ne veți găsi întotdeauna alături de dumneavoastră ; altminteri, cu regret v-o spun, drumurile noastre se despart... fatal trebuie să se despartă !

— Domnule deputat, vă rog să comunicați colegilor dumneavoastră că le mulțumesc călduros pentru informațiile promise, dar în ce privește sugestiile, nu voi ține seamă decît de interesele reale ale județului. De la această normă de conduită nimic și nimeni nu mă vor putea abate !

După deputatul Leonte a intrat doctorul Augustin Petrean, decanul baroului din X. Cărare pînă la ceafă, două tăieturi de spadă pe obrazul stîng, jachetă și floare la butonieră. Fiecare lună își are floarea ei ; fiecare anotimp, altă jachetă. Se leagănă cînd merge și surîde în permanență.

Conversația cu Petrean, l-a dispus și odihnit pe Petrescu.

I-a povestit, cu volubilitate, scene din viața lui de student la Pesta, Viena și Halle, precum și amănunte despre aristocrația din Budapesta.

Numai după ce șeful de cabinet a cercetat pentru a doua oară de n-a ieșit cumva decanul pe ușa din față, s-a îndurat Petrean să se ridice.

— Faceți scrimă, domnule prefect ?

— Nu.

— Păcat !

— Recunosc.

— Călăriți !

— Nu călăresc.

— Păcat !

— ?

— Vînați, poate ?

— Nici asta.

— Păcat !

— ?

— Tenis jucați ?

— Nici tenis nu știu.

— Păcat !... Am să vă rog atunci să-mi vizitați într-o zi biblioteca...

— Bucuros !

— Am sorturi albe, negre... Tokay, Riesling...

— Cu plăcere vin, deși nu sînt — mi-e rușine, zău, s-o spun — cît de cît cunoscător.

A urmat Sabin Ştefănescu sau „Import-Export“, cum e poreclit. Un bondoc, ras pe faţă, ras pe cap şi veşnic cu gura plină de salivă.

— Domnul ?

— Sabin Ştefănescu.

— Ce doriţi, domnule Ştefănescu ?

— Eu am fost ofiţer de administraţie, domnule prefect, iar acum am un birou de import şi export — alături chiar de prefectură...

— Îmi pare bine... Şi ce doriţi, în definitiv, de la mine ?

— Eu, domnule prefect, mi-am zis — şi cred că nu greşesc : domnul prefect e străin de localitate şi, fiind străin de localitate, are nevoie, desigur, de un om serios, de un om de încredere... de un adevărat om de încredere !

— Nu pricep...

Sabin Ştefănescu îşi ia inima în dinţi :

— Domnule prefect, ce mai la deal, la vale ! Toţi domnii prefecţi au avut, fiindcă nu se poate altfel, cîte un om de afaceri...

— Cîte ce ? !

— Cîte un om de afaceri, că doar nu era să trateze dumnealor direct cu furnizorii !

Petrescu simte că se sufocă, iar sîngele i-a pierit din faţă. Vorbeşte rar şi apăsat — mai mult ca să-şi struneasscă nervii.

— Domnule Ştefănescu, eu n-am nevoie de oameni de afaceri ! Eu am fost trimis şi am venit aici ca să fac administraţie, nu afaceri !

— Domnule prefect !...

— Am terminat, domnule !

— Vă rog... vă rog, domnule prefect !...

— Am terminat ! Pricepe odată, domnule !

După „Import-Export“ a intrat doctorul Meicu. Numele i-a amintit lui Petrescu firma descoperită și descifrată în seara sosirii.

Doctorul vorbește precipitat și nu-și găsește astîmpăr. Se așează de sus în fotoliu, ca numaidecît să se ridice ; dă ocol pe trei sferturi biroului ori măsoară cabinetul între cele două ferestre, ca răsucindu-se deodată pe călcîie, să se așeze iar la loc. Își pune și-și scoate ochelarii ; se încheie și se descheie la haină. Trece în revistă pe toți fruntașii din oraș și județ, scoțîndu-le în relief, cu îndemînare și cruzime, defectele — reale sau imaginare.

— Credeți dumneavoastră că știe vreunul franțuzește ?

— ?

— A auzit careva de „ion“, de „pan-Europa“... de-un Freud, să zicem ?

— Parcă n-aș crede ! îndrăznește, cu jumătate de glas și privind pieziș, Bucur Petrescu.

— Pe mormîntul mamei mele, domnule prefect !

— Hm !... Curios... foarte curios !

— Eu, după cum v-am declarat, nu mai fac politică... mi-i silă ! Vă stau însă la dispoziție cu plăcere... și sincer !

Petrescu profită de momentul acesta, se ridică și, strîngîndu-i mîna cu amîndouă mîinile :

— Domnule doctor, vă mulțumesc cu recunoștință și pentru informații, și pentru concursul promis !

— Ceea ce vă rog e să fiți discret...

— Nu vă-ndoiți o clipă !

Din ușă, ca aducîndu-și subit aminte :

— Dacă-mi permiteți, am să vă trimit studiul meu intitulat *Histeria*, unde am anticipat teoria lui Freud... întreaga lui teorie !

— E scris în românește ?

— Nu, în ungurește.

— Regret, dar nu-l pot citi... afară de „Ianoș", „gulaș"... și încă vreo două vorbe, altceva nu mai cunosc din limba maghiară !

— Am să vă fac atunci un mic rezumat în românește... deși sînt foarte ocupat !

— Mulțumesc, mulțumesc ! Prea drăguț din partea dumneavoastră, domnule doctor !

Cascada doctorului Meicu l-a amețit. N-are însă răgaz să-și revină, deoarece o delegație de studenți a și umplut biroul.

Vorbesc mai mulți deodată, se împung ironizîndu-se, ori se bruftuiesc chiar. Ca să scape, prefectul le făgăduiește ordonanțarea subvenției prevăzute în buget și patronajul meciului de fotbal fixat pentru a doua duminică.

Intră iar directorul prefecturii.

— Mai sînt mulți ? că m-au dat gata.

— Mai sînt, domnule prefect ! Ar fi bine să fixați zile și ore de audiență, că așa o să vă răpească mult timp.

— Ai perfectă dreptate ! De mîine-ncolo, trebuie să punem nițică ordine. Vroiai să-mi comunici ceva ?

— Da, domnule prefect. Cîrciumarii din Repedea au reclamat telefonic domnului deputat Leonte...

— Cînd ?

— Nici zece minute nu trecură.

— Și ?

— Dumnealui mi-a cerut să contramandez numaidecît ordinul dat. Eu i-am spus că dumneavoastră ați luat, personal, această hotărîre.

— Foarte bine i-ai spus !

— Dumnealui zice că va telefona domnului secretar general.

— N-are decît !

— Eu am ținut numai să vă informez...

— Mulțumesc, domnule director. Măsura luată nu se ridică... e lămurit, cred ?

La rînd a venit senatorul Velovan. Un bătrîn puțintel la trup, chel și cu mustața rară — aduce ca un actor pensionar — domol la glas și zgîrcit la gest. A practicat avocatura vreo 30 de ani în București, iar de la unire s-a stabilit în X — orașul natal al soției sale. E socotit — și pe drept — ca fruntaș al baroului din județul X. Convorbirea cu senatorul Velovan l-a înseninat și reconfortat pe Bucur Petrescu.

— Pădure fără uscături nu se poate, domnule prefect !

— Aveți dreptate...

— Dumneata nu ține seama la ce-ți șoptesc unii și alții. Dacă vrei să primești un sfat de la un om bătrîn : nu da crezare pînă nu verifici personal și nu-ți recruta favoriți... mai cu seamă de asta să te ferești !

— Astfel de slăbiciuni nu am, domnule senator.

— E bine-atunci. Oamenii de treabă — și ăștia sînt marea majoritate — vor fi alături de dumneata. Amorul propriu că ești străin de localitate ? Mofturi, pretext ! Domnul ministru de interne ne-a cerut în trei rînduri să-i indicăm un prefect ca lumea, și n-am avut de unde. Toți fruntașii au candidat, iar cei doi care-au căzut sînt plasați la București în slujbe bune... ăsta-i adevărul adevărat ! Apoi, nici n-ai înlocuit pe vreun partizan de-al nostru... la alegeri a girat un inspector administrativ, iar pînă la numirea dumitale, directorul prefecturii.

— Va să zică nu-i adevărat ce mi-a comunicat domnul deputat Leonte ?

— Anume ce ?

— Că l-ați delegat dumneavoastră, parlamentarii, să se prezinte la mine și să protesteze că n-ați fost consultați.

— Minciună, domnule prefect ! Nu l-a delegat nimeni ; s-a delegat singur-singurel, după cum îi e obiceiul. Uite, așa procedează și la București : bate la rînd ministerele și se adresează peste tot în numele parlamentarilor majoritari. Își face pramatia trebușoarele, deoarece știe că a doua oară nu mai pupă mandatul. Ce-ar fi vrut : ca ministrul să ceară și avizul dumnealui ? A întrebat pe șeful organizației, m-a sondat și pe mine, ca om cu experiență și cunoștință veche... nu-i de ajuns ?

— Dacă s-o mai prezenta în numele dumneavoastră, ce să-i spun ?

— Poftește-l împreună cu noi... să vezi atunci ce-o să mai zică ?... E bine însă să nu ți-l faci dușman... Are legături la București, iar aici, pentru manevre, va fi ajutat, cu siguranță, de cumnatu-su și de cei doi parlamentari din opoziție.

— Nu mă sperii eu de manevrele domnului deputat Leonte.

— Măcar sînge rău tot o să-ți facă !... Ai cumva nevoie de-așa ceva ?

— N-am, păcatele mele ?

— Atunci ? De ce să te legi singur la cap ?

A urmat o delegație numeroasă de pensionari, care și-au reclamat pensiile neachitate de patru luni. Glasuri ridicate, amenințări, tînguiri, lacrimi.

Cele auzite de la pensionari l-au impresionat profund și l-au pus pe gînduri.

Directorul prefecturii a ținut să i-l prezinte pe protopopul ortodox din Z, care venise cu treburi la revizoratul școlar. Noua cunoștință i-a plăcut prefectului. Om cu experiență bogată, protopopul ; temperament potolit, în-

găduitor — şi optimist pe deasupra. Refrenul lui obişnuit: „viaţa nu-i gheometrie, domnule prefect !“ l-a găsit întemeiat şi mînuit cum trebuie.

— Cu alte cuvinte, nu te îngrijorează fricţiunile politice ?

— Dă-le la muma dracului, domnule prefect ! Mă îngrijorează şi mă revoltă că sînt unii care le alimentează orbeşte.

— Dar lupta confesională, preacucernice ?

— Să nu exagerăm nici pe tărîmul acesta... Pentru noi, ortodocşii, la urma urmei, e şi-un bine...

— Nu pricep.

— Mă explic momentan : ne obligă să deschidem ochii şi să activăm.

Conversaţia a fost întreruptă, apoi retezată definitiv, prin sosirea primului-prezident al tribunalului, care, după terminarea şedinţei, a ţinut să treacă pe la prefectură, deoarece aflase că noul prefect a fost cîndva magistrat superior.

Primul-prezident, om cam de 40 de ani, e vorbăreţ, curios ca o femeie, pus pe calambururi şi afabil din cale-afară. Se bucură — şi-n oraş şi-n judeţ — numai de simpatii. După banalităţile obişnuite :

— Şi cum te-mpaci aici, domnule prim ?

— Domnule prefect, dacă ştii cum să-i iei, sînt „înjeri“, nu altceva !

— Prin urmare, eşti mulţumit ?

— Şi mai mulţumit aş fi dac-aş convinge-o pe nevastă-mea să se mute... de-un an şi jumătate stau cuc !

— Doamna nu-i în X ?

— Nu, stă cu soacră-mea la Bucureşti. Vine din cînd în cînd, mai mă reped şi eu la Bucureşti, dar nu prea pot să mă deplasez, vă rog să mă credeţi ! Ăsta-i un

tribunal foarte aglomerat... afară de asta, magistrații sînt tineri, fără experiență...

— Cîte secții ai ?

— Două secții.

— Și ce predomină ?

— Penalele, ce să predomine ? ! Nu știu dacă aveți cunoștință că aici încă mai sînt în vigoare legile vechi ?

— Știu, știu !

— Aoleu, două și cinci, domnule prefect ! Nu mergeți la masă ? În sala de așteptare nu mai era nimeni.

— Ba da, merg numaidecît. Mănînci și dumneata la restaurant ?

— Eu da, la „Coroana".

— Ăsta-i cel mai bun ?

— Ăsta. Dar să nu vă faceți cine știe ce iluzii ! Tot acolo mănîncă și primul-procuror... E băiat subțire și cărturar primul...

— Are să-mi facă plăcere să-l cunosc...

— Table jucați, domnule prefect ?

— Așa, cîteodată...

— Sînteți jucător bun, ori ageamiu ?

— Bunișor, cred... și zîmbește de întrebarea primului.

— Atunci vă fac o tablă, domnule prefect... țin să vă bat, zău !

— Stai, nu te grăbi așa !

— Sigur vă bat... pariez ! Nu ca să mă laud, dar aici nimeni nu m-a bătut !

— Zău ? ! Bravo atunci !

— Pe onoarea mea ! Nu-i vorbă, un singur jucător strașnic am întîlnit în viața mea !...

— Care-anume ?

— Primarul din Ada-Kaleh.

— Și rezultatul ?

— El o partidă, eu trei.

— Bravo !... Adevărat record !

— „Încă una, bre Ali !“ „Ioc, bre, ioc !“ „Dau două linii, Ali !“ „Ioc !“ A pus coada între picioare și, na-na-na, na-na-na, pe-aici ți-i drumul ! S-a comentat cu aprindere, în insulă, înfrîngerea lui Ali... la alegerea din toamnă a picat numai din cauza asta !

— Uite, comèdia dracului !

La masă au fost prefectul, primul-președinte al tribunalului, primul-procuror și directorul prefecturii. Buna dispoziție a fost curmată de telegrama prin care secretarul general de la Interne cerea să se revină asupra închiderii cîrciumilor din Repedea.

— Nu revin, Doamne ferește !

— Cine și-o fi băgat coada și-aici, nene ?

— Deputatul Leonte, domnule prim, îl lămurește directorul prefecturii.

— El, da, întărește prefectul.

— Dacă-mi permiteți să-mi exprim și eu opinia...

— Poftim, domnule director.

— Eu sînt de mult în administrație, domnule prefect... am văzut cum era înainte de război, văd ce se petrece acum. Ar trebui să mai treceți și dumneavoastră cu vederea... Phii ! ce de șopîrle am înghițit eu !

— Așa e... are dreptate Dobreanu !

— Nu trebuie să puneți la inimă toate fleacurile ! sare și celălalt magistrat.

— Afară de asta, nu vedeți cum e redactată telegrama ? Nu „veți ridica“, ci „sînteți rugat să ridicați“... etc., etc....

— Are perfectă dreptate domnul prim ! Vă roagă domnul secretar general, nu dispune ridicarea măsurii. Prin urmare, puteți foarte bine s-o ridicați ori nu. De altcum, nici nu putea să se poarte altfel cu un prefect ca dumneavoastră !

— Hm !... Hm !

— De vreme ce vă roagă și-i primul contact pe care-l aveți cu domnul secretar, iar la Repedea nu s-au mai închis cîrciumile la plata salariilor, eu, unul, n-aș vedea nici un impediment ca să reveniți...

— Dobreanu are dreptate... multă dreptate !

— Și eu găsesc !

— Fie, domnilor, dacă așa vedeți dumneavoastră lucrurile !... Fie !

Mult însă l-a costat pe Petrescu această primă înfrîngere !

*

După amiază a lucrat cu directorul prefecturii și cu șeful serviciului financiar. Pe seară, însoțit de cei doi slujbași, a vizitat orașul. Ceea ce l-a impresionat mai mult a fost lipsa totală de grădini și de statui. Și de statui, pentru că picioarele, de la genunchi în jos, ale honvezului fărîmat în toiul răscoalei de la 1918 nu pot fi socotite ca statuie.

Explicația că e capitală nouă de județ, că primăria n-are fonduri suficiente, că munții și pădurile sînt la doi pași numai, nu l-a mulțumit. Cum l-ar fi putut oare mulțumi, cunoscător cu experiență, iubitor de pomi și de flori, om care a cheltuit regulat, din modesta lui leafă de magistrat, ca să-și gătească sărbătorește grădinița ? Și cîte case n-a schimbat, deci cîte grădini n-a avut de amenajat, pînă a reușit, în sfîrșit, să-și cumpere o casă pe gustul lui, și cu înlesniri de plată totodată ?

În Piața Regele Ferdinand I s-a oprit și s-a uitat îndelung, scîrbit și nedumerit. Nedumerit, cum de s-au putut cheltui milioane cu palatul administrativ și s-a lăsat totuși, în fața lui, un tîrg de vite, unde cînd plouă dos-

peşte noroiul clisos, iar cînd bate vîntul şi se încinge soarele se dospesc mormanele de bălegar.

Seara a luat acasă numai o cafea cu lapte, a scris cucoanei Atena, a citit şi recitit cele şase scrisori anonime primite prin poştă şi s-a culcat tîrziu tare, după ce şi-a pus la punct, în linii mari, planul înfiripat după plimbarea prin oraş. Dimineaţa a coborît pe la opt şi jumătate şi a chemat numaidecît pe directorul prefecturii.

— Domnule Dobreanu, ştii sigur că terenul de vizavi e proprietatea judeţului ?

— Piaţa Regele Ferdinand ?

— Da, porcăria asta de piaţă.

— Sigur, domnule prefect, doar eu am asistat la întabulare !

— Bun !... Asta-i atunci una la mînă. Terenul pe care mi l-ai arătat în spatele gării e tot proprietatea judeţului ?

— Tot, domnule prefect.

— Crezi că s-ar putea face pe platoul acela tîrgul de săptămînă ?

— Tîrgul de vite ?

— Da, tîrgul de vite.

— De ce să nu se poată ? Se poate, dacă vreţi dumeavoastră !

— Bun !... Asta-i două la mînă. Ia cheamă-mi, te rog, pe şeful serviciului financiar !

După ce s-a înfăţişat cel chemat :

— Domnule Iliescu, cîtă deschidere de credit mi-ai spus ieri că avem ?

— 1.200.000, domnule prefect.

— Foarte bine ! Şi dac-am executa toate lucrările din tabloul serviciului tehnic, ce posibilităţi ne-ar mai rămîne ?

— Am mai avea 4—500.000.

— N-ajung, nu... cred c-ar mai trebui vreo sută, două de mii.. ca popa !

— Pentru ce vă trebuie, domnule prefect ?

Petrescu le împărtășește, cu căldură și gesturi largi, planul lui de-a transforma neîntîrziat maidanul din fața prefecturii într-un parc englezesc, iar la mijloc să înalțe statuia lui Eminescu. Amîndoi slujbașii au fost încîntați de gîndul prefectului și s-au arătat optimiști în ce privește realizarea lui.

— Dacă e vorba numai de-o sută, două de mii, banii ăștia se găsesc ușor, domnule prefect !

— Ia s-aud !

— Înscriem din oficiu cîte-o sumă în bugetele comunelor mai importante, și s-a terminat !

— Cea mai potrivită soluție ! exclamă directorul prefecturii. Dar ce te faci, dragule — se adresează șefului contabil — că mai toate bugetele sînt aprobate ?

— Domnul prefect are nevoie de întreaga sumă anul acesta chiar ?

— Nu !... Tocmai la primăvara ce vine se va face amenajarea parcului, iar pe vară, dezvelirea statuii.

— Atunci e ușor... mai sînt bugete neaprobate, și-n plus, vine bugetul cel nou...

Părerea directorului prefecturii de a fi convocați fruntașii orașului a fost găsită întemeiată de prefect. Într-o oră numai, lista a fost completă și definitivă.

Doi curieri bicicliști au și pornit în oraș cu „convocatoarele".

Seara, la șase, sala mică de recepție era plină. Cum cei doi subalterni n-au divulgat nimic, toți erau curioși să afle care-o fi problema importantă și la ordinea zilei pe care urmează s-o dezbată și s-o soluționeze — după cum sta scris în „convocator". Invitația, ca să fim drepți, i-a și măgulit. Pentru prima oară fruntașii vieții poli-

tice, economice și culturale erau poftiți la colaborare de către prefect. Cuvîntarea lui Petrescu, rostită cu mult avînt, a plăcut și a prins. Afirmația că toată lucrarea va costa puțin — șeful serviciului tehnic și întocmise un deviz aproximativ — că banii îi are la îndemînă, precum și dorința de-a încredința executarea statuii unui cunoscut sculptor, originar din județ, au produs impresie. Cel dintîi a cerut cuvîntul doctorul Meicu. A vorbit patetic, făcînd digresiuni, gesticulînd, citînd proverbe latinești și presărînd, din cînd în cînd, cazuri ori nume proprii, culese la întîmplare. A săpunit fără cruțare pe localnici că nu s-au gîndit pînă atunci la lucrul acesta — și nici nu se puteau gîndi, după el, ca unii ce nu știu decît să mănînce, să doarmă și să se prăsească. A „gratulat" călduros pe prefect, l-a îmbrățișat și, cum vacarmul creștea, a șters-o fără pălărie și fără baston.

Calmul și buna dispoziție au fost restabilite de cuvîntarea hazoasă a senatorului Velovan și de vorbirea cu miez a directorului liceului. Simțind Petrescu că impresia cuvîntării doctorului Meicu n-a fost ștearsă cu totul, a făcut propunerea ca peste trei zile să se adune din nou, cînd să se alcătuiască comitetul de direcție, iar el să vină cu date concrete și amănunțite, ca să se poată porni serios lucrul.

Succesul avut, succes categoric, a fost o adevărată baie tonică și la timp venită. Amărăciunea și rușinea afrontului primit cu închiderea cîrciumilor din Repedea au pălit mult. Toată seara a fost de-o veselie exuberantă, a rămas tîrziu în oraș, a plătit aperitive și s-a lăsat bătut de trei ori la table, de primul-prezident al tribunalului.

Întors acasă, a făcut o scrisoare pe patru fețe nevestii, informînd-o amănunțit despre succesul avut, anunțînd-o că duminică va avea loc instalarea și exprimîndu-și regretul că la o astfel de solemnitate nu-și poate avea

alături soția și fiica. De unde era să știe că chiar de-a doua zi după plecarea lui cucoana Atena a închiriat jumătate din casă maiorului Darie, a încasat chiria pe primul semestru, și că două croitorese, aduse în casă, lucrează pe capete ?

După ce a primit scrisoarea, doamna Petrescu s-a sfătuit cu fata și-au hotărît, definitiv, ca vineri să dea un ceai de despărțire cunoștințelor, oprind la masă pe cele mai apropiate, iar sîmbătă după amiază să plece spre X, ca să poată fi față duminică dimineața la instalarea noului prefect.

Ca surpriza să fie surpriză, s-au înțeles să-i scrie lui Petrescu că le pare tare rău că nu vor fi și ele duminică în X !

Doamna Petrescu și-a întocmit un plan întreg în funcție de prefectoratul lui bărbatu-său, din care plan nu este exclusă, ba nici rînduită spre coadă, posibilitatea pentru domnișoara Honoria de a-și găsit un soț „pe cele meleaguri", un soț așa cum îl visează și-l dorește pentru fată doamna prefect Petrescu. Un singur lucru o cam îngrijorează : nu cumva va fi obligată, prin măritișul fetei, să se despartă de dînsa ? Dar tot singură își face, din cînd în cînd, curaj : „Dacă așa o fi scris, ce pot face eu ?"

*

Fiindcă a stat noaptea tîrziu, Petrescu a coborît la zece și ceva în birou, și, după ce-a terminat cu audiențele, s-a apucat de lucru și a lucrat intens și voios pînă pe la unu și jumătate, cînd șeful poliției a cerut insistent să fie primit.

— Ce s-a întîmplat, domnule polițai ?

— Domnule prefect, mare frămîntare în oraș !

— Frămîntare ? ! Pe ce temă ?

— Pe chestia parcului.

— A parcului proiectat de mine ?

— Tocmai ! Am aflat de unde pornește toată lucrătura !

— De unde ?

— De la domnul doctor Meicu și de la domnul deputat Leonte.

— De la doctorul Meicu, zici ? !

— Da, domnule prefect, și de la dînsul.

— Nu se poate, domnule ! E imposibil... dar imposibil una ca asta !

— Dacă vă spun eu, domnule prefect !

— Domnule, pricepe, nu se poate ! Cel mai entuziast la întrunire a fost Meicu, nu ? Dumneata nu erai de față ? Nu știi cum a vorbit ?

— Am fost, domnule prefect, însă doctorul Meicu se lasă foarte ușor influențat ! Domnul deputat Leonte nu numai că știe cum să-l ia, dar i-a promis că-l bagă negreșit în partid... La liberali a încercat din nou, dar nici nu vor s-audă... pentru a treia oară le face dezidență !

— Știi sigur, domnule, că așa stau lucrurile ?

— Eu am serviciul meu de informații, care nu dă greș, domnule prefect ! Uite, dacă vi se face dovadă că lucrurile nu stau așa cum vi le raportai, imediat îmi dau demisia !

— Și ce anume intenționează ?

— Pentru diseară, la nouă și jumătate, e convocată o mare adunare cetățenească la „Grădina de tir". Am văzut cu ochii mei manuscrisul afișului : e scris și semnat de domnul doctor Meicu.

— Extraordinar !

— Întrunirea va fi deschisă chiar de domnul doctor. Vor lua cuvîntul : cîrciumarul din colț în numele comercianților, directorul gazetei *Lumina nației*...

— Şi ăsta e amestecat ?

— Gazetarul Popovici a fost întotdeauna de închiriat, domnule prefect ! Cine-a dat mai mult l-a avut... păcat de el că-i băiat talentat şi citit !

— Mai departe !

— Un socialist, şi sînt în căutarea a cîte unui reprezentant din fiecare partid politic.

— Va lua cuvîntul şi deputatul Leonte ?

— Cu dumnealui nu e lămurit pînă acum... Sau va lipsi, sau va aranja aşa ca să fie cerut să vorbească.

— Asta-i tot ?

— Întrunirea va fi încheiată de domnul doctor Meicu, care va tuna şi fulgera, după cum îi e obiceiul.

— Bine, îţi mulţumesc, domnule poliţai... te rog să mă ţii în curent la timp.

— A, da, uitam să vă raportez : tipografia Weissmann a fost înştiinţată că domnul doctor Meicu scoate un număr special din *Înfrăţirea*. Gazeta aceasta apare numai la ocazii şi e scrisă aproape în întregime de dumnealui... Una nostimă de tot, domnule prefect : la două-trei numere îi schimbă anul, aşa c-a ajuns cea mai veche gazetă politică de-aici, iar doctorul Meicu are, de vreo trei ani, ca gazetar profesionist, permis pe toate căile ferate !

— Bravo lui !... Bravo !

— Banii pentru numărul ăsta îi dă tot domnul deputat Leonte...

— Daa ? !

— Precis asta ! Mi-a spus-o chiar Weissmann. Cînd să mă despart de Mişu Weissman, iată corespondentul *Dimineţii !* Ăsta mi-a confiat că trei corespondenţi de la gazetele din Bucureşti au fost invitaţi la dejun de domnul deputat Leonte... cu siguranţă că o să-i pună să scrie ceva în chestiunea parcului... Aflu eu şi despre asta şi vă raportez numaidecît !

— Și, în definitiv, cu ce argumente agită ăștia lumea ?

— Negustorii din jurul pieței se mișcă fiindcă-și văd vadul periclitat o dată cu mutarea tîrgului.

— Bine, dar ceilalți ?

— Prin oraș au trimis vorbă și domnul doctor Meicu, și domnul deputat Leonte că transformarea pieței va costa, în criza de azi, peste trei milioane !...

— Cît ?... Cît ai zis ?

— Trei milioane, din care se va fura, cu siguranță, cel puțin unul !

— Bun, bun ! Și cine va fura milionul ăsta ?

— Mde...

— Spune, domnule, spune !... Nu te jena !

— Dumneavoastră, cine ?

— Ți, ți, ți... Și oamenii cred enormitatea asta ! ?

— ?

— N-am spus aseară, la consfătuire, că după devizul ce mi s-a schițat, dacă va costa 500.000 ? Maximum 500.000 !

— Zic că-s numai vorbe ca să le smulgeți consimțămîntul, iar o dată începută lucrarea, o să vă porniți pe deschideri de credit !

— Extraordinar !... Ți, ți, ți !

— De la Mărilean, cîrciumarul din colț, a pornit propunerea să se paveze piața cu granit, ca să nu mai fie murdărie, dar tot piață și tîrg de vite să rămînă. N-o să coste, după socotelile lui, nici 300.000 toată lucrarea.

— Domnule polițai, dumneata, care ești om inteligent și cu experiență, crezi că o să ia proporții comèdia asta ?

— Îmi permiteți să vă spun tot ?

— Desigur, omule ! Te rog chiar să nu-mi ascunzi nimic !

— Ceva-ceva tot o să fie, fiindcă-s atîtea interese în joc...

— Daa ?

— Sigur asta ! Din cîte am prins eu, totul pornește de la domnul deputat Leonte. Ar fi vrut ca inițiativa să fie a dumnealui și totodată să facă o afacere frumușică din amenajarea pieței. De altcum, domnul Leonte se laudă că într-o lună vă „remaniază" de-aici — ăsta-i termenul pe care-l întrebuințează. Toate astea vi le spun, domnule prefect, fiindcă știu cît de tare sînteți la centru...

— Bine, foarte bine... dar ceilalți ? Ceilalți ce urmăresc ?

— Negustorii din jurul pieței — cum vă spusei — se tem că-și pierd clientela de sîmbătă. Unii oameni de bună-credință sînt convinși că se-aruncă atîția bani în vremurile astea de criză... În sfîrșit, altora nu le convine ca lucrarea asta importantă s-o facă tocmai un străin de localitate...

— Hm !

— Eu vă sfătuiesc respectuos să nu vă alarmați... nu e încă de alarmat !... Vă rog să mă credeți !

Cînd Petrescu a constatat că polițaiul orașului a trecut de la informații confidențiale la sfaturi amicale, a lăsat bariera.

— Îți mulțumesc, domnule polițai, pentru informații. Mîine, la opt și jumătate, îmi vei raporta cum s-a desfășurat întrunirea de la „Tir".

— Am înțeles, domnule prefect !

Noutățile aduse de polițai l-au buimăcit și neliniștit pe Bucur Petrescu. Fiindcă simțea nevoia să le împărtășească și să ceară totodată un sfat, a invitat la masă pe directorul prefecturii. A simțit el instinctiv că omul acesta e mai sincer și mai apropiat decît alții, iar în cele cîteva

zile de cînd lucrează împreună, a dovedit că are experiență serioasă în materie administrativă, iar pe deasupra calm și bun-simț. Prefectul l-a pus în curent cu toate cele raportate de șeful poliției. Dobreanu i-a mărturisit că și pînă la urechile lui ajunseseră, dar fiind prins toată dimineața cu licitațiile, n-a avut cînd și cum să le controleze.

După o pauză mai mărișoară, și după ce Ghiță a adus de la cofetărie înghețata și cafeaua :

— Crezi că polițaiul e bine informat ?

— Întotdeauna a fost bine informat... ce-i a lui i-a lui !

— E și sincer ?

— Sincer și fără rezerve, cînd raportează verbal, între patru ochi...

— Polițist cu experiență, va să zică ?

— Să fim drepți, domnule prefect : are bietul om cinci copii — doi din prima, trei din a doua căsătorie... Ba, pe deasupra, și părinți de întreținut.

— Ce-i de făcut față de manevra pusă la cale ?

— De, ar fi ele mai multe soluții, adică mai multe căi de urmat...

— Anume ?

— Cea mai practică : o împăcare imediată cu deputatul Leonte. Eu mă fac forte, dacă aprobați, ca pînă diseară să vă împac.

— Niciodată !... Nici-o-da-tă !

— Nu procedați bine... vă rog să mă credeți... Știți vorba bătrînească : omul să se facă frate și cu dracu pînă trece puntea !

— Ascultă, dragul meu : lasă că n-ar fi nici demn, nici moral să lucrez cu individul ăsta, dar îmi îndepărtez oamenii serioși, curați, sinceri...

— ?

— În plus, n-ai nici o siguranță cît poate dura o căsnicie cu un specimen ca Leonte !

— Toate bune, dar eu rămîn la punctul meu de vedere : e practic, necesar chiar, să-l aveți de partea dumneavoastră pînă vă întăriți la noi.

— Doamne ferește !

— Pînă recrutați elemente cu care să lucrați, pe care să vă puteți într-adevăr răzăma...

— În ruptul capului, nu ! Mai degrabă aș primi o explicație cu doctorul Meicu... o explicație cavalerească...

— E zădarnică orice explicație ! pe omul acesta, omul care umblă cu mișculații, nu se poate conta, domnule prefect !

— Serios vorbești, domnule ? !

— Foarte serios ! Și trebuia să vă informez !

— Vai, vai, vai !

— Complicat și influențabil ca doctorul Meicu, greu de-ntîlnit alt exemplar !... Încolo, n-am ce zice, băiat simpatic și de viață... de asta i s-au și trecut multe cu vederea...

— A doua soluție, care crezi c-ar fi ?

— Mîine avem ședința comisiei interimare ; să încercăm să trecem și chestia parcului. E doar o problemă care privește exclusiv județul : terenurile județului, fondurile județului, inițiativa dumneavoastră.

— Dacă primarul se opune la mutarea tîrgului de săptămînă ?

— Nu se va opune !... Am eu ac și pentru cojocul dumnealui !

— Anume, ce ai de gînd să faci ?

— Îl întîlnesc cum plec de la dumneavoastră și-i spun verde că în caz de opunere dizolvați întreaga comisie. E așa de ușor unui prefect ca dumneavoastră să trimită la plimbare o biată comisie interimară !

— Crezi c-am putea trece în ședința de mîine chestia parcului ?

— Eu cred că da. În orice caz, voi sonda mai întîi terenul.

— Nici vorbă că trebuie sondat !

— Sînt trei puncte cu cîntec — vi le spun eu mîine. E bine să le luăm mai întîi, și să lăsăm să-și primească soluțiile... mici afaceri... putem închide ochii...

— Bine, dacă zici dumneata... Dar ce-i de făcut, că nu figurează în ordinea de zi chestia parcului ?

— Asta nu contează, domnule prefect. Ultimul punct nu e intitulat : „Eventuale propuneri" ?

— Daa ?

— O declarăm și urgentă, dacă vrem !

— Altă soluție mai e în bazarul dumitale ?

— Ar mai fi cîte ceva, domnule prefect... și Dobreanu prinde a rîde.

— Ia s-auzim, atunci !

— N-ar strica să invitați la dumneavoastră pe doi-trei corespondenți de gazetă... Chiar dacă au trimis ceva, vulpoii ăștia știu cum să-ntoarcă comutatorul... Fondul pentru publicații nu e nici pe jumătate dat...

— Cu șnapanii nu vreau să am de-a face !

— Dacă-aș ști că nu vă supărați, v-aș răspunde că iar nu procedați practic.

— Nu, domnule Dobreanu, nu ! Specimene de calibrul ăstora nu vreau să văd !

— De ce nu chemați atunci pe cumnatul lui Popovici ca să scoată gazeta lui ?

— De unde știi dumneata chestia cu gazeta ?

— Mi-a spus-o chiar Tavi Popovici.

— Afacerea cu gazeta nu-mi miroase bine... și-apoi, are să-nghită o sumă de parale... Condeierii ăștia sînt sac fără fund, domnule Dobreanu !

— Atunci, cum credeți că s-ar putea para mai bine loviturile ?

— Dacă reușim să trecem mîine chesia parcului, e un prim punct cîștigat... punct foarte important ! Apoi, am de gînd să chem la telefon pe ministrul de interne și să-l pun în curent cu toată șurubăria dumnealor.

— De ce să-l conturbați pe domnul ministru ?

— El a insistat să-i telefonez... și ce insistență !

— Eu zic că n-ar trebui conturbat... cîte n-o fi avînd dumnealui pe cap !

— Nu poate fi vorba de deranj... sîntem doar prieteni buni, colegi de școală !

— De, cum credeți dumneavoastră... Oricum, mai gîndiți-vă pînă mîine... să vedem apoi ce se întîmplă astă-seară...

— Să vedem...

— N-ar fi bine să faceți o plimbare cu mașina, domnule prefect ? Spre Marila sau spre Cărbunari, de exemplu... Drumul e tare frumos ! Invitați-l, dacă vă face plăcere, pe domnul prim-prezident, că e mare amator de plimbări cu mașina.

— Bună idee ! Dumneata nu mergi cu noi ?

— Pe mine vă rog să mă iertați ! Am și treabă, și-apoi e bine să rămîn în oraș, ca să mai prind ce se vorbește, ce se pune la cale...

Motivul real era cu totul altul. Ca om cu experiență, Dobreanu nu voia să se afișeze chiar de la început ca omul noului prefect.

*

Cum s-a prezentat, polițaiul a și fost introdus de șeful de cabinet.

— Ei, ce mai veste-poveste ?

— Şi cu carne, şi cu brînză, domnule prefect. La întrunire a fost lume puţină...

— Da ? Şi cine-a vorbit ?

— Cîrciumarul Mărilean şi domnul doctor Meicu au luat cuvîntul.

— M-au făcut cu ou şi cu oţet, nu ?

— Domnul doctor Meicu v-a atacat, e drept.

— Şi cum s-a-ncheiat adunarea ?

— După ce s-a votat moţiunea adusă de-acasă de domnul doctor, întrunirea s-a spart. Unii s-au dus să se culce, cei mai mulţi au coborît în birt şi s-au pus pe chef.

— Va să zică, n-a fost cine ştie ce ?

— Nuu, n-a fost !... După întrunire, s-au strîns cîţiva la domnul deputat Leonte şi-au hotărît ca o delegaţie să se prezinte la dumneavoastră, să vă ceară să renunţaţi la proiect.

— Şi cine va conduce delegaţia ?

— Chiar domnul deputat Leonte.

— Aş fi putut paria !.. Mai departe !

— În caz că nu renunţaţi la planul dumneavoastră, delegaţia pleacă la Bucureşti cu trenul de 1 şi 40...

— Zău ? ! Şi ce are de gînd să facă acolo ?

— Vor să se prezinte mîine de dimineaţă domnului ministru de interne.

— O nimeresc de minune ! Să vezi ce săpuneală îi aşteaptă. Doamne, Doamne !... Numai de nu s-ar răzgîndi cumva !...

— Azi dimineaţă au dat o parte din material la culeş... vor ca sîmbătă să aibă negreşit gazeta gata...

— Treaba dumnealor.

— Sînt cu totul cinci articole trimise... trei vă privesc direct pe dumneavoastră...

— Daa ? !

— Am notat titlurile, iar după amiază vi le aduc pe șpalt.

— Și ce titluri au ?

— Numaidecît ! Scoate o foiță de carnet din buzunarul vestei și citește : *Județul X a devenit colonie pentru naufragiații politici ?*

— Al doilea ?

— *Din fanteziile unui magistrat pensionar*, iar al treilea, *Faceți front ca să vă apărați banul !*... După amiază au să trimită și restul materialului... așa au anunțat...

Vestea adusă de polițist l-a indispus și l-a pus pe gînduri pe prefect, ca unul ce are încă un fel de respect amestecat cu teamă pentru cele ce se tipăresc în gazete.

Totuși, la ora unsprezece și jumătate, cînd a primit delegația condusă de deputatul Leonte, era stăpîn pe sine și s-a comportat tranșant — poate chiar prea tranșant.

Iată împrejurările care-au contribuit să-i risipească îngrijorarea și necazul, redîndu-i stăpînirea de sine.

Directorul prefecturii l-a asigurat că oamenii serioși n-au căzut în cursă, și că dintre parlamentari numai cumnatul lui Leonte și Crihan, din opoziție, au fost cîștigați.

Senatorul Velovan, plecînd dis-de-dimineață la moșie, i-a trimis o scrisoare afectuoasă, exprimîndu-și indignarea de cele puse la cale și sfătuindu-l să fie liniștit, „totul reducîndu-se la o furtună într-un pahar cu apă".

Chestiunea parcului, apoi, trecuse prin comisie cu unanimitatea voturilor. În sfîrșit, gîndul că delegația se va prezenta, după refuzul lui, chiar lui Crăiniceanu, îi revarsă în suflet o undă de bucurie și satisfacție.

Delegația a fost primită de prefect exact la ora unsprezece și jumătate. Din capul locului, Petrescu a cerut să vorbească numai conducătorul delegației, pretextînd că e ocupat peste măsură.

La cuvîntarea lui Leonte, rostită mieros și urzită pe un fundal de stringentă obiectivitate, a răspuns :

— Domnilor, regret că trebuie să vă dau un răspuns negativ — categoric negativ ! Consultînd deunăzi pe fruntașii orașului, am făcut un gest de curtoazie — atît, și nimic mai mult. De altfel, toți care au răspuns invitației mele mi-au găsit planul nu numai potrivit, ci necesar și chiar cu caracter de urgență. Am precizat că am făcut numai un gest de atenție, deoarece această chestiune privind exclusiv județul, forul care are a se rosti este comisia interimară județeană. Am plăcerea să vă anunț că azi de dimineață chiar, crearea parcului a fost aprobată cu entuziasm și unanimitate de voturi. Prin urmare, este o chestiune rezolvată și închisă — defintiv închisă, domnii mei !

— Acesta e ultimul dumneavoastră cuvînt, domnule prefect ?

— Ultimul, domnule deputat Leonte.

— Atunci, țin să vă anunț că ne vedem siliți să plecăm la București, ca să înfățișăm doleanțele cetățenilor domnului ministru de interne.

— Aceasta e hotărîrea dumneavoastră ?

— Hotărîrea noastră definitivă !

— În cazul acesta nu-mi rămîne decît să vă urez călătorie plăcută și succes deplin !

Ca să le pregătească terenul din timp, a cerut urgent pe ministrul de interne. Cu reveniri și abia peste o oră și jumătate a răspuns, în sfîrșit, ministerul.

— București ?... Alo !... Alo, București !

— Da, București... București. domnule !

— Cine e, mă rog ?

— Directorul de cabinet Mladoveanu.

— Aici, prefectul Bucur Petrescu.

— Ce este, domnule prefect ?

— Aș ține mult să vorbesc cu domnul ministru !

— Nu se poate, domnule prefect ! Domnul ministru e foarte ocupat... azi e zi de audiență pentru domnii parlamentari.

— Dumnealui mi-a spus că-l pot chema oricînd am nevoie... mi-a ordonat chiar lucrul acesta !

— V-o fi spus poate din gentilețe... Dac-ar discuta prin telefon cu toți domnii prefecți !...

— Ba mi-a spus-o foarte serios, domnule director !

— Aveți, în definitiv, ceva important și urgent de comunicat ?

— Desigur că important ! L-aș deranja altfel ?

— Atunci mă duc s-anunț pe domnul ministru... pe răspunderea dumneavoastră, însă !

— Vă rog !... Pe răspunderea mea, desigur !

După vreo zece minute :

— Alo, alo !

— Da, la aparat prefectul.

— Domnul ministru vă roagă să-mi comunicați mie, ca să-i raportez după amiază, cînd îi duc hîrtiile acasă.

— Nu se poate, domnule director ! Trebuie să vorbesc direct cu domnul ministru... di-rect !

— Regret, dar n-am ce face, domnule prefect. Ordinul domnului ministru nu pot să-l calc !

— Domnule director, vă rog, vă rog stăruitor, dați-mi-l pe răspunderea mea !

— Fugi, domnule, de-aici ! Ce, vrei să zbor din slujbă ?... Dumneata parcă n-ai fi auzit de domnul ministru Crăiniceanu ! Hm !

Conversația cu directorul de cabinet Mladoveanu a fost adevărată lovitură de măciucă pentru Bucur Petrescu. A pus receptorul la loc și s-a așezat năucit în fotoliu. Direc-

torul prefecturii, care fusese martor, a simțit nevoia și datoria să intervină fără zăbavă :

— Domnule prefect, aveți posibilitatea să comunicați direct cu domnul ministru.

— ?

— Săracul băiat, s-a temut... știe că nu e de glumit cu domnul ministru Crăiniceanu !

— Ce posibilitate spui că e ?

— Îi telegrafiați : „cifrat" și „personal".

— Bine zici !

— Trebuie să-i prezinte telegrama după descifrare... mai cu seamă dacă o compunem ceva mai alarmant !

— N-ar fi bine să mă reped eu pînă la București ?... Alta-i cînd vorbești cu omu...

— Cred că nu... nu e bine, nu !

— De ce crezi ?

— S-ar născoci tot felul de vorbe... ar însemna sau că acordați prea mare imporanță acțiunii domnului deputat Leonte, sau că nu vă sprijină îndeajuns centrul.

— Ai perfectă dreptate !... Să telegrafiem atunci.

O oră și jumătate s-au trudit — prefectul și directorul prefecturii — pînă au compus telegrama cifrată. O telegramă relativ scurtă, dar cuprinzînd toate faptele mai importante.

După prînz, polițaiul i-a trimis într-un plic articolele pe șpalt și o notă prin care-l vestea că delegația pentru București a fost completată, în ultimul moment, cu doctorul Lazăr Meicu. Cuprinsul articolelor l-a revoltat, scîrbit și amărît pe Petrescu, de n-a fost în stare să ia ceva în gură seara, iar a doua zi s-a trezit fără putere și cu o violentă durere de cap, încît a renunțat să mai coboare în birou.

Cel de al doilea eşec al prefectului a căpătat proporţii nebănuite şi a dat prilej de vorbă tuturor cercurilor din X.

Cîţiva au şi anunţat, fără înconjur, că zilele noului prefect sînt ca şi numărate.

Sîmbătă dimineaţa, deşi nu era chiar în apele lui, a coborît totuşi la ora obişnuită. Din rapoartele directorului prefecturii, poliţaiului oraşului şi şefului de cabinet, mai nimic important pe întreg frontul. Vizitele senatorului Velovan, comandantului garnizoanei şi magistraţilor de la tribunal, veniţi în corpore, i-au risipit în bună parte proasta dispoziţie pricinuită de corespondenţele apărute în ziarele *Dimineaţa* şi *Universul*. Nu că ar fi cuprins cine ştie ce aceste corespondenţe, dar amîndouă aveau cam acelaşi final ameninţător : „Amănunte care vor lumina dedesubturile acestei scandaloase afaceri în proxima noastră corespondenţă".

Declaraţia categorică a celor trei negustori din delegaţie, că au fost induşi în eroare, şi dîndu-şi seama în ultimul moment n-au vrut să mai plece la Bucureşti, l-a înseninat şi l-a pus pe picioare.

Tocmai terminase de citit programul instalării, cînd a fost chemat la telefon de Bucureşti.

— Vorbiţi, vă rog, cu Ministerul de Interne ! îi comunică speriat şeful de cabinet.

— Cu cine de la minister ?

— Nu ştiu cine e, domnule prefect.

— Nu ţi-am spus, domnule, să întrebi întotdeauna şi pe urmă să-mi dai legătura ?

— Am întrebat, dar n-a vrut să-mi spună. De trei ori am întrebat.

— Bine, bine !

— ?

— Alo, Bucureşti... Aaalo !

— Dumneata eşti, Petrescule ?

— A... am onoare !... Eu, da !

— Bine, domnule, ce mi-ai făcut ?

— Ce-am făcut, domnule ministru ? !

— E adevărată povestea cu parcul ?

— Adevărată, da ! V-am telegrafiat „cifrat" de alaltăieri... n-aţi primit telegrama mea ? !

— Nu ştiu nimic.

— V-am telegrafiat „cifrat" şi cu menţiunea : „personal". De alaltăieri s-a expediat telegrama !

— Probabil că nu mi-au dat-o băieţii fiindcă n-a fost importantă. Te rog să renunţi la fanteziile tale, ca să se liniştească odată lumea !

— Imposibil, domnule ministru !

— De ce imposibil ? !

— Lucrările sînt destul de avansate... nu se mai poate da acum îndărăt ! Peste putinţă !

— De ce să exagerăm, Petrescule ?

— E angajat tot prestigiul meu de prefect, domnule ministru !

— Prestigiul dumitale !... Ce-s fleacurile astea ? Fii serios, pentru Dumnezeu !... Poate fi vorba de prestigiu cînd te-apuci de lucrări ce nu intră în sfera de atribuţii a unui prefect ?

— Domnule ministru !

— De lucrări care se cifrează la milioane ? Phe !

— Dom...

— Dumneata ai fost numit prefect, Petrescule, nu inginer peisagist !

— Domnule ministru !

— Oamenii au dreptate, iar eu nu-mi văd capul de treburi ! Te rog deci să renunţi, ca să nu mai fiu sîcîit ! E destul de clar, cred ?

Încercările lui Petrescu de-a mai căpăta legătura au rămas infructuoase. Ultima noutate — convorbirea prefectului cu ministrul de interne — a ajuns în același timp la „Coroana", plecînd și de la prefectură, și de la oficiul poștal. În scurt timp s-a împînzit, cu garnitura de rigoare bineînțeles, peste întreg orașul.

Seara, Bucur Petrescu a luat o hotărîre definitivă. Fără zbucium și fără zăbavă. Și hotărîrea, o dată luată, i-a prăvălit parcă greutatea ce-l apăsa pînă la strivire. Să-l fi auzit careva fredonînd, pe cînd își îndopa de zor geamantanele, s-ar fi crucit, nu altceva. Lui Ghiță nu i-a mai dat drumul, iar pe la unsprezece, cu trei sferturi de oră înainte de a pleca acceleratul, l-a trimis după o trăsură.

În stația Doclin, acceleratul care vine dinspre București face cruce cu cel care pleacă la 12 fără 12 minute din gara X.

Doamna Petrescu, care dăduse a treia pasienţă și tot nu-i ieșise, coboară binișor de pe canapea și, după ce se încredințează că domnișoara Honorina e trează, lasă geamul.

— Unde dracu om fi, mamă dragă ?

— De unde vrei să știu eu, mămico ?

— O stație mică și o beznă, să-ți dai cu degetele-n ochi !

Ridică geamul ca să nu intre vreo gînganie atrasă de lumină și se cuibărește la loc, gata să încerce o altă pasienţă — a patra, parcă.

Lui Petrescu, trezit pe jumătate, i s-a părut că aude, ca prin vis, un glas cunoscut. Se întoarce somnoros pe partea cealaltă, se descheie la vestă, închide ochii și, legănat de tren, ațipește la loc.

*

În a treia zi de la fuga lui Petrescu a apărut în *Monitorul oficial* și-n gazete numirea lui Radu Leonte ca prefect al județului X. Ministrul de externe — stîlpul de fapt al guvernului — care-și măritase fata cu o săptămînă în urmă, și care intenționa să-și facă ginerele subsecretar de stat, avea neapărat nevoie de o vacanță ca să-l poată strecura în Parlament. La X, cu o organizație relativ puternică și un prefect abil ca fostul deputat Leonte, alegerea va fi floare la ureche.

Noul prefect a obținut, din prima zi chiar, dizolvarea comisiilor interimare — a orașului și a județului X; a numit pe „Import-Export" șef de cabinet și a pus la punct chestia gazetei, cu Tavi Popovici.

Gîndul care l-a frămîntat, avîntat și doborît pe Bucur Petrescu a fost tradus în faptă de noul prefect, cu concursul larg al Ministerului de Interne.

La Președenția Consiliului de Miniștri s-au găsit sumele necesare pentru inaugurarea scuarului și dezvelirea statuii lui Eminescu, iar în urma stăruințelor ministrului de externe, regele a acceptat să cinstească, la primăvară, cu prezența sa, solemnitatea din capitala județului X.

După alegere, Leonte a fost chemat la București de ministrul de externe, care i-a mulțumit și i-a înmînat decorația ce-i obținuse.

Prefectul Leonte este socotit acum de toți — și poate pe drept — ca șef prezumtiv al grupării din județul X. E anturat și adulat. Mîna lui dreaptă, subșeful de mîine adică, este doctorul Meicu. Dar doctorul Meicu se gîndește de pe acum să-l lucreze, și o dată îndepărtat, să-i ia locul. Nu numai că se gîndește, ci a și început să-l submineze.

CÎND AI PRILEJUL SĂ NUMERI STELELE

fragment de roman

Legătura cu doamna Paula Zătreanu s-a înfiripat pe nesimțite și relativ repede. A fost înlesnită de credința ei că băiatul a scăpat cu o sancțiune ușoară datorită intervenției lui Șerbănescu, precum și de întîlnirile lor la cenaclul doamnei Frîncu, pe care dînsa îl frecventează acum iarăși.

Paula Zătreanu e o femeie cu nervi și imaginație, îngrijindu-și cu migală corpul, știind să aleagă și să poarte o toaletă, temîndu-se de aventură, dar dorind-o totuși.

Și Miron Șerbănescu s-a lăsat ispitit de aventură, dar contrar prietenei sale, el dorește și caută ca noua lui legătură să nu fie o simplă, o banală legătură pasageră. Golul din inimă și din suflet se cere a fi împlinit, și el persistă în nădejdea că va izbuti, într-o bună zi, să nu-l mai simtă. Trece peste capriciile și toanele doamnei Zătreanu, peste lipsa ei de punctualitate, încearcă adevărate emoții cînd o vede acasă în lipsa inginerului Zătreanu, gelos și impulsiv, plecat după interesele lui — care se tot complică și-și întind raza.

Nici faptul că se vorbește în oraș de noua lui legătură, nici sfaturile doamnei Frîncu și nici glumele răutăcioase ale lui Barbu nu-l pot abate din drum. S-a înțeles cu Paula Zătreanu s-o viziteze la Călimănești, unde dînsa

va sta o lună. Cura este mai mult un pretext. Ascensiunea inginerului Zătreanu, relațiile sociale pe care le au impun să frecventeze — măcar doamna — o stațiune balneară sau climaterică de mîna întîia.

La data convenită, a chemat-o la telefon ca să știe dacă se poate deplasa ori nu. În limbaj convențional, ca nu cumva să le cenzureze careva convorbirea, au convenit în ce privește ziua și trenul.

Cum e vorba să rămînă numai trei-patru zile în Călimănești, Miron Șerbănescu a luat o valiză mică. Pentru prietena sa a ales două cărți franțuzești recent apărute, un braț de flori — florarul l-a sfătuit să ie înfășoare cotoarele în vată muiată în soluție de aspirină — o cutie dublă cu fondante, iar din Piatra-Olt a cumpărat un carton mare cu pateuri, veche specialitate a acestui important nod de cale ferată.

A plecat la drum voios, emoționat și nerăbdător, de parcă s-ar fi dus la prima lor întîlnire. La Drăgășani a trebuit să aștepte mai bine de un ceas, pînă a fost curățită linia — se întîmplase o ciocnire între două trenuri de marfă. Aceasta i-a mai tăiat din entuziasm.

Din cauza întîrzierii de la Drăgășani, în loc să ajungă în Jiblea la 5 și douăzeci și să poată fi pe la 6 la Hotelul Statului din Călimănești, bătea 8 cînd a intrat el în hol. Lume nu prea multă, dar de-ajuns ca să se simtă neliniștit și enervat. S-ar putea întîlni cu vreo cunoștință, iar prezența lui, semnalată la hotel, ar trezi bănuieli și ar da ocazie la comentarii sau chiar la bîrfire. Vrea s-o cruțe pe prietena sa de o bănuială mai precisă — și nici pe el să se expună nu dorește.

A urcat repede scările, bucuros că nu s-a întîlnit cu vreun cunoscut și a ciocănit de trei ori, rar — cum conveniseră — în ușa camerei 23. Nici un răspuns. Altă serie de ciocănituri, ceva mai pronunțate. Simte că i se

urcă o undă de sînge în obraz și-l cuprinde un val de căldură, care-l împunge, cu vîrfuri de ac, în tîmple și ceafă. E nedumerit și neliniștit. Îi fulgeră bănuieli — care de care mai exagerate.

— Domnul caută pe coniţa Paula ?

Şerbănescu s-a întors și măsoară, de sus în jos, pe femeia de serviciu care i s-a adresat.

— Da. Nu e acasă ?

— Eu sînt madama.. șefa etajului...

— A ieșit doamna așa de dimineaţă, madam ?!

— Dumneavoastră sînteţi poate vărul coniţei Paula ?

— Da. Dar de ce mă descoși dumneata ?

— Fiindcă trebuie să știu.

— Zău ? !

— Am ordin de la coniţa Paula să vă deschid camera.

— Te rog, deschide atunci.

Madama se execută și-l lasă să treacă, apoi intră și dînsa, trăgînd binișor ușa.

Dintr-o singură privire, Şerbănescu și-a dat seama că doamna Zătreanu a împodobit camera cu o mulţime de nimicuri aduse de-acasă. Nu mai e rece, uniformă, impersonală, ca orice cameră de hotel. Poartă pecetea și păstrează prezenţa celei ce o locuiește acum.

— Coniţa vă roagă s-o iertaţi.

— Dar unde-a ieșit așa de dimineaţă ? !

— Știind că trenul are întîrziere, s-a dus pînă la coaforul dumneaei ca s-o aranjeze puţin. Am trimis eu în trei rînduri un băiat de serviciu pînă la Jiblea, dar nu mi-a adus nici un răspuns ca lumea.

— Cum se poate ? !

— Era telegraful deranjat... nu comunica decît cu staţia vecină... și nici de-acolo aparatul mai departe nu mergea.

— Hm... curios !

— Doriți un ceai, o cafea cu lapte ?

— Nu, mulțumesc... mai tîrziu.

— Sau mai bine o porție de șuncă ? Avem și o smîntînă de bivoliță, s-o tai cu cuțitul, nu altceva !

— Mulțumesc, madam. Aștept să vină Paula.

— Conița mi-a spus să insist ca să luați ceva pînă se înapoiază dumneaei.

— Am să iau, firește, însă o dată cu dînsa. Ce obișnuiește Paula de dimineața ?

— O zi, ceai rusesc fără nimic.

— Ceai gol ? !

— Da, pentru siluetă. A doua zi, cafea cu lapte și cozonac prăjit.

— Astăzi ce vine la rînd ?

— Pentru azi, cafea cu lapte.

— La fel și mie atunci... cozonacul însă neprăjit... se poate ?

— Cum de nu !

Pînă s-a înapoiat prietena lui, a aranjat florile, a pus la vedere cărțile și cutia cu fondante, s-a bărbierit la iuțeală și a citit apoi cîteva telegrame dintr-o gazetă de dimineață, pe care i-a adus-o madama.

Întîlnirea cu Paula Zătreanu a fost caldă. L-a sărutat cu sinceră bucurie, l-a potopit cu întrebări, l-a apropiat și îndepărtat ținîndu-l de amîndouă mîinile :

— Să știi că te-ai mai îngrășat puțin... și-ți stă bine așa... mînca-l-ar mama de pui mic și drag !

— Tu ești neschimbată... adică mint : mai frumoasă, și mai dulce ca oricînd !

— Să știi că minți ! Am cîștigat aproape două kilograme ! face o mutră disperată, de parcă cine știe ce nenorocire i s-a întîmplat.

— Nu se cunoaște de loc, Paulo dragă !

— Parol, puișor ?

— Pe cuvîntul meu !

Îl cuprinde în brațe și-l sărută din nou.

După ce-au terminat cafeaua cu lapte, au trecut la unele precizări.

— Masa, să știi, o luăm în camera mea.

— Cum vrei tu !

— Avem cîteva cunoștințe comune aici... n-ar fi prudent să ieșim ziua.

— Va să zică, mă sechestrezi în casă trei zile și trei nopți ? !

— Trebuie, dragule ! O să ieșim însă seara, pe scara și ușa de serviciu a hotelului.

— Bine, Paulo... cum zici tu. Dacă nu se poate, nu ieșim de loc.

— Am aranjat totul cu madama.

— Ai tu încredere într-însa ?

— Deplină încredere !

— Ai făcut destule cunoștințe aici, nu-i așa ?

— Prea multe !... Dar de ce mă-ntrebi ?

— Cum o să te poți sustrage atunci de la programul obișnuit, trei zile ? ! Sînt trei, nu una !

— Am convenit cu o bună prietenă — mi-e colegă din primară și avem camerele vecine — să le spună că sînt plecată.

— Unde ?

— La Sibiu... pentru cîteva zile.

— Are să meargă asta ?

— De ce nu ? Sînt doar, cele mai multe, simple cunoștințe de vilegiatură.

— N-aș vrea să iasă vorbe.

— Te cred ! Fii liniștit și lasă-mă pe mine să conduc... Vom avea trei zile de dragoste, trei zile numai ale noastre !

— De cînd le aștept, scumpa mea !

— Dar eu !

I se așează pe genunchi, îi trece brațul pe după gît, se lipește de dînsul și-i apasă capul pe sîn. Se simt bine amîndoi. Tac. Simțurile trezite își cer dreptul lor, dar li-e așa de bine acum, că fiecare așteaptă ca celălalt să facă primul pas. Și primul pas întîrzie.

Pe Șerbănescu îl încearcă — așa deodată, un gînd : ce sărac e, și cît se aseamănă vocabularul îndrăgostiților ! El întrebuințează aproape aceleași expresii, aceleași diminutive pe care le-a folosit zilnic în decursul legăturii lui cu Ileana Diamandescu.

Doamna Zătreanu a oftat, oftat rupt din adînc.

— Ce se petrece în căpușorul acesta ?

— Nimic deosebit, Nelule dragă.

— Atunci, de ce-ai oftat ? Și ce oftat, de parcă ți s-au înecat toate corăbiile !

— ?

— Secrete ? Secrete față de mine ? Bravo !

— Mă încearcă o neliniște.

— Provocată de ce ?

— Zătreanu a trecut cu mașina în Ardeal.

— Cînd a trecut ?

— Alaltă seară.

— De ce nu mi-ai telefonat atunci ? !

— De proastă ce sînt. Mi-am zis că nu e posibil să primești avizul telefonic la timp.

— Cînd era o zi întreagă la mijloc ?

— Am socotit apoi că nu vom putea avea vreo surpriză, deoarece mi-a spus că stă o săptămînă în Ardeal.

— Cam imprudent, Paulo... hm !

— Începi acum ? Nu trebuia să te pun în curent !

— Ba, ai făcut bine că m-ai prevenit.

În după-amiaza aceea, cînd s-au dăruit fără rezerve unul altuia, au uitat ori s-au trudit să uite că inginerul Zătreanu se află în Transilvania, chemat grabnic de interesele lui, și că s-ar putea întoarce mai curînd decît a lăsat vorbă .

După masa de seară. Cu lumina stinsă, cu cele două jumătăți ale ușii de la balcon date de perete, întinși pe cîte un șezlong, ținîndu-se de mînă, privesc cerul bogat înstelat. De jos, urcă zgomote estompate. De pe culoar abia se aud, supți de covorul gros de iută, pași grăbiți sau pași tîrșiți. Din cînd în cînd, cîte o ușă sau un zbîrnîit prelung, dar înăbușit, de sonerie. La dînșii în cameră, liniște : în suflet, de asemeni li s-a ales liniște. Liniște sau simplă destindere ? Destindere, sau mai mult oboseală fizică ?

E abia 10 și ceva și li-i somn la amîndoi. Fiecare se jenează ca să facă primul invitația pentru culcare. Doamna Zătreanu a tresărit deodată, a ascultat cu încordare, apoi a sărit în picioare.

— Ce este, dragă ? !

— Cum semăna de bine clacsonul de adineauri cu cel de la mașina lui Zătreanu !

— Simplă coincidență, poate.

— Să dea Dumnezeu să fie așa !

Dar îngrijorarea l-a săgetat și pe Șerbănescu. Simte bine că-l cuprinde frica, iar constatarea aceasta îi paralizează voința și-i alege silă de el însuși.

Doamna Zătreanu, care a privit în curte peste marginea balustradei :

— Să știi că e mașina lui !

— Ai văzut tu bine ?

— Mă-ntrebi prostii ! Ce ne facem acum ?

Agitația ei, privirea, glasul trădează teamă și dezorientare.

Ciocănituri la uşă, apoi vocea madamei :

— Eu sînt, coniţă Paulo.

— Stai să-ţi deschid, Iulia.

— E domnul, coniţă.

— Ştiu, Iulio, ştiu !

— Nu vă pierdeţi capul, coniţă dragă. Pînă i-aduce Stan cheile de la garaj, pînă bagă maşina, o mai revizuieşte, aveţi tot timpul să faceţi regulă în cameră, Domnul găseşte sigur cameră liberă la hotel Jantea.

— Pentru domnul am eu altă soluţie.

Cum a ieşit madama :

— Dragule, nu te supăra : Te implor, treci alături în balcon la Suzi !

— Şi de-acolo ?

— Ciocăneşti la dînsa de două ori, rar... îţi deschide numaidecît... am avut prevederea să aranjez totul.

— Aştept atunci să se mai liniştească hotelul şi mă strecor binişor spre gară.

— Nu, micule, nu ! Aşteptţi la dînsa pînă mîine de dimineaţă. Se poate întîmpla ca Zătreanu să plece chiar mîine cu noaptea-n cap. În orice caz, mai mult de-o zi nu poate rămînea... nu-i permit afacerile. Să nu faci prostia sau greşeala să fugi, că nu mai vorbesc cu tine ! Să nu-mi strici zilele astea, pe care le aştept de-atîta timp ! M-auzi ? Îmi promiţi ?

— Nu ştiu dacă e cuminte ce facem.

— Suzi e discretă, dragule, şi are toată experienţa... pe urmă, sîntem foarte bune prietene.

— Bine, voi face cum vrei tu.

— Dar treci repede, ca să nu ne trezim cu el aici ! Şi camera asta care-i vraişte ! Vezi să nu-ţi uiţi ceva ! Să fii cuminte ! — îl ameninţă cu degetul.

— ?

— Glumesc numai pe jumătate. Suzi e o adevărată vampă ! Pa, și somn ușor !

L-a sărutat cu vîrful buzelor, pe fugă, și aproape că l-a împins în balcon. A închis ușa cu zgomot și s-a apucat, cu înfrigurare, să facă ordine în cameră.

Șerbănescu s-a lipit de perete, a stat o clipă pe gînduri, s-a uitat cu atenție în dreapta și în stînga și, cu pardesiul pe brat și valiza în mînă, a sărit gărduțul care desparte cele două balcoane. Ușa de la camera vecină este închisă, iar lumina stinsă. Luna, care bate în plin cealaltă parte a hotelului, face ca întunericul să pară aici și mai dens. A ciocănit în ușă de două ori, după cum îi indicase domna Zătreanu. Ușa s-a deschis cam de un lat de palmă și un glas cristalin a întrebat aproape în șoaptă:

— Cine e ?

— Eu, prietenul Paulei.

— A, da !

Ușa s-a deschis mai larg, și în loc de invitație sau altă întrebare, l-a izbit în față un hohot de rîs.

— Iartă-mă, te rog, sînt așa de puțin serioasă... dar arăți atît de caraghios, domnul meu !

— De acord, stimată doamnă.

— Ce-i mai greu, e că nu pot să te primesc.

— Cum asta, doamnă ? !

— Fiindcă nu pot... nu se poate !

— Dar Paula...

— Știu ce ți-a spus ea.... Regret foarte mult, dar mi-e imposibil.

— Atunci, ce-i de făcut ?

— Pînă mîine dimineață, te rog să mă crezi, mi-e imposibil ?

— Și unde am să stau eu pînă atunci, doamnă ?

— Fiindcă ești amantul Paulei am să-ți vorbesc deschis. Drăgutul meu a reușit să-și expedieze consoarta la

Rîmnicu Vîlcea, așa că noaptea asta are să doarmă la mine. Și fiindcă se poate întoarce dintr-un moment într-altul — s-a dus să-și ia țigări și ziare — să fixăm repede toate amănuntele.

— La dispoziția dumneavoastră, doamnă.

— Îți dau o pătură bună.

— O pătură ? !

— Da, că o să fie răcoare la noapte.

— De unde știți dumneavoastră ?

— Așa sînt nopțile la Călimănești... răcoare umedă care te pătrunde. Îți dau și un puișor.

— ?

— De perină, frate ! Îți pregătești patul cum știi. Iar dimineața, cînd Bubi trece la dînsul în cameră, îți deschid. Vedem noi apoi ce mai trebuie făcut.

Îi dă pătura și perna, îi spune noapte bună, trage ușa și răsucește cheia. Dar o deschide din nou, după o clipă.

— Te rog să nu faci zgomot !

— N-aveți nici o grijă.

— Și să nu fumezi, s-ar putea vedea lumina.

— Nici vorbă de fumat !

— Știi, mi-e o teamă !

— De ce să vă fie teamă, doamnă ?

— Bubi e gelos și violent... are, apoi, o putere herculeană.

— De n-ar ieși în balcon să ia aer.

— Nu are obiceiul, că e friguros... Și-apoi, nu-l las eu.

— Nu poți fi sigură niciodată.

— Închid cu cheia.

— Dacă-i vine totuși pofta să iasă în balcon ?

— Spun c-am pierdut cheia.

— Excelentă idee !

— Așa e ?

— Noapte bună și petrecere frumoasă, prea grațioasă doamnă !

— Vise frumoase, donjuane !

Eezea și alt val de rîs — sec, batjocoritor.

Miron Șerbănescu a adormit tocmai spre revărsatul zorilor. Frigul, grija, gîndul la cele ce se petrec în camerele vecine, dezgust, revoltă... S-a mai adăugat și teama încercată cînd l-a văzut pe Zătreanu în pijama, cu pipa în colțul gurii, privind, rezemat de ușorul ușii, în depărtare.

— Ce răcoare și ce liniște dumnezeiască, Paula !

— Haide înăuntru, dragă, să nu răcești. Nu fă imprudențe.

— După cîtă căldură am înghițit și astăzi, baia asta de răcoare e minunată ! Să nu-ți vină a crede, zău !

Într-un tîrziu, cu glasul și mai îndulcit, dar coborît :

— Alecule... Alecuțule !

— Da, îngere !

— Se vede că ți-a fost tare dor de mine, dacă nu te-nduri să intri în cameră !

— Mai am cîteva fumuri, dragă, și-apoi sînt prezent la datorie.

Miron Șerbănescu s-a trezit de glasuri și de soarele care-l bătea drept în față. Un șir de căruțe cu scînduri noi oprise drept în poarta hotelului. Și-a dat seama că cei doi căruțași care se uitau spre balconul unde sta el cuibărit, arătînd cu codirișca biciului, își rîdeau de dînsul. Dar ușa de la camera doamnei Suzi Adamescu tocmai s-a întredeschis.

— Bonjurică ! Ai dormit bine, boierule ?

— Minunat !

— Și eu care m-am gîndit tot timpul la dumneata și te-am căinat ! Poftește acum înăuntru.

— Singurică ?

— Singură.

— Sărut mîna și bună dimineața.

Puțina ordine făcută la repezeală pune și mai mult în evidență dezordinea din cameră. Odaia : mai rece, mai impersonală în comparație cu a Paulei Zătreanu.

— Cu ce să te tratez ? Un ceai, o cafea turcească ?

— O cafea, dacă nu e deranjul prea mare.

— Nici un deranj, tot vreau să iau și eu o dulceață și o cafea neagră.

— Pentru siluetă, nu-i așa ?

— Da, pentru siluetă... dulceață nu în fiecare zi.

Doamna Adamescu potrivește cafeaua și privind în zare picurii de caimac, zîmbește ironic și-l tot cîntărește pe sub gene.

— Știi la ce mă gîndeam acum ?

— Nu-mi poate trece prin minte... Și-apoi sînt așa de obosit, de somnoros, că mi-e și lene să mă gîndesc mai serios.

— La dumneata mă gîndeam... da, da...

— La mine ? !

— Mă tot întreb : mă potrivesc așa de bine la gusturi cu Paula, și asta nu de ieri, de azi...

— Mi-a spus Paula că sînteți colege de școală, din cursul primar.

— Și foarte bune prietene. Înainte de-a mă muta la București, ne ieșise vorba că facem dragoste.. calomnii...

— Nu mă îndoiesc, doamnă.

— Totuși, în privința bărbaților, văd că nu ne mai potrivim.

— ?

— Dumneata nu ești genul meu... nici pe departe !

— Tot ce se poate, doamnă.

— Nu te supăra... așa sînt eu, sinceră.

— Vă rog chiar să continuați.

— Eubi al meu e un adevărat atlet.

— Numele nu-l prea arată.

— Mie-mi place să mă simt strivită în brațele unui bărbat adevărat...

— Chestie de gust, de temperament, stimată doamnă.

— Dar și să-i fac să tremure ca frunza bătută de vînt. Să-l frămînt cum îmi chinuiesc clapele pianului.

— Norocul lui !

Privirea ironică, mișcarea din sprînceană și intonația o lămuresc că-și bate joc de dînsa.

— Gata, punem punct.

— Să-l punem, onorată doamnă.

— Ia, nu mă mai tot onora atîta !

Pufnesc în rîs amîndoi.

— Îmi vine să mă duc să ciocănesc la Paula.

— N-o deranjați, vă rog.

— Ai dreptate. Nu e puțin lucru să treacă din brațele dumitale în ale lui bărbatu-su... o zi și o noapte de dragoste !... În ce te privește, n-am indicații mai precise de la Paula... Zătreanu însă e un bărbat și jumătate !

Întorsătura conversației, pe Șerbănescu îl enervează și-l dezgustă. Mai repede decît și-ar fi închipuit, decît ar fi dorit poate, și-a făcut planul pentru retragere, iar hotărîrea a și luat-o.

Din două sorbituri a terminat restul de cafea.

— Eu m-aș duce pînă la bărbier, doamnă...

— Adamescu... Suzi Adamescu.

— Miron Șerbănescu.

— Știu, știu de la Paula.

— Văd că s-a grăbit să vă dea raportul.

— Se putea altfel ? ! Doar sîntem ca două surori ! Frizer ai chiar vizavi de hotel, frizer de lux. Să ieși însă cu băgare de seamă.

— Cu toată fereala !

— La ora asta sălile sînt goale... lumea de aici nu e matinală... totuși, prudența nu strică.

— Sărut mînușițele !

— La revedere, domnule Șerbănescu. Dar valiza de ce o iei cu dumneata ? !

— Am toate instrumentele pentru bărbierit. Nu mă servesc decît de lucrurile mele... axiomă asta !

Șerbănescu a ieșit cu toată prudența, și cu grabă mare s-a îndreptat spre gară. Cu primul tren s-a înapoiat acasă.

Legătura lui cu doamna Paula Zătreanu a luat sfîrșit și a însemnat o deziluzie : n-a avut nici durata, nici adîncimea pe care el le dorise și le așteptase. Încercările ei de-a înnoda un fir ce fusese brusc retezat, cu încăpățînată hotărîre, nu au putut avea nici un rezultat pozitiv.

POSTFAȚĂ

Cine urmărește viața și activitatea literară a lui Ion Dongorozi (născut la Tecuci, la 4 ianuarie 1894) va observa numaidecît strînsa legătură dintre ele, de la începutul carierei sale de scriitor pînă la prozele din volumul de față, — primele trei făcînd parte dintr-o serie mai amplă de proze ale sale inedite, redactate între 1940 și 1970.

A început să scrie și să publice încă de pe cînd era elev (este absolvent al liceului „Vasile Alecsandri" din Galați), se pare, la îndemnul poetului G. Tutoveanu, care desfășura atunci, ca și mai tîrziu, o vie activitate cultural-literară în orașul natal și în altele din sudul Moldovei. Însă intrarea propriu-zisă în literatură și-o face după primul război mondial, cînd începe să colaboreze la revista *Duminica poporului* a lui Simion Mehedinți, care-i era profesor (Ion Dongorozi este licențiat al Facultății de litere și filozofie din București, specialitățile — ambele principale — filozofia și geografia, precum și absolvent al Seminarului pedagogic universitar din acea vreme) și la *Convorbiri literare* unde același era director.

De acum înainte, pînă prin vremea celui de-al doilea război mondial, scriitorul va fi prezent cu o frecvență relativ constantă în presa literară și cotidiană cu schițe, povestiri, nuvele, articole, cronici, recenzii și note etc., relevîndu-se ca un autor fecund, divers, dar și cam inegal în manifestările sale. A semnat uneori și cu pseudonimul Craioveanul, explicabil prin împrejurarea că a fost o vreme profesor la Craiova, ori cu inițialele I. D. Cît a funcționat la Craiova a participat la redactarea revistei *Năzuința* (1922—1926 și 1928—1929) ce apărea sub îngrijirea unui comitet de conducere compus din Elena Farago, George Murnu, Ion Don-

gorozi, C. D. Fortunescu, C. Gerota și I. B. Georgescu, redacția aflîndu-se la Muzeul Aman, unde Elena Farago (și ea moldoveancă) era directoare (de notat că în timp, respectivul comitet a suferit unele modificări). Articolul-program al publicației era scris de S. Mehedinți și se intitula, semnificativ pentru orientarea ei și a scriitorului în acea vreme, *Regionalism cultural*, militîndu-se în el pentru conservarea tradițiilor specifice (văzute cam idilico-sămănătorist) și socotindu-se că „e o necesitate și o datorie să fim regionaliști în sensul înțelept al cuvîntului, e o necesitate să scoatem la iveală în fiecare regiune tot ce vădește mai mult caracterul poporului nostru".

Regionalismul lui Ion Dongorozi se va confunda însă, tot mai mult, cel puțin o vreme, în literatura sa, bineînțeles, cu provincialismul. pe care-l va surprinde nu o dată cu vigoare. Este, poate, și una dintre explicațiile colaborării lui mai insistente o vreme la publicațiile literare din provincie, în care alături de craiovenele *Năzuința*, *Ramuri*, *Flamura*, *Pleiada*, *Scrisul românesc*, *Arhivele Olteniei* etc., ar fi de amintit măcar *Icoane maramureșene* scoase de G. M. Zamfirescu între 1923—1924 la Satu Mare (unde scriau și N. Davidescu, Ion Marin Sadoveanu, Elena Farago etc.), *Cele trei Crișuri* (Oradea, 1923—1929), *Gîndul nostru* (Iași, 1921—1928) etc. De menționat, de asemenea, publicațiile apărute din inițiativa sa, sau la a căror redactare a participat și în care îl întîlnim, firește, și cu colaborări statornice. În afară de *Năzuința* (întemeiată împreună cu Elena Farago) acestea sînt *Foaia pentru popor*, *Vatra*, *Vatra Banatului*, toate tipărituri menite culturalizării maselor și cu o apariție relativ scurtă. ca și „*Școala secundară*", pe care o scosese în vederea stimulării mișcării noastre pedagogice. Evident însă, că scriitorul a colaborat și la publicații importante în epocă, precum amintitele *Convorbiri literare* și *Ramuri*, ori *Adevărul literar*, *Universul literar* apoi la efemera *Duminica Universului*, *Rampa* etc. colaborări care, alături de cele provinciale, de cele din publicațiile înființate de el sau cu concursul său și mai ales împreună cu volumele ce le-a publicat în paralel, i-au fixat numele în opinia publică și au atras asupra-i atenția criticilor și a istoricilor literari ai vremii.

Volumul de debut se intitula *Cum s-o despărțit tanti Veronica*, și a apărut în 1922, la Craiova *(Scrisul românesc*, Samitca). Cuprindea schițe și nuvele în relativ acuzat ton sămănătorist, vioaie în dialogul împins uneori pînă la curată limbuție, atestînd în

același timp un spirit treaz de observație în privința automatismelor vieții, o vocație a caricaturii și șarjei pe care, dacă autorul și-ar fi polizat-o cu îndărătnicia cu care și-a exploatat-o, ar fi ajuns la rezultate încă mai pregnante în privința aptitudinilor sale. Din el, în volumul antologic anterior celui de față *Escapada*, EPL, 1968) a fost selectată schița *Cum și-a găsit moartea tușa Nuța*, evidențiind o dramă de scriitor începător aptă a da unele sugestii în legătură cu întîiele impulsuri spre literatură ale autorului, dar apăsînd mai cu seamă pe conflictul ireductibil dintre parveniți și oameni simpli și onești care le cad adesea victimă, mai ales cînd sînt țărani, cum le plăcea să creadă, nu fără temei, sămănătoriștilor și epigonilor acestora.

Volumul următor, *Filimon Hîncu* (Editura Cartea Românească, Buc., 1924), se inspira din aceeași lume a micilor funcționari, a țăranilor oprimați, fără a aduce prea multe noutăți față de primul. În același an îi ieșea la Craiova un alt volum, intitulat *La hotarul dobrogean* (Editura Scrisul Românesc, 1924), prilej pentru Perpessicius, care-i urmărea consecvent scrisul (poate și cu o nedeclarată solidaritate de breaslă, amîndoi fiind profesori secundari), de a încerca o întîie cuprindere a personalității sale: „Am avut prilejul să scriu și despre celelalte două ale sale volume. Lumea eroilor săi e o lume de instinctuali, de sanguinari, de oameni schițați sau de existențe sacrificate în orașele de provincie, în atmosfere sterilizante. Două fețe ale globului estetic. Rămîne ca instinctualii să fie promovați în pasionați și sacrificații să ia cunoștință de tragicul destinului lor. Cu alte cuvinte: d-l Dongorozi trebuie să stăruiască asupra conținutului sufletesc al eroilor săi. Să sacrifice din cantitate în folosul calității. D-sa a dat dovadă că posedă suficiente calități de narație, un viguros nerv dramatic, un dialog pregnant, o invenție, care prinde subiecte și din drumul a două gări (multe din schițele sale se petrec în tren). De ce atunci să stăruiască în exasperarea acestor însușiri care nu sînt cele de pe urmă? „Și pentru a putea evita, terapeutic, „expeditivitatea, accelerația la care tentează schița și nuvela, dar care le preface, majoritatea din ele, în simple fapte diverse, ce-ar fi să angajeze resursele sale în redactarea unui roman?" (*Mențiuni critice*, I. 1928, p. 222). Însă autorul se va încumeta foarte tîrziu să abordeze romanul, publicînd unul, *Vîltori*, abia în 1958 la E.S.P.L.A., și care era o izbîndă doar pe porțiuni, cum se poate vedea fie parcurgîndu-l integral, fie fragmentul selectat din el în volumul antologic amintit. De altfel,

chiar volumul de față se încheie cu un alt fragment din același roman *(Cînd ai prilejul să numeri stelele)*, din care ne putem da seama fără dificultăți că reușita autorului ține de vechile sale aptitudini, rodate și verificate îndelung în schițe și nuvele, dau numai parțial readecvate regulilor romanului. Replica rapidă, dialogul manevrat cu abilitate și în cantități apreciabile, surprinderea reacțiilor imediate, a automatismelor și relativei inconsistențe lăuntrice a oamenilor înfățișați, schimbarea accelerată a decorului și a scenelor, urmărirea îndemînatecă a poantelor cu care eram familiarizați din volumele de schițe și nuvele revin și aici. De unde și ușurința desprinderii din el a unor fragmente de sine stătăoare, pe care, dacă autorul nu ne-ar avertiza, ori nu i-am ști și romanul, le-am citi ca pe bucăți absolut independente, suficiente prin ele însîle în cadrul felului de proză practicat de el pe parcursul atîtor ani.

Reținînd în continuare faptul că „d-sa posedă simț de observație, cunoaște oameni și locuri", Perpessicius adăuga, cu prilejul recenzării volumului *Surpriza*, apărut în colecția *Biblioteca Dimineața* nr. 21, că Ion Dongorozi „a făcut jurămînt să nu scrie decît schițe și din cînd în cînd, la zile mari, cîte o nuvelă", deși trăiam atunci (1925) în plină „epidemie de romane", concomitentă, e drept, și cu o „epidemie de schițe" (id., p. 252). Remarca preferința pentru „exemplare de umanitate demodată", inventivitatea, situațiile „altoite toate pe ambianța socială cea mai aproape de noi", dar și „o înclinare spre situații brutale, o cruditate de vocabular dusă, uneori, peste ținuturile de artă", de care autorul va face mereu efortul de a se lepăda.

De pe atunci își făceau loc situații și procedee asupra cărora scriitorul va reveni necontenit. Deraieri „salvatoare" sau distrugătoare de trenuri (în 1926 îi apărea în volumul *Socoteli greșite* — Editura *Scrisul Românesc*, Craiova — bucata *A deraiat un expres*, care în 1957 va da titlul unui volum selectiv al său), intrigi amoroase, ticuri profesionale etc. vor fi exploatate pînă în ultimele texte, după cum piesa literară construită în chip de scrisoare, procedeu utilizat încă din primele bucăți publicate, va dăinui pînă tîrziu, ca în *Impas greu și Evadare*, unde dăm, de asemenea, peste astfel de recurgeri la epistole menite a spori dinamismul și aria de interes a textelor respective.

În amintita recenzie, Perpessicius încerca o situare a scriitorului între confrații de generație, referind deodată asupră-i ca și pe marginea volumelor *Flămînzii* de Ion Ciocîrlan (care a debu-

tat la *Semănătorul* sub pseudonimul Marioara Florian) și *Poveștile lui Hinu Ion* de Sandu Teleajan, cu care Ion Dongorozi are cîteva note comune, ca și cu alți scriitori din epocă asupra cărora vom reveni. În timp, încercările de situare a autorului în raport cu alții s-au mai făcut din cînd în cînd. Pompiliu Constantinescu, în două recenzii severe, dar cu observații altfel demne de atenție, din 1926, prilejuite de apariția volumelor *Povestirile lui conu Costaki Stupkan* (Editura Scrisul Românesc, Craiova) și *Socoteli greșite,* observa că, întocmai „ca și dl. Lascarov-Moldovanu, dl. I. Dongorozi se alătură, prin mentalitate și procedee literare, curentului sămănătorist. Formula tradiționalistă îi cuprinde pe amîndoi, însă nivelul scriitoricesc îi diferențiază, cu mențiuni notabile pentru dl. I. Dongorozi. Ar fi nedrept să nu le subliniem. Dacă ne-am limita numai la un principiu de psihologie elementară, dl. Dongorozi devine dintr-o dată apreciabil, fiindcă ne poate incinta interesul lecturii, pe care prolixitatea ilizibilă a d-lui Lascarov îl ucide între filele cărții". *(Sburătorul,* aprilie 1926, p. 22). Precizînd în continuare că ambii scriitori descind din matca lui Sadoveanu, criticul pierdea oarecum din vedere că la vremea formării și a debutului chiar al lui Ion Dongorozi atmosfera literară respectivă era mult mai cuprinzătoare, ea însumîndu-l și pe Vlahuță, pe Al. Cazaban, Jean Bart, D.D. Pătrășcanu etc., după cum orientările în concret erau iarăși foarte diverse. Nu-i mai puțin adevărat că, mai ales în respectivul volum, inflexiuni sadoveniene se întrevăd destule. De asemenea, o disociere ar trebui făcută în privința constatării că scriitorul „suplinește analiza psihologică prin colectarea platitudinei în tomuri descriptive, reproduce mecanic replici monotone și clișee în locul observației vii", în sensul că uneori atari procedări vizează caracterizarea respectivelor personaje, evidențierea vidului lor sufletesc, mecanizarea intelectului acestora etc.

Sociologic, ar mai fi de făcut observația că în multe dintre schițele și nuvelele lui Ion Dongorozi întîlnim figuri de parveniți, îmbogățiți peste noapte, care mimează, caricaturizînd involuntar, tabieturi și maniere ținînd întrucîtva de sfera aristocrației, a aceea ce se numea cîndva „lumea bună".

De altfel, în prezentul volum sînt mai multe texte în care destrămarea vechilor mentalități e punctată sau urmărită în demersurile ei mai adînci *(Armonie în familie,* etc.), evidențiindu-se, totodată, cum în noile condiții toți cei onești, devotați muncii și

progresului, își găsesc locul și rostul, tranșînd, uneori violent, relațiile lor cu rămășițele vechilor mentalități.

Este, de altfel, un fir foarte subțire, dar datînd încă din perioada de început a scrisului lui Ion Dongorozi, la care ceea ce la Sadoveanu ținea de atmosfera micii boierimi patriarhale, la el era indicat ca o copie mecanică, efectuată de burghezia în creștere și diversificare, trădînd, chiar dacă scriitorul n-a vrut-o peste tot, inconsistența morală și habitudinară a acesteia, spiritul gregar și lipsa unei aptitudini de înscriere în sfera prototipistică. De unde automatismul lumii sale, sesizat pertinent de Ov. S. Crohmălniceanu, care în *Literatura română între cele două războaie mondiale*. I (E.P.L., 1967, p. 405) îl înscrie pe autor la capitolul *Comedia automatismelor*, alături de Gh. Brăescu, Damian Stănoiu, Al. O. Teodoreanu, Dragoș Protopopescu, Ioachim Botez și N. M. Condiescu, introducînd, se înțelege, cuvenitele diferențieri dintre toți aceștia, dar fixîndu-le această indiscutabilă notă comună. Literatura lui Dongorozi, socotit umorist, ar consta, după critic, în nenumărate „schițe și nuvele, practic mici istorisiri spuse într-un spirit comunicativ și zeflemitor". Cu N. M. Condiescu (autor al unei nuvele satirice cu cheie, *Conu Enake*, 1928, amintind nu numai prin titlu de *Conu Costaki Stupkan* și alte scrieri ale lui Dongorozi), Ioachim Botez și Dinu Nicodin era asociat autorul și de G. Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, 1941, (p. 838), înscrișii, la rîndu-le, în subcapitolul *Proza documentară* din secvența intitulată *Alte orientări*. Menționînd același număr „foarte mare" al „scrierilor nuvelistice ale lui Ion Dongorozi", Călinescu făcea observația globală că „ele conțin fapte diverse (provincie, politică, școală, teatru) într-un stil locvace și prea familiar". Mai apropiată de realitate e poate constatarea lui Pompiliu Constantinescu că schițele sale „incită interesul lecturii", așa explicîndu-se solicitările unor publicații și edituri de a le încredința mereu tot alte scrieri, ritmul în care s-au epuizat volumele tipărite, unele note și recenzii elogioase din presa timpului (S. Mehedinți, G. Baiculescu etc.), ba chiar traducerile accidentale efectuate din scrierile sale în germană, italiană, maghiară, în aceasta din urmă apărîndu-i în 1925 și 1926 prozele *Nor trecător* și, respectiv, *Transbordare*, traduse de Keresztury Sándor.

La vremea respectivă, scriitorul încă pendula între sămănătorism, naturalism și poporanism involuntar, din care reținea nota tradițională, „clasică", pe care încerca a o dibui, sintetiza

și urma. De unde și alunecările evidențiate sever de Pompiliu Constantinescu : „parafrazarea de sămănătorist minor și perimat" ; „pildă de poporanism degenerat la procedee formale ce evidențiază definitiv o eroare de curent literar prin uzitarea provincialismului antiartistic" ; ori exagerarea polemică : „scriitor lipsit total de simțul artistic al limbii" etc. *(Sburătorul*, noiembrie 1926, p. 69—70). În fond, criticul își extindea inaderanța programatică la sămănătorism, poporanism, provincialism, regionalism etc. și asupra scriitorului recenzat, strivindu-l fără clipire sub neajunsurile funciare ale orientărilor respective și mai puțin ale lui ca atare, deși pe porțiuni strict delimitate asemenea obiecții se puteau face cu îndreptățire. Mai blîndă și flexibilă este încheierea din articolul precedent al criticului : „Unele fragmente de observație realistă, umbrind un discret pesimism prin poantă, se desprind remarcabil din povestirile d-lui Dongorozi ; astfel scena în care Fanache Gînță adoarme, prostit de teamă, în coșar, dîndu-și foc din imprudență, deși venise să răzbune rușinea adulterului făptuit de nevastă cu șeful de jandarmi *(Răzbunare)*, sau dezgustul brusc răsărit în sufletul Laurei pentru amantul ei, cînd prozaismul împrejurărilor îi relevează mediocritatea aceluia pe care l-a iubit *(Prima și ultima lor noapte de dragoste)*. Anecdotice, exterioare, nuvelele d-ului Dongorozi, pentru a se diferenția mai mult, pe lîngă extirparea capitolelor amintite, au nevoie de mai multă concentrare pentru a ne solicita interesul chiar numai cu dinamismul narațiunii, la care-și limitează mijloacele literare". E ceea ce scriitorul va încerca a realiza mai convingător în prozele ulterioare, unele din volumul de față atestînd reale izbînzi în acest sens.

Aminteam la începutul acestor rînduri despre legătura strînsă dintre multe din scrierile lui Ion Dongorozi și activitatea sa profesională și obștească, nu neapărat în sensul reflectării directe a acesteia (deși și o atare situație e relevabilă), cît în cel al depistării unor surse de inspirație ale autorului în respectivele medii. Astfel, relativ multe scrieri ale sale își trag substanța din lumea școlii și a oamenilor ei. În volumul *Pacostea* (Biblioteca Dimineața, nr. 100, 1925), de pildă, din cele patru povestiri care-l compun, trei oglindesc lumea școlii (una evocă trecerea în cursul superior și două aspecte ale susținerii pe vremuri a examenelor de bacalaureat și ale intruziunii violente a politicianismului în desfășurarea acestora). Un volum din 1928 (Editura Ramuri, Craiova), se intitula, de altfel, în chip expres, *Examen de baca-*

laureat, un altul, apărut în 1934, la Editura Scrisul Românesc, Craiova, se numea *Belfer îndrăgostit* (în 1935 vor apare *Însemnările unui belfer* de Ioachim Botez, oglindind același mediu), în schița ce dă titlul volumului *Escapada*, din 1936, apare un profesor de filozofie cu încurcăturile lui sentimentale, *Omul care roșește* din volumul *Împăcarea* (Editura Universul) stă în bună măsură pe reconstituirea vieții de elev și student a sinucigașului jude-prezident Emilian Ionescu. schița *Scăpat* din *Socoteli greșite* evocă în nota vlahuțiană avatarurile școlare ale unui copil orfan de tată, în *Împăcare*, din volumul cu același titlu, unul dintre personaje e student la filozofie, *În anchetă* (volumul *Belfer îndrăgostit)* ne introduce direct în atmosfera școlii de odinioară, *Șchiopîrlan* (volumul *Castelul preutesei*, Editura *Scrisul românesc*, Craiova, 1943), evocă viața unui școlar infirm etc., etc.

Același lucru e constatabil și în volumul ce apare acum, în care, unele dintre piesele ce-l compun reflectă viața școlii noastre din anii de după ultimul război mondial. În *Evadare* ni se relatează un caz de proastă colaborare între școală și familie, cu urmările ei dramatice asupra conștiinței unei eleve, în *Manifestele* apare un profesor comunist în timpul activității ilegale, încît s-ar putea spune că unul dintre mediile sociale cel mai intens explorate de scriitor, nu odată cu real succes, este cel al școlii din trecut și din anii din urmă, pe care-l cunoaște în toate componentele sale. Sînt așa de numeroase astfel de schițe și nuvele, încît autorul și-ar putea alcătui fără dificultate un volum antologic pe această temă, care, bine chibzuit, ne-ar putea da, deopotrivă, o imagine convingătoare asupra evoluției acestui sector al vieții noastre sociale în secolul al XX-lea, cît și una reprezentativă a caracteristicilor și nivelului scrisului lui Ion Dongorozi în desfășurarea sa. Este și sectorul în care Perpessicius îi sublinia meritele încă de acum vreo trei decenii, notînd că „dl. Dongorozi reușește de multe ori să infuzeze interes, nerv dramatic și nuanță comică atîtora din povestiri și a le tăgădui ar fi să-l nedreptățim" *(Mențiuni critice*, III, 1936, p. 31).

Un obiectiv statornic al scrisului de pe vremuri al lui Ion Dongorozi a fost politicianismul și urmările lui nefaste. Autorul l-a cunoscut atît prin efectele lui generale asupra vieții sociale cît și în anume detalii, prin amintita lui imixtiune în viața școlii, în care el era angrenat, prin unele experiențe directe de publicist sau de factor și for cultural și administrativ, cum i s-a întîmplat de două ori să fie. Cît privește viața școlii, ar mai fi de

adăugat că monstruozităților relevate pe vremuri (vezi *Examen de bacalaureat*, *În anchetă* etc.) el are prilejul de a le contrapune în actualul volum efectele unei politici de convingeri și inițiativă, fundată pe clarviziune și pe o adeziune neprecupețită din partea maselor, cum e cea a partidului nostru. Chestiuni politice sînt abordate acum în *Manifestele*, exprimînd simbolic adeziunea intelectualității la politica partidului încă din anii ilegalității (problemă dezbătută pe larg în *Învățătorii* lui Șerban Nedelcu, cu care autorul de față mai interferează și în alte privințe.) Evident, acest fir este abordat cînd direct, cînd prin simpla aluzie sau prin date de cadru general, notabile la un scriitor care, după o activitate atît de îndelungată, găsește resurse să continue examinarea unor astfel de probleme și a implicațiilor lor în actualitate.

Prilejul ce l-a avut de a cunoaște dedesubturile politicianismului în calitate de director al Teatrului Național din Craiova în stagiunea 1926/1927, ca și viața actorilor și a altor membri ai unei atari instituții, scriitorul nu l-a lăsat nefolosit în producțiile sale. Să notăm însă mai întîi faptul că în respectiva stagiune Naționalul craiovean a desfășurat, pe lîngă spectacolele obișnuite, și un cuprinzător program cultural-artistic (conferințe, reprezentații pentru copii, pentru tineret, teatru în cazărmi și în cartiere, teatru sătesc, șezători literar-artistice etc.), efectuînd totodată turnee în Oltenia, Banat și în alte locuri din țară. De altfel, autorul însuși a desfășurat în timp și o notabilă activitate de conferențiar, vorbind, între altele, despre scriitori ca Alice Soare, Alexandrina Scurtu, Elena Farago, I. A. Bassarabescu, S. Mehedinți-Soveja etc.

Din lumea teatrelor se inspiră, între altele, bunele narațiuni *Directorul de teatru* (apărută în volumul *Monumentul eroilor*. Editura Națională S. Ciornei, Buc., 1930) și *Reprezentație de adio* din volumul cu același titlu (nuvele și schițe, Craiova, Editura Scrisul românesc 1932), în care rapiditatea schimbării unghiurilor, alegreța și consistența dialogului, inventivitatea caricaturală, buna ghidare a elementului surpriză și a poantei finale dau măsura de sus a scrisului lui Ion Dongorozi. Faptul n-a trecut neobservat și consecventul său recenzent, Perpessicius, nota la apariția volumului *Monumentul eroilor* că acesta este „poate cel mai bun volum al d-lui Ion Dongorozi, pentru unitatea lui de stil, pentru siguranța aproape desăvîrșită a narațiunilor, pentru

caracterul pregnant. Poate cel mai bun volum, dacă nu cumva îi trece înainte volumul de debut, *Cum s-o despărțit tanti Veronica*. Dar *Monumentul eroilor* oferă sugestii și pilde chiar d-lui Ion Dongorozi. Nu vom tăgădui spre pildă, că și schița de la început, *Directorul de teatru*, cu surprinderea moravurilor actoricești și cea de a doua *Apostolii*, cu dezvăluirea stărilor profesorale, ca și nuvela finală, *Monumentul eroilor*, cu competițiunile politice ale unui tîrg de provincie, nu vom tăgădui că toate aceste trei secțiuni din stratificația socială contemporană nu prezintă prețioase caractere de autenticitate. Mai mult: am putea vorbi chiar de o măiestrie a conturului, de o purificare a scrisului de vechile stridențe, fie interpretative, fie lexicale, de o atenuare a exagerărilor care făceau vulnerabilitatea marei sale nuvele *Examenul de bacalaureat*. Dl. Ion Dongorozi părăsește tot mai mult șarja cu orice preț, proprie mai mult relației de gazetă, pamfletarului și o înlocuiește cu planșa neretușată, de moravuri. Ceea ce denotă, din partea d-sale, o tot mai accentuată grijă de umanizare". *(Mențiuni critice*, III. 1936, p. 198—199).

Este maximum de elogiu obținut de autor pentru scrisul său de la o autoritate cum este aceea a lui Perpessicius. Este, de altfel, și maximumul de îndemînare artistică atinsă de el, evoluția ulterioară aducînd o consolidare a acestor bunuri dobîndite după îndelungi exerciții, ca și o diversificare tematică, uneori, cu totul remarcabilă. Probabil că dacă scriitorul nu s-ar fi ținut într-anume rezervă și ar fi frecventat cenaclurile literare, mai ales după instalarea lui în București, ori redacțiile publicațiilor literare de prestigiu, în general dacă ar fi luat un contact mai viu și mai participativ cu viața literară contemporană, atari cîștiguri le-ar fi obținut mai din timp și le-ar fi dezvoltat într-un chip încă mai concludent. E drept, funcționarea în învățămînt, uneori la mai multe catedre, prezența lui asiduă în felurite comisii de examinare (motivată și prin nevoi materiale, dar probabil, și prin anume inerție), mai tîrziu șubrezirea sănătății motivează întrucîtva această ținere voluntară de o parte.

Dar scriitorul nu s-a rezumat, în legătură cu cîmpul artelor, numai la viața teatrului. A abordat încă din tinerețe aspecte ale vieții scriitorilor și publiciștilor, ale artiștilor plastici etc., dînd pe parcurs cîteva texte care-l reprezintă destul de bine. Între ele ar fi de menționat măcar șarja *Maestrul* din volumul *Țucu* (nuvele și schițe, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1931), *Autografe* din *Castelul preutesei* și, întrucîtva *Împăcare* din volumul cu

acelaşi titlu. Naraţiunea *Stea de cinema,* reluată în actualul volum din cel intitulat *Castelul preutesei,* ne luminează aspecte ale existenţei fostelor vedete ale filmului. Tot astfel, prozatorul s-a interesat în mod statornic de copil şi de psihologia acestuia, de reacţiile lui în faţa vieţii şi a societăţii, de presiunea modelatoare a acestora asupra lui, de relaţiile sale sociale etc., ceea ce face ca o coordonată de bază a literaturii sale să fie dată de reflectarea acestui univers. De la volumul de debut şi pînă la cel de faţă copilul constituie o prezenţă, fără excepţie aproape, a schiţelor, nuvelelor şi povestirilor lui Ion Dongorozi, care n-a intenţionat a scrie însă literatură *pentru* copii. ci cu şi *despre* copii, dînd adesea piese reprezentative pentru el.

O împrejurare de viaţă care l-a putut edifica din nou asupra mecanismului politicianist de pe vremuri a fost numirea lui, în timpul guvernării lui N. Iorga, ca prefect al judeţului Caraş, calitate în care reuşeşte să obţină cîteva realizări în sectorul de gospodărie judeţeană şi să impulsioneze viaţa culturală din localităţile respective. Acestei experienţe se datoreşte, probabil, o piesă ca *Parcul* din volumul *Reprezentaţie de adio,* scrisă, de asemenea, cu cele mai bune mijloace ale autorului, cu o pricepere a construcţiei, a suspensului şi a loviturii finale, la care trebuie adăugată siguranţa matură a expresiei care detaşează nuvela de multe altele ale sale, sîtuîndu-l la nivelul produselor reprezentative ale unor confraţi ca I. C. Vissarion, I. A. Bassarabescu, Al. Cazaban, N. M. Condiescu, Gheorghe Brăescu şi alţii cu care scrisul său se înrudeşte într-un fel sau altul. Din aceeaşi cunoaştere a moravurilor politice de pe vremuri au rezultat şi povestiri ca *Rectificarea bugetului* (volumul *Escapada,* Editura Scrisul românesc, Craiova, 1936), *Un trio,* din acelaşi volum, sau remarcabila *Monumentul eroilor* reluată în volumul antologic din 1968 sub titlul *Cînd morţii pornesc la drum,* piesă, la fel, dintre cele izbutite ale autorului.

Acestea ar fi cîteva dintre firele ce leagă scrisul lui Ion Dongorozi de feluritele activităţi pe care le-a desfăşurat de-a lungul vieţii. Vor mai fi, firește, şi altele, pe care le putem căuta sau presupune cînd e vorba de o astfel de proză. Însă, pentru cele ce am intenţionat a sublinia — caracterul realist, documentar chiar, al acestei literaturi, bizuită de atîtea ori pe instantanee de viaţă, pe fapte diverse, ori pe întîmplări cotidiene etc. — relaţiile sugerate par deocamdată suficiente. Caracteristicile enunţate trimit spre o alta, anume restrîngerea la maximum, uneori chiar

eludarea analizei psihologice sau de cadru social, autorul fiind de părere că faptele prezentate trebuie să vorbească de la sine, ceea ce într-adevăr se întîmplă în scrierile lui reprezentative. Aceasta conferă literaturii sale acea notă exterioară, semnalată de la început de criticii ce s-au ocupat de ea, o tonalitate anecdotică adesea agreabilă, și un aer de banalitate, ținînd și de banalitatea faptelor de viață selectate. Aceeași cerință de înfățișare directă a lucrurilor a determinat o restrîngere la minimum, aproape o eliminare a peisajului, a notelor pastelistice din proza sa, caracteristică comună, de altfel, mai tuturor satiricilor și umoriștilor. Că multe texte vor fi fiind, vorba lui Iacob Negruzzi, „copii după natură", abil transfigurate uneori, ca și ale aceluia de altfel, ne putem da seama și din împrejurarea că mai toate schițele ce se desfășoară în orașele de provincie înseamnă numele acestora cu un prudent X sau din aceea că unele mimează direct a se inspira din rubrica de *fapte diverse* a jurnalelor.

Oricum, sîntem în fața unui scriitor cu o activitate de peste 50 de ani, care a trecut de la tonul sămănătoristo-tradiționalist, pe care-l aveau schițele și povestirile sale de început, la exploatarea treptată a mediului micilor funcționari, al intelectualității de provincie, în general a lumii din orașele acesteia, ceea ce a determinat și o schimbare a unghiului și a tonului unei părți a scrisului său. Acesta devine, de prin preajma anilor treizeci și după aceea, mai zeflemitor, ironic, aptitudinea autorului de a carica valorificîndu-se acum mai din plin. Ochiul privește și el mai treaz și lucid, comedia vieții fiind văzută uneori cu un umor de bună calitate, între fibrele căruia se filtrează cînd un vag sentiment al zădărniciei, cînd o undă de mizantropie, repede curmate de pofta statornică de glumă a scriitorului. Șubrezenia relațiilor conjugale din vechea societate devine acum tot mai mult obiectul schițelor sale, care relatează fel de fel de aventuri și tranzacții sentimentale, flirturi și șantaje, escapade și duplicități erotice, unele prelungite pînă în paginile mai noi, dar lipsite de substratul social care facilita extinderea lor de pe vremuri. În genere, în această materie proza de acum insistă asupra posibilităților de „recuperare" și ordonare a acestei laturi a existenței noastre (*Armonie în familie* etc.). De altfel, tonul se nuanțează și în celelalte scrieri recente ale autorului, el trecînd de la zeflemea la umorul blajin, ceea ce dă paginii un relief mai viu, pe care cititorul îl va sesiza deîndată. Extinderea investigației sociale și asupra altor medii decît cele frecventate în volumele

anterioare sau reluarea acelora în noile condiții din țara noastră au fost de natură a contribui și ele la amintita schimbare de ton. Oricine va observa reorientarea indiscutabilă a scriitorului, el făcînd eforturi notabile de a adopta o poziție critică judicioasă față de fenomenele ținînd de vechile structuri sociale și de a sonda adecvat realitățile contemporane, care au în el, dacă nu un investigator de mare adîncime, în orice caz un evocator domol și blînd, căruia nu-i scapă semnificațiile.

Antologic întrucîtva, volumul de față aduce din nou în fața cititorului un scriitor ale cărui pagini indică un simț al dreptății și omeniei, al solidarității cu semenul oprimat și o bucurie a împlinirii aceluia, care nu ne poate lăsa indiferenți. Este relieful cel mai pregnant al prozei lui Ion Dongorozi.

GEORGE MUNTEAN

CUPRINS

MANIFESTELE	7
ARMONIE ÎN FAMILIE	18
EVADARE	34
UN CLIENT DISTINS	47
STEA DE CINEMA	58
DIRECTOR DE TEATRU	74
AUTOGRAFE	100
CÎND MORŢII PORNESC LA DRUM	119
UN TRIO	163
REPREZENTAŢIA DE ADIO	174
MAESTRUL	208
ÎN ANCHETĂ	217
ŞCHIOPÎRLAN	233
PARCUL	245
CÎND AI PRILEJUL SĂ NUMERI	
STELELE — fragment de roman	313
POSTFAŢĂ	327

Lector: GRIGORE PĂTRAȘCU
Tehnoredactor: ELENA CĂLUGĂRU

Apărut 1971. Hîrtie tipar B de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 15,65. Coli tipar 21,5. A. nr. 14165/1971. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859-32.

Lucrare executată sub comanda nr. 531 la I. P. „Tiparul", str. Fabrica de Chibrituri nr. 9—11 București
Republica Socialistă România